

ХТО ЗАГАНЯЄ «КРИМСЬКУ СВІТЛИЦЮ» В ЧИНОВНИЦЬКІ ЛАБІРИНТИ?

ЗІ ЩОДЕННИКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Ще задовго до кінця минулого року Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Т. Шевченка звернулося до Кабінету Міністрів, Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення, Державного Казначейства України з тривожним попередженням про те, що єдина україномовна просвітницька газета «Кримська світлиця» під загрозою: у зв'язку з неперерахуванням Держкомінформом коштів на фінансування поліграфічних, орендних та інших видатків, вихід газети може припинитися.

Аби не втомлювати читача переказом офіційної переписки і неофіційних прохань, що мали вплинути на чутливі національні струни в душах високих чиновників, скажемо: і «Просвіті», і «Кримській світлиці», чиє керівництво, звичайно ж, не чекало біля моря погоди, а калатало в усі дзвони, відмовлено. На запит «Слова Просвіти» (ми хотіли донести до читача найновішу інформацію) із Держкомінформом нам 28.01.2002 факсували відповідь заступника голови В. Г. Абліцова ще від 01.01.2002 року Кабінетові Міністрів України щодо контролю за станом фінансування газети «Кримська світлиця». Перед високим начальством пан Абліцов визнає, що газету профінансовано на 74 відсотки, але нестабільне та недостатнє фінансове забезпечення позбавляє Комітет можливості «в даний час надати фінансову допомогу редакції газети».

Звертаємо увагу наших читачів на такий факт: у Державному бюджеті України на 2001 рік є розділ «Періодичні видання (газети та журнали)», у якому заплачено асигнування на підтримку дитячих періодичних видань та газети «Кримська світлиця», згідно з довідкою Державного Казначейства України, «станом на 31.12.2001 Держкомінформом були виділені асигнування в сумі 94 294, 6 тис. грн., що становить 81,4 відсотка від передбаченого на 2001 рік обсягу асигнувань (115 795, 9 тис. грн.).

Отож Держкомінформ, як головний розпорядник коштів, що виділяються йому в поточному порядку, вважає, що зробив усе, що міг. Або майже все, бо коментарі з приводу нинішнього стану газети давати відмовився, відмахнувшись копією листа майже місячної давності, — не нам, звичайно, писаного.

Тоді ми зателефонували до головного редактора «Кримської світлиці» Віктора Качули, аби почути новини. Нові новини виявилися старими, але ще печальнішими: катастрофічними, як сказав пан Віктор. Тиждень тому поліграфічне підприємство «Таврида» офіційно повідомило, що друкувати в борг «Кримську світлицю» не в змозі. Останнім, вочевидь, можна назвати число від 25 січня 2002 року, за який редакція розраховувалася стратегічними запасами паперу.

Працівники газети два місяці не отримують зарплати, до того ж, почувують себе в облозі кредиторів: у будь-який день орендодавець можуть замкнути перед ними двері, оскільки за приміщення також не заплачено. Сума боргів «Кримської світлиці» перевищила п'ятдесят тисяч гривень.

Як повідомив головний редактор, для нормального функціонування газети після погашення боргу досить 15 тисяч гривень щомісяця. «Кримська світлиця» не залежується в кіосках, має постійних передплатників. Це єдине в Криму видання, де друкуються кримські українські письменники, щотижня з'являється чотириполісна «газета в газеті» для дітей, презентуються надзвичайно цінні дослідження з україністики Півдня.

Зла доля переслідує «Кримську світлицю» з часу її заснування. Жодної підтримки місцевої влади, відсутність будь-якого сприяння. Чи не ці обставини з'їли серце колишнього редактора Володимира Миткалика, який пішов із життя несподівано рано... Ще зо два місяці тому «світличанам» здалося, що у їхні тісні віконця сяйнуло кримське

сонце. Влада не лише помітила їх, але й подала надію: голова Ради Міністрів АРК В. М. Горбатов, побувавши в редакції, втиснутий у дві кімнати, звернувся з листом до Фонду майна Криму та міськвиконкому Сімферополя з проханням надати приміщення всеукраїнській газеті «Кримська світлиця», достойне її статусу і місця в культурно-просвітницькій роботі півострова. І власті «розстарилися»: запропонували темні й вогкі підвали, схожі на лабіринти Мінотавра... Це в мене, шановні читачі, даруйте, викликає інше порівняння: ота кримська влада, що ось уже скільки років потоптує українську газету, нагадує мені циклопа. З одним, російськобачучим оком. Українські проблеми в неукраїнській автономії в поле зору того циклопа не потрапляють... Шкода, що це однооке бачення стає прищипом і нашим київським бюрократам, — чиновникам, до яких не хочеться додавати визначення «державні». Бо скільки не билися працівники «Кримської світлиці» об столичні кабінетівські, мінфінівські, держкомінформівські, казначейські чиновницькі мурівідгук і співчуття не чули. Ось плата за поширення і ствердження українського слова, культури і духовності української меншини (!) в Криму, — гірко жартують працівники газети.

Віктор Качула, повагавшись, ще розповів нам, що колектив редакції ладен зібрати в складчину кілька гривень і «вдарити» телеграму Президентові Леоніду Кучмі. Оскільки боргів у «Кримській світлиці» вистачає, то телеграма може вийти короткою і промовистою: «Спасіть!» Звертаємося до Президента й ми, сподіваючись, що трапиться чудо і Леонід Данилович прочитає ці слова:

— Шановний Леоніде Даниловичу! Врятуйте «Кримську світлицю» від чиновницької байдужості, від злорадного полювання українофобів, від забуття і зради в Україні. Врятуйте «Кримську світлицю», пане Президент, і добре слово подяки, надруковане на її врятованих шпальтах, буде дійсно добрим.

Любов ГОЛОТА

фото О. Кутляметова

ОСНОВА СВІТОГЛЯДУ

«Актуальні проблеми науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка — митрополита Іларіона» — називалася Всеукраїнська науково-практична конференція, що відбулася в Українському гуманітарному ліцеї Київського Національного університету імені Тараса Шевченка 24—26 січня під егідою Міністерства освіти й науки. І одразу потрібно зазначити: подібна конференція могла відбутися тільки там, де ідеї митрополита Іларіона втілюються в конкретні справи, у закладі, який зумів належно поєднати теорію та практику педагогічних засад, зокрема й науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка. Саме тому про певні етапи її перебігу слід розповісти докладніше.

Знайомтесь: директор УГЛ Ганна Стефанівна Сазоненко та майбутні

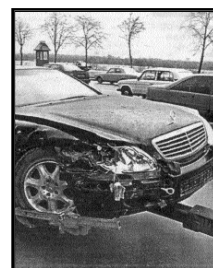
Закінчення на с. 7

Сьогодні в номері:

**Крути.
84 роки
потому**

стор. 2

**Жорстокі.
Брутальні.
Почалися!**

стор. 4—5

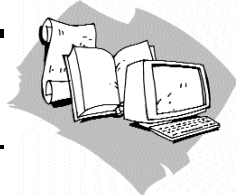
**Чому ти
вирішив,
що кращий?**

стор. 11

**Кропива
ти моя,
кропива...**

стор. 15

ТРАДИЦІЇ ФУНДУВАННЯ В УКРАЇНІ — ДУЖЕ ДАВНІ

— 3 перших днів відродження Києво-Могилянську Академію суттєво підтримало, як вважає президент університету В'ячеслав Брюховецький, “вплило пальне у двигуни”, Могилянське академічне товариство (США), яке очолював відомий учений, професор Радгєрського університету Іван Фізер. Якою мірою фундація Києво-Могилянської Академії (США), яку очолює пан Вислоцький, продовжуватиме напрацювання товариства і на яких засадах вона функціонуватиме?

— Нова фундація продовжуватиме добрі справи, започатковані Могилянським академічним товариством (США), яке з дня його заснування очолював професор Іван Фізер. До речі, професор Фізер став головним радником нової фундації. Напрацювання товариства мали добрий відгук в українській спільноті Північної Америки. І треба віддати їм належне. Але час стрімкий і диктує своє. Тому ми, продовжуючи надбання товариства, задумуємо фундацію, яка розширить, поглибить ті напрацювання, яка матиме більше адміністративної підтримки, буде адміністративно функціональною. Це дасть можливість розширювати ті надбання в українській спільноті, працювати з іншими фундаціями, організаціями, бізнесом і прямо з урядами. Сьогодні тільки на офіційній, правовій, уточнімо, бізнесовій, основі фундація може бути життєздатною і виконувати свої завдання.

Ці тенденції, напрями відкривають можливості будівництва далекосяжних проєктів та ендаументу для Києво-Могилянської Академії, спрямованих виключно на Академію. Думаю, що така фундація допоможе Могилянцям налагодити ділові, творчі контакти з передовими університетами США.

— **Отже, мета фундації...**

— Мета фундації — консолідація попередньої праці, виконаної Могилянським академічним товариством, поглиблення і розширення фундації на діяльність, на різноманітні цілі й потреби Києво-Могилянської Академії. Також важливо, що Києво-Могилянська фундація набула постійного юридичного характеру на постійне існування. Це нам відкриває безліч нових доріг до збирання коштів.

— **Традиції фіндування на**

Україні дуже давні. Згадаймо Раїну Вишневецьку, яка офірувала (було таке цікаве слово у ежитку) будівництво Мгарського монастиря, Галишку Гулевичівну — на дарованій нею землі фундувалися не лише школа, а й монастир, що стали основою Києво-Могилянської Академії. Сумлінно підтримували ці традиції українські братства. Наскільки може бути цікавим і корисним цей історичний досвід особисто Вам і Вашим спільникам-однодумцям?

— Поняття української філантропії, котре існувало колись і згубилося наприкінці XIX — на початку XX століття через катаклізми в Україні, варто відновити. Думаю, що тепер маємо слушну нагоду це зробити. Сама філантропія є моральним посередником для надбання ресурсів. І якщо ми зуміємо висвітлити і довести, що маємо бути неабиякою модерною нацією з багатонаціональним вкладом, якщо ми зуміємо вжити їх переконливо, то ми можемо відновити традиції української філантропії XVI — XVIII століть. Ми зможемо утверджувати традиції університету через нашу українську філантропію, котра має свою історію і традиції. Але їй треба надати нової форми, котра б віддзеркалювала краще нашу добу. Думаю, що варто відновити такі поняття як членство у братствах різних ступенів, треба створити інші угруповання і розпрацювати їх. До таких можуть належати постійні меценати, спонсори, котрі готові постійно підтримувати Академію.

Українці в діаспорі — великі філантропи. Ви подивіться, скільки там побудовано для українства консульств, скільки структур побудувала діаспора для свого і національного збереження. Українці великою мірою живуть островами по всьому світу, відірвані од материка. Навколо церков створилися угруповання, осередки й установи, традиції, котрі зберігали нашу ідентичність. Були і є зусилля творити координаційні ради, хоч нам то ще не дуже вдається.

— **Гарвардський університет щороку збирає до 0,5 мільярда доларів фондів коштів. За цією схемою працюють й інші університети світу. Зрозуміло, що скопіювати ці моделі Могилянська не може, адже вона функціонує в**

інтерв'ю з Ігорем Вислоцьким, головою фундації Києво-Могилянської Академії (США)

непередбачуваному пострадянському просторі. І не враховувати ці моменти не можна. Отже, що буде покладено в основу моделі збирання коштів?

1. Чи достатньо, на Ваш погляд, працеспроможна законодавча база України для того, щоб фундації, меценатство, спонсорство функціонували в країні результативно і цілеспрямовано? І що було б варто зробити в цьому випадку, аби циркуляція грошей відбувалася цивілізовано і знов-таки дієво?

2. Уявімо, що коштів на певний час удосталь. На які програми, на вирішення яких проблем варто було б спрямувати грошовий потік?

3. Що зі світового досвіду роботи фундацій варто впровадити в Україні?

— Думаю, що ми, українці, маємо дуже добрий приклад українських студій при Гарвардському університеті, де на моделі існування інших фундацій для розбудови потужностей великих університетів збираються потрібні фонди. А Гарвард — не єдиний університет, який збирає 500 мільйонів доларів на своє існування. Є й інші школи, які збирають подібні суми. Є вже перевірені моделі, які працюють дуже успішно. І ми вивчатимемо їх і знаходитимемо співробітників тих фундацій, які працюватимуть із нами, поки ми не навчимося. А з часом, коли Україна зміцніє економічно, такі схеми буде перенесено і в Україну. І тут треба діяти відповідно до нових обставин. Треба, щоб ця справа вкорінювалася, вироблялися стандартні підходи до фінансування вищих шкіл і розвитку знань у нашому українському суспільстві, а не лише в інших країнах. Тому я вважаю і вважаю, що нам треба працювати разом із передовими університетами світу. Зокрема ми тісно співпрацюємо з Нордвест університетом в Еванстоні, біля Чикаго, і, між іншим, маємо там члена ради нашої фундації, професора Раднора, який працює з нами.

Ви запитуєте, чи працеспроможна законодавча база? Зрозуміло, що треба удосконалювати законодавчу базу, змінювати економічний клімат. І найефективніший спосіб — робити це через освіту. Треба розбудовувати такі осередки, як Києво-Могилянська Академія. Це найкращий гарант, який вестиме суспільство, а відтак і державу до кращого.

Нордвестен має чи не найбільший фонд, до котрого кожного року додається 500 мільйонів доларів, і він працює на постійній основі. І якщо цей університет сьогодні розробляє новий проєкт, то розраховують на результат не раніше як через два роки. Такий цикл. Тому треба працювати постійно. Є також інші постійні фундації. Зокрема фундації колишніх студентів. Усе те нам треба вивчати, потрібно знати, якою мірою

це може бути реалізовано в Україні. Мабуть, треба робити все поступово, але перші кроки вже треба робити і зараз закладати такий фундамент, який би давав якнайшвидше постійний прибуток.

Між іншим, коли ми створювали фундацію в Америці, оформлювали юридичні документи в Україні, в інших країнах нас просили інформувати їх. Наш досвід цікавить українців в інших країнах. Я б хотів поїхати до Аргентини, допомогти в організації аргентинської фундації. Не думаю, що можна очікувати великих фінансових фондів в Аргентині, але важливо підтримати культурний зв'язок з Україною через Могилянську фундацію в кожній країні. Німці, французи мають свої фундації, підтримували їхніми державами. Ми цього не маємо, але ми можемо їх мати через Могилянську фундацію. Там, де є найбільші згущення українського суспільства, ми повинні мати такі осередки.

Ідея створення таких фундацій може бути реалізована швидко. За 5 років ми можемо мати фундації у світі. Може, то є дещо інший вектор, але то є вулиця з двома напрямками, якою користуватиметься Києво-Могилянська Академія й українці за кордоном.

Повертаюся до ваших запитань. Мені дуже важко уявити, що коштів уже вдосталь... Грошей багато не буває... (Сміється). Думаю, що передусім треба творити імідж Академії, потрібно інформувати, дати зрозуміти, що найбільше зараз потрібно Україні для збереження нас самих, нашої ідентичності, культури і всіх атрибутів, що стосуються нашого існування, де б ми не мешкали: в Києві, Донецьку, Львові, Чикаго чи в Буенос-Айресі. Без такого інформовування не можна збирати фондів. То нормальний, прагматичний підхід, у бізнесі він називається поверненням, воно має бути більшим, ніж вклад. Адже ми матимемо видатки на штат, бо фундація має бути професійною, люди мають отримувати зарплатню, бо аматорство дуже швидко себе вичерпує.

Вважаю, що другим порядком потрібно організувати прибутковість фундації. І якщо буде прибутковість, то ми зможемо вкладати фонди в Києво-Могилянську академію, а куди саме вкладати, вона знає краще за нас. То вже внутрішнє питання Академії.

З часом таких успішних університетів, як Києво-Могилянська Академія на Україні, буде більше, вона не буде одинока. То є модель, на яку орієнтуватимуться інші університети. І якщо держава матиме менший вплив на економіку суспільства, воно стане таким, яке саме себе утримуватиме. І в цьому суспільстві фундації дуже потрібні. Потрібне дієве меценатство. Воно з'явиться автоматично.

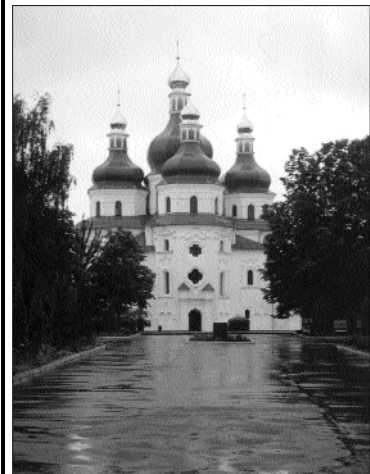
— **І насамкінець...**

— Насамкінець хочу сказати, що я вражений тим, що побачив під час візиту до Києво-Могилянської Академії. Вона стрімко роз-

БЮДЖЕТ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД СТАВЛЕННЯ ДО КРАСИ

Нещодавно в приміщенні Просвітньо-виробничо-комерційної фірми “Сяйво” відбулася нарада стосовно відбудови Спасо-Преображенської церкви — Кобзареві Святині в м. Ніжин. Серед присутніх були Анатолій Крутько, секретар міської ради, єпископ Чернігівський і Ніжинський Никон, головний редактор міської газети “Вісті” Олександр Безпалый, керівник дільниці “Укреставрація” Григорій Сипливець, голова ТОВ ПВКФ “Сяйво” Микола Шкурко, які, зокрема зазначили: незважаючи на те, що в місті з населенням близько 80 тисяч жителів налічується 12 православних церков та 2 монастирі, Спасо-Преображенська церква вирізняється тим, що розташована впритул до основної магістралі — так званого останнього шляху Кобзаря. Саме в цій церкві 17 травня 1861 року перебувала труна з тілом Т. Г. Шевченка по дорозі з Петербурга до Канева. Храм, якому близько 250 років, є рідкісним взірцем українського бароко трибальної будови. Бани розташовані по одній осі із Заходу на Схід, ніби символізуючи цим зв'язок між двома цивілізаціями та ключове розташування України між тими світами.

Враховуючи, що Ніжин є університетським містом та має та-

Миколаївський собор в м. Ніжин

кож аграрний інститут, училище культури, музичне училище, добре розвинену сферу торгівлі й дозвілля, багато історичних пам'яток і пам'ятних місць, унікальних музеїв, рідкісних зібрань тощо, а також беручи до уваги те, що місто включено до туристичного маршруту “Намисто Славутича”, справа відбудови храмів має перспективне значення. Очевидно: саме зручні шляхи сполучення, відсутність значного промислового навантаження, а відтак збережене сприятливе довкілля, близькість до столиці та унікальних місць, таких як: Качанівка, Батурин, Сокиринці, Тростянець — так званих дворянських гнізд, — роблять Ніжин незамінним місцем відпочинку для мандрівників.

До речі, на нараді було наголошено, що міська адміністрація на чолі з мером Михайлом Приходьком саме цю перспективу і вбачає пріоритетним завданням розвитку. Зорієнтованість на неї народних депутатів дасть змогу відповідно зорієнтувати й бюджет.

Було ухвалено звернення щодо шляхів відродження Спасо-Преображенського храму, домовлено зробити такі зібрання регулярними і на наступну зустріч запросити визначних ніжинських підприємців.

М. ШКУРКО,
м. Ніжин

ДУМАЙТЕ!

ЗРАДА, або ПОЛІТИЧНЕ ХОХЛЯЦТВО

Було це у день свят. І нагода поспілкуватися — радісна, і погода сприяла відвертості розмови та гостроті почуттів. Прикрий було лиш те, що мій чарівний співрозмовник не мав ані святкового настрою, ані бажання залишитися на київському Подолі. А підставою були прикри спогади і враження від власної участі у святковому концерті, присвяченому Десятиліттю Незалежності.

Він — молодий кобзар, якого ще у юнацькі роки нерідко можна було почути і побачити на Узвозі. Траплялося, що поруч з ним демонстрували своє мистецтво ті, хто краще знав, як співати "українські пісні". Проганяли і залякували, забороняючи "ходити на їх Подол". Тарас був одним із тих молодих людей, які не підкорялися "особливим розпорядженням". Свідомо чи суто інтуїтивно, пішов за тими, хто організовував і проводив під час першої мітингової хвили відповідні заходи. Грав на бандурі і ніс хрест "останнього з могики" досить переконливо. Його помітили, дали можливість закінчити школу і навчатися далі.

Хлопець був своїм у середовищі політ'язнів, репресованих та національно свідомої інтелігенції. Отримавши диплом професійного музиканта, чітко усвідомлював роль свого основного інструмента на теренах "совецького та постсовецького" простору і перспективу максимального вияву його історичної ролі. Тобто йдеться не про пересічного обивателя від мистецтва, а про людину професійно і політично зрілу. На сьогодні він об'їздив, без перебільшення, півсвіту. Має добру, вірну дружину та двійко малят, мешкає у Києві, бо й коріння його від мами — тутешнє, київське. Причин для пригніченого настрою, здавалося, не може бути, а він, настрої, був саме таким. Зітхнув і промовив: "Як тяжко стає співати вдома, в Україні. Плюються, глузують, а то й просто йдуть геть, коли бачать, що співає кобзар".

От тоді мені й пригадалася наша розмова, яка шокувала мене цинізмом. "Буду голосувати за Кравчука, бо він уже навіс і нам дасть", — заявив Тарас. На той час роздумів про ситого з голодним у нього не було, а своїх покровителів він намагався уникати. І тим, хто його "просвітив" і "умудрив", можливо, й полегшало, а Тарас розплачується щоденно. Обдурили, а на додачу ще й морально ошукали.

...І знаходить молодий маестро, мандрівний кобзар, розраду серед своїх на чужих землях та у власній родині, дітях та дружині, а про минуле десятирічної давності згадує як про утопічну безодню. Хоча, мабуть, сімейне, родинне щастя для нас, українців, — це доля і майбутнє. А обираючи, варто добре подумати.

Л. С.

КРОПИВОЮ ПРИЧАСТИЛИСЯ У хащах алогічного світосприйняття

На пресконференції

Старше покоління так званого українського богемного середовища добре пам'ятає навчальний заклад, який у народі називався "кульок" і готував митців різних жанрів постпролеткультівського рівня. Випускники цього ВНЗ здебільшого довчалися чи й перевчалися і титул дипломованого цим інститутом фахівця був, м'яко кажучи, непрестижним. Більш модерним вважалося, принаймні у столиці, училище імені Глієра, з якого вискакували і вмиль ставали зірками української естради майже всі, хто сьогодні сяє з естрадних олімпійських вершин уже пострадянського часу.

Але все йде, все змінюється й модернізація суспільно-політичного життя не оминула вищезгаданий навчальний заклад. Він змінив свій статус і продовжує розвивати засадничі традиції. Постпролеткульт трансформувався у субкультуру й намагається створити професійну базу для національної культури. Міф про неіснування шоу-бізнесу на Україні спростовують мегазірки російської естради, що, як мухи на мед, зграями тягнуться в Україну, яка створює всі умови для їх процвітання. Таких сприятливих умов, як у нас для них, не створює жодна держава у світі. Дивується росіянка за статусом, одеситка за походженням Лариса Доліна, коли говорять, що в Україні немає умов для роботи артистам. Сама вона записується й видається на одеських, тобто українських, студіях, коли виникає бажання й потреба. Якість та статус її від цього зовсім не потерпає. Переконливо? Шоу-бізнес у нас не існує для тих, хто не вміє працювати і не хоче вчитися чи доучуватися робити щось у державі, яка намагається

ся розбудувати ринкову економіку.

Але повернемося до історії "найкультурнішого" навчального закладу, який очолює велет естрадного експериментального мистецтва Михайло Михайлович Поплавський. Можливо, колись, коли на тринадцятий стілець уомоститься золоте теля української естради і, закопилівши губи, заявить, що не злізе з нього до загиби, то поруч із пам'ятником Паніковському, що прикрашає затишний скверик на Прорізній у Києві, горнориво примоститься "Юний орел" історії української субкультури, який і сьогодні вже може претендувати на свою присутність у майбутньому.

Погодитися можна з новаторськими проектами, які новаторськими стали для України, що, придивившись ближче до світового рівня досягнень, розчарувалася й упевненіше взялася за удосконалення своїх надбань. Розчарування прийшли з усвідомленням реалій західного масштабу культурного життя. Гранд-концерт для сотні глядачів та учасників фестивалю — це норма, бо на гігантоманію Європа не хворіє. Горизонти, такі оманливі спочатку, протверезили аналітиків і професіоналів, які почали боротися за своє. Славнозвісна й сумнозвісна "Червона рута" стала першою лас-

конкуренцію, яка і є тим механізмом, що рухає десятки незалежних, альтернативних фестивальних проектів, котрі допомагають об'єктивно виявити кращих у всіх жанрах і концентрують на них увагу на підсумковому державному фестивалі, що відбувається щороку в столиці і вже відсвяткував свій десятий

В кропиви

річний ювілей. "Пісенний вернісаж-2001" може бути подією, адже протягом останніх років він поступово позбувається упередженості щодо нетрадиційної естради, усвідомлюючи вимоги часу.

Усі ці процеси локально відтворені модернізаторами освітніх програм, що стосуються маскультури та навчання у галузі шоу-бізнесу. Київський національний університет культури і мистецтв покликаний створити професійну базу для шоу-бізнесу в Україні. Задеклароване підтверджується фактом переходу кращих викладачів із престижних ВНЗ та училищ саме до цього навчального закладу. Парадокс? Чи необхідність вижити у тяжкі часи перехідного періоду? А чи свідомий вибір конкурентоспроможної частини викладацької еліти, яка не хоче монотонності та скучності у мистецтві, хоче сама рости, розвиватися і віддавати те, що є ще потрібним для закладення підвалин майбутнього. Кращі, на жаль, складають меншість, бо прагнуть донести те, що "ковтається" не просто.

Усе це могло б не мати продовження, якби не державна підтримка процесу, який вийшов з-під контролю саме у плані ідентифікації національного статусу. Надто незатишно останнім часом базовим кафедрам української мови, літератури та фольклористики! На двох перших планується скорочення викладацького складу — змушує переоцінювати вартості. Чомусь пріоритетними вважають себе відділення, які готують візажистів, перукарів, менеджерів ресторанного та шоу-бізнесу. Невже пріоритетною буде голохастівщина та мрії Проні Прокопівни про прийом "льожачи" з книжкою "Антиклімакс" перед телевизором, який крутить КВК, відверто глузуючи з хазяїв держави, що повернулася до попереднього стандарту пріоритетів? Комплекс меншовартості засвідчений фактом мовного режиму команд української ліги КВК. І якось не весело, а гірко й сумно стає, коли з екрана телевізора чи з радіоприймача лунає "Кропива ти моя, кропива", натхненно співана ректором Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКМ). Жаливою тут не допоможеш, — надто глибоке коріння має проблема обезкультурення української нації та надто високу підтримку в українській державі.

Лєся САМІЙЛЕНКО

Михайло Поплавський: "Хай живе УСС (Українська студентська спілка) і ми при ній"

тівкою європейської естради, яка з'явилася в Україні. Концептуальні засади цього фестивалю і досі базуються на національному, автентичному підґрунті, тобто ідеї, яка була підхоплена, підтримана, удосконалена й реалізована іншими прихильниками радикальних змін у царині української естради. Після фестивалю "Червона рута", який спромігся заявити на весь світ про нову музику й нове покоління представників української музичної культури, розпочато суперечки, у яких народжувалася істина.

Розбудова фестивального руху породила

ЗАБУТА НАМИ КРАЇНА

Не думалося, що в наш час у столиці України народна пісня, наче на далекій еміграції, викликає сльози невимовної радості з того, що хтось у нас її ще співає, і сльози безмежної печалі через її поступове забуття. Саме така картина спостерігалася під час перебування у Києві хору "Вертеп" тернопільського обласного товариства "Просвіта" й тернопільського товариства українських студентів-католиків

"Обнова".

За сприяння київської обласної громадської організації "Молода Просвіта" та клубу "Скіфи" Київського національного економічного університету в приміщенні театру КНЕУ нещодавно відбувся вечір, на якому лунали пісні автентичної України.

Далеко від Києва, куди не так часто звертають свій погляд високі державні мужі, живе собі в людських серцях українська пісня, а ми ходи-

мо щодня київською бруківкою, молимося у відбудованих з руїн величних храмах, слухаємо чужомовні пісні і гадаємо, що тільки нам випала честь називати себе українцями. Та, виявляється, не лише нам...

В'ячеслав БОДНАРЧУК,
студент КНЕУ.

- член турклубу "Скіфи" та "Молодої Просвіти"

Немає на світі двох однакових людей, як немає двох однакових листочків. У своїй суті кожна річ неповторна. Тому будь-яке порівняння хибне на неточність. Однак з порівняння хочеться почати свою розповідь.

У природі зустрічаються коштовні камені, що справжню цінність здобувають лише після копіткого шліфування. Нові форми і зміст вражають відтак своєю невідомістю, багатством кольорів і тонів, а іноді, розгортаючи породу людських особистостей, осліплюєшся — перед тобою безцінний скарб чаруючої людської обдарованості і таланту. Цей скарб, на відміну від коштовних каменів, людина шліфує сама, залишаючи лише успадковану від природи основу, як і трапилося з людиною, чиє життя було зіткане з чорних і червоних ниток, назва яким музика, поезія, пісня, любов до людей, до народу свого, до своєї сім'ї. По небутті його спливає час. Зайвою окалиною відпали невизнання, невіра в його непересічний талант і зайві емоції. Незалежно від наших побажань виблискують нині і виблискуюватимуть у майбутті грані його геніальної обдарованості, грані творця, новатора і таланту потужної, як сказав би Іван Франко, сили.

Спадає на пам'ять перша зустріч з автором "Червоної руті" Володимиром Івасюком. Це був молодий, міцно збитий хлопець у синій спортивній куртці, з красивими і по-гуцульськи гордими рисами обличчя. Здоровий рум'янець підкреслював весело-спостережливий блиск його очей, а були вони, наче небо після зливи — голубими, очей, на які спадало каштанове сипке волосся. Різьблене підборіддя свідчило про твердий і рішучий характер. Володя невіддивно дивився на поля зеленої Буковини, впивався спостережливим поглядом у зелені вруна свого краю, що миготіли у вікні автобуса. Поля поволі переходили в мрійливі пагорби, віщуючи наближення справжніх синіх гір. Як писала про нього одна канадська газета, Володимир Івасюк — співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони ставали одухотвореними героями, мріяли, співпереживали і печалилися разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме вічно у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі, його зачарованості і любові.

Лише вчора-позавчора я став студентом Чернівецького держуніверситету, а того дня вертав додому, з радістю наспівуючи пісні "Смерічки", де брав участь. На щастя, нагодився знайомий журналіст із місцевого телебачення — Жан Макаренко. На зупинці у Вашківцях він познайомив мене з Володею. То було у серпні 1970 року. На час нашого знайомства Володя уже був автором "Червоної руті", яку запропонував редакції телебачення. Головний режисер В. М. Селезінка, який знав його як здібного скрипаля і співака, був здивований. Хлопець приніс пісню. Селезінка проніс текст пісні і запропонував "оправити" її у видовий ролик з красвидами Карпат і водограїв. На цей час ми вже в "Смерічці" співали одну з Івасюкових пісень — "Я піду в далекі гори" — надзвичайно імпульсивну й життєрадісну співанку. Виявляється, їхали вони до Косова, де пінуться напрочуд красивий водоспад Гук. Там оператор Дмитро мав зняти той видовий ролик, і Володя із захватом розписував кожен кадр, кожен куплет. Отож знайомство з тим Івасюком закарбувалось у душі і буде зі мною завжди. Зустріч і знайомство, однак, перевершили всі мої сподівання. На все життя вразила його особливість характеру — не викладати себе одразу, не обрушувати на голову співрозмовника масу інформації і лавину інтелектуальних режюмувань. Він вводив мене у свій неповторний людський світ поволі, розкриваючись щоразу несподіваними закрутками залюбленої у гори, в людей душі, ще більше несподіваного і жаданого залишав на потім. До кінця не розкриваючись, він не давав найменшого приводу пізнати себе у всій своїй складності. Могу лише з впевненістю судити, що Володимир Івасюк жив у чотирьох вимірах. Це був Поет, Композитор, Художник, Людина. Віддати перевагу якомуś одному важко, як і нелегко знайти кожному точне формулювання. Залишається крок за кроком відтворювати його будні і свята. Цим короточасним святам,

власне, більше передували будні, мозольні і напружені, для яких напружена праця залишала короткі години перепочинку.

Першими виконавцями "Червоної руті" — критики, музикознавці і звичайні шанувальники естрадного мистецтва вважають мене і Василя Зінкевича. Це твердження пішло гуляти між людей з легкої руки самого Володимира Івасюка, який завжди зичив популярності своїм колегам і друзям, але пальма першості належить не нам, а самому автору популярного твору. Композитор і поет Володимир Івасюк сам володів чудового тембру і краси голосом, який і окрилив "Червону руту" зі сцени Чернівецької студії телебачення. Цей варіант і слід вважати оригіналом. Наш — просто відомий ширшому загальному слухачів. Свого часу пісня на фоні падаючої бистрої води з-під Гука, водограю побіля Косова в Карпатах, обійшла екрани України і надовго заповонила серця людей.

Непомітно ніби, але впевнено і дуже сходилла його зоря. Шкода лише, що була вона серпневою, короточасною на життєдайне світло. Однак на небі творчості залишила вона незгасний світ. Зоря ця горіла тільки для людей.

Екран багато сприяв його популярності. Добре пригадую жовтневий день 1970 року, після третьої пари відкликають мене на Театральну площу, де готувалася передача "Камертон доброго настрою". На вулиці стояв погожий осінній день, день, ко-

— поезія найвищої проби.

Не знаю я, коли сюди
прийду,
Та залишаю замість
себе квіти,
Ті квіти, що знайшов
у саду
Для тебе, для тебе
я...

Не зітреться ніколи у пам'яті найбільш творчий і тому напружений до неможливого період перед зйомками фільму, коли безсонними ночами сиділи ми на телестудії. Запис фонограми робив знайомий вже Василь Стріхович. Репетиції. Оркестри. Апаратура. Сотні дублів. Переспівано стільки ж пісень. Не знали спочинку не тільки режисери фільму, але й Володя, Софія, Левко, Василь і Марійка Ісак. Над ранок буквально валилися з ніг, але, ледь вийшовши на вулицю, почувши щебет негмамовного птаства, ми ніби відроджувалися. Володя наспівував фінальну пісню про поїзд.

На швидких поїздах

НАЗАРІЙ ЯРЕМЧУК: СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

ли люди вперше почули у Володиному виконанні "Червону руту" і "Водограй". До самої площі було не пройти. Її обступили сотні людей. З вікон медінституту, де на той час навчався Володя, визирали студенти, сонце сяяло у променях бабиного літа, а над Чернівцями лунали пісні Володимира Івасюка, що сидів на лаві під деревами — смерічками, ялинками (їх недавно викопа-ли і пересадили на інше місце) та розмовляв із дівчиною. Для камери він був недовсяжним. Увага операторів зосереджувалась на безпосередніх учасниках передачі, на Софії Ротару, скажімо. Вона співала пісню "Валентина". Співала натхненно, вражаючи. Подальший злет її тісно пов'язаний з іменем Володимира Івасюка.

Зі сходинки на площі я співав, пригадую, "Юність смерек, мов незрівнянний світ краси...". Оддалік стояли добре знайомі мені Валерій Громцев, Левко Дутківський, Марія Ісак, Софія Ротару, Василь Зінкевич, Василь Селезінка, Василь Стріхович. Останній, тон-режисер місцевої студії телебачення, першим записував на плівку пісні композитора Володимира Івасюка і всіх тих, хто був на площі. Через камеру ми несли глядачам світ не лише краси, але й своїх почувань і мрій. Багато хто з імпровізованої сцени передачі "Камертон доброго настрою" виглядав своє майбутнє. Не один пов'язував його з людиною, що все ще сиділа на лаві під ялинами. Отже, 13 жовтня 1970 року — це день народження "Червоної руті" і "Водограю", що дивно, пісні прозвучали одночасно, а визнання їх людьми було різне. "Червона рута" одразу затьмарила не лише "Водограй", але й інші пісні.

Після "Камертону доброго настрою" друге життя "Червоної руті" дав однойменний фільм режисера Романа Олексів. Це своєрідна стрічка з участю цілого сузір'я талантів нашого краю. На чільному місці стояв, звичайно ж, Володя, чимі піснями — "Я піду в далекі гори", "Водограй", "На швидких поїздах" — стали справжньою окрасою стрічки. А чого тільки варта його поезія до пісні Валерія Громцева "Залишені квіти"! Я ніскільки не обмовився

Подолаю свій шлях.
Хай летить до мети,
І легка моя путь —
Здогадались, мабуть, —
Нових друзів я хочу знайти...

Нарешті, у сінокошому серпні, учасники зйомок зібралися в Яремчі. Володя приїхав з нерозлучною гітарою, разом з якою він перейшов на одну мою фотографію. На композиторові джинси, синій спортивного крою светр. Володя стоїть у колі друзів, перед якими стелиться чарівний світ Карпат. Погляд його ледь замріяний. Голова горділиво відкинута назад...

У Яремчі він часто наспівував одну мінорну французьку пісню. Інтерпретував її напрочуд вдало. Цю пісню співав він в автобусі, коли ми верталися зі зйомок. Співав, задумливо вдивляючись через заплакані від дощу вікна на присмирнілі гори.

Якщо дотримуватися строгої хронології подій, згаданим зйомкам передували наші зустрічі у Вишніці. До гірського райцентру він приїжджав ранковим поїздом, проводив з нами не одну годину. В результаті народилося чимало оркестрових пісень, цікавих задумів. Наприклад, пісня "Відлуння твоїх кроків", котру згадую я у хвилини душевного сум'яття. Заспівати її Володя запропонував Василеві і мені. Після прослуховування зійшлися на думці віддати твір моєму напарникові по сцені. Вона й прижилася в репертуарі Зінкевича.

З вишницьких зустрічей Володю пам'ятаю завжди веселим і переповненим задумами. Він носив при собі нерозлучний кавового кольору портфель, у якому, крім книг, зошитів, білого халата і стетоскопа, завжди лежав чистий нотний папір. Любив Володя свій портфель по-особливому. Завжди з якимось побожним трепетом клацав замком, витягаючи нові твори. Згодом придбав польський чемоданчик, але запам'ятався він чомусь менше, хоч теж вигойдював його задуми, супроводжував у дорозі. Не менше од валіз дорозі мені спогади про його появу в Будинку культури, ручкався і сів за стареньке фортепіано. Починав наспівувати...

Одного разу Володя приїхав до Вишніці як ніколи веселий, викликав нас з Василем з Будинку культури і дорогою мовив: "Ану, хлопці, послухаєте зараз..."

Володя сів на найближчу лавку і заспівав:

Ой зробив хлопчина та й дві красні
скрипки,
Розділив надвоє снів своїх красу...

Я не відривав погляду від обличчя композитора. Воно було одухотвореним і непроникним. За його настроїв більше промовляв голос — напрочуд міцний, сталекий і водночас ніжний та розлогий. Цей голос проникав у всі закопелки серця, оживляв легенду і віддалявся-віддалявся, залишаючи по собі біль і терпкий щем.

Ділося нам зустрічатися, але жодного разу не бачив його за робочим столом у чернівецькій квартирі. Складалося враження, що Володя, вічно рухливий, палкий любитель мандрівок, ніколи не замикає себе у чотирьох стінах. Побувавши перший раз у помешканні, я щиро поспівчував йому. Жила сім'я Івасюків по вулиці Маяковського. У Львові йому теж випала вулиця з такою назвою. Телефонний апарат не переставав дзвонити. Добрі знайомі і люди, яких він часто і в очі не бачив, не давали йому спокою. Де тут було до праці!..

Цього разу Володя запросив мене і Василя Зінкевича. Сім'я Івасюків отримала нову квартиру, приводила її до ладу. Донедавна композитор негмамовно бігав по ґаздівству, шукаючи то замки, то шпаклівку, то фарбу, а тепер чекав нас із таємничою посмішкою.

— Так що, діду, треба їхати до Москви. Викликають на "Пісню-71", всесоюзний фінал. Під оркестр Силантєва ти, Василь і я повинні заспівати "Червону руту". Аранжувати пісню доведеться мені особисто. Для великого складу не пробував ніколи, але треба...

Побачивши в наших очах радість і схвалення, Володя сів за свій рояль. Взяв ля-мінорний акорд.

— Отут, я думаю, — сказав він, — краще буде, якщо замість жіночого голосу

прозвучить гобой...

До Володі на квартиру ми приходили кілька днів поспіль. На телефонні дзвінки просто не зважали, поринувши з головою у роботу. На своєрідних репетиціях Зінкевич і я наспівували пісню, а він зв'язав оркестровку.

Майже усі оркестровки, до речі, Володя завжди писав сам. Кожну він сприймав, наче "уберю" людини. Часто любив повторювати: "Від того, як одягнеш пісню, значною мірою залежатиме її звучання". Йому як авторі легко було знаходити найпотрібніші шати. Особливо він полюбляв писати партії "для дерева", тобто для дерев'яних духових інструментів — гобоя, флейти, фагота. Під час наших репетицій на його роялі лежали також томи для оркестрування великих симфонічних творів. Вони ніби виявляли його давні наміри підкріпити свої знання консерваторською освітою.

До Москви вилітали ми грудневим холодним ранком. У літаку, тримаючи ноти на портфелі, Володя дописував оркестровку. До надсадного реву двигунів його пам'ять долучала голос флейти, гобоя, скрипок і... хвилювання, хвилювання...

На Буковині ми залишили справжню золоту осінь. Москва зустрічала снігом. Він збивав нас із ніг на аеродромі в Биково. Ледь дотягнулися до електрички. Впавши у крісла, полегшено зітхнули.

Фінал конкурсу "Пісня-71" зібрав чимало зірок тодішньої естради: Магомаєв, Хіль, Кобзон, Зікіна, початкуючий Лещенко... Десятки відомих імен. До участі у конкурсі допускалися навіть композитори без консерваторських дипломів. Тепер їм чомусь закрито дорогу. Через необдумане, як на мене, обмеження, скільки чудових пісень ми не почули взагалі або ж почули з непростимим запізненням.

Наш вихід на сцену. Ми з Василем з'явилися у білих, стилізованих гуцульських костюмах. Сліпуче сяяли прожектори. Телевізійні камери, наближення хвилюючої хвилини відчутно зв'язували поведінку. Та ще великий симфонічний оркестр. Після заключного голосу гобоя ми взяли перші ноти. Після конкурсу критика назвала наш виступ визначним. Володимир Івасюк було вручено диплом лауреата фестивалю і мініатюрний рояль з написом "Пісня-71". Усім нам ще подарували метрові макети Останкінської вежі, де ми залишили один одному автографи. Це немеркнуча пам'ять про наше перше перебування у столиці.

Не минуло й року після виступу на "Пісні-71", як "Смерічка" на крилах "Водограю" і "Горянки" Левка Дутківського стала лауреатом Всесоюзного телеконкурсу "Алло, ми шукаємо таланти!". Йому передувала, до речі, не менш хвилююча для нас подія — півфінал у Чернівцях. Він проходив у Мармуровій залі університету. З мікрофоном у руках до Володі підійшов ведучий програми Саша Масляков. Композитор від хвилювання почав було червоніти, але швидко опанував себе:

— Вчуся в медінституті. Пишу пісні. Мій улюблений ансамбль "Смерічка"...

Володя говорив повільно, виважуючи кожне слово. Дехто пам'ятає, напевне, його інтерв'ю в телепередачі. Немає сенсу його повторювати. Залишається лише додати, що говорив він чистісіньку правду. Не загравав із глядачем. Дивуватися не доводиться, бо акторства він не терпів, хоч популярність серед шанувальників естрадного мистецтва, специфіка творчості композитора створюють відповідно сприятливий ґрунт.

Виступали ми також на заключному концерті "Пісня-72". Наш "Водограй" здобув популярність. Володі, з-поміж інших маститих композиторів, було вручено знайомий мініатюрний рояль — другу нагороду за участь у фестивалі всесоюзного рангу.

"Смерічка" на якийсь час згорнула свою діяльність. Здавалося б, мало запанувати затишшя, але то тільки здавалося. За ансамблем закріпилася слава першого ВІА України. Пісня і фільм "Червона рута" дали назву колективі Чернівецької філармонії на чолі з Софією Ротару. Через рік у Дніпропетровську виник ансамбль "Водограй", а про любов глядачів вже годі й говорити. "Смерічка" пустила в нашу землю, людські серця глибоке коріння.

З якогось часу обласна філармонія почала вести переговори з окремими учас-

никами ансамблю. Левко, Василь та я приватно з Вишницею не заохотили. На професійну сцену подалася лише Софія Ротару, яка включила до свого репертуару чимало наших пісень. Це, крім "Червоної руті", "Водограю", "Відлуння твоїх кроків", "Залишені квіти", "У Карпатах ходить осінь" Левка Дутківського, згодом надійшла черга і до "Двох перстенів", "Пісні...", "Двох скрипок".

Але спокуса "великої сцени" взяла всім гору. З першого квітня, після довгих "торгів" і обіцянок з боку тодішнього заступника директора філармонії Фаліка, "Смерічка" офіційно почала вважатися колективом філармонії. День сміху обернувся для нас майже плачевно. Жодна з умов не була виконана. Попри все, любов до мистецтва та можливість нести зі сцени кращі твори естради примусили забути про тимчасові труднощі. Ми спалили мости до повернення у Вишницю на самодіяльну сцену. Попереду були нові зустрічі із самотнім і талановитим композитором Володимиром Івасюком.

По довгій перерві Володя зустрівся зі "Смерічкою" у Києві, де ми готувалися до відповідальних концертів. Натхненний, як завжди з гумором, він любив смачно посміятись і своєю веселістю заряджав інших; споряджений ластами і підводною рушницею, затримався з нами, щоб показати кілька нових пісень, хоча його чекали у Бердянську, на батьківщині матері, батьки.

У Київській філармонії є дуже гарний старовинний зал і чудовий рояль, не знаю, який вигляд має той зал після реконструкції зараз, але коли Володя загравав нову пісню "Два перстені", він став у стократ краший. Ця пісня і понині у моєму репертуарі у віночку по-пурі на теми пісень "Смерічки". Там є і "Червона рута", "Водограй", "Золотоволоска", яку він чомусь не любив і завжди просив зняти її, не записувати на платівку, не співати на телебаченні, але на диво, ця пісня завжди подобалася людям, і понині приходять на сцену записки, листи, щоб виконати цю пісню або прислати ноти і слова.

Того ж літа в Криму проводив перший всесоюзний фестиваль "Кримські зорі", який пізніше перетворено у міжнародний, і на закінчення його до Сімферополя засмаглий, чорний як негр, приїхав Володя. Колектив поїхав додому поїздом, а я і Володя летіли літаком. Ми поспішали вулицями полуденого, спекотливого міста до філармонії, у прохолодний затишок залу, де було комфортно. На той час у мене було кілька задумів по вокалу, по манері виконання голосового діапазону, і я вдячний йому, що у скрутний момент одержав потрібну пораду і допомогу.

Раптом він своїми немусичними пальцями зробив стрімкий пасаж на фортепіано і заспівав нову пісню, яку я, на жаль, не заспівав:

Коли між нами не було нічого...

То був уже новий Володя. Відчувалася філософія як у віршах, так і у музиці, тонке відображення високих нюансів любові, переживань пронизувало твір невидимими променями справжньої поезії, поезії-музики.

Володя з сестрою Галиною перевелися на навчання до Львова. Наші зустрічі стали нечастими. Доля залишилася до нас прихильною. І він попросив нас допомогти в організації концерту для студентів Львівського медінституту.

Число 13 мала квартира у Львові, куди Володя невдовзі переїхав, вступивши до тамтешньої консерваторії і заодно закінчуючи медінститут. Незважаючи на свою так звану "нещасливість", воно не принесло студентів-композиторів несподіваних прикрас. Навпаки, зі Львовом пов'язаний більш плідний період його творчості. Що могло дати навчання у Чернівцях? Одні неприємності. Його натура не вклада-

ся у звичні рамки вузу, надто вже "випирала" пристрасть до творчості. Нікому не секрет, що навіть до медінституту, крім людей, покликаних до медицини, приймають спортсменів і артистів, на різні необхідні випадки. Володя був приемним винятком, по-справжньому творчою людиною, якій наука давалася також легко. Це зможе підтвердити кожен з викладачів інституту, що зараз живі-здорові. Однак вчитися йому було важко. Вислів "у своєму краї пророків нема" спрацював безвідмовно. Популярність композитора і клопоти звичайного студента зжитися не могли, були добрим підґрунтям для заздрісників. Дехто аж надто ревниво бдав за честь вузу, замість любові і доброзичливості створював йому байдужість, а почасти і відверте глузування з покликання. А у Львові Володя чекали умови, сприятливі для закінчення інституту і вступу до консерваторії. Табличка з цифрою 13 на дверях його квартири вигідно підкреслювала "справжню турботу" про талант.

І ось під вечір ми виїхали у напрямку Галичини. Першою перешкодою на шляху був міст через бурхливий Черемош. Ни-

Володимир Івасюк та Софія Ротару під час концерту. Фото з музею Володимира Івасюка, м. Чернівці

нішнього мосту з Вишниці на Кути ще не було, транспорт, навіть пасажирський, йшов убрід. Ніколи не забути відчуття, коли переповнений автобус натужно долав дикий опір води, перевалювався з каменя на камінь і досить прозоро обіцяв перекинутися. Ще скоріше мав загложити двигун. Не одному з нас, як ми згодом дізнавалися, думалося: "Зупинись техніка посеред течії — прощай, щасливе майбутнє ансамблю". На щастя, все обійшлося гаразд, але шлях "Смерічки" потім був не з легких, схожим на дорогу через оспіваний Черемош.

Древній Львів зустрів ніби трохи похмуро. Згодом ми переконалися, що за його похмурістю, як у людей, ховається не підробна краса і велика щирість. Люди міста Лева зустріли наш виступ, ба ще раніше прибуття, несподівано приязно. Концерт проходив в академічному театрі імені М. Заньковецької. Ставлення львів'ян до ансамблю ми зауважили вже з того, що до зали було ніяк пройти. Перед диверма юрилися сотні людей. На сторожі нашої безпеки стояв наряд міліції. Вдавалися до службових заходів. Любов до улюблених артистів прокладала дорогу ще не через такі "пробки". Ця любов часто супроводжувалася дружніми оплесками. Концерт, що називається, пройшов "на ура". Наприкінці спалахнули справжні овації, особливо після того, коли на сцену вийшов Володя. Вдячність публіки невдовзі змусила взагалі забути про тимчасові наші труднощі. Це

найвища оцінка, яку тільки може бажати собі служитель сцени. Вона не зрівняється навіть з найвищими відзнаками і захвалюваннями преси.

Не можу не пригадати виступ "Смерічки" після присвоєння їй обласної комсомольської премії ім. Героя Радянського Союзу Кузьми Галкіна. 1972 рік. Звітний концерт з нагоди знаменної події. Проведення його пропонувалося в актовому залі університету. Ще задовго до концерту п'ятачок по сусідству був заповнений ушент. Найбільш енергійні шанувальники "Смерічки" рвуться у двері. Чергові з обкому комсомолу розгублені. Зал не може вмістити навіть п'ятої частини бажаючих. Якись спритники почали дертися на другий поверх, аби проникнути всередину через розбите вікно по водостічній ринві. Досі не пам'ятаю яким чином, все-таки мені вдалося пройти крізь двері. Найкраще було, звичайно, сховатися у тиші роздягальні. Відносний, звичайно, бо зовсім поруч інструктор обкому комсомолу викликав наряд міліції, а наша чергова адміністратор ще не приїхала, та чи допомогла б і вона навести порядок. Відсутність квитків і малі розміри залу — навряд чи такі аргументи поділяли б на бажаючих потрапити на концерт.

Невдовзі у засклені двері службового входу постукав розпашілий Володя Івасюк. Не знаючи його в обличчя, чергова навідріз відмовилася його впускати. Довелося все пояснити. Композитор зайшов до середини без жодного гудзика на пласці. Сестра Галя стукала йому крок у крок. "Що ж то діється, діду — запитав він зі своїм традиційним зверненням, — так, чого доброго, солістів навіть не пропустять. Ви всі у зборі?".

Невдоволення у голосі не було. Володя радів прихильності глядачів, але не тією радістю, яка заважає людині бачити різницю між прихильником "за переконаннями" і "за модою".

Володимир Івасюк був переконаний, що справжня цінність ансамблю перебуває у прямій залежності від тривалості глядацької любові. Ділив публіку на секундних і справжніх, котрі не відкидаються від улюбленого колективу навіть тоді, коли загаль скидає його з п'єдесталу, на який сам же і зніс. До творців сценічного дива прихильники часто ставляться сліпо. Ці прихильники приходять і пропадають, до зали веде кожного менше потяг, більше — мода, тотальне визнання або ж випадковість. Вмостившись зручніше у кріслі, вони хочуть — і край тут! — чути лише те, що їм до вподоби, не роблячи знихок, але Володя ніколи не йшов і не радив нам іти на компроміс із глядачем. Передусім — мистецтво. А воно — річ примхлива, виключає з себе "золоту серединку", названу кимось рятівною.

Володимира Івасюка визнавали як талановитого композитора і водночас любими. Не кожному дано поєднувати в собі часто діаметральні поняття. Йому вдавалося. Його оголошували "улюбленим", але він особисто такого підходу не сприймав. Шануючи любов і похвалу людей, яких цінував, автор "Червоної руті" досить поблажливо ставився до ажіотажу збоку. Володя добре знав про жорстокість глядача. Застілля, зустрічі, компліменти і часте зловживання спиртними напоями позначаються неодмінно на вимогливості до себе, призводять до переоцінки власних можливостей. Поволі ідея втрачає непересічні якості і прописується в межах досяжності. Непростимо боляче, коли поблажливості і вино взаємозв'язані.

...Що ж то робиться, діду? — промовив Володя, потираючи синець під лівим оком. Обернувшись до сестри, він додав, — ось тобі, Галя, і "Смерічка"! Ти коли-небудь сподівалася на подібне?!...". Це був не тільки успіх "Смерічки". Можливо, лише на третину. Дві частини його Володя міг приписати собі, своїм пісням, за які часом одержуєш синці і втрачаєш гудзики...

ПРЕСА ВЛАДИ, КЛАНІВ, ПАРТІЙ—ЗА КИМ СЛОВО?

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

Коли обговорюється тема “роль засобів масової інформації НА ВИБОРАХ”, хочеться запитати: чому, власне, на виборах? Так само природно було б говорити про “роль ЗМІ в понеділок” чи “у середу”. Бо ця роль “на виборах” — така, як і завжди, і характеризується одним коротким словом — убога. Бо роль ЗМІ в суспільстві (у нашому) — убога.

Нам, посполитим, журналістам України, відомо, що десь на планеті є суспільства демократії і їх невід’ємна складова — потужна вільна преса.

Але поки що найкращим волевиявленням була б можливість на твердження, що у середу була п’ятниця, просто відповісти, що у середу була середа. Цебто коли газета “Киевские ведомости” напише, що “при уряді Ющенка”, значить, особливо поширилось відключення електроенергії, а потім ті, хто стоїть за цією газетою, ще й повторять це на потужному телеканалі, то я, журналіст, хотів би просто мати можливість відповісти співгромадянам адекватно МАСОВО, справді у ЗМІ.

А якщо вже стосовно ролі преси на виборах, то ось хоч би

програма-мінімум: узяти під громадський контроль виборчий процес. Щоб ми, жителі України, не були посміховиськом Європи і світу, топчучись по закону. Бо коли на попередніх виборах до парламенту посадовці державної влади нахабно, всупереч абсолютно чіткій забороні, відкрито агітували за таких-то кандидатів чи партії (причому, саме в ЗМІ), то чому це було можливим? Коли торік на так званому всенародному референдумі на Чернігівщині було грубо порушено закон і це було чітко зафіксовано і ніким не спростовано, то чому таке відбувається? Може, тому, що про це сказала лише єдина газета “Сіверщина” тиражем у 20 тисяч, а натомість тридцять державних газет області тиражем у 250 тисяч проспівали, що “всьо харашо, прекрасная маркіза”.

То де відповісти, що у середу була середа? А ніде. Ось чому варто було б поговорити не про “роль” на виборах, а про “роль” взагалі, про становлення нової української преси. Бо поки що це “роль” без слів, роль у пантомімі, роль навіть ще й не блазня, котрий міг говорити правду у вічі королю.

Бо вся основна, особливо передплатна українська преса чітко ділиться на три категорії:

Малюнок О. Батушенка

преса влади, преса кланів і преса партій. Якраз те, чого нема або воно на задвірках у демократичних суспільствах, і не десь далеко на Заході, а, скажімо, в тій же Польщі, до досвіду якої у нас так часто звертаються. Преса влади — це взагалі нонсенс у демократичному суспільстві. Бо про яку “четверту владу” можна говорити (а точніше було б узагалі говорити про пресу як першу владу — владу громадської думки), коли така преса є “органом органів”, цебто органом інформації органів влади. У пресі кланів у суспільствах демократії нема потреби, бо сама преса є, в доброту розумінні, потужними медіа-кланами, цебто незалежними

фінансовими структурами. Нарешті, преса партій така ж слабка, як і, на жаль, наші партії.

У цьому вина, насамперед, самого суспільства, самих громадян, котрі змирилися з існуванням ТАКОЇ преси, вина національної еліти, котра не повинна з цим миритися. А ще вина й самих журналістів, котрі, на відміну од тих же польських колег, пасивні у творенні цієї нової преси.

І ще одна серйозна суспільна проблема. І проблема ця виходить за рамки суто ЗМІ, а проростає з нашого тоталітарного минулого. Це суцільна регламентація всього і вся. У людей існує ілюзія, що чим детальніше все розпишеш, тим воно краще діятиме (і це при відомій приказці, що “закон — як дишло”). У нас не лише найдемократичніша, а й найтовща в Європі Конституція. У нас існує до десятка законів, що регламентують ЗМІ, і цього декому мало, бо вже запущено в обіг проект цілого Інформаційного Кодексу. У нас щойно прийнято потворно гігантський Закон про вибори парламенту. Можна згадати й торішню інструкцію ЦВК про “поведінку преси” на референдумі. А як вам зовсім нове положення Закону про заборону виборчої агітації у перші 40 днів виборчої кампанії, цебто з кінця грудня до початку лютого? А що таке —

“виборча агітація”? Інтерв’ю такого-то політика — це, звичайно, агітація? А згадування його імені на сторінці газети? Так хто ж береться визначити, що є агітація, а що ні? Міфічно незалежна ЦВК? Суди? Недовго передбачити і тиск на наші ЗМІ, а то й репресії проти них у такій каламутній воді. Ага, не так, не тоді, не про того сказали? Ось вам санкції.

Невже знову нагадувати класичний приклад далеко не найбіднішої країни світу — США, де ще на зорі держави, понад 200 років тому, парламент, Конгрес США, прийняв один-єдиний “закон” щодо преси, з одного речення, де сказано, що віднині й на завжди парламент не прийматиме жодних законів, що обмежують діяльність преси. Це знаменита поправка № 1 до Конституції США. Де ще в демократичному суспільстві пресу отак обстирюють червоними прапорцями, як на облаві? Може, ще нагадати, що у Великобританії якимось взагалі живуть без Конституції і живуть трохи краще за нас?

Ось що хотілося б донести до співгромадян через засоби МАСОВОЇ інформації. Але преса пантоміми — німа. Говорити на пальцях? Так на пальцях можна хіба що показувати дупло в кишені.

● **Петро АНТОНЕНКО**, головний редактор газети

ЗАГОРНІТЬ МЕНІ ЯБЛУК — У ПРОГРАМУ, ЯКОЇ

Співчуваю мільйонам виборців і тим, кого будуть обирати — першим традиційно не дозволяють скласти власне уявлення про кандидата, про других його формують їхні штаби. Останні нерідко працюють так, ніби мають на меті “завалити” своїх босів нетрадиційними методами. Наприклад, зняти про них нудотно-солодкаве індійське кіно.

Ідеться не про таємниці мадридського двору, а про банальні речі, гарантовані законом — громадянин має право ознайомитися з передвиборчими програмами і виборчими списками партій. Звичайно, після 9 лютого ними усіх нас засиплять, але раніше на цю тему ви нічого не дізнаєтеся навіть у святая святих виборів — Центральній виборчій комісії. У якій, ризикую розкрити державну таємницю, ні програм, ні списків ще нема. Тобто, десь вони, напевне, зберігаються, але їх ніхто не дає. У прес-центрі ЦВК невідомий добродій, який чомусь не побажав себе назвати, пояснив — списки, мабуть, є, навіть програми, але Ви їх не побачите. Хоч би тому, що зараз усі зайняті важливішими справами і ніхто спеціально не з’ясовуватиме, де потрібні папери лежать. Ні тепер, ні в четвер, хочете — телефонуйте до виборчих штабів партій.

— Телефони у вас можна отримати?

— У нас — ні.

Воно й зрозуміло, могла б і не питати.

Обізнані люди, щоправда, твердять: не побачивши партійних програм, ви небагато втратили, бо всі вони схожі одна на одну, мов близнюки. Дарма, що писалися різними людьми під протилежні ідеологічні бази. Але то вже інше питання.

Сайт ЦВК в Інтернеті прислужився так само як людина з його прес-центру — ні слова про програми, зате не бракує застарілої ін-

формації про партійні з’їзди, є текст про те, на якому високому рівні працівник ЦВК здійснює свою роботу...

На цьому тлі не може не тішити активність партійних штабів, що працюють за принципом радянської журналістики — “ні дня без рядка”; і чим більше рядків розсилають за електронними адресами, тим для їхніх авторів, виходить, краще. Хоч це не означає, що кількість обов’язково має перерости в якість. Штабісти, напевне, дуже люблять індійське кіно — там герой теж бездоганно-позитивний. Аж до нудоти. Приблизно такий самий, яким описують свого боса представники різних об’єднань у прес-релізах чи інших повідомленнях.

Першість за частотою повідомлень, які надходять на редакційний e-mail, тримають “яблучники”. Їхній лідер Михайло Бродський періодично рятує країну від куріння чи інших лідерів; “яблучний” кандидат на мера Харкова Потімков, звичайно, парубок хоч куди, порівняно з іншими кандидатами; Михайло Бродський не говорив, що київський міський голова їздить п’яний за кермом, ну хіба що натякав, але зовсім не на Олександра Омельченка. Одне слово, Бродський — назавжди. Такий загальний зміст лавиноподібної інформації від штабу “Яблука”.

Але не подумайте, що воно одне таке. Так само — “наш шеф на світі наймиліший, найрум’яніший і біліший” — працюють чи не всі партійні штаби. Здається, незабаром вони ошчасливлять Інтернет-користувачів повідомленнями на кшталт: “Сьогодні Черговий Рятівник Нації прокинувся вранці, почистив зуби, сховався самі знає, куди”. Звичайно, гріх вимагати в штабах критичної інформації про їхніх керівників, але політика — це не лише суцільна нудьга, яку тиражують зі штабів. І нікому з них не цікаво, щоб “зробити нам цікаво”.

● **Людмила ПУСТЕЛЬНИК**

фото О. Цецури

НАШ ПІВЕНЬ ПОТОПТАВ АМЕРИКАНСЬКУ КУРКУ?

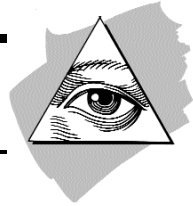
Уже багато років в Україну завозяться американські кури в “розібраному” вигляді — крильця, шийки, грудинки і всім відомі стегенця, названі “ніжками Буша”. В народі давно вже ходили чутки про їх шкідливість — через високий вміст антибіотиків та консервантів. Нарешті й Міністерство агрополітики, вустами голови Держінспекції ветеринарної медицини України Петра Вербицького, заявило про заборону імпорту курятини зі Сполучених Штатів. Пана Вербицького (читай — державу) гаряче підтримали керівники наших підприємств, які пообіцяли повністю задовольнити інтереси покупців, а згодом — знизити ціни на вітчизняний продукт. До того ж, асортимент не збідніє: будуть нам і крильця, і філе, і стегенця, — буде що вари-

ти, буде що й смажити.

Зате, — твердо пообіцяв пан Вербицький, — в українській курятині споживач не зустрінє ні залишків розпаду антибіотиків, ні їдкого натрію, аміаку та інших шкідливих речовин, які утворюються внаслідок американського способу годування птиці.

В Україні курей вирощують без додавання в корм біологічно активних речовин та антибіотиків, — принаймні, так запевняли журналістів на конференції. Отож, український півник весело прокукував про свою перемогу. Хотілося б вірити, — що перемога назавжди.

Люся ВАСИЛЬКІВСЬКА

ВОЧЕВИДЬ, ВИБОРИ БУДУТЬ БРУДНІ Й ЖОРСТОКІ...

Передвиборча кампанія в Україні вступила у фазу реєстрації Центровборчком кандидатів у народні депутати від політичних партій та блоків, а також кандидатів по мажоритарних округах. Слід відзначити, що Центровборчком підходить до реєстрації, акцентуючи на формальних моментах, а часом демонструє подвійний підхід у схожих ситуаціях. Саме через формальні моменти (у когось замість прізвища вказано літературний псевдонім, у когось відсутній власноручний підпис під автобіографією, у когось виявилися недомовленості щодо місця проживання тощо) практично зі списків кожного блоку вилучено по кілька кандидатів. Щоправда, їм ще надано можливість виправити похибки, на що виділено тиждень часу.

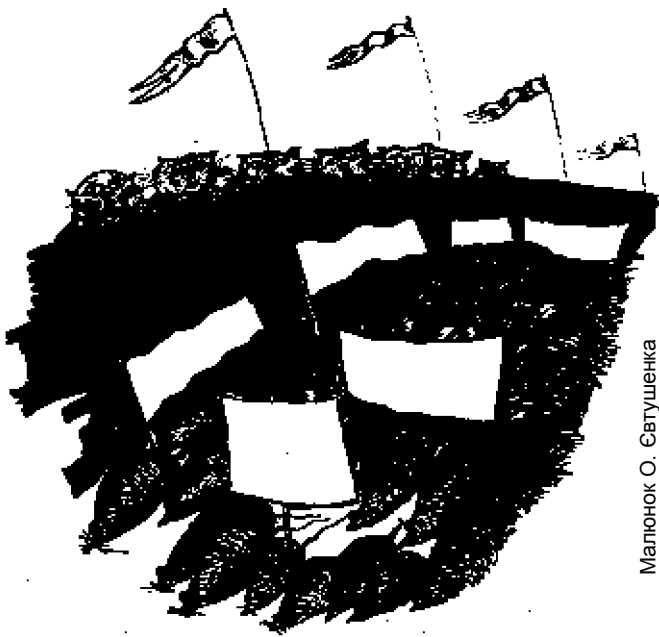
Як уже відомо, під п'ятнадцятим номером у списках соціалістичної партії Олександра Мороза значиться колишній майор Мельниченко — головна діяча особа так званого касетного скандалу, який створив проблеми для багатьох вищих державних чиновників на чолі з Президентом, оскільки записав їхні розмови в президентському кабінеті, які дають підстави підозрювати їх у багатьох, м'яко кажучи, правопорушеннях. Соціалістична надала всі необхідні для реєстрації документи, заповнені самим кандидатом, в тому числі він указав і постійну адресу в Києві, де він проживав. Але в реєстрації йому відмовлено на тій підставі, що Мельниченко не проживає останні п'ять років в Україні, як цього вимагає Конституція. І тут спливає давня історія зі Зв'язільським, який, перебуваючи понад два роки поспіль в Ізраїлі, був зареєстрований кандидатом у народні депутати, а Центровборчком подав роз'яснення, що тимчасова відсутність у цьому випадку ніякого значення не має. І ще один приклад, що його навів один із лідерів соціалістичної партії Вітківський: відомий футболіст Олег Блохін, який також кілька років проживав за кордоном, був зареєстрований кандидатом у народні депутати за списками компартії.

Така дволикість Центровборчком викликала протестну реакцію лідерів соціалістичної партії, які розцінили її як політичний тиск, і мають намір апелювати до Верховного Суду. За Центровборчком є й чимало інших гріхів, які свідчать, на думку політиків, що цей орган і надто його голова Михайло Рябець підігрують Банківській і справді чинять несправедливо щодо опозиційних сил. Таке звинувачення висунули близько десяти політичних партій і недооцінювати їхньої заяви не варто.

У зв'язку з цим висунута вимога замінити голову Центровборчком, що навряд чи буде взято до уваги. Але у багатьох політиків виникає слушна пропозиція про доцільність законодавчого обмеження перебування на посаді голови, а також членів Центровборчком максимум двома строками. У період парламентських і надто президентських виборів Центровборчком стає, по суті, головним керівним інструментом у державі, і посади голови Центровборчком, як і його членів, не повинні бути довічними, оскільки саме це веде до волюнтаризму і угодовства з існуючою владою.

За даними Центровборчком, уже зареєстровано списки кандидатів у народні депутати — без малого півтора десятка передвиборчих блоків і політичних партій. Але сама передвиборча ситуація, як ніколи, заплутана і неоднозначна. З одного боку, здається, зроблено крок у бік демократії — застосування змішаної виборчої системи, можливість суб'єктів виборів брати участь у формуванні виборчих комісій, реальні умови для посилення контролю за ходом голосування та підбиття підсумків; а з другого — використання чорнопіарів-

ських технологій, безсоромне задіяння так званого адмінресурсу, обмеження можливості агітації з боку опозиційних до нинішнього режиму сил тощо. З одного боку, існування реального вибору між партією влади, яка іде під гаслом "За Єдину Україну" ("ЗаЄдУ", або, як у народі кажуть, "за корито"), і близькими до неї олігархічно-клановими силами та націонал-демократичними блоками Віктора Ющенка і Юлії Тимошенко; з другого — безперспективність виборів за результатом, оскільки все робиться для того, щоб і в новому парламенті не була створена депутатська біль-

Малюнок О. Євтушенка

шість.

Спробую пояснити цю думку. Існуючий владі, а конкретніше — Президентіві і його найближчому оточенню — зовсім не потрібна майбутня парламентська більшість. Будь-яка більшість — чи то комуністична, чи то націонал-демократична, чи то кланово-олігархічна — небезпечна для нинішніх можновладців тим, що передусім захоче позбутися нинішнього режиму, який став не тільки економічно-соціальним гальмом у розвитку України, але й перешкодою на її шляху до Європи і демократії, ганьбою Української держави як такої в очах світового співтовариства. Єдиний засіб зберегтися при владі — це обрати таку Верховну Раду, в якій би жодна політична сила не переважала. Тоді можна буде, як і досі, успішно лавірувати між фракціями, створюючи ситуативну більшість, тоді можна буде тиснути на парламент, апелюючи до народу — подивіться, мовляв, кого ви обрали...

Цю думку підтверджують передвиборчі реалії.

По-перше, все робиться для того, щоб роздрібнити існуючі політичні сили і таким робом відтягнути голоси електорату від найістотніших суперників пропрезидентського блоку "ЗаЄдУ". Передбачається, що у виборах можуть взяти участь до 30 блоків і партій — це зовсім не означає багатство вибору, а скоріше — неможливість правильного вибору.

Яскравою ілюстрацією дрібнення політичних сил, надто опозиційно-демократичних, є створення нового блоку — Народний Рух України Бойка, що експлуатує добре ім'я колишнього Руху і є, на думку багатьох, єзуїтським витвором Банкової. Звичайно ж, назва — НРУ — може легко збити з пантелику невтаємниченого виборця і таким чином, конструктори блоку сподіваються відібрати від блоку Ющенка, куди увійшли обидві рухівські партії Костенка та Удовенка, хоча б 1,5 — 2 відсотки голосів.

По-друге, взято на озброєння підленький хід, коли виборця намагаються дезорієнтувати, спекулюючи на відомих іменах і висуваючи їм на противагу двійників-однофамільців. Так з'явився блок Ржавського "За Ющенка", названий так не тільки без згоди самого Ющенка, а й усупереч його

бажанню. Явна провокація.

Або Всеукраїнська партія трудящих, яку створив лідер офіційних профспілок Олександр Стоян. Спочатку вона мала намір іти на вибори у блоці соціалістичної Мороза, потім відкололася з мотиву, що віддає перевагу блоку "Наша Україна" Віктора Ющенка, але насправді ці "трудящі" не збиралися підтримувати Ющенка і оголосили, що самостійно братимуть участь у виборах. Такі метаморфози стали зрозумілими, коли "трудящі" поставили у першу п'ятірку якогось Олександра Мороза — однофамільця відомого лідера соціалістів, який узагалі невідомий загальному політику. Звичайно ж, це зроблено продумано з розрахунку на довірливих громадян, які можуть сплутати маловідомого Мороза з добре відомим лідером соціалістів і відібрати в останнього певну кількість голосів.

З кандидатами-двійниками намітилася ціла пошесть. Ржавський замінив у п'ятірку свого блоку з претензійною назвою "За Ющенка" прізвище Віктора Ющенка на його двійника-однофамільця, знайденого у Вінницькій області. З'явився двійник також у лідера комуністів Петра Симоненка. А проти відомого націонал-демократа Тараса Стецьківа на мажоритарному окрузі на Львівщині знайшлося аж троє кандидатів з таким прізвищем.

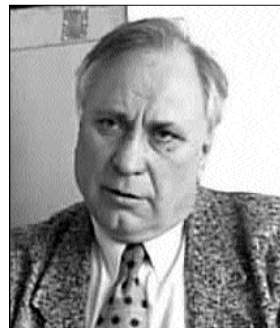
Уже згадуваний Бойко витягнув у першу п'ятірку свого блоку старшого сина В'ячеслава Чорновола Андрія — людини далекої від політики, яка свого часу відмовилася од батькового прізвища і повернула його уже тоді, коли В'ячеслав Чорновіл був на гребені політичної слави у незалежній Україні. Багато хто навіть із пересічних виборців розцінив цей факт як брутальну спекуляцію на доброму імені борця за незалежність України світлої пам'яті В'ячеслава Чорновола.

Не треба бути Нострадамусом, щоб передбачити, з якою метою таке робиться. По-третє, як подекують проінформовані політологи, з Банкової дано чітку вказівку на місця: кого слід не тільки підтримати на виборах, а й забезпечити проходження в депутати. А якщо цього не буде зроблено, то будуть зроблені відповідні оргвизновки щодо них самих. З минулих президентських виборів відомо, що це не пуста погроза. Тим більше, що адміністратори на місцях, як правило, знаходяться на гачку у центральній владі, бо практично на кожного є так званий компромат. Ось таким чином, схоже, і задіюється горезвісний адмінресурс.

По-четверте, влада намагається надійно відрізати опозиційні сили од засобів масової інформації. Скажімо, раптом виникли труднощі з друкуванням газет опозиційної партії "Батьківщина", яку очолює Юлія Тимошенко, "Вечерние Вести" та "Слово Батьківщини" — видавництво відомляється їх друкування під надуманим приводом, що бракує потужностей. На жоден з державних і контрольованих Банковою теле- і радіоканалів не можуть пробитися лідери опозиційних партій Юлія Тимошенко, Анатолій Матвієнко, Левко Лук'яненко, Олександр Мороз. Більше того, всі телеканали дружно відмовилися брати участь у конкурсі на грант Фонду Сороса "Відродження", який виділено на організацію демократичних теледебатів. Причина проста, як ріпа: жоден канал не береться виконати головну умову Фонду — забезпечити рівні умови в дебатах для всіх, в тому числі опозиційних партій. Ось так забезпечується свобода преси по-українськи.

По-п'яте, застосовуються аморальні чорнопіарівські технології на кшталт сумнозвісного "касетного скандалу № 2". Схоже, що вони й надалі будуть застосовуватися — що ближче до виборів, то частіше і брутальніше. І сьогодні мова не про те, яку мету ставили перед собою організатори підслуховування і оприлюднення теле-

фонної розмови відомих політиків Віктора Ющенка та Олександра Омельченка, а про те, що таке в принципі

можливе у нашій країні. Адже практично жоден громадянин не може бути гарантований від того, що його не прослуховують і що його приватні розмови не будуть принагідно використані. Це щонайгірніше порушення прав людини і громадянина, яке можна порівняти хіба що з тим, що діялося за тоталітарних режимів Гітлера чи Сталіна. Судячи з того, які сили зацікавлені в т. зв. "касетному скандалі № 2", на яку вони розраховували вигоду від нього, можна робити висновок, що зловмисників не буде виявлено і покарано правоохоронними органами. А безкарність, безумовно, тільки стимулюватиме подібні "технології" — і не лише під час передвиборчих кампаній.

Ще одна цікава риса нинішніх парламентських перегонів: участь у них цілих сімей. У демократичних суспільствах сімейність у політиці жодної загрози не становить. Це явище є досить поширеним. Скажімо, у США відомі цілі сімейні політичні клани: наприклад, родина Кеннеді, а нині — родина Бушів: колишній президент США Джордж Буш-старший дав путівку в політику своїм синам, і в результаті Джордж Буш-молодший також став спочатку губернатором, а потім і президентом США, його брата обрано губернатором.

В Україні ж така сімейність через відсутність демократичних традицій та у зв'язку з олігархічно-клановою системою правління має дещо зловісний відтінок. Тим не менше у політиці та державному управлінні вона існує: брати Медведчуки, брати Литвини, батько і син Деркачі, близька до Президента родина Франчуків, подружжя Гошовських тощо, які займають високі командні пости у державі. Зараз одночасно мають намір балотуватися у народні депутати брати Бакаї.

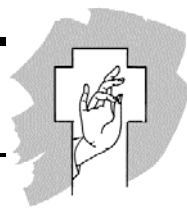
Аналізуючи виборчі списки політичних партій і блоків та кандидатів у мажоритарних округах, можна виявити там чимало батьків і дітей, чоловіків і дружин, братів і сестер. З погляду законодавства порушення у цьому немає — кожен може реалізувати своє конституційне право без оглядки на родичів. Але з морального боку навряд чи виправдано, коли керівники партій і блоків, використовуючи свій авторитет і можливість, заносять до виборчих блоків своїх близьких, які насправді нічим себе в політиці не виявили. Зрештою, виборцям слід уважно розбиратися у кожному конкретному випадку — яку мету ставлять перед собою ті, хто "проштовхує" родичів: адже саме виборці мають вирішувати їхню долю біля виборчих урн, голосуючи за конкретні списки і за конкретних кандидатів.

З усього сказаного можна зробити невеселі висновки про те, що нинішні вибори будуть найжорстокіші і найбрутальніші за всю історію нашої незалежної держави. Тому навряд чи новообраний склад Верховної Ради буде національнішим та демократичнішим, ніж теперішній. Тому за Україну страшно. Страшно, щоб її не розікрали остаточно. Страшно, що при владі можуть залишитися ті, хто вчепився в неї зубами. Страшно, що народ наш український у своїй більшості не зможе своєчасно прокинутися зі свого летаргічного сну, щоб поставити все з голови на ноги. Страшно, зрештою, щоб Україна не залишилась без українців...

Дуже хотілося б, щоб ці страхи були безпідставними... Дуже хотілося б вірити, що народ український до такої міри прозріє, що не наступить у котрий раз на ті самі граблі: не дасть собі начіпляти вермішелі на вуха, не буде наївно довірливим і не куплятиметься на дрібні подкачки.

Віталій Карпенко

29.01.2002

Гай-гай, відповісти на запитання, що мучило старого хлібороба з оповідки незабутнього Василя Сухомлинського, нелегко. Бо ні рух юних красенців, ані старання народознавців, що ними покликані бути письменники, не спромоглися ще на той суспільно-патріотичний резонанс, який би забезпечив стале пробування в нашому житті — у житті, а не на папері! — кращих традицій та звичаїв, народних ремесел, творчості й пісень, ба, навіть мови... Зі смертю заможних колись хуторів і сіл, заподіяною насильницькою гуртизацією, штучною міграцією та відомчим головотяпством, нас навки покинула така сила приповідок, уподобань, казок та й просто **слів**, що жодна **Червона** книга вже не зарадить. Ось так, сиротіємо ми — сиротіє людство. З утратою слова, фразеологічного звороту, ідіоми чи пісні зубожіє пам'ять народу, його **душа**; але ніхто не знає, скільки втрачає людство, коли відмирає **мова**, щезає з лиця Землі, розчиняючись у **населенні**, нація... Що правда, найсімлініші з-посеред нас не стомлюються призибувати народні пісні, казки, легенди й анекдоти, знаються й на діалектах рідної мови, зрештою — на людських типах і характерах. А такі, наприклад, як покійний дослідник українського фольклору, відомий мистецтвознавець Григорій Нудьга чи його духовний послідовник етнограф і публіцист Василь Скуратівський ще й усіма доступними засобами будять сумління громадськості, закликаючи своєю творчістю не тільки вивчати, а й зосереджено плекати все те, що надбано народом за довгі віки духовного утвердження свого права на місце під сонцем.

Але чи гаразд ми цінуємо наших подвижників? Хіба винятково цікаве дослідження Григорія Нудьги "Слово і пісня", що стало підсумком багаторічного наполегливих пошуків автора в царині літературно-фольклорних взаємозв'язків, особливо у сфері творення української народної пісні та її значення у всеслов'янському і всеєвропейському культурному розвитку, знайшло сподіваний відгук у видавців? Адже її третисядчий (!) тираж... надцять років тому означив лише стан культурологічних проблем упослідженої нації! Отже, звідтоді мало що змінилось?! Хто ж тоді має засвоїти заповіт учителя: "Що вище стоїть культура народу, його свідомість, то більше виявляється піклування про збереження й розвиток своєї мови, своєї пісні у всіх найкращих її проявах"?! До речі, розділи тієї книжки аж надто красномовні: "Лілея" Т. Г. Шевченка та її європейські паралелі, "Українські народні балади", "Дума в писемних джерелах XVI — XVIII століть", "Світова слава української пісні", "Козак, філософ, поет" — розвідка, присвячена життєпису легендарного Семена Климовського, та інші, склавши три самостійні тематичні цикли, засвідчили потужну амплітуду зацікавлень дослідника, потверджену чітким концептуальним мисленням. Адже саме з мови й пісні розвинулися першоелементи духовної культури, це саме ті крила кожного народу, розмах яких і визначає здатність піднятися до висот уселюдських ідеалів.

фото О. Кутлашметова

ХТО Ж БЕРЕГТИМЕ НЕВМИРУЩУ КРИНИЦЮ?

Зрештою, Микола Васильович Гоголь, до прикладу, вважав українські пісні "надзвичайно поетичними" саме в тих випадках, коли "думки в них торкнулись релігійного..." І хоча в збірці "Народні пісні в записах Миколи Гоголя" ("Музична Україна", 1985) згадані рядки соромливо вилучені, але думка ця таки дійшла до читача! А М. Гоголь зазначав: "Вони не подивляються колосальним сотворінням Вічного Творця: це подивування належить уже тому, хто став на вищий ступінь самопізнання; але їхня віра така невинна, така чула, така непорочна, як непорочна душа немовляти. Вони звертаються до Бога, як діти до батька; вони вводять його часто в побут свого життя з такою невинною простою, що ненароком його зображення стає у них величним у самій простоті своїй".

Душа народу неподільна в часі... А пісня — мов добрий дух,

який оберігає нас од забуття, не пам'яті. Згадаймо принагідно хоча б А. Міцкевича:

*Народна пісне! Голос твій
вартує
Вітчизни храм, на спомини
багатий...*

О береги — добрі предковічні символи, генетичне коріння котрих сягає тисячоліть... А що як саме вони допомогли народові нашому вберегти від забуття нашу пісню й думу, нашу історію і родову пам'ять? Василь Скуратівський не просто ставить перед нами й собою таке запитання, а наполегливо й послідовно намагається віднайти в сьогоденній конкретіці народного буття живі реалії прадавньої материкової пам'яті. Дослідник усвідомлює, що мова людська — прекрасний сад, де кожне дерево належить окремій нації, хоча всі разом дерева цього божествен-

ного саду належать людству. Чи позначається втрата бодай одного з них на духовному здоров'ї людства? Безперечно! Адже недарма в першопочаток сущого Святе Письмо возводить Слово! Воно — суть речей. Бог, якого кожна людина мусить пізнати через Любов у собі самій. Адже Бог — це і є Любов... Але ми, українці, й на межі третього тисячоліття неспроможні покаятися за страшну занедбаність прадавнього дерева своєї рідної мови. Мало того, що ми її просто не знаємо, не розуміємо значення того багатства, яким володіємо на правах спадкоємців. Ми її ще й зневажаємо! Чи не нагадає ця ситуація баєчку про свиней та бісер?! А таки нагадає. Особливо стосовно тих, хто на зреченні генетичних коренів прагне заробити ще й такий собі політичний капітал. Мовляв, я уже виріс із пелюшок національної обмеженості!

Ба, саме тут і криється червхамства. Культурна людина ніколи й ніде не намагатиметься вищитися коштом ближнього. І вже вершина безкультур'я — топтатися по духовних набутках землі, яка дала тобі життя. А саме таке неподобство й чиниться стосовно мови та пісні в Україні.

Яким же дивом і досі літні люди на Поліссі називають своє житло й вогнище **берегинею**? Як, незважаючи на те, що **дерево життя** та оберегові символи обзивалися "ідолопоклонством", "поганством", вони перетривали тисячоліття, щоб і сьогодні тішити нас усеосязною народною мудрістю?! Ця загадка така ж незглибима, як і таємниця життя. І тому, кому пощастить розгадати її, людство буде вдячне не так само, як Джорданові Бруно чи Ноколі Копернику. Головне при цьому — не забути про "берег свого дитинства..."

Якщо подвижницька праця письменника, етнографа й фольклориста Василя Скуратівського не стала несподіванкою для читача, то тільки тому, що прийшла, мов ложка до обіду: на щось подібне давно чекали. Розповідаючи про побут і звичаї, ремесництво й піснярство різних регіонів України, письменник, по суті, обстоює потребу духовного відродження нації, самоусвідомлення себе і своєї історії у вселюдському життєписі... Через краєзнавство та народознавство, через прилучення кожної сім'ї, дитини й дорослого до належного пошанування духовних цінностей, створених попередніми поколіннями, ця потреба має запанувати в конкретних справах. Саме тому "Слово Просвіти" й інші патріотичні видання прилучаються до цієї благородної теми намагаючись розбудити скам'янілі серця.

Справді поетично й ненав'язливо переповідає В. Скуратівський почуте й пережите — усе те, що в'яже людину з домівкою, родом, селом чи містечком, що оберігає її від ентропії всюдозволеності та національного нігілізму. А ще його книжки світяться великою любов'ю — до людини й природи. Мудрі, пастельні замальовки "Мамина пісня", "На березі дитинства", "Кому оберігати гостинець?", "Без толоки — як без руки", "Хліб на столі", "Отче поле", "Цей давній, давній посьвіт", "Ода вербі", "Сопілка з маминої калини" його первістка — "Берегині" стали темами наступних книг, які провадять нас тією небуденною стягою народного життя, де призабута пісня залюбки сусидить поліському музиці, а цілюще слово відкриває не тільки людське серце, а й підземні джерела, де панує гармонія та злагода, де народна педагогіка та література черпали й черпатимуть і людинознавчі ідеї, і засоби для їх вираження. Адже, наприклад, лишень єдине слово — **посвіт**, яке виступає ще синонімами дідок, світач та ін., спроможне примусити зовсім поіншому гляняти на світ, на роль **оберега** в житті роду й народу... Але для того, щоб це збагнути, потрібно пізнати слово в собі, потрібно дорівнятися йому значенням і звучанням, потрібно усвідомити, що саме тобі випадає берегти невмирущу Криницю Народного Духу.

• **Віктор ГРАБОВСЬКИЙ**

СВІТЛОДАЙНА СИЛА КОЛЯДОК

Незважаючи на понад тисячолітній історичний шлях, неминучі різноманітні часові нашарування тощо, народні колядки дійшли до нас майже не діткнуті часом, — зберігли характерні особливості змісту, традиційну форму, спосіб виконання. Це один з яскравих феноменів стійкості народної традиційно-побутової культури, що, переплітаючись із церковними релігійними піснями, витворив оригінальний духовний мелос — різдвяні колядки.

До речі, саме в колядках світоглядні й космогонічні уявлення українців набули значення справжніх оберегів нації, вкорінивши християнство в хліборобські традиції. Тому й не дивно, що колядки й церковні пісні часто звучать в унісон. В Україні церковні колядки відомі з XVII ст. У першому виданні "Почаївського Богогласника" (1790), до якого увійшло близько 250 церковних пісень, міститься значна кількість коляд, — разом із народними колядками й щедрівками вони плідно позначилися на розвитку нової української літератури, музики, театру, живопису. А нещодавно студія Івано-Франківського обласного об'єднання Товариства "Прос-

віта" здійснила запис різдвяних колядок у виконанні чоловічого хорового ансамблю "Pro Anima", — вже у лютому виповниться рік від створення його групою однодумців, які виявили бажання відроджувати і пропагувати церковно-службову музику та брати активну участь у богослужіннях.

Мушу засвідчити, що це починання вдалося на славу. Над випуском компакт-диска сумлінно працювали диригент Мирон Мироняк, звукорежисери Василь Боровський, Олег Колубасєв, цікавий дизайн Андрія Остапишина, вдало вписані знімки Андрія Дозорцева, неабиякий смак виявив художник Василь Стефурак, прислужився потрібні справи й менеджер Віктор Дацюк.

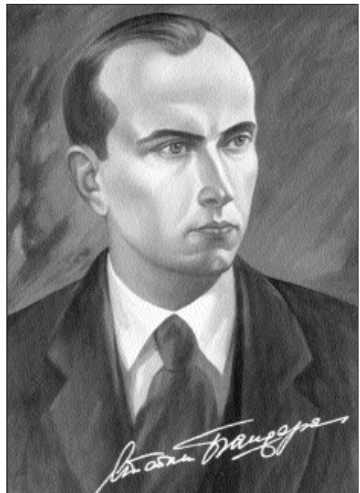
За випуск цього компакт-диска з Різдвяними колядами особлива подяка Єпископу Ординарію Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрону Мудрому.

Михайлина БОДНАР,
м. Івано-Франківськ

СИМВОЛ НАЦІЇ

1 січня мало б виповнитися 93 роки з дня народження одного з видатних українських діячів XX століття — Степана Бандери, чие ім'я на сьогодні в Україні ще, на жаль, продовжує викликати неоднозначну реакцію. І це при тому, що С. Бандера все життя віддав боротьбі за здобуття тієї омріяної Української держави і загинув як лідер української нації.

Його іменем став називатися наш визвольний рух середини XX ст. Адже очолювана ним, найдієздатніша тодішня українська організація — ОУН — активно і послідовно розгорнула у 1940—50-х рр. боротьбу, розріст і сила якої викликали в наших ворогів реальні прояви страху, симптоми якого проявлялися до кінця існування радянської окупації. Невипадково всіх свідомих українців або мешканців Західної України вороги називали іменем Бандери — бандерівцями.

С. Бандера був не лише керівником ОУН, а й творцем теоретичних засад визвольної боротьби. Власне, він розробив концепцію української національно-визвольної революції. Основним фактором її втілення виступали власні українські сили. "Коли народ, який хоче здобути незалежність, має свої організовані сили і веде боротьбу за це, його буде слухати світ (бо дипломатія, яка не опирається на міцні полки, нічого не варта)". Але С. Бандера враховував ще два компоненти: отримання допомоги з боку інших держав та використання сприятливої міжнародної ситуації. Без урахування цих факторів поневоленням народом важко визволитися, твердив С. Бандера, хоча їх не потрібно переоцінювати, тобто всеціло орієнтуватися лише на них.

Він мав репутацію революційного, безкомпромісного політика. Як кожна людина, мав своїх противників. Не завжди з ним погоджувалися, але більшість визнавала його як лідера і видатну постать українського руху. Міг дискутувати, обговорювати різні підходи до якоїсь проблеми, але ніколи — йти на компроміси, що могли завдати шкоди українській справі. Свою принциповість проявив ще під час Варшавського і Львівського судових процесів 1935—36-х рр., примусивши тим самим поляків визнати існування української проблеми у Польщі, а світ — заговорити про неї. Під час Другої світової війни своєю відмовою відкликати Акт про відновлення незалежності України від 30.06.1941 р. не пішов на компроміс із нацистською Німеччиною, по закінченні війни виступав проти намагань США та Великої Британії змусити всі поневолені СРСР народи приєднатися до антирадянського блоку на чолі з російськими шовіністами.

Опинившись за кордоном, С. Бандера налагодив контакти зі США та Великою Британією, щоб отримати допомогу в боротьбі проти Радянської імперії. Власне, від цих країн наприкінці 1940 — на початку 50-х рр. надходила допомога ОУН у формі спеціальної підготовки вибраних членів Організації задля відправки їх на допомогу підпіллі в Україну. На Батьківщину ті групи ОУН добиралися як каналами Організації, через Польщу або Чехословаччину, так і безпосередньо за допомогою США та Великої Британії. Зокрема, з використанням літаків, як це сталося наприкінці травня 1951 р., коли в Україну було закинуто 3 групи оунівців. В одній з них керівником був сотник Громенко, а в іншій перебував представник ЗЧ ОУН В. Охримович. Крім цих маршрутів, групи висаджувалися морськими шляхом з кораблів або підводних човнів на морське узбережжя Польщі і т. д.

Крім того, з його допомогою створюється спільна організація "поневоплених СРСР народів" — Антибільшовицький Блок Народів (АБН). Він намагався сконсолідувати світовий рух українців. Українці були однією з найактивніших націй, яка боролася проти Радянської імперії. Через це неодноразово організовувалися замаху на С. Бандеру. 15 жовтня 1959 р. радянському агенту Богдану Сташинському (хоч як це трагічно — українцю) за другої спроби вдалося вбити лідера української нації.

Його ім'я є символом борця для українців, а в світовій історії стоїть поряд з такими постатями як Кромвель, Гарібальді, Вашингтон.

Василь ДЕРЕВІНСЬКИЙ

РОМАН КОВАЛЬ СТВЕРДЖУЄ, ЩО ПОВЕРТАЄ УКРАЇНІ ДУШІ ГЕРОЇВ

Цю людину знавцям вітчизняної історії представляти не треба. Президент історичного клубу "Холодний Яр", автор кількох книг документальних досліджень про отаманів Холодноярської республіки, пристрасний публіцист Роман Коваль став авторитетним носієм героїчної історії спротиву українського селянства більшовицько-російській окупації України 20-х років XX століття. Переважна частина тих подій, про які пише у своїх книгах Роман Коваль, відбувалася на території Кіровоградщини — Олександрівський, Знам'янський, Новомиргородський, Кіровоградський райони. Герої його книг — реальні люди, наші з вами земляки, захисники Вітчизни, якими б пишлася будь-яка інша держава, а в нас багатьох із них і досі не реабілітовано...

— **Пане Романе, донедавна в Україні знали Вас як політика, автора контрверсійних політологічних праць. І раптом, здається, Ви відходите од попередньої діяльності і поринаєте у дослідницьку працю. Як відбувся перехід з однієї якості в іншу?**

— У середині 90-х я написав книгу "Політичні портрети самостійної України" про людей, з якими зустрічався, співпрацював, — Левко Лук'яненко, Михайло Горинь, Степан Хмара, Валентин Мороз, інші. Переглядаючи остаточний варіант свого рукопису, я зрозумів, що цю книгу поки що не можна видавати, бо вона несе великий негативний заряд. Коли пізнаєш відомих людей зблизька, часто вони втрачають ореол. Українці необхідні зовсім інші, позитивні герої. Серед сучасників таким для мене став Зиновій Красівський. Він завжди залишався на недосяжній для багатьох моральній висоті.

Думку про те, що Україні потрібен позитивний герой, а не деморалізуюча правда, допомогла мені сформувати донька великого українця Юрія Липи — Марта. Ще в 1991 році на одній із конференцій у Львові вона зауважила, що та правда, яку я подаю в своїх книгах, виступає — обеззброює. Це зауваження глибоко засіло в моїй душі. У якийсь момент мені потрапила до рук книга Горліса-Горського "Холодний Яр", видана львівським видавництвом "Червона калина". Вона настільки схвилювала, збентежила мене, розгарячила мої почуття, що на черговому з'їзді "Державної Самостійності України" я запропонував резолюцію про вшанування холодноярських героїв. Що ми робимо й досі.

— **Ви зараз не голова ДСУ?**

— Голова. Але наша організація зараз відійшла від активної політичної діяльності. Те, що ми робимо,

для України зараз цінніше. Поставили меморіальний знак у Холодному Яру, я налагодив контакти з краєзнавцями з Черкаської, Кіровоградської областей. Коли вийшла перша книга "Героїзм і трагедія Холодного Яру", не уявляв, який безмір роботи ще попереду. Уже вийшло шість книг. Але це має бути велика серія. Якби я мав надійного спонсора, який би матеріально забезпечував ці видання, міг би готувати по дві-три книги на рік. Матеріал величезний. Значна частина його не закрита для дослідників, певний масив досі ще не розсекречений. Другою була книга "Кость Блакитний — отаман Степової дивізії". Мене дуже вразив чин двадцятидворічного юнака, що зумів зібрати двадцятитисячну (!) дивізію (це за більшовицькими даними), яка від Херсона до Черкас не мала жодної військової поразки. Навіть не стільки здивував факт його бойової звияти, скільки те, що цей юнак примудрився прогнати, вдягнути, забезпечити зброєю двадцять тисяч повстанців! Наступною була книга "Записки повстанця", потім "Отамани гайдамацького краю: тридцять три біографії", "Отамани святих і страшних". Мій товариш по клубу "Холодний Яр" Костя Завальнюк видав довідник про повстанців Поділля "Лицарі волі". Олег Шатайко із Тального написав книгу про Юрія Тютюнника. Про отамана Семена Заболотного під несправедливою назвою "Останній гайдамака" (він таки був не останній) вийшла книга в Одесі... Свою роль зіграв цикл радіопередач "Отамани гайдамацького краю". Історичний клуб "Холодний Яр" проводить зустрічі, вечори пам'яті отаманів у різних містах, не лише в Києві — у Кривому Розі, Чигирині, Черкасах, Миколаєві. Їх відбулося вже понад п'ятдесят. У цьому ряду стоїть і фільм, знятий разом з кіровоградцями Миколою Хомандюком та Володимиром Мошинським "Незасимий вогонь Холодного Яру" (його презентація відбулася в Києві і в Кіровограді). Це — вимога сьогодення, бо люди зараз менше читають, а більше дивляться. Якби фільм мав хороший резонанс, а творча група — зацікавленість у продовженні цієї теми, ми могли б Кіровоградською телерадіокомпанією зняти фільм про Юрія Горліса-Горського, про отаманів — уродженців області. Ця тема — лише привідкрита.

— **Не виникає бажання залишити її?**

— Ні. Тепер знаю: я прийшов у цей світ, щоб повернути Україні душі загиблих героїв. Коли працюю — вони обступають мене. У моїй кімнаті висять портрети

отаманів, є деякі їхні речі. Все це створює атмосферу маленької української фортеці у київському мегаполісі.

Смисл мого життя сьогодні — створити величезну галерею українських героїв, яка може стати однією з підвалин патріотичного виховання майбутніх поколінь. Усе це ще й дуже цікаво. Детективні сюжети, бої, зради, підступи, пригоди. Це те, що приваблює молодь, те, що вона бачить на інших зразках — англійських, російських. Але ж є своє! І якби ж держава або громадські інституції взяли на допомогу (власне, тим, чим займаюся я, мав би займатися Інститут історії), можна було б зробити набагато більше.

— **Поки що Ви такої підтримки не відчули?**

— Є зацікавленість. Підтримка моральна на рівні громадськості, окремих осіб. Наприклад, цикл передач на радіо "Отамани гайдамацького краю" протегував Іван Драч. На час виборчої кампанії вони припинені, хоча в мене немає жодних амбіцій у цьому плані. А після виборів я планую продовжити ці радіопередачі.

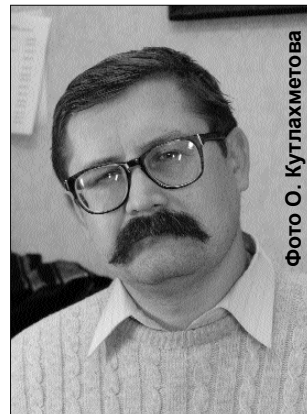
— **Пане Романе, чи не закидають Вам пропагування анархії у формі "отаманства"?**

— Наші історики, науковці, взагалі, інтелігенція, формувалися під кліше, що отамани — це символ анархії, розбрату, руйни. Чимало відомих науковців дуже ревниво ставляться до моїх досліджень, їм важко переступити через свої стереотипи.

Але ж селяни отаманів часто називали батьками, бо ті забирали в більшовиків награбоване і віддавали людям. Взагалі, якби не було прихильного ставлення населення до повстанства, воно б не існувало. Це — однозначно. Українське повстанство діяло аж до 29-го року. А в 30-му році піднялася нова хвиля національно-визвольної боротьби на ґрунті розкуркулення і колективізації. Так звані волонки. В Україні відбувалися сотні повстань.

— **Але ж ми ніби знаємо, що в ті часи не було ніякого спротиву...**

— Мені приємно, що я

Роман Коваль

фактично спричинився до деміфологізації історії, нав'язуваної більшовиками. Міф про те, що проти загарбників боролися лише західняки, а східняки мало не з хлібом-сіллю зустрічали російські окупаційні війська, потребує розвінчання. Боротьба була масштабніша, гостріша.

До речі, Василь Кук, заступник Романа Шухевича, нині почесний президент клубу "Холодний Яр" — чітко й однозначно стверджує, що ОУН і УПА — продовження повстанського руху на Східній Україні. На мій погляд, це справедливі слова.

Героїчні вчинки, які знаходимо в нашій історії, слід лише належним чином подати і розтиражувати. І тоді з'явиться зовсім інше покоління українців. Світоглядна еволюція можлива навіть у сімдесят. Так, недавно отримав листа від свого слухача Івана Ромашка із Маріуполя Донецької області. Він пише, що все своє життя прожив яничаром, але ті передачі на радіо перевернули все в душі.

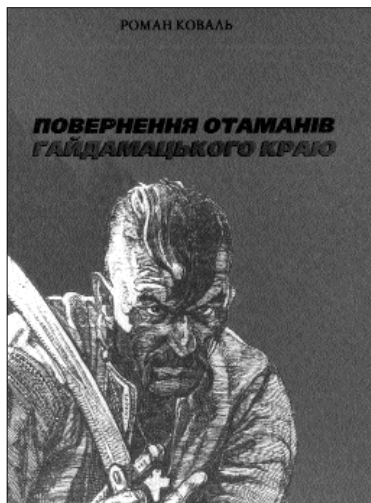
Поки що наша непевна інтелігенція тримає в своїх руках вогник національної ідеї. Але є величезна прірва між цією інтелігенцією і народом. Ми мусимо її скоротити, мусимо знайти такі слова, такі факти, які дійдуть до серця народу.

— **Дякую за розмову.**

З гостем розмовляла
Світлана ОРЕЛ

Від редакції. Нещодавно побачила світ нова книга Романа Ковалю "Повернення отаманів Гайдамацького краю", яка вийшла у видавництві "Дюкор". Книга є збіркою радіопередач авторського циклу "Отамани Гайдамацького краю", який у 2000 — 2001 роках прозвучав на Першому каналі Національного радіо.

Повертаються імена непересічних провідників революційного козацько-селянського руху 1917–1920 років, який довгий час незаслужено носив клеймо "бандитського" та "анархістського".

ВИМАГАЄ ОФІЦІЙНОЇ ВІДПОВІДІ

Голові Київської міської державної адміністрації п. Омельченку О. О.

Вельмишановний
Олександр Олександровичу!

22 січня цього року ДКП ТРК “Київ” дуже своєрідно відзначило вседержавне свято Соборності України — показало нам старий, створений в дусі брехливих радянських традицій кінофільм “Котовський”. Це був хороший подарунок для всіх тих лівих сил, що мають надію колись вивести на вулиці не лише закомплексованих дідусів і бабусь, а й тенденційно виховану ще й на подіях братовбивчої громадянської війни нашу молодь. Недарма ж їхній колишній вождь і вчитель наголошував: “З усіх мистецтв найважливішим для нас є кіно”.

Отож, виходить, наш юний глядач має знати, що Котовський — це позитивний герой, який хоробро б'ється з ворогами народу — всілякими самостійниками, ідеал, з якого треба брати приклад. Це той Котовський, який безжально, всупереч військовим законам, розстріляв під Базаром полонених — бійців за незалежну Україну, який, зловживаючи своїм командирським становищем, не минав жодної спідниці, де тільки зупинявся його штаб, і який безславно загинув від руки свого штабного офіцера, що застав його в ліжку із власною дружиною.

Як я міг сприйняти цей кінофільм сьогодні, в нібито незалежній Україні, ще й у день святкування великої Злуки?... Авжеж, як святотатство, як наругу над всією Україною і наді мною, українцем, зокрема. А головне — над пам'яттю полеглих за нашу волю кращих синів і дочок українського народу. Тому я зателефонував до директора ДКП ТРК “Київ” В. П. Ткачука... Так, я відразу збагнув, з ким маю справу, коли на своє “добрий день, Валерію Павловичу” почув оте заляжене “здрасьте”, але терпляче виклав йому всі свої аргументи. На те він мені сказав, що не поділяє моїх думок, що кіно — це мистецтво, тому він не вбачає нічого поганого у показі названого фільму. Про виховну роль такого мистецтва він не хотів і слухати. Та перш ніж він кинув слухавку, я — вже нетерпляче — встиг йому сказати: “Ви поганий українець”.

З Вашим заступником В. А. Кир'яном, який начебто курує ТРК “Київ”, зв'язатися по телефону мені не пощастило: надто висока фігура як для мене, простого смертного, надто пильно стережуть його спокій “амазонки” з приймальної та секретаріату.

Пане Голово! Чи ж таких українців ми сподівалися бачити у Ваших керівних органах?! І тоді, коли вболівали за ТРК “Київ” у її боротьбі за телеканал?! Думали: державно-комунальне підприємство буде більше дбати про наші державні й національні інтереси, ніж якесь інше.

Олександр Олександровичу! З огляду на передвиборчу заборону я не можу сказати на Вашу адресу ті добрі слова, яких Ви, безперечно, заслуговуєте. Скажу одне: звертаюся до Вас, бо вірю у Ваш патріотизм, у Вашу силу волі. Будь ласка, подбайте про ТРК “Київ”. Це Вам треба зробити ще й тому, що наші спеціальні державні органи та служби, покликані захищати українські інтереси в телеєфірі, на жаль, малоефективні у своїй діяльності, вони просто не звикли це робити. На різних телеканалах для нас досі “крутять” “Кубанские казаки” — картину, що маскує роки тотального нищення української мови, роки голоду на Кубані, або — “Неуловимые мстители”. Роки... часи. О, тоді було дуже модно познуватися з українця! І знущання це триває. Ми й досі дивимося ті фільми. Ось у наскрізь російськомовному “Холодное лето 53-го” молодий злочинець гвалтує глухоніму дівчину, він же раптом співає “Ніч яка місячна, зоряна, ясна”. Українською мовою виказує свою національну приналежність і негативний персонаж у фільмі про Фрунзе... Зате якого цькування з усіх боків зазнав колись відомий письменник Борис Харчук тільки тому, що в одному з його романів старостою при німцях виявився росіянин. До кінця своїх днів перебував Харчук у немилодії.

Пане Голово! Невже нам і далі шкодитиме, пловатиме в душу кожний, хто захоче?... Прошу захистити честь України і українця в м. Києві.

З повагою

Олекса ПАЛІЙЧУК

МУСИМО НАВЧИТИСЯ ЛЮБИТИ

Усі усіх не люблять. Це біда.
Ліна Костенко

Буваючи серед людей, тільки й чухеш, що всі когось і щось лають. Одні нарікають на державу, інші проклинають низову і центральну владу, ті шельмують парламент, що займається лишень політиканством і саморекламою, а ті ганьблять уряд, котрий тільки себе й пасе. Та найвищий “рейтинг прокльонів” — у бік Президента, якого звинувачують у всіх державних негараздах. Ясна річ, гуртом оддубасити батька — легко. Але хто ж замінить батька?! Уряди Президент міняє частіше, ніж забудькуватий господар рукавиці. А Президент постійний — він гарант. Та, як стверджує життя, без найменшої гарантії.

А чому це так? Причин багато. Перша причина, що нас ніхто і ніколи не робив одним народом, однією нацією. Ніхто нас не вчив бути громадянами своєї держави, ніхто нас не вчив бути патріотами. І знову — чому? Та тому, що ми народ, котрий багато віків не мав держави. Ми входили то до Литви, то до Польщі, то втрапили під Московське ярмо. Ми понад 300 років нікого не вибирали — нас ніхто і ні про що не питав. Наша справа була воляча — тягнути ярмо. Дашавський газ викачати для Москви, донецьке вугілля, вирощувати хліб, м'ясо, молоко, будувати міста, фабрики, заводи, штучні моря, прокладати залізницю, добувати нафту, золото, рубати в тайзі ліс. Не було в нас ніяких паспортів. Ми були приписані як кріпаки до поміщиків, а потім як раби до колгоспів. Нас тільки на певний час вивозили із села: в армію, на війну або на “будови комунізму”. Ми тільки знали працювати та платити численні податки. За роботу отримували “дурнодні”. І ніхто тоді не нарікав на долю. Бо хоч були неписьменними, та все ж знали, що є “уголовный кодекс”, а в ньому злополучна стаття № 58 з багатьма “прімами”. І

що згідно з цією статтею можна зариміти на багато років або ж і довічно.

Та в природі нічого вічного немає. Все тече, все міняється. Спершу з'явилася так звана “хрущовська відлига”, котра скоротила дармову силу гулагів, а колгоспним кріпакам почали виплачувати якісь гроші. З'явився закон про пенсії. І хоч ми продовжували жити за “залізною завісою”, свіжий вітер все ж і до нашої держави почав проникати. Утворювались різні групи першопрохідців-дисидентів і так звана гельсінкська група. Влада жорстоко розправлялася з неслухами-сміливцями, та це вже був початок агонії комунізму — все це разом усе більше й більше розхитувало мури останньої імперії світу.

І ось імперія впала. На нас завалилась незалежність, до якої нас ніхто не готував. За понад 300 років бездержавності у нас все краще було розстріляно, понівечено, вивезено. Залишилися тільки яничари, манкурти та німі й сліпі, котрі тільки і вміли, що стояти на колінах перед імперськими посіпаками. Ось і прийшов час нам, сліпим, немичним духом, вибирати владу. Ото ми й навибирали на свою голову стару комуністичну гвардію. Мойсей водив євреїв 40 років, щоб вимерли старі покоління з рабським менталітетом, а ці, наші “пророки”, навпаки — хочуть нас зробити ще більше рабами, щоб ми не зводились на ноги вічно. За ці роки не відшліфували і не підняли на щит національну ідею, а навпаки — патріотично налаштованих лідерів або просто знищували фізично, як В. Чорновола, або скомпрометовували під будь-яким приводом, як Ю. Тимошенко. Своєю бездарною діяльністю споганили і скомпрометували найсвятіше — саму незалежність. Замість того, щоб об'єднати націю, згуртувати на боротьбу за своє місце в європейському домі, — недалекоглядні “вожді” всілякими правдами і неправдами доводять лише нашу мен-

ЗАКЛИКАЄ

шовартість. Своєю недолугістю, невмінням підбирати кадри довели народ до зубожіння, до розброду, поділили на східняків і західняків, на руськоязычників і україномовників. А все це тому, що владу захопили манкурти та яничари.

Сільське господарство аграрна партія довела “до ручки”. Бо забула, що на полях повинні бути сівозміни. Засіяли всі поля тільки зерновими, з окремими класами буряків і трохи соняшнику — зібрали 40 млн. тонн зерна та ще й нахабно хваляться. При такій майже зерновій монокультурі потрібно збирати хоч би 100 млн. тонн. Тваринництво майже загублено. А аграрники навіть раді, що їх прийняли в “Тундру” і все роблять, щоб хоч у цій корумпованій спілці прорватися до парламенту.

Панове, якщо ви хочете творити таку більшість, яка є зараз, то Україна зовсім зникне з лиця землі. Необхідна не та більшість, що тільки грабує, а — патріотична, національно свідомі, яка справді зможе витягнути державу з багна, в яке її завели теперішня більшість разом із комуно-соціалістичною опозицією.

Найкращі представники науки виїжджають за кордон, де на інтелект завжди є попит. За десять років влада не зробила жодного кроку до зміцнення національної мови, преси, культури і особливо найголовнішого і найточнішого інструменту незалежності держави — національної церкви Київського Патріархату. Отож і бродять Україною московські попи в чорних рясах зі своїми п'яними хрестами. Кращі заводи і фабрики Росія то за борги, то за безцінь скуповує. Так що Московія якщо не прямо, то дотично продовжує колонізацію. Зате корумпована влада знову просторікуватиме, що національна ідея не спрацювала. Хоч самі добре знають, що національна ідея, патріотизм — це тільки слова, які потрібно підсилювати державницькими діями і пропагандою. І це, до речі, найголовніший обов'язок влади в будь-якій державі.

Залишається відкритим питання: а чи винен також і простий люд? Можна дійти висновку, що народ також винен, бо дозволив, що ним маніпулюють відкриті й приховані вороги України. І як наслідок — наша країна все більше скочується на узбіччя розвинутих демократичних країн. Наведу один тільки приклад: маленька Австрія (9 млн.) виробляє національного продукту в 5 разів більше, ніж велика Україна. Цей приклад говорить про “ефективність” нашого керівництва. Так що наші люди мусять обрати до влади справжніх патріотів-українців. Якщо повірять ще раз олігархам і ворогам України, то від нашої держави залишиться тільки гіркий сніг.

Павло ЗБРОЖКО,
пенсіонер,

ІНФОРМУЄ

КОЗАЦЬКА ГАЗЕТА

Пише відомий Вам ветеран “Просвіти” (Тов-ва української мови) — колишній відповідальний секретар Одеського обл. об'єднання “Південна Громада” Товариства “Просвіта”.

Зараз, можна сказати, справу “Просвіти” — українізацію (я не соромлюсь і не уникаю цього слова) продовжую на козацькому ґрунті. Цю задачу, поряд з іншими і разом з членами Національної Спілки письменників, виконую в ролі наказного отамана інформаційно-аналітичної служби і редактора “Вісника Чорноморського Козацького Війська”. Після Донеччини Одещина найбільш козацтвом чисельна. А козаки ой як потребують українського духу й своєї рідної української мови!

З повагою,

Павло АГРОМАКОВ,

член ради обл. “Просвіти”,
заст. голови обл. орг. Руху,
полковник УК

ФОТОПОГЛЯД

Фото О. Ващенко

ГІРКЕ ПОЛЮВАННЯ...

Хай вибачить нас цей чоловік із милицею в руках, за діями якого наш фотокор Олекса Ващенко “підглядав” через об'єктив. Інвалід “полював” на пляшку і не помітив, як його сфотографували. Оскільки впізнати його неможливо, ми дозволили собі надрукувати це фото, бо занадто багато в ньому узагальнюючої гіркоти, мимо якої не повинні проходити люди. Можливо, що якийсь чиновник із Кабміну, глянувши зі своїх високих поверхів, теж зауважив цього чоловіка у сквері навпроти. І байдуже відвер-

нувся, бо ми вже звикли бачити інвалідські коляски на крутих роздоріжжях між машинами, звикли до старих жебрачків, що сидять на перемерзлих асфальтах, принатурились навіть до бездомних дітей, що жебрають у переходах і на площах... Поспіхом поділившись із ними гривнею чи копійками, кидаємося стрімголов далі, ховаючи очі і проганняючи з пам'яті страшну приказку про те, що “Від суми і від тюрми не зарікайся...”

Полювання, якщо закінчилося вдало, принесло цьому інвалідові копій-

ки, за які нічого не купиш. Але — копійка до копійки — гіркий шматок хліба насуцного, на який він не втрачає надії.

Його милиця, його костур, його жезл долі ціліться не лише в закидану снігом пляшку. Він прицільно (костур, милиця, жезл) ловить на мушкету не лише наші серця, а й майбутнє... Наше і його спільне майбутнє. Не зарікайся...

Л. Г.

Я НЕ ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ, Я — ЗА УКРАЇНСЬКУ

ЗАПЕРЕЧУЄ

Нещодавно в Сумах пройшла науково-практична конференція "Російський фактор на Слобожанщині", де її організатори без будь-якого сорому проголосили, що росіян, їхню мову, культуру, засоби масової інформації, навіть віру в області... утискують.

Хороший, повинна сказати, "утиск". Оглянімося: на телебаченні — переважно російська мова (із 13 каналів, які "демонструє" наш телевізор, лише три українські), у книгарнях здебільшого російські видання (росіяни, на відміну од наших наредів, дали своїм видавництвам податкові пільги). Щодо друкованих засобів масової інформації, то українських в області лише 29 відсотків, решта — 71 відсоток — російські (хоч деякі з них і зареєструвалися як двомовні). Загальний тираж російськомовних видань станом на 1.05.2001 року становив майже

288 тисяч примірників, тоді як українськомовних — трохи більше 130 тисяч. Якщо говорити про освіту, то в Сумах із 35 шкіл 16 вважаються українськими, 2 — російськими, а в 17 навчання ведеться двома мовами. Про "віру" — краще б узагалі мовчали. Українській православній церкві Московського патріархату віддані — за винятком одного — усі старовинні храми Сум. За десять років незалежності в області збудовано 30 нових храмів і всі вони практично передані УПЦ Московського патріархату. Проте це не завадило конференції говорити про утиск цієї Церкви. У свою чергу єпископ Сумський й охтирський УПЦ (МП) Іов — не особисто, а через представників — благословив конференцію, заявивши на ній про офіційну позицію своєї Церкви — "захист росіян", які є "пригнобленими в Україні..."

А українців, їхню культуру, їхню мову, їхню історію, їхнє право

на національне самовизначення, на державне утворення, зрештою, на свої духовні традиції, ця українська Церква, її архієреї, рівно як і українські політики, будуть коли-небудь захищати?! Чи ми соромимося маминої мови?! За всю історію одних лише українсько-російських відносин було видано 264 державні (підкреслюю — державні!) акти про заборону української мови або які спрямовані на звуження (це за радянських часів) сфери її використання. Востаннє такий документ було прийнято всього 12(!) років тому, у 1989 році, коли постановою ЦК КПРС суттєво підвищувалася платня викладачам російської мови, чим автоматично відбивали бажання у молоді вступати на національні філологічні факультети вузів. Таким чином українська мова була звужена до мови селян та ще хіба що літераторів, яких періодично саджали до мордовських таборів "за націона-

лізм", точніше, за використання української мови. І сьогодні їй потрібна тривала реабілітація, аби стати на ноги. Кожна освічена й чесна людина це розуміє. Як і те, що, якщо після всіх цих заборон й утисків урівняти в правах російську й українську мови, позбавити останню державного протекціонізму, то на українській мові в Україні можна поставити жирний хрест. Бо російська мова, якій маже 400 років надавалася перевага, надавалася державна підтримка, яка насаджувалася силоміць, просто "задавити" свою суперницю, не дасть їй відродитися. І не розуміти цього український політик не може... Хоча, можливо, саме цього й домагаються. Бо немає мови — немає й народу. А немає народу — можна ставити питання і про доцільність існування української держави.

Тетяна БАБИНЕЦЬ,
м. Суми

ФОТОПОГЛЯД

ТРОЄ ДРУЗІВ

Сутеніло, клалося на дощ. Задумавшись, повільно йду центром містечка Новомиргорода, що в Кіровоградській області. І тут позад себе, немов здалеку, чую голоси:

— О, дивиди, це ж той кореспондент, що фотографував сьогодні на уроці фізкультури в нашій школі.

— Та ну?..

— Кажу тобі! Він, здається, аж із Києва приїхав до нас! Он і фотоапарат у нього в сумці.

— Ох, й умієш же ти, Валику, дурити. Так я тобі й повірив!..

— А хто там не вірить? — навмисне суворо кажу я.

Вони знітилися лише на мить, а потім, зробивши вигляд, начебто нічого не сталося, безтурботно розмовляючи, попрямували повз мене далі. Мені нічого не залишалось, як дістати камеру і запропонувати балакунам знятися на згадку.

І ось перед вами троє нерозлучних друзів-постунів: Віталій Сереногов (ліворуч), Сашко Панченко та рідний братик Віталіка Валентин.

Олекса ВАЩЕНКО
Фото автора

ПОВНИЙ СВІТ ДОБРА І МИРУ

У Національному музеї літератури України — виставка творів дітей студії народного мистецтва "ОРАНТА" КПІ при картинній галереї ім. Григорія Синиці Національного технічного університету "Київський політехнічний інститут"

Сьогодні особливо важливою постає проблема піднесення духовності життя, піднесення "соборів душ людських", до чого закликав славетний письменник-академік, незабутній Олесь Гончар. Серед багатьох його добродійних справ — сприяння всенародному визнанню мистецтва художника-бойчукіста Григорія Синиці, вшанування геніального митця Шевченківською премією у березні 1992 року за відродження української національної колористичної школи сучасного монументального живопису та за створення циклу картин і мозаїк "Україна — життя моє". Увесь свій творчий доробок (понад 500 робіт) Григорій Синиця передав у дар рідній Україні.

У червні 1992 року в Центрі культури та мистецтв НТУУ "КПІ" було відкрито Картинну галерею живопису Григорія Синиці. Наприкінці того ж року при картинній галереї, за проектом відомого мистецтвознавця Григорія Местечкіна, давнього соратника Григорія Синиці, було створено для дітей міста експериментальну студію народного мистецтва "Оранта". Завданням студії є відродження призабутих традицій київського народного розпису, а також допомога картинній галереї в її роботі щодо гуманізації технічної освіти та духовно-естетичного виховання студентської молоді та юнацтва засобами народної образотворчості.

У студії "Оранта" КПІ плідно використовують розроблену Григорієм Местечкіним уні-

кальну методику "пробудження" художньої етногенетичної пам'яті людини, генетичного коду творця. В основу методики покладено якнайбільше занурення дитини у світ рідної народної культури, її традицій та буття, що так благотворно у родинному національному вихованні. У свою чергу, діти студії "Оранта" КПІ допомагають дорослим творчо осягнути красу та духовність народних традицій. Прикладом цього є розписи випускниці НТУУ "КПІ" Таміли Серебрій та декоративні вишивки ветерана праці Надії Вінарьської. Зі студії співпрацює факультет соціології та кафедра філософії на чолі з професором Борисом Новіковим.

Восени 1997 року за порадою Григорія Местечкіна, який очолював студію, творчим керівником "Оранти" КПІ стала видатна українська художниця-монументаліст Галина Зубченко-Пришедько, соратниця і послідовниця незабутнього Григорія Синиці. Григорій Местечкін є нині шефом-наставником студії "Оранта" КПІ щодо методики відродження народних традицій. Та в серпні 2000 року славетна Галина Зубченко пішла з життя. Нині творчим керівником "Оранта" КПІ є художниця, магістр живопису Леся Майданець. Шефом-радником студії є славнозвісний народний митець з Бориспільщини Іван Приходько.

Важко переоцінити творчий доробок дітей "Оранти" КПІ, враховуючи, що майже повсюдно в Києві дитячі студії працюють у стилі пет-

КЛИЧЕ НА ВИСТАВКУ

ріківського декоративного розпису. Проте відомо, що дітям змалечку краще малювати у традиціях свого краю. Справді сучасні і глибоко традиційні розписи дітей студії "Оранта" КПІ є першими спробами відродження призабутих традицій мистецтва декоративного розпису стародавнього Києва, є саме київськими сучасними розписами.

Виставка засвідчує, як багато можуть наші діти, коли змалечку, особливо в несприятливих умовах міста, прилучаються до рідних і чистих народних джерел. Недаремно кожен із дітей "Оранти" полонить своєю творчою особистістю, неповторністю таланту, що так яскраво стверджується у розписах Ганни Міхєєвої, Богдана Дем'яненка, Ніни Дубінець, Ганни та Степана Сазонових, Марічки Романченко, Павлуся та Володі Степашків, Іванка Лузана, Олександри Долинської, Андрія Шиманського, Ксенії Опанасюк, Ніли Маратової, Богдана та Марії Пошивайлів, Людмили Савенко та ін.

Станіслав ТИМЧЕНКО,
завідувач картинної галереї ім. Григорія Синиці НТУУ "КПІ", заслужений працівник культури України

РЕЦЕНЗУЄ

ВІРШІ, ПЕРЕЙНЯТІ СВІТЛОМ

Література Херсонщини у перший рік ХХІ століття поповнилася доробком молодого літератора і відомого просвітянина Олега Олексюка. Його поетичний дебют засвідчив, що на терені художнього Слова з'явився чоловік, який має серйозні та зрілі наміри. Відрадно й те, що у свої тридцять Олег очолив обласну організацію Всеукраїнського товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка.

Але сьогодні мені хотілося б висловити свої враження від прочитання першої збірки поезій (намілюся так стверджувати, адже з під пера поета-земляка вийшло друком вісім мініатюрних за обсягом книжок, адресованих дітям дошкільного та молодшого шкільного віку). "Арія струмка" — таку мелодійну назву має поетична збірка. І за підібраним інструментарієм, за живописною гамою почуттєвих фарб ця книжка помітно вирізняється з-поміж видань, котрі репрезентують творчість молодих.

У збірці Олега Олексюка проглядаються намагання віднайти оригінальну, "незаїжджену" форму, що надає поезіям особливості приналежності. Тут ми зустрічаємо і симпатичні ліричні мініатюри, і розлогі роздуми (приміром, вірш "Замало літ"), і сонетоїди, об'єднані у надміру оригінальні цикли, і несподівані за синтаксичним і чистоті ритмічним виміром:

Був.

Нема.

Ні слів пекучих у танку

п'янку...

Лиш плач спокут і каяття...

По всьому

ти,

одна...

або

Білою пташкою

у життя моє світлицю

ти влетіла

і не рушили мої думки

у замріяність вишень.

Серця ніжного биття

в блаженній тиші...

А це Олег Олексюк, що особливо приємно відзначити, тяжіє до народнописенної творчості:

А дівчата чорнобриві,

А дівчата жартіливі

Бачать, бачать іздала

Баяніста Василя...

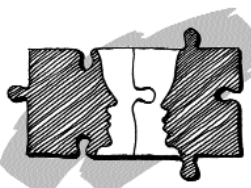
Доробок вміщує фрагмент "повісті в сонетах", як насмілився назвати цей жанр сам автор. "Тисячovesни" — так розмашисто іменує Олег Олексюк цей, ще не довершений, поетично-епічний твір.

Цікавий сам задум — витворити подібне римоване полотно. Хоча вибудувати його з сонетів — завдання непомірно складне. Треба володіти філігранною технікою, глибоко знати саму природу й технологічні секрети цієї гартованої століттями поетичної форми. Можливо, колись це уміня і досвід прийдуть до Олега Олексюка — і ми щиро порадіємо за його сміливу спробу... Але вже сама вага поета зрушити цю брилу заслуговує на увагу.

А звернення до канонів драматургії (у поєднанні з формою сонета) ще глибше урізномбарлює поетичну повість. І тут потрібен певний літературний досвід, який також, повіримо, автор здобуде з роками.

Збірка поезій Олега Олексюка "Арія струмка" несе читачеві райдужне світло, від доторку до якого радіє душа.

Валерій КУЛИК

БАНКОМАТИ ЗБУДЖУЮТЬ І не тільки зацікавленість мирян, а й підприємливість злочинців

Полишивши солідну тишу мурових холів у презентабельних фінансових установах, гроші вийшли на вулицю і нині позирають на перехожих очима своїх банкоматів. Дивимось й ми на цю електронізовану калитку при вході до універмагу "Україна" чи на людних перехрестях. Гроші — просто на вулиці! Це стимулює.

Чи не боїтеся? — запитав, зателефонувавши до кількох банків. Мало хто з моїх співрозмовників хотів розмовляти на цю тему. А от голова пресової служби "Правексбанку" Костянтин Ремизовський не залишив банкоматним злодіям жодних шансів: "Ми використовуємо оригінальну систему безпеки, розроблену фахівцями спецслужб нашого банку. Система має комплексну багаторівневу структуру захисту і повністю виключає можливість несанкціонованого доступу до грошей".

Чи у нас грабують ці вуличні комп'ютерні сейфи? Відповідальні правоохоронці наразі ухиляються од відповіді на це делікатне запитання. Хоч крадіжки грошей на електронному рівні починають набувати поширення, причому, не тільки за кордоном, а й у нас.

Минулого року Дніпровський районний суд м. Києва виніс вирок у справі панів Р. і К., котрі "провернули" операцію електронного вилучення грошей в системі НБУ на суму 80 млн. грн.

Для цього, крім високого рівня особистої комп'ютерної підготовки, злочинцям необхідно було також підглядіти пароль, під яким керівник підвідділу входив у програмний комплекс "Операційний день банку", скопіювати ключ електронного підпису,

вийти на внутрішній банківський рахунок "Емісійні банкноти" (читай: готівка) і сформувати кілька окремих пакетів фіктивних електронних платіжних документів для того, щоб забезпечити переведення внутрішніх банківських операцій у зовнішні — міжбанківські, а далі — на рахунки фірм, які погодилися "увійти в долю".

Після того, як гроші "уплили", слідчим знадобилося майже десять місяців, щоб зрозуміти технологію пограбування і "вирахувати" одного зі злодіїв, якому спочатку нічого не можна було довести...

Це — приклад, так би мовити, "кабінетного" електронного пограбування. Інша справа — вуличне електронне пограбування. Тут виявляється дещо інший "фах" і тип злочинців.

Троє молодиків протягом трьох місяців поцупили з банкоматів Вроцлава 300 тис. злотих (близько 76 тис. доларів США). Злодії сконструювали нехитрий пристрій, що на короткий час накладався поряд щілини для введення карток, зчитував магнітний запис із карток клієнтів і передавав по радіо до мікроавтобуса неподалік. Навпроти банкомату підвішували рекламу, або якийсь щит чи кронштейн, ніби для освітлення, на якому закріплювали мініатюрну телекамеру; через неї дізнавалися про індивідуальний пароль клієнта.

Виготовлення ідентичних карток-дублікатів, за допомогою яких вилучалися гроші, виконувалося безпосередньо в мікроавтобусі, обладнаному відповідним устаткуванням і апаратурою.

За підробку платіжних карток польське законодавство передбачає покарання до 25 років ув'язнення. Тобто рівно стільки ж, скільки й за фальшування грошей. Як правило, за цією статтею не роблять жодних

НЕ В ГРОШАХ ЩАСТЯ

пом'якшень. Для порівняння: вищезазначені пани Р. і К. отримали у нас по 4 роки. Та й чи відсидять вони повністю — це також питання.

Отже, вигідний "бізнес"? Я підійшов до банкомату, що стоїть збоку від турнікетів на станції метро "Площа ім. Л. Толстого". У скриньці поряд — очевидно нікому не потрібні — сертифікаційні квитанції по виконаних операціях клієнтів. Прочитав одну з них:

ПРОМІНВЕСТБАНК
УКРАЇНИ

ТЕЛ. + 380 44 229 5161

ДАТА : 06 — 02 — 02

ВРЕМЯ : 23 : 44 : 30

ATM : ATM00034

НОМЕР КАРТЫ: 4 . . 7443
(VISA Cards)

КОД АВТ : 081597 / 100685

СУММА : 50.00 UAH

ВСЕГО ХОРОШЕГО!

Ні, я не збираюся грабувати банкоматів "Промінвестбанку України". Ні, я не збираюся грабувати банкоматів "Промінвестбанку України". І тому всі ці цікаві реквізити мене

Фото О. Кутляхметова

абсолютно не цікавлять. Натомість мене дуже цікавить, чому це українське патріотичне керівництво цієї поважної фінансової установи України так зневажливо ставиться до української мови, що навіть святе слово "Україна" перепишує російською?

Звичайно, якийсь росіянин, приїхавши до Києва, радітиме цій "дрібниці". Почуватиметься так, неначе й державного кордону не перетинав.

Тому дуже сумніваюся, що від такого осучаснення грошових операцій буде "всього хорошого". Бо хоч "сумма" подається тут в "UAH", проте саме завдяки ось таким "дрібницям", поданим по-російськи, нашу гривню багато хто досі називає **рубльом**.

Тому не тільки цікавість викликають банкомати, а й зрозуміле обурення.

Роман ЗАПОЛЬСЬКИЙ

КАЛЕНДАРНА ЗАЛЕЖНІСТЬ В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

НЕСПОДІВАНІЙ РАКУРС

Пропоную вам, шановні читачі, самим розставити лапки (або не розставляти) у заголовку цієї статті після її прочитання. Зараз зрозумієте, чому.

Чи знаєте, дорогі *homo sapiens*u, чому на світі існує глупота? Тому що люди, які її чинять, не знають, що саме це є глупота.

Ось вам питання зовсім не риторичне: яке сьогодні число? Не поспішайте вважати мене несповна розуму, а краще дайте відповідь. І не мені, а собі. Щоб вам легше було відповісти, запитайте про це у будь-кого, хто ближче до вас.

Отримавши відповідь, уточніть: "За яким стилем?" Не бійтеся, запитайте! Не гарантую вам відповіді на останнє запитання, але гарантую цікаві зміни виразу обличчя вашого співбесідника.

До речі, дорогий читачу, за яким стилем ви сьогодні зранку встали? За яким стилем вирядили дітей до школи? Зрештою, за яким стилем підете на пенсію, а хто вже пішов, то за яким стилем ви ту пенсію отримуєте? Відчуваєте різницю?

Бог створив людину як особу вільну. Можеш чинити розумне добро, а можеш злу глупоту. Твоє право. Звіт про виконану роботу складеш після того. Тобто після цього. На тому. Перед Христом.

А на цьому святкуватимеш Його Різдво. Народження Божого Сина, який прийшов на цей світ, щоб оголосити людям правду про той. Добру Новину про вічне

Фото О. Кутляхметова

життя. Євангеліє.

Це цікаве повідомлення поділило історію світу на дві ери: до Р. Х. і після Р. Х. Від 1 січня ми з вами живемо у 2002-му році після Р. Х. Чи не так?

Отже, фактом святкування 1 січня ви визнаєте не тільки факт настання чергового року (так само, як це було 1-го, 2-го і всіх 2002 років) після Різдва Христового, а й сам факт Різдва Христового, яке відбулося, відповідно, перед Новим роком. Бо саме після Різдва почався новий відлік часу.

Мабуть, дехто тут почуває собі потилицю. Спілкуюю. Бо легше чинити глупоту, ніж її визнати. Тим більше, що — "менше знаєш, краще спиши" — як казали не тільки древні. А кожна глупота

має властивість розмножуватися вегетативно. Тобто, якщо її не виправити, то вона, бісова, тягне за собою наступну.

А в нашому сумному випадку ви вже 1 січня хапаєтеся за голову і з криком: "Як же ж так, он сьогодні вже Новий рік настав після Р. Х., а ми ще не святкували Р. Х.!" — кидаєтеся виправляти становище.

І "виправляєте". Відпочивши після свята Нового року і дещо підготувавшись матеріально для застілля та походивши для годиться на роботу (якщо вона у вас є), сідаєте до столу через тиждень святкувати Р. Х. Щоб як у людей.

Але тут знову виникає колізія: виходить, що ви відсвяткували Новий рік 1 січня не після, а до

Р. Х.! То в якому році ви тоді живете?!

Проте ви не здаєтеся. "Не біда, — кажете, — святкуватиму старий новий рік!" І знову черговий раз сідаєте за стіл через черговий тиждень при напоях і закусоні. Щоб як у людей.

Між іншим, у людей по всьому світі святкують один раз Різдво і один раз Новий черговий рік після Р. Х. І живуть за одним календарем. І впевнені, що ніякими аргументами цього (і того також) світу не можна виправдати подвійний вимір часу, як не можна жити у 25-му дні грудня і 7-му дні січня водночас!

Спробуйте пояснити комусь на Заході, що це за поняття **таке** — старий новий рік. Я вже пробував. Довелося повторювати кілька разів, після чого слухачі вирішили: якщо це не жарт, то тут хтось у чомусь із глузду все-таки з'їхав.

Правда є завжди одна. Двох правд водночас не буває. Призначеність до двох правд, поступливість двокалендарному вимірові часу не є такою безневинною, як це здається на перший погляд. Бо за цією звичкою двовимірності, двологічності, логічно йде двоурівність, подвійна мораль, одне кажу — інше маю на думці, обіцяю — не виконую...

"Какая разница!" — кажуть деякі чорноризники з печерсько-лаврського форпосту московського православ'я. Але для нас різниця є. Різниця суттєва: або ми еднаємося з Богом у європейському і всесвітньому вимірі часу, або залишаємося заложниками азійсько-російських інтересів

в Україні.

На жаль, ієрархи УПЦ Київського патріархату досі виявляють нерішучість, чогось вичікують, зберігають архаїчний юліанський календар, який не має ніякого відношення до догматів Церкви. А зберігаючи, фактично грають на руку реакційній московській Церкві, яка в такий спосіб відриває православ'я України від усього християнського світу.

Я, шановні громадяни, боюся іншого. Боюся, що цю очевидну календарну глупоту першими скасують не ієрархи УПЦ КП, а московська "братія". І зроблять вони це не стільки з метою усунути очевидну дурню двох календарів, скільки для того, щоб підставити Київський патріархат, який тоді просто вимушений буде... піти слідом за Москвою (бо тоді залишатися буде ще більшим глупством).

І цим засвідчити, наскільки незалежною (тобто наскільки залежною) є насправді Україна. Залежною не від Бога, а від Москви.

Час іде. І якщо ми залишимо все так, як зараз, то потім не тільки читачам цієї статті доведеться чухати потилицю. Бо календарна залежність України від Москви у цій делікатній сфері є не менш шкідливою за своїми наслідками, ніж залежність енергетична.

Євген ГОЛИБАРД

P. S. Не забудьте розставити лапки у заголовку.

КУЛЬТ І БЕЗКУЛЬТУР'Я НА ТЛІ ВИБОРІВ

Історія, як наука, існує тільки тому, що майбутнім поколінням доводиться потім розплутувати те, що понаплутували покоління сьогоднішні. Інакше вона була б хронологією.

PR-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ПОГЛЯД

Комерціалізація всіх складових суспільного життя створила в сфері ЗМІ потужну конкуренцію між **совістю і політикою**, між **мораллю і грошима**. Писати правду в Україні стало небезпечно; натомість брехня, котра спирається на грошовитий фундамент, отримала офіційне визнання, як PR-технологія, а отже, невідласто і його носії стали мало не на чолі інформаційного харчування громадян.

У цих умовах поняття плюралізму набуло значення плювалізму (від слова *плювати*), а пошук “смажених фактів” став обов’язком пишучої братії. Тому американську трагедію було сприйнято у багатьох ЗМІ, як знахідку, як чудовий інформаційний привід; такий собі “подарунок долі” для писак-невігласів, які радо почали “розкручувати” подію і її наслідки, смакуючи деталі і не шкодуючи прикметників.

Через деякий час читач втомився від повторення цифр про чисельність загиблих, матеріальні втрати компанії і уповільнення темпів розвитку американської економіки. Звик. Проте дехто з газетярів вважав, що тему не вичерпано і її можна продовжувати “доїти” далі.

І тоді з’явилися публікації “аналітиків” з так званим **нетрадиційним поглядом**. В одній із них, розглядаючи причини готовності людей до самопожертви в ім’я ідеї (нехай навіть хибної і злої), автор, змішуючи грішне з праведним, дописався до того, що прівівняв християнство до політичної діяльності:

“Кожна релігійна конфесія... прагне до неподільного панування над душами вірників (так у автора — Є. Г.), над духовним світом якомога більшого числа людей. Сутність прагнень: панувати, керувати, верховодити, порядкувати, розпоряджатися, ватажкувати... У цих своїх діях Церква застосовує “неіржавіючу зброю” — гасло про “благо народу”. За ширмою подібних гучних фраз, між тим, проглядається виразно і власний інтерес...”

І все це подається цілком серйозно, з прагненням переконати читача. А пише це, як читаємо поряд із прізвищем автора, заслужений працівник культури України (!). Не знаю, чим він прислужився українській культурі, але можна легко зрозуміти на кого, на чий антиукраїнський інтерес працює цей “нетрадиціоналіст”:

“Якщо партії, зазвичай, не приховують своїх мети, одверто і відкрито проголошують своє намагання прийти до влади, то пастирі релігійних конфесій реалізують своє жадання владарювати над душами людей тонко і потаємно... Не останнє місце посідає величне шикарне оформлення храмів, часто до цього залучаються високопрофесійні митці”.

Отже, завдяки заслуженому для української культури авторові, ми тепер знаємо, що всесвітньо відому перлину архітектури — базиліку св. Петра у Римі зведено не на подяку і хвалу Богу, а для того, щоб “верховодити, панувати і ватажкувати”, а Святийший Отець Іван Павло II приїздив в Україну не для благословення нашої землі і її народу, а для “потаємного владарювання над душами.” (!)

НОРМАЛЬНЕ ІДОЛОПОКЛОНІННЯ БЕЗ НАРКОЗАЛЕЖНОСТІ

Коментуючи поведінку бабусі в тро-

А де Божа заповідь “Возлюби ближнього”?

лейбусі, яка перехрестилася, коли проїжджала повз храм, заслужений працівник культури пояснює: *“Вона не може інакше! Бо перебуває в психологічній залежності... Як наркоман, беручи в руку шприц, до якого призвичаївся...”*

І тут-таки, для підсилення своєї “наркотичної” аналогії, ностальгічно збивається на типовий совєцький жаль: *“...призбута класична формула: “релігія — опіум для народу” — не така вже й хибна...”* (!)

Між іншим, “формула” ця ніяка не класична, а диявольсько-більшовицька, або, якщо більше подобається, — комуністична. І належить вона одіозній і, по своєму, нещасній особі, тіло якої, замість по-людськи поховати, досі використовують на Красній площі у Москві як один з імперіалістичних (а принагідно і комуністичних) символів російської величчя.

Водночас, до кам’яного ідола із зображенням цієї особи на Бессарабській площі в Києві цілком нормальні на перший погляд пані і панове, без видимих ознак наркотичної залежності, продовжують покладати живі квіти. Живі квіти до холодного кам’яного ідола, до “величного шикарного оформлення” якого було “залучено високопрофесійних митців”. Хоча чоловік, з якого цього ідола вирізьбили і культ поклоніння якому “св’ято” зберігається досі комуністами та “прімкнувшіми к ним”, ніколи в Україні не був, а тільки тим і прославився, що був засновником найпотужнішої за всю історію людства системи державного тероризму, у порівнянні з якою акції Бен Ладена видаються дитячими забавками.

Але шедевром думки заслуженого культуролога, який намагається представити нам культ Бога-Творця як політичне явище, є таке його пояснення фундаментальних догматів християнства:

“... поняття Бог..., рай і тому подібні поняття — суть ідеї, слова, що символізують й уособлюють світлі людські прагнення, надії і сподівання на краще. Ці поняття є елементами внутрішнього світу особи й реально існують лише “там”: у мозку і почуттях. І ніде інде їх не було, немає, не буде і в принципі бути не може.” (!) Чи не правда — до болю знайома категоричність?

Отже, приїхали: “Крой, Ванька, — Бога нет!” Це вже ми чули в сумнозвісну епоху московського більшовизму-тероризму. Під гаслом “релігія — опіум для народу” вони спочатку покидали хрести з храмів, а душпастирів запроторили до ГУЛАГу, а потім безбожно заморили голодом та порозстрілювали десять мільйонів ні в чому не винних людей.

БОГА ВИЗНАЮТЬ ЛИШЕ ТІ, ХТО ХОЧЕ ЖИТИ ПО СОВІСТІ

Звичайно, пан культуролог має право бути атеїстом. Тим більше, що цитує ст.35 Конституції України про відокремленість Церкви від держави. “Бог існує лише у вашому мозку”, — намагається переконати нас заслужений діяч культури України, сподіваючись, можливо, на те, що ми, темні, не читали нашої Конституції.

Бо в Конституції України, одразу після її назви, у преамбулі, стверджується від нашого з вами імені, шановні громадяни, з усією чіткістю, офіційністю і урочистістю: *“... виражаючи суверенну волю народу, ... усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішніми і майбутніми поколіннями...”*

А яке усвідомлення, яку відповідальність і перед ким нам нав’язує цей “нетрадиціоналіст”? Шило з мішка вилазить наприкінці: *“...не можна побудувати досконалого суспільства на основі неправди, якою, по суті, були і є різноманітні релігійні міфи... людиною високої духовності може бути і атеїст. Наближаються вибори до Верховної Ради...”* (підкреслення моє — Є. Г.)

О! Нарешті стає зрозуміло, в чому справа. Адже наближаються вибори до українського парламенту, а серед кандидатів є віруючі. Залишимо на совісті “культуролога” його занадто своєрідне використання слова *правда*. Головне, що він вважає, що “людиною високої духовності може бути й атеїст”.

А тут тобі Віктор Ющенко і Юлія Тимошенко, інші відомі в Україні і світі особи, що претендують на місце в парламенті, — якраз люди віруючі. Усвідомлюють відповідальність перед Богом. Але, виявляється, що Бог, як вважає заслужений культуролог, існує не на Небі, а лише у голові релігійних фанатів, а отже людей, м’яко кажучи, несповна розуму.

Між тим, об’єктивно існує Декалог — десять Заповідей Божих. У цих заповідях немає жодних конфесій і жодної політики. Вдумайтеся: вся юриспруденція (а вона всуціль атеїстична), з її кодексами, енциклопедіями і навчальними закладами, потужні правоохоронні системи, суди, прокуратура і в’язниці існують лише з однієї простої причини: люди не дотримуються Божих Заповідей.

Причому, не дотримуються не тільки ті, хто краде і вбиває, а й ті, хто їх ловить і судить. А тому частенько буває, що й не дуже ловлять, натомість нерідко переслідують невинних. За правом безбожників.

Охоронці права (правоохоронці!) пору-

шують право не тому, що погано вчилися у юридичних вузах, а тому, що Декалог не є для них Законом. Щоб абсолютний Закон Божий панував над недосконалими людськими кодексами, треба його вивчати ще в початковій школі. Бо це є справа моралі та особистих переконань, а не юриспруденції.

Свідомо не називаю прізвища заслуженого працівника культури України, який, зачепивши тему ісламських камікадзе на тлі американської трагедії, силувався викликати у читачів недовіру щодо віруючих кандидатів до ВР. Давайте дамо йому шанс подумати і — може, дасть Бог — дійти до **правди**, а не її облудного сурогату.

ХТО, КОГО І КУДИ “ПРОСУВАЄ”

Газету із зацитованою тут статтею було кинуто майже до кожної поштової скриньки нашого будинку. Тираж цього номера газети — у порушення Закону “Про засоби масової інформації (пресу)” — не зазначено. Натомість зазначено першого засновника газети — секретаріат Кабінету міністрів України. А поруч — традиційне: “Точка зору авторів може не збігатися з позицією редакції.” Отака вона — відповідальність. І перед Богом, і професійна.

Тож нащадкам-історикам буде що розплутувати з нашої нинішньої плутанини. Особливо у царині культури, де набралось дуже багато заслужених, чії знання межують із тим самим невідластом, котре постійно удосконалюється.

Адже достовірно відомо, що 2002 рік цілком офіційно оголошено в Росії роком України. Активну участь у реалізації планів Кремля (а нині ці плани щодо України — так само, як і факти впродовж століть — що завжди мають односторонню і цілком незмінну спрямованість) беруть ... українські урядовці (!) Причому, з досить чітко виражених промосковських позицій.

Зокрема, державний секретар Кабміну України В. Яцуба у доповідній записці від 24.10.01 № 1537997/97 на ім’я прем’єр-міністра А. Кінаха пропонує “працювати над подальшим просуванням питання про автономію УПЦ” (тобто тієї російської Церкви в Україні, яка “сором’язливо” викреслила літери МП зі своєї скороченої назви, щоб пересічному українцеві не впадало в очі, що це п’ята колона московського патріархату).

Серед інших заходів, відповідальний урядовець В. Яцуба вважає за доцільне “ініціювати будівництво спільного українсько-російського храму”. Отак, крок за кроком, через “спільні” економічні простори, “спільні” військові навчання, “спільні” полігони на території України, “спільні” підприємства (не кажучи вже про російські полігони, російські підприємства і майно, російські збройні сили, російських “радників-іміджмейкерів”, російські ЗМІ, російських гастролерів тощо — все це на території України), за допомогою спільної — без лапок — діяльності наших урядовців, у всіх на очах відбувається ліквідація української державності.

У цьому контексті зацитована вище стаття заслуженого культуролога з’явилася на шпальтах урядового видання цілком закономірно. А тому питання про те, чи збігається точка зору автора з позицією газети (як і з позицією Кабміну) тут уже не стоїть. Так само, як тут не стоїть питання про дотримання ст.35 Конституції України про відокремленість Церкви від держави. Тим більше, коли ця Церква є московською. Не стоїть питання, бо вже є відповідь реальними справами.

Євген ҐОЛІБАРД

ЩО ВАМ СНИТЬСЯ, НАШІ БЕРЕГІНІ?

Закінчення. Початок у числі...

Чи не найбільше інформації для нас про нас самих несуть сні, пов'язані з домом, будинком, помешканням, взагалі будівлями, за будовами, приміщеннями.

СНИ ПРО ЖИТЛО

Кімната уві сні — це внутрішнє життя особи. Коридори, кімнати, порядок і спокій чи розкидані речі в них — це відповідні почуття, які на тебе чекають у найближчому майбутньому. Шукати уві сні свого місця в будинку — прагнення нового життя, тривога, зміни.

Якщо будеш будинок, купуєш житло, упорядковуєш його — добрі перспективи в житті, особливо для закоханих, підприємливих або не дуже везучих.

Руйнувати будинок чи продавати його — погане закінчення розпочатих справ.

Великий і гарний будинок — позитивні зміни в житті, прибутки; вбогий чи зруйнований — втрати.

Виїжджати з дому — зміна життя. Якщо виїжджає хтось близький — розставання з ним або тяжка хвороба. Зміна уві сні дому або обмін квартири — зміни в житті.

Якщо насняться замкнені двері — постане якась перешкода на твоєму шляху. Якщо двері відкриті або їх немає зовсім, — небезпека, неприємна несподіванка. Виходити або вибігати з дому — втрата душевної рівноваги, "вийти з себе" через якусь суперечку, спір, мати неприємну розмову. Якщо входить до будинку — корисна зміна, цікава пропозиція.

Відкриті вікна — добрий знак, загрозоване — якість обмеження, входить через вікно — невдала господарча операція, випадок нешляхетної поведінки. Розбиті шибки або випасти з вікна — клопоти і страждання. Дивитися на освітлені вікна — смуток і жаль. Балкон — хороші перспективи.

Дах, ходити по даху — успіх в інтелектуальних справах. Власти з даху — небезпека втрати, неприємні зміни в житті.

Підвал — підсвідомість, закутки душі. Брудний підвал або довго перебувати в ньому — багато переживань, хвороба. Світлий та упорядкований підвал — добробут.

Кухня — еротика, задоволення прагнень близьких осіб. Готувати в кухні або прибирати — підвищувати добробут.

Спальня — відпочинок. Піч відображає почуттєву сферу. Палити в печі — це на добро, тільки щоб не дуже розпалювати.

Туалет уві сні, звичайно, пов'язують із сексуальними моментами.

Якщо насниться подвір'я — дуже віро-

гідно стати об'єктом пліток.

СНИ ПРО ТВАРИН

Тварини у снах символізують людей з нашого оточення і відображають наше відношення до них. Одні свідчать про друзів (пес, корова, птахи), інші — про осіб, не вартих довіри (кіт, вовк, крокодил, кусючі й отруйні створіння). Комахи, черви, миші й пацюки — найчастіше — нещирі особи з близьких (домашніх).

Пес — доброзичлива, дружна або почуттєво близька до нас особа. Коли сторожує біля дому — достаток і спокій. Коли чинить кривду — небезпека. Якщо насняться собаки, які поводять себе нахабно — мати справу з нахабами. Якщо гавкає — остерегає перед чимось. Якщо хворий, слабкий пес — можливі фінансові втрати.

Кіт. Якщо чужий, невідомий — можуть статися якісь підступні дії, зрада, обман.

Корова — добробут у домі. Якщо брудна, худа, занедбана — втрата добробуту.

Бугай — небезпечна людина; так само й свиня.

Птахи — творча праця, мислячі люди.

Голуби — кохання і спокій. Чорні і хижі птахи — небезпечні події.

Лелека — дитина, добрий друг. Коли відлітає — зміна почуттів.

Курка — домашні неприємності. Пава — якась дуже елегантна особа.

Бджоли — плідна праця, нагорода за працю, приємний прибуток; якщо кусають — втрати і неприємності, пов'язані з роботою.

Баран — лідер, керівник. Їздити на ньому — добра посада, успіх, благополуччя, підвищення, визнання. Вівці — багатство.

Павук — небезпечна особа; найгірше — власти в його павутиння.

Орел, лев — особи високого рівня, великих можливостей, "зірки".

Метелик — флірт, який швидко мине.

Мурахи — працьовиті люди. Але якщо багато на тілі — небезпека поганого товариства, багато дрібних клопотів.

КОЛЬОРОВІ СНИ

Згідно з проведеними опитуваннями, кожний п'ятий сон — кольоровий.

НЕВІДОМЕ ПРО ВІДОМЕ

Білий — бездіяльність, монотонність, хворобливість. Білий палац, до якого входимо уві сні — віщує двостороннє запалення легенів. Білий сніг — майбутні тривоги. Катитися серед засніжених краєвидів, возити когось на санчатах — хворіти самому чи тому, кого возимо.

Чорний — віщує втручання темних сил. Темні постаті, чорні силуети без обличчя — особи з іншого світу, які приходять попередити або вимагати. Чорний колір символізує зло. Темрява уві сні — невизначеність, незрозумілість, нез'ясованість.

Світлий сон, сонячний — обіцяє оптимістичні зміни, радість, чистоту і свято душі.

Сірий — бідність, страждання, змучення. Якщо насниться, що йдете сірим, безбарвним коридором — очікує сіре, безбарвне життя.

Червоний — любов. Добре отримувати уві сні червоні квіти в подарунок або їсти червоні яблука. Водночас червоний колір означає ненависть, обурення, дуже пов'язаний з прагненням надто гарячої пристрасті, запальності. Якщо присниться рудий чоловік, вірогідно, буде якась конфліктна розмова, суперечка, гаряча дискусія не без еротичного підтексту. Для хворих червоний колір віщує погіршення стану здоров'я.

Червоний вогонь, полум'я — все погане згорить на користь.

Помаранчевий і рожевий — теплі почуття, радість і добрі види (рожеві передчуття) на майбутнє.

Жовтий — інтуїція, передчуття, відкриті судження. Для деякого — це колір брехні, фальшування, заздрості і зради. Жовте сонце — це символ принципово нового життя, поступу, ліпшого здоров'я, радості, визначеності.

Зелений — прихід весни в житті, надія на перемену, відродження.

Блакитний — спокій і лагідність, психічна рівновага, багатство духовного життя.

Фіолетовий — індивідуальні прагнення, заглиблення в себе, свій духовний світ.

Коричневий — марна надія, ілюзія, хвороби.

Слід пам'ятати, що колір — це лише тло, певний акцент і спрямованість характеру подій, дійових осіб, предметів і явищ, що їх ми спостерігаємо уві сні. Зібрати до купи все, що ми бачимо в цьому дивовижному кіно, дати йому правильну інтерпретацію з візією на майбутнє — це справжнє мистецтво. І хоча ми спимо всі, мало хто вміє правильно розуміти сні.

Тому краще спати без сновидінь і прокидатися з радісною усмішкою. Чого вам усім щиро бажаю.

●

ПОГЛЯД З БОКУ

Одне з найбільш очевидних, чудес цього світу — сон. Явище настільки ж просте й виразне, наскільки незрозуміле.

Діалектика життя, завдяки сну, з одного боку, набуває об'ємних і закінчених форм, а з другого — збагачує людські знання цілим комплексом питань, проблем, протиріч.

"Життя — це рух", — постулат древньої Еллади, що протягом століть розвинувся у всесвітній рух олімпійський і філософію здорового способу життя.

"Життя — це сон", (а отже й безрух) — постулат середньовічних лікарів, переконання яких всецілісно будувалися на натуралістичних засадах виникнення й лікування хвороб.

Формули: "Подібне — подібним" та "В спокої — енергія" не суперечили, а лише доповнювали одна одну. Вони були і, значною мірою, залишаються досі ос-

новоположними в деяких лікувально-терапевтичних школах сучасної медицини. Ефективно лікувати "подібне подібним" досі вдається прибічникам натуралістичних, природних методів.

Десять років тому, коли ще був живий знаменитий Броварський дід, якого і я маю підстави згадувати із вдячністю (бо саме через його "дивні" ліки досі ходжу на своїх ногах), звернувся до

нього мій приятель, у котрого рентген чітко показав круглий камінь діаметром завбільшки з 5 копійок у жовчному міхурі. Лікарі вимагали негайної операції.

Дід дав приятелеві якісь трави, корені і порадив обов'язково приготувати (за певним рецептом) порошок з висушених курячих нутроців (вже не пам'ятаю яких). А оскільки тих маленьких курячих елементів треба було на-

сушити близько кілограма, довелося моєму приятелеві вигадувати легенду і йти до шеф-повара ресторану, який все одно не повірив поясненням дивного клієнта.

Через місяць приятель пішов на рентген. Потім на повторний. Проте й це не допомогло дати жодних пояснень: каменя в міхурі вже не було. Щоправда, медики не погодилися на оце "вже", вбачаючи (можливо) помилку в

діагнозі. Словом, так званій офіційній медицині було нічим крити. Так і живе мій приятель з офіційним направленням на термінове видалення жовчного міхура десятилітньої давності.

До чого тут сон? — скажете. А тому, що Дід (перепрошую, але саме так його називали всі, вимовляючи це слово як Велике Ім'я, з надзвичайною пошаною) наказав моєму приятелеві спати

не менше 12 годин на добу протягом усього місячного циклу лікування. "В спокої — народжується енергія, в неспокої — марно втрачається", — ось повний текст середньовічної засади, яка не суперечить визначенню "жовчна людина", тобто така, що постійно чимось невдоволена і бризкає емоціями, викидаючи енергію у простір.

Відомий вчений-схо-

дознавець В. Сидоров, на підставі вивчення древньоіндійських джерел, так розкриває другу частину цієї формули:

"Твій кожен викид гніву або сумніву

Одразу гасить внутрішній вогонь".

Спокій, спокійний сон, стан близький до анабіозу — це найкраще тло і водночас засіб для лікування будь-яких хвороб.

І не тільки хвороб, а й підтримки високоенерговитратного життя. Всі створіння, які переживають імпульсивні навантаження, обов'язково багато сплять: коти, леви, тигри, інші котяті, ящірки та інші плазуни (за миттєвим кидком горзи або кобри стоїть величезне нагромадження енергії безруху). Це також стосується практично всіх ссавців, з дельфінами включно (за винятком хіба що коали).

...Сідає сонце, настає ніч і всі люди западають в сон. І так щодня. І немає сили, яка б могла цьому довго пручатися, бо це є дар Божий. Сон лікує щоденність наших вражень, глупот і хвороб, упорядковує наш життєвий досвід, подекуди перетравлюючи його в мудрість. А окремим обраним дає Божу благодать бачення майбутнього.

Роман ЗАПОЛЬСЬКИЙ

●

ДО ЧИСТИХ ДЖЕРЕЛ

На території міста Києва розташовано понад 430 водоймищ різного типу. Це озера, системи ставків, малі ріки, а також та річкова ділянка Дніпра, яка нижче Києва утворює Канівське водосховище.

Більшість цих водойм використовуються населенням для купання, рибальства, що висуває серйозні вимоги до їх санітарно-гігієнічного стану. Нинішній стан малих водойм міста викликає серйозне занепокоєння, бо багато з них засмічені, прибережні смуги захарашені стихійними звалищами побутових та будівельних відходів.

Тривожить і те, що в озера та ставки через зливні стоки потрапляє велика кількість нафтопродуктів з автотранспортних засобів. Автостоянки, гаражі, АЗС без локальних очисних споруд, розміщені на прилеглих територіях, на зливостокках. Не бракує й інших господарських об'єктів. Спостереження за озером Опечень, річками Либідь, Нивка показали, що рівень їх забруднення нафтопродуктами у порівнянні з минулими роками збільшився і зараз перевищує ГДК в десять і більше разів.

Необхідно підкреслити, що всі внутрішні водойми міста становлять єдину водну систему, тісно пов'язану з басейном Дніпра, який є джерелом питного водопостачання для 32-х мільйонів жителів нашої країни. Тому забруднення внутрішніх водойм незмінно призводить до забруднення нашої головної водної артерії.

Київські поверхневі водні об'єкти охороняються від забруднення Держуправлінням екології, ним же контролюється дотримання вимог

Водного та Земельного законодавства України суб'єктами господарювання, розташованими на землях водного фонду.

Перевірки здійснюються із залученням представників районних держадміністрацій, санітарно-епідеміологічних служб, Київського міського управління земельних ресурсів, ДКП "Плесо" шляхом обстеження внутрішніх водойм.

Вже перевірено 383 водних об'єкти міста, серед них: — малих річок — 22, — озер — 164, — став-

зона зі своїм особливим режимом діяльності. У цій зоні — близько 20-ти великих і малих підприємств, діяльність яких пов'язана з використанням земель водного фонду в прибережній захисній смузі.

Всі київські ставки, колись окраса міста, перебувають у незадовільному санітарному та технічному стані.

Особливо забруднені водойми у Совській балці та прилеглій до неї балці Проня. Закидані непотребом, завалені сміттям, будівельни-

смуги водойм захарашені побутовим сміттям, виробничими та будівельними відходами. Акваторія озера Пташине засипається сміттям для розширення території будівництва ГБК "Будівельник", а прибережні захисні смуги водойм у цьому районі розриті самозахопленими городами мешканців... Екологічний стан водних об'єктів загрозливий.

На річці Нивці у Шевченківському районі розташовано каскад ставків, прибережні захисні смуги яких зайняті городами мешканців,

споруди, що призводить до підтоплення осель.

У межах м. Києва, внаслідок своєрідного рельєфу території, не бракує водних джерел у балках та ярах, що виходять на поверхню, живлячись від підземних водоносних горизонтів. Ці води неглибокі, практично не мають надійного природного захисту, поповнюються за рахунок атмосферних опадів. Джерела, в основному, знаходяться в занедбаному стані, безгосподарні, належним чином не впорядковані, оживлюють

ВОДА ДЛЯ ВНУКІВ

ків — 100, — струмків — 30, — заток — 23, — каналів — 27, — скидних технологічних каналів — 4, — джерел — 13.

Як відомо, Дніпро протікає територіями Харківського, Печерського та Подільського районів, що впливає на якість її води та санітарний стан прибережних захисних смуг. Особливе занепокоєння викликає діяльність розташованих на правому березі Дніпра близько 30-ти великих та малих підприємств Харківського району, діяльність яких так чи інакше пов'язана з використанням земель водного фонду в прибережній захисній смузі. Тут скидаються неочищені води з території підприємств, до берега швартується цілий ряд плавзасобів. У прибережній захисній смузі складаються відходи виробництва, побутові сміття.

У затоці Дніпра в Подільському районі розташована промислова

ми відходами, бруктом, топляками, навколо — несанкціоновані звалища побутового та будівельного сміття... Чого ж дивуватись, що водоскиди частково зруйновані, береги поросли болотною рослинністю тощо... У 1999 р. підприємство "Плесо" розпочало роботи по розчищенню та оздоровленню озер, які нині, через брак коштів, припинені. Це може призвести до того, що район залишиться без Совських водойм, на місці яких утворюється екологічно-небезпечні зони, що таїтимуть у собі загрозу для здоров'я жителів району, котрі самі "доклали рук" до їх загибелі...

Не кращі справи і на озерах Мінського району, які є місцем відпочинку жителів: просто на берегах побудовані автостоянки, АЗС. Поверхневий стік з території району без очищення йде до водних об'єктів, що неприпустимо і потребує негайного вирішення. Прибережні захисні

засмічені відходами, потребують благоустрою та розчистки.

У межах Харківського району вздовж проспекту Бажана у незадовільному санітарно-технічному стані перебуває цілий каскад озер, нині ДКП "Плесо" проводяться роботи по їх реконструкції.

Потребує відновлення озеро Пономарівське. Будівельні організації під час наміву жплмасиву "Осокорки-Північні" його закидали. На жаль, вирішення даного питання не знаходить належної підтримки з боку міських та районних організацій, які причетні до цієї справи.

Незадовільний санітарний стан і акваторії та прибережної захисної смуги озера Видубецьке (Харківський район).

Негайної очистки потребує ріка Дарниця, береги котрої захарашені відходами, які при опадах та піднятті рівня води потрапляють до неї, перекриваючи водопропускні

я. Адже більшість водних об'єктів міста занедбані, а їх стан наблизився до межі екологічної кризи.

З метою відродження минулих традицій, покращення екологічного стану водних об'єктів міста, особливо актуальним для нас усіх є об'єднання зусиль, спрямованих на поліпшення стану джерел, водойм і річок на території м. Києва, раціональне використання водних ресурсів, формування у киян бережливого ставлення до них, їх охорони і відтворення. Усі ці завдання ставить перед нами щорічний міський конкурс "До чистих джерел", розпочатий за ініціативою ВУТ "Просвіта". Виконання положень конкурсу є надважливим для майбутнього наших дітей, внуків та правнуків.

Микола МОВЧАН,
начальник Державного
управління екології та
природних ресурсів

В АНТАРКТИДІ НЕМАЄ КАНАЛІЗАЦІЇ

Розповсюджені в Європі, а особливо в Італії, звичай чистити помешкання, викидати старі меблі і всіляке лахміття перед Новим Роком набув поширення у південній півкулі. Австралійці першими розпочали реалізовувати широкомасштабний проект прибирання сміття в Антарктиді. Як повідомляє Асошіейтед Пресс, на дослідницьку станцію Кейсп завезено 50 величезних контейнерів, до яких мають завантажити побутові відходи — використані акумулятори і батареї, технічні масла, хімікати, пластмаси, тару, будівельні і деякі токсичні матеріали, завезені сюди для тимчасових мешканців льодового континенту з 40 країн. Натомість для постійних мешканців Антарктиди — королівських пінгвінів, леопардових чайок, блакитних китів — життя стає дедалі не тільки дискомфортом, а й просто-таки небезпечним. І не тому, що температура тут сягає мінус 89,6 градусів за Цельсієм, а швидкість вітру — до 320 кілометрів на годину, а тому що тварини і птахи не можуть вижити в середовищі, запаскуджену металевими бочками з-під бензину і го-

рілим пінопластом.

Нині, як оцінюють науковці, на білому континенті міститься понад 300 тис. тонн відходів — це величезний смітник, який загрожує не тільки тваринам і птахам, а й цілому людству. Адже саме Антарктида, з її білосніжним льодо-сніговим покривом, є природним регулятором рівня світового океану і постачальником очищеної прісної води у вигляді гігантських айсбергів.

До початку 80-х років ХХ ст. сміття від "пришельців-науковців" "усувалося" шляхом утилізації його в прибережних водах або спалення. Нині ці способи заборонено.

У 1988 році всі країни, чії експедиції працюють в Антарктиді, підписали конвенцію, в якій зобов'язалися вивозити свої відходи, що нагромадилися.

"Генеральне прибирання" заплановано на літо 2002 (яке вже почалося у південній півкулі) і 2003 років. Сміття повмерзало в лід і потребує значних зусиль для його видалення.

Програма "Антарктичне прибирання" проходить під егідою ООН і розрахована до 2011 року. Австралія першою ліквідувала всі звалища на своїх антарктичних станціях ще 1985 року.

Стефан КОСТКА

Фото О. Ващенко

ЧИ ВИ ЧУЛИ, ПРО ЩО РОЗМОВЛЯЮТЬ ПТАХИ?

Пригадалось мені моє давнє спілкування з природою. Було мені 6—7 років, жили ми в м. Красилові Хмельницької обл. Біля нас було озеро, в нього впадала річка, вздовж якої росли дивовижні верби. За озером був луг, який весною затоплювався водою, а літом починав потроху висихати й зеленіти. І коли ставало тепло, мені дуже подобалось ходити босому по цій м'якій траві і по калабанях теплої води, де водилося безліч пуголовків, різних кольорів жабок, вужаків, комах, зелених коників і ще безліч живого, яке я бачив і чув. Але найцікавішим для мене був великий, значно більший за мене чорний з білими боками птах — лелека, бузюк — так ми його називали. Були там дикі качки і чаплі, що стояли на одній нозі. Звичайно ж, я хотів усіх мешканців луку побачити

і доторкнутись до них. Чапля швидко перелітала на інше місце, як тільки я наближався на 20—10 кроків до неї. А лелека вважав, що такого маленького хлопчика не варто дуже боятись і підпускав до себе, інколи я міг торкнутись його. Але він швидко перелітав або перескакував трохи далі від мене.

Коли я був поряд з лелекою, в мені прокидалось якесь незвичайне почуття: здавалось, що я чую не тільки вухами, бачу не тільки очима, а ніби все моє тіло теж чує і бачить. Що я розумію всіх: комах, коників, цвіркунів, птахів і корів, що далеко паслись і мукали. Але коли бузюк втікав від мене, моє бачення повільно згасало і мені було жаль, що я не дослухав розмов тих живих істот. Бо коли великий птах був далеко, то я вже не так

ВІЧ-НА-ВІЧ З ПРИРОДОЮ

голосно чув голоси і вже не розумів їх.

Усі свої відчуття я пов'язував з таємничим впливом лелеки. Вдома про свою подорож на луг я розповів мамі. Вона нічого не змогла мені пояснити, але розказала, що птах колись був людиною і образати його не можна. І якщо в нього забрали лелеченят, то він може принести палаюче вугілля і спалити хату...

Пізніше ми переїхали в інші місця і краї, і я такого вже ніколи не відчував, бо не бачив лелек, хоча завжди, скрізь, де був, намагався найперше відшукати лелеку.

У Криму я їх теж не бачив. Але згадував деколи про голоси природи, особливо коли читав чи чув щось подібне.

І ось прочитав я нещодавно в творі японського письменника Акутагави Рюноске "Сусаноо — но микото" такі слова: "Із-за гірських хребтів до слуху його, як рокіт безголосого грому, донесли голоси природи, які він забув. Він затремтів від радості. Міць цих голосів вразила його, і він впав на пісок і затулював вуха руками, але природа продовжувала говорити з ним. І йому нічого не лишалося, як мовчки слухати її..."

Я зрозумів, що такі явища трапляються протягом життя нечасто. Аби це відбулося, потрібен поштовх: така подія своєю яскравістю і незвичайністю перевершує все, колись відчуте і побачене.

Для мене ті хвилини спілкування з природою виявились настільки величними і чудовими, що залишилися найкращими зі спогадів мого життя. Можливо, я не зміг описати все так, як відчував. Але, можливо, хтось після моєї розповіді пригадає щось подібне, і це буде ще одним підтвердженням існування голосу природи.

Людвіг ПУХТЯР,
м. Севастополь

ПОКОРА ТА ВІДДАНІСТЬ. СЛУЖБА ІМПЕРАТОРУ...

Вода — це найм'якіша і найслабша сутність у світі, але в подоланні твердого і міцного вона непереможна... Тому досконаломудрий каже: "Хто взяв на себе приниження країни — стає правителем, а хто взяв на себе нещастя країни — стає володарем".

Лао-цзи "Дао де цзин"

"Мир і краса, танцююча в серці", — так київські організатори переклали назву персо-

"Тигр"

нальної виставки традиційного китайського живопису Жанг Суїнг. Українською це мало би звучати як "Мир і краса, що танцюють у серці". Але то так собі, "малозначущі" для "кієвських снобів" деталі.

З десяти років Жанг Суїнг навчалась у відомих майстрів Шен Зіченга, Квіан Джунтао, Лиу Хаісу, Ксі Зіліу. Золота Медаль на Першому Азіатському й Тихоокеанському конкурсі китайського живопису, премія на конкурсі "Національний живопис і поезія". Учителі показали їй глибину красу речей, навчали терпіння і спокою...

В 1996 році Жанг захворіла на небезпечну форму артриту. Їй важко рухатись і майже неможливо малювати. Через рік вона починає займатися забороненою в Китаї системою вправ Фалуньгун. Після тижневої практики артрит зникає. Фалуньгун стає частиною її життя.

"У травні звук внутрішнього світу і краси танцює м'яко у вашому серці". Я не була в Китаї у травні, не була і в січні, я взагалі не була у Китаї... Мабуть, січнева краса інакше торкає серце. Ліниво і недовірливо... Китайські красуні поміж розквітлених магнолій? Їхні порцелянові пальчики ніжно торкають струни... "Леді, що виконує Гужень". Одна з краших робіт Жанг Суїнг. Сюжет навіяний стародавньою поемою. "Від свого вчителя Шена Зіченга я перейняла досвід читати стару поезію, і аж тоді братися за пензель...". Як правило, в китайському живописі роль майстра "Гужень" виконував старець. Традиція... Портрет "леді" трапляється рідко. Сила таланту підштовхує Жанг Суїнг до оригінального трактування древніх символів і мотивів, що аж ніяк не є замахом на традицію. Інтуїція, напрацьований предками генетичний код, власна духовна практика підказують: не змагатися, плисти за течією, уподібнитись до води, яка дає благодать усім суцям, не бореться з ними... "Своєрідність моїх картин пояснюють тим, що досі пливу двома безкрайними стихіями — океаном традиції та життям..."

"Леді, що виконує Гужень"

"Гейша". Мені здалося, що картина надто "вибивається" з традиційного китайського малювання. Неспокійно червоний колір, шовкова тканина вільно спливає з плечей, оголює груди. Усе це мало би натякати на еротичку. Жанг Суїнг пояснює: "Пластика "Гейші" витримана у жанрі суворої традиції. Постава, що випрозорюється кризь багряне кімоно, протягом століть — незмінна. Покора та відданість. Служба імператору..."

Жанг Суїнг прибула до Києва з конкретною місією, — не стільки пропагувати власне мистецтво, скільки розказати правду про сучасний Китай: одіозність червоного режиму, переслідування тих, хто займається гімнастикою "для тіла і духу" Фалуньгун. Ув'язнення, катування. Десятки тисяч невинних жертв. Чад "культурної революції"... Їй, відомій художниці, доля посміхнулася приязніше. Вісім місяців тюремних поневірянь завершилися свободою і поверненням до мистецтва.

«ЧЕХОВИМ ТАМ І НЕ ПАХНЕ...»

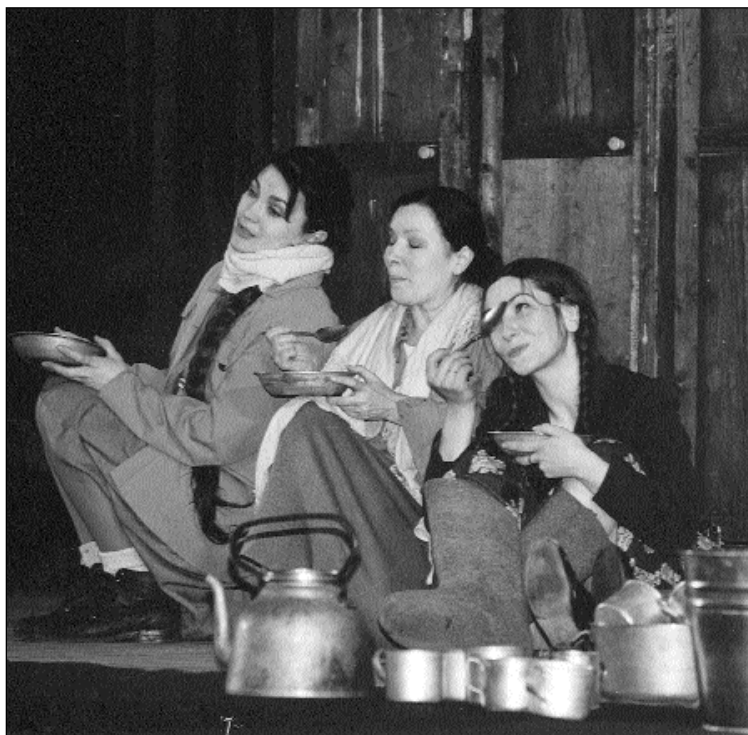
Хто бодай раз відвідав помешкання муз — театр, окрім традиційного вішача, має помітити зграйку літніх тітоньок. Одні "ввічливо" опікуються вашим пальто, інші войовничим зором проведуть у зал. Запропонують придбати програмку, зженуть з місця театрального зайця (у бельетаж, панове, на верхотуру). Або ж "приголомшать" ерудицією: "На "Три сестри" зря їдьогте, Чехова там нет". Отакий він, київський варіант "вешалки" Станіславського, включно з інтер'єром фойє, свіжими канапками та духмяною кавою. Але то так собі — рефлексії задля вступу до вражень від постановки Андрія Жолдака. Точніше, Жолдака-Тобілевича. Нещодавно оприлюднений факт "династійної" закоріненості. Персона авторитарна, афектна та ефектна. Провокує на емоції різного ґатунку. Від сліпого захоплення до густо приперченої зневаги. Мовляв, компіляторник, кон'юктурник, грубіян... Жолдак справді не має аскетично-тонкої кості, тож на подібні звинувачення не реагує. Подейкують, що на репетиціях голосових зв'язок не шкодує. З акторами працює методом ґвалту. Нав'язує "абсолютну монархію", — жодних конституційних поправок та акторської самодіяльності. Грубувато? Може, й так. Тим не менше, вистави цього режисера феноменально живучі. Маю на увазі, передусім, "Три сестри"...

Ольга, Маша і наймолодша Ірина. "Тьмутараканяча" провін-

ція. "Батько вмер усього лиш рік тому". З періодичного вмикання радіоточки маємо уявлення про реальний "часопростір". Війна, "Джокондоподібна" усмішка Сталіна, саванний розмаї червоних кумачів... Не найкраще тло для тендітного тріо. Імпровізаторське бешкетство Жолдака наповнює помешкання інтелігентних сестер-панянок прокислими солдатськими онучами, брагою, ночвами з "пшонкою". Війна... Тилловим мишкам немає з чого вибирати.

Не до кутання плечей у "тривожну" шаль, не до гаптування білизни філігранним узором. Волове важке ґарування. Сні, немов глибоководні риби, жахаються металевого реалізму, шматування мрійливого фльору. "Гаваріт Масква, масковскає время..." Ганчіркову ковдру геть з обм'яклого тіла. Працювати...

Щебетушка Ірина. Прокидається легко і весело. Дві бадьорі косички. Не лякають ані злидні, ані пролетарські чайники з підсо-

Н. Сумська, Л. Кадірова, О. Батько

лоджено-бурим нутром. Їй двадцять, щедра юність. Навіть істеричні ридання старшої Ольги не затьмарюють відчуття шаленої легкості і щастя. Зацитькати Ольгу, закропити плаксивого рота спиртом. Нехай мовчить. Бо то ж неправда, що життя важке і несправедливе, що старість підкрадається безшелесно, мов тать... Неправда?

Москва — хвороблива мрія сестер, ілюзорна "фата морґана". У кожній свій потік свідомості, пов'язаний з прекрасним минулим. У примарній столиці було все, що потрібно для щастя: мама, нянюшка, капелюшки, витончений запах весни. Їх "тілоґрієшношинельне сучасне" можна пережити тільки завдяки рожевій ілюзії: вони сподіваються повернутися в минуле. У нафталіні зотлілі мережива... Прагнуть кохання. Мають стільки нерозхлюпаних почуттів... Тільки, де ж той непідробний офіцер чи барон? Ридання в подушку...

Тригодинна вистава загусає в мить, завихренна гри тягне у задзеркалля, по той бік реального життя — на сцену... Якраз туди, де "Чеховим не пахне...", де згідно з його формулою талановитого письма "словам тісно, а думкам просторо..."

Уляна ГЛІБЧУК

КІЛЬКА АСОЦІАЦІЙ ПІД ЧАС ОСТАННЬОГО КОНЦЕРТУ "ВВ" ...

Усе починається приблизно так: зсуваються столи, стільці, на стінах ветхих халуп встановлюються репані підсилювачі, магнітофон "Весна" хрипить Висоцьким. Публіка: сімнадцятилітні мадонни у найкращих вихідних шатах та невтолимим бажанням МУЗІКИ. Жовтий підводний човен рушає степами України. Хтось по саме нікуди напакуював його безумним кантрі, весіллями, іменинами, найдорожчим із того, що лишила нам імперія. Усе тут ворухиться, кишить, співає, вигинає хребет багатоголові потвори натовпу. ТАНЦІ. Танцюють усі. Чоловіки жінок, жінки чоловіків і навпаки... Горілка, розтікаючись столами, формує ту стихію, де тонуть найсильніші. Присівши біля комп'ютера, павучок юнака обчислює ДАО. Комп'ютер видає неприємні новини. Кранти! Кришка! Причини засекречено. Розкриття загрожує смертю. Світом правлять гобліни. Недорікуваті самураї ідіотизму, слабівілля та клімаксу, про який так довго говорив більшовикам Лесь Подерв'янський.

Поки гучить музика, народ витанцює халяндри, потягне кайфок, вдихаючи ніздрями звуки, видихає одкровення пуків тарганоподібного Далі. "Галю, приходь", — закликає бард молекулу життя. Дарма. Силуети вже не відкидають тіні. Макабричні маріонетки Путін, Сталін, Пол-Пот викаблучують "Калінку", каламутними буркалами віддзеркалюють українських музик над запакованим у бетон узбережжям Сени. Віртуальні силуети віртуальної нації на тлі таджицьких, казахських, сибірських діаспор та інших закапелків фантомної "родінки". Панічно "взвізгівая", вона зі стахановським завзяттям видає на-гора попус, вибудовує терикони черепів у Чечні та інших ареалах "національного зацікавлення". Герой, діставши за Куликовську битву п'ятірку з флюсом, втрачає ознаки героя. Він розуміє, що навіть краща жінка Парижу не може дати більше, ніж вона має. Степом знову викаблучує орда. "Ти казала у вівторок" когось "замочимо в сортирі"...

Загиджені стіни незбагненої духовності. Галю, чи справді горіла сосна, чи справді "паляла"? Хочеться вимахувати пістолетом та погрожувати фізичною розправою невідомо кому. Мирюлюбні наміри барда не викликають сумніву. Ще кілька ударів по струнах, ще кілька стрибків. Народ, шизіючи, поволі вимучує з себе першу букву української абетки, так вправно надиктованої своїми в дошку "пацанами". Фанат тремтячими пальцями вимацує обвуглені букви автографа. Губи його вимовляють сакральне "атас". Підшови відчують, як з-під них вислизав земля...

Андрій ОХРИМОВИЧ

БОРІТЬБА З НАСЛІДКАМИ — БЕЗРЕЗУЛЬТАТНА

Доводиться визнати: загальнолюдська трагедія, що сталася 11 вересня 2001 року, є характерним симптомом нинішнього етапу розвитку людства, який супроводжується злиднями, духовним спустошенням особистості, екологічними катастрофами, витонченою злочинністю, тероризмом і реальною загрозою виникнення термоядерного планетарного конфлікту. Знищено багато видів рослинного і тваринного світу материків та Світового Океану, порушений озоновий шар, активно забруднюється навколишній космічний простір. **Ми деградуємо, тобто реально переступили межу, за якою уже розпочався незворотний процес загибелі людини як біологічного виду!**

У процесі наукового дослідження причинно-наслідкового зв'язку цього незворотного процесу, встановлено, що проблема має глибоко комплексний характер. Розкриті закономірності первнів живої речовини дозволили встановити головний принцип її еволюції, тобто причину, що змусила безсмертні одноклітинні організми ступити на щаблі еволюції, організовуючись у багатоклітинні організми всіх рівнів, втрачаючи при цьому свободу і, отже, знаходячи смерть. На перший погляд, означена дія в еволюції живої речовини здається парадоксальною, але, як переконують наукові дослідження, напрямком цього еволюційного кроку був єдино правильним, тому що він спрямований до реалізації вищої і єдиної мети: через багатоклітинну організацію створити функцію Розуму.

Наукові дослідження закономірностей первнів живої речовини, її вищої організації як людини соціальної, уможливили визначення першопричини трагедії цивілізації. **Зроблено висновок, що всі вищезазначені загальнолюдські проблеми породжені однією загальною причиною — недосконалістю людини як біологічного виду в енергоречовинному обміні з навколишнім середовищем, що зумовлена винятково гетеротрофною (тваринною) формою харчування.** Серед цих проблем варто виділити основні:

— **соціально-політичні** (способи нагромадження й розподілу засобів існування, насамперед, їжі в суспільстві);

— **соціально-економічні** (способи видобутку засобів існування, насамперед, їжі в суспільстві);

— **медико-біологічні** (причина старіння організму, невиліковних хвороб і передчасної смерті);

— **біокосмічні** (неможливість виходу людини за межі Землі на тривалий термін, а також життєзабезпечення традиційною гетеротрофною їжею й утилізації біовідходів).

Важливо відзначити, що саме людина, недосконала в енергоречовинному обміні з навколишнім середовищем, є найбільш агресивною, найбільш хижою шлунковою істотою в Природі і, перебуваючи на Вер-

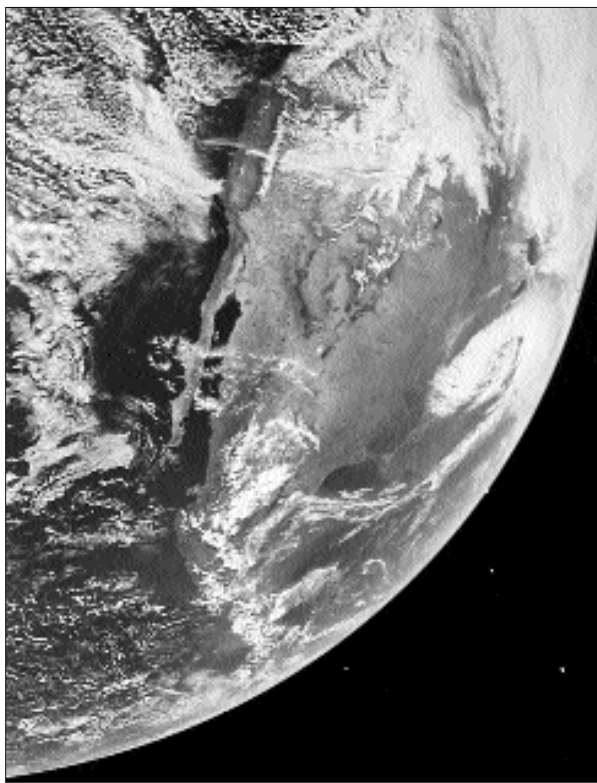
шині харчових ніш усього живого, практично вичерпала їх, чим і зумовила незворотний процес власної загибелі й загибелі всього живого.

Споконвічна боротьба людини з наслідками не розв'язує проблеми, а тільки посилює її з непоправною втратою вищих цінностей — людських життів і часу. Те саме — боротьба з тероризмом, джерела якого виходять, насамперед, із незгоди певних осіб, груп і прошарків суспільства чи цивілізації, з політикою владних структур, що реалізується через насильство. З іншого боку, об'єкт незгоди, тобто політика, є також формою насильства, за допомогою якого

ційними етапами, тобто між двома рівнями досконалості: *попереднім* — людини примітивної, але хитрої, що займає вищий ярус тваринного світу завдяки сформованій функції Розуму, та *наступним* — Людини Розумної, Людини Космічної. Тобто ми подолали тільки 2% свого висхідного еволюційного шляху між двома суміжними еволюційними етапами. Характерною ознакою цього шляху є *спадкоємність* у енергоречовинному обміні, що підтверджується як антропологічною (фізіологією організму), так і функціональною (розмноженням, харчуванням) *спорідненістю* між людиною і твариною.

II. Дія двох природних супе-

У ЛЮДСТВА Є ШАНС ВИЖИТИ! РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ ТЕРОРИЗМУ, КОНФЛІКТІВ І ВОЄН

владні структури нагромаджують та розподіляють засоби існування. При цьому головним інструментом політики є економіка, що полягає в насильницьких способах видобутку засобів існування, насамперед їжі, при цьому гроші є їх еквівалентом і мірою. Таким чином, йде постійна боротьба двох сил за засоби існування за принципом: з одного боку, агресивне, хиже бажання відняти їх за будь-яку ціну, з іншого боку — сила, не здатна віддати. У цій боротьбі завжди перемагає сильніший. Тому ця дія, як і сам принцип, характеризує низький — тваринний — рівень виживання людини як біологічного виду.

ПРИЧИНИ? ОСЬ ВОНИ!

Протиприродне для людини застосування фізичної сили (насильства), як основного засобу в процесі життєзабезпечення на даному етапі її еволюції зумовлено такими причинами, як:

1. Дуже низький рівень розвитку сучасної людини як біологічного виду.

Недосконалість сучасної людини зумовлена, насамперед, її роздвоєністю між двома еволю-

речностей:

— *суперечність, спричинена дією антиентропійного принципу розвитку живої речовини.*

Відповідно до цього принципу жива речовина при життєзабезпеченні, що здійснюється винятково через процес постійного видобутку їжі, повинна мати мінімальні витрати своєї внутрішньої енергії. Внутрішня енергія живої речовини, її кожної біологічної системи має закономірно накопичуватися задля реалізації основної функції живого — розмноження. Ця суперечність спричиняє одну із наймерзенніших людських вад — лінощі, котрі є гальмом активного вдосконалення людини, що неминуче породжує ще й такі вади, як гордіня, гнів, нечесність, одним словом — зло;

— *суперечність між інстинктом розмноження (основної функції живого) і потребою в їжі та просторі, як фатальна й непримиренна суперечність між свободою і необхідністю.*

На цю закономірність вказував Томас Мальтус ще в 1798 році. Відповідно до об'єктивно існуючих законів кількість народонаселення збільшується в геометричній прогресії, а видобуток засобів існування, насамперед їжі, — в арифметичній. Усунення диспропорції здійснюється за до-

помогою законів Природи (голод, холод, хвороби, епідемії) і за рахунок соціальних дій (злидні, рабство, насильство, конфлікти, війни). **Фактично війна є закономірним процесом природного добору в межах єдиного, функціонально невірноваженого, а тому недосконалого, біологічного виду — Homo Gastro Faber (людини — майстра шлунку) — за ознаками тваринного світу: агресивності і хижості. При цьому завжди передусім знищуються розумні індивіди.** Весь трагізм людської історії — на шляхах видобутку їжі, адже вона при цьому спрямовує свою діяльність лише на удосконалювання знаряддя вбивства!

Концепції активної еволюції, є природним, еволюційним розв'язанням проблеми. Прикладною роботою наукової Концепції активної еволюції є розроблений на біохімічному і генетичному рівнях науковий проект "Автотрофне природно-генетичне харчування — шлях порятунку цивілізації", відповідно до якого практично реалізується процес активної еволюції людини, тобто якісний еволюційний стрибок через якісну зміну її енергоречовинного обміну з навколишнім середовищем.

Важливо відзначити, що розроблений науковий проект "Автотрофне природно-генетичне харчування — шлях порятунку цивілізації" узгоджується з найбільш значимим відкриттям XX століття в галузі біології — відкриттям автотрофних тварин. Отож ланцюг еволюції живої речовини замкнувся. Природа сама подбала про збереження живих свідків — автотрофних тварин, як найбільш значимої ланки в єдиному ланцюзі еволюції живої речовини і, отже, дає нам підтвердження реальної можливості переходу людини як біологічного виду на автотрофне харчування — реальної можливості порятунку. Ясна річ, у парі з духовним розвитком: зміна енергоречовинного обміну людини як саморегулюючої і самовідновлюючої біосистеми закономірно і неминуче приведе її до еволюційного наслідку — функціонального вдосконалення й досягнення гармонії: внутрішньої (душі й тіла) і зовнішньої (з біосферою).

Людина зазнає також якісних змін на антропологічному рівні, а саме:

— значно збільшиться якість Розуму, сягнувши 100% його використання, що засвідчить перехід на активний — ноосферний етап розвитку;

— значно зменшиться кількісний показник фізіологічної можливості функції розмноження, що визначатиметься Розумом;

— значно збільшиться тривалість Життя.

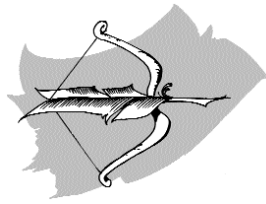
Автотрофне природно-генетичне харчування, що ґрунтується на забезпеченні харчової ніші організмами, котрі створюють необхідні для свого життя органічні речовини з неорганічних у процесі фотосинтезу, стане єдиним і надійним способом лікування хвороб століття, — завдяки усуненню причин їхнього утворення і розвитку. Людина стане досконалою космічною істотою, частково планетарною соціально-природною системою, з єдиною мовою — мовою того народу, що відкриє людству шлях спасіння і безсмертя, тобто шлях активної еволюції. **Іншого шляху порятунку людства та біосфери планети Земля — нашої спільної оселі в живому просторі Космосу — я не бачу!**

•

Віктор ЛУЦЮК,
академік Російської академії Природничих наук, автор наукового проекту "Автотрофне природно-генетичне харчування — шлях

ЩОБ ВИЖИТИ, МУСИМО СТАТИ ДОСКОНАЛИМИ

Перемога Розуму Людини над смертю, тобто над своєю основною недосконалістю, передбачена ще М. Ф. Федоровим, розвинута до наукової і соціальної думки К. Е. Ціолковським, В. Ф. Купревичем і В. К. Винниченком, науково обґрунтована як закономірна еволюційна неминучість академіком В. І. Вернадським і розроблена нині на рівні

КРУТИ —

29 січня 2002 року. День Крут. Хтось ще його називає Днем національної гідності.

Їдемо вшановувати... Ось та непримітна станція залізниці. Зима — не зима. Люди невдоволені: їм не відчувати того холодного духу бою. Коли 30 студентів університету св. Володимира та академії св. Кирила та Мефодія, у незвичних їм військових одностроях, робили те, на що нездатні були студенти — лиш воїни...

Підходимо до пам'ятного пагорбу. Ті, що звуться правоохоронцями, хамовито зупиняють, "ставлять" на узбіччя. Непроханий гість. Проханий ж за півгодини починають мітинг. Трагедія, невідомі українські маси, нещасні

студенти, люті вороги знівесніло колючі багнетами беззбройних наших дітей, проламують прикладами їхні черепа... Гарні ліричні слова — відголосок справжнього нерозуміння. Не помічаєш, коли вони спаскуджують тебе і людей довкола. Страшенно хочеш загорланити: Омана! Брехня! Зрада!

Ці тридцять українців були героями — так. Хіба ж герої — нещасні? Хіба героїзм — трагедія? Не варто перетворювати здорове національне відчуття на плаксиву інфантильну лірику. Ці тридцять перестали у січневий День

бути дітьми, як і студентами. Вони вбрали однострій українського війська, присягнули Вітчизні й стали тільки воїнами. І не раптові емоції чи войовничий настрій, тим паче не палкі патріотичні промови отамана Омеляченка примусили їх руйнувати колію під наступом п'ятитисячної передової частини полковника Муравйова. Так вимагали честь і обов'язок. Вони знали, що таке наказ. Знали навіть, коли не треба давати наказів — саме так чинили у той момент, коли полков-

НЕ

ник Гончаренко, керуючий лінією оборони Ніжин-Бахмач, оголосив про відступ до Києва.

Студентський курінь, як найменш боекватний, відходив першим. Лише чота студентів, і з ними до кінця сотник Омеляченко, пішли на те, що одні називають "героїзмом", інші — "безглуздя". Під вогнем передовиків-матросів хлопці робили свою справу. Бо мали стратегічно важливе завдання — затримати ешелони військ і озброєння ворога.

Вони, зрештою, зробили свою справу. Залишився останній бій. Цей рукопаш не тривав надто довго — вони загинули із честю.

Крути — не трагедія. Навіть

оцінюючи загалом битву. Була лише тактична невдача. Статистика загиблих теж не "катастрофічна": 250 курсантів Юнацької військової школи отамана Капкана, 30 згаданих героїв Студентського куреня сотника Омеляченка, 10 старшин. Те, що наші соціал-демократи Центральної Ради "зуміли" перетворити війну на неосмислиму ганьбу — на рахунок тих соціал-демократів. Прикро повторювати їх лексику і дії.

Варто тільки пам'ятати про героїзм Крут. Наступного разу він має повторитися у перемозі. Бодай у пам'яті нащадків.

Олександр СОЛОНЕЦЬ
Фото О. КУТЛАХМЕТОВА

МАНІФЕСТАНТИ ВІД КУЛЬТУРИ — ШИКУЙТЕСЯ!

"Десять років де-юре існує українська держава, у якій ніхто не забороняє писати або співати українською мовою, ніхто не забороняє знімати українське кіно і робити українське телебачення, радіо та газети. То чому ж в ефірі українських радіостанцій звучать переважно іноземні пісні?", — запитують у журналістів члени новоствореної Асоціації української культури "Український світанок".

Олесь Доній, Руслана Лижечко та Микола Княжицький

"Музикантам в Україні не платять гонорарів, навпаки — вони повинні платити теле- і радіоканалам за розміщення власних творів. У нас щороку випускається лише по 0,4 книги на одного мешканця, тоді як у Росії — 3,9, в Польщі — 9,5. Тарифи на перевезення газет до читачів у сорок разів більші, ніж тарифи на перевезення презервативів".

Свідомо оприлюднюю — майже мовою оригіналу — текст Маніфесту Асоціації. До складу Асоціації входять досить популярні і впливові особи — член Національної Ради з питань радіо і телебачення Микола Княжицький, директор телеканалу "АйСіТіВі" Олександр Богуцький (він же постійний ведучий фестивалю "Таврійські ігри"), співак

Олександр Пономарьов, співачка Руслана Лижечко та лідер "студентської революції на граніті", а віднедавна і власник найпопулярнішої у Києві української кав'ярні "Остання барикада" Олесь Доній.

Спільним для цих людей є один фактор — молодість і впевненість у перемозі. Усе, що задекларовано у Маніфесті — не дивина і не новина. Професіонали об'єднуються для боротьби на останній барикаді Незалежності — культурологічній, бо щиро вірять у те, що "лише сильна українська культура може сформувати сильне громадянське суспільство, без якого неможлива сильна держава".

Молодим і професійним можна вірити, хоча досить пізно вони закалатали у дзвони. На сьогодні ми так і не маємо повно-

цінного національного, державного простору, конкурентоспроможних масмедіа і об'єктивної оцінки з боку громадян України, яким легше любити і "культурніше" визнати кращим те, що зробили інші. Чинити інакше менталітет заважає. "Що то гроші!" — каже обиватель з усіх сфер і несе свої (нерідко чесні) на олтар перемоги завойовника, який і воювати навчився "тихою сапою по свідомості населення" де-юре незалежної, а де-факто втраченої держави, яка рухається вперед з розхитаними гальмами. Ускочити на ходу в потяг без гальм під силу лише молодим і впевненим.

Л. С.

ВІДМОВА ЧИ ТАЄМНА ЗМОВА?

29 січня у столичному концертному залі "Український дім" Національного комплексу "Експоцентр України" відбувся традиційний вечір пам'яті героїв Крут. Вечір пам'яті... Напрошується асоціація концерту-реквієму, жалобного репертуару чи триумфального маршу.

Всеукраїнське товариство "Просвіта" упродовж більш ніж десяти років організовує і проводить цей захід, що гуртує патріотів, виховує молодь, нагадує про подвиг молодих, який не має світового аналогу. Триста юнаків свідомо пішли на смерть, захищаючи рідну землю. Душі цих ангелів повертаються до тих, хто їх згадає. І не даремно привертають увагу юнаки, що знають дорогу до Аскольдової могили, де поховані герої Крут. Вони є і в наш час — молоді патріоти, яким не байдужа історична пам'ять, що стає дороговказом у виборі життєвого шляху. Вони є живим нагадуванням усього народу України про подвиг української молоді. Так вважають організатори поминальних акцій, зокрема просвітяни, серед яких і незмінний головний режисер концертного дійства — народний артист України Григорій Булах.

Але цього дня на урочистому мітингу, який проводить товариство "Просвіта", не було ні військового оркестру Міністерства збройних сил, ані запланованих музичних колективів, котрі, за режисерським задумом, мали б надати акції державного звучання. Що це, як не ігнорування історичної події, яка стала першою ластівкою нашої Незалежності? Враження від розповіді режисера, який ще ввечері 28-го був переконаний у тому, що все гаразд, однозначне — обдурили, зрадили ті, кому байдуже все, що стосується українського патріотизму. Отже — таємна змова керівництва у силових структурах найвищого рівня чи випадковий збіг обставин, який спричинив зрив акції? Коли з'ясувалося, що причиною стало просто брутальне небажання брати участь у просві-

тянській акції, напросився висновок — антипатріотизм має надто багато відтінків.

Хоча концертна програма, що відбулася в "Українському домі", провальною не здалась — глядачів було не так багато, як могло б бути, і концерт модністю не вражав, — але щире прагнення режисера врятувати ситуацію варто оцінити. Присутнім дуже сподобався концерт. Але молоді в залі було мало...

Співали в концерті Дмитро Гнатюк — народний артист України і народний депутат, Світлана Давимука, народний артист України Леонід Сандуленко, молода й талановита Олена Гриб, заслужений діяч мистецтв Євген Пухляк та Семен Торбенко, бандурист Іван Шміло. Міністерство оборони представив у концертній програмі квартет "Аскольд". Міністерство внутрішніх справ уможливило участь у концерті ансамблю "Новий стиль", який стильніше за всіх стильних виконав одну з найсумніших пісень — "Заплаче мати не одна...", підтанцювавши так уже весело, що й плакати не схотілося.

Танцювали "Барви України" — колектив МВС України та танцювальний колектив "Лілея", який головою твоя диверсію звукорежисерів проігнорував і зворушливо-героїчно виконав один із танців при повній відсутності музичного супроводу. Та справжньою окрасою програми став хор хлопчиків духовної семінарії.

Одне слово, вечір пам'яті героїв Крут відбувся і Бог їм суддя, тим людям, які зробили спробу зазіхнути на волевияв патріотів. Ясна річ, патріотів, як і тих юнаків у 1818-му, мало, але вони є.

Леся САМІЙЛЕНКО

Так, кожен. Тільки, поки що не у нас, а в Польщі. І практично будь-яку, крім службової документації спеціальних установ — безпеки, війська, вищих органів на мобілізаційний або особливий період тощо.

Від 1 січня 2002 року набрав сили прийнятий польським Сеймом Закон від 6 вересня 2001 року "Про доступ до публічної інформації", що поширюється не тільки на громадян Польщі, а й на будь-кого зацікавленого. Більше того, державний службовець, до якого звертаються по інформацію, не має права цікавитися, з якою метою і чому хтось хоче отримати ці відомості. Ст. 2 Закону визначає чітко: "Від особи, яка користується своїм правом на інформацію, не можна вимагати юридичних або фактичних підстав зацікавленості". Згідно із законом доступ до інформації — безкоштовний, хіба що відповідна інституція зазнала витрат, наприклад, пов'язаних зі способом переказування інформації (зокрема виготовлення фільмів, касет, дисків тощо). Для порівняння нагадаємо читачам, що в Україні в державному бюджеті на 2002 рік у частині "Надходження до бюджету" є спеціальна стаття (поз. 241210) — "Плата за послуги, що надаються бюджетними установами — 3,8 млрд. грн.". Тобто 8,5% всіх надходжень до бюджету держава прагне стягнути з громадян та організацій за їхню зацікавленість життям держави, в якій вони живуть. Причому стягнути на рахунок бюджетних установ, які вже й так існують коштом громадян і організацій. Цей абсурд може зматися хіба що з абсурдом нашої податкової системи, зокрема з її одіозним ПДВ (податком на додану вартість).

Оце вам різниця між відкритим і закритим суспільством. Відкрите суспільство — це держава, службові особи якої служать громадянам, а закрите — де службові особи вважають, що громадяни повинні їм платити за відкривання інформації, призначеної для всіх. Цікаво, що вказана стаття прибутку бюджету України — "плата за послуги, що надаються бюджетними установами" — у півтора раза перевищує такі бюджетні надходження, як "відрахування від сплати за транзит газу через територію України" (поз. 24061 бюджету). Не кажучи вже про те, що будь-яку інформацію чиновник в Україні може просто не дати,

собі їхню власність, їхнє реальне майно. А майно — це вже не папірці. Його ціна, як мінімум, на порядок вища.

Натомість у Польщі громадяни нині чітко розуміють різницю між державною, особистою чи комерційною таємницею і публічною інформацією. Охороняється таємниця кореспонденції, таємниця даних про психічне здоров'я, банківська і лікарська таємниця, таємниця сповіді і бюлетені для таємного голосування. Тут усе чітко: якщо службовець виконує публічні функції, він зобов'язаний дати інформацію про ці функції. Тому кожний має право доступу до урядових документів і

ПРАВО І ЛІВО

Причому будь-яка державна інституція зобов'язана надавати інформацію про свій правовий статус і функції, предмет діяльності і компетенцію, принципи діяльності, які вона веде, реєстри й архіви, а також способи й умови надання інформації про них. Не таємними вважаються також: тексти виступів і оцінки, які дають посадовці, інформації про стан держави, місцевого самоврядування, їх організаційних і структурних одиниць, майна, правові і майнові аспекти інституцій, організацій і їх функціонерів, розмір державного боргу і місцевих органів урядування тощо.

Щоб не було підстав для усунення од відповідальності за невиконання цього Закону, в ньому подано перелік типів, видів, інституцій, які зобов'язані безумовно відповідати на запити громадян, починаючи від Сейму і уряду до керівництва та функціонерів профспілок і політичних партій.

Для оприлюднення всього об'єму несекретної інформації в Інтернетовому "Бюлетені публічної інформації" створюється спеціальний "Урядовий телеінформаційний публікатор".

Відповідь на запит громадянина кожна інституція чи установа має надати не пізніше двох тижнів з дня подання. Увесь цей цікавий Закон видано в газетах, а також в Інтернеті (www.rzeczpospolita.pl/gazeta/wydanie-011217/prawo/prawo...)

На мій погляд, цей закон сьогодні потрібен Україні як повітря. Бо він учить громадян шанувати себе, а службових осіб — насправді служити людям. А поки що він дає нам можливість зрозуміти, яка прірва відділяє нашу країну од цивілізованих держав.

Євген ГОЛИБАРД

ІНФОРМАЦІЮ ОТРИМАЄ КОЖЕН!

навіть якщо вона не являє собою жодної таємниці. Я ладен припустити, що й згідно з офіційним запитом — і за гроші! — він може крутити носом. А от "неофіційно" продати інформацію (про гроші ми, наразі, промовчимо) — це вже викликає зацікавленість. Тут вже є певний паритет: вашу зацікавленість еквівалентно міняємо на нашу зацікавленість. І тут, як кажуть, усе таємне стає явним. От як, наприклад, списки акціонерів АТ "Славутич" — з домашніми адресами, номерами телефонів і кількістю акцій на рахунках.

Не будемо зараз розглядати питання — як ці списки потрапили до рук "інвесторів"-перекупників. Головне, що завдяки саме цим спискам деяким метким хлопцям удалося викупити у бідних акціонерів кілька великих пакетів за безцінь, тобто фактично забрати

засідань колегіальних органів влади, обраної на загальних виборах.

Отже, згідно з польським Законом, громадянин має право доступу до документів, які вміщують:

- наміри законодавчої і виконавчої влади;
- проекти юридичних актів і норм;
- програми виконання громадських (суспільних, державних) завдань, способи їх реалізації і наслідки;
- зміст адміністративних ухвал і інших рішень, стосовно проведення і підсумків діяльності контролюючих органів, а також тексти виступів, обговорень і висновків;
- точки зору посадових осіб з питань, які мають громадський, публічний інтерес, відношення, наслідки.

У ТІНІ НЕДОВИКОНАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

ТОЧКА ЗОРУ

Зокрема, до таких слід віднести недовиконання плану надходжень від податку на додану вартість (89 % виконання плану, 1,27 млрд. грн. недонадходжень) та податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) - 82,4 % виконання плану, 1,38 млрд. грн. недонадходжень. Якщо врахувати акцизний збір з вироблених в Україні товарів (90,5 % виконання), в тому числі: нафтопродуктів (42,1 % виконання), то постає логічне запитання: чому торішнє економічне зростання, яке спостерігалось в Україні, не позначилося на доходах бюджету? Адже навіть показник виконання доходів від податку на прибуток підприємств склав за таких успішних економічних умов лише 95,2 % плану.

Воістину, реальне життя і бюджетний процес часто нагадують дві паралельні прямі, що, як відомо, не перетинаються.

Недонадходження по згаданих та інших статтях доходів загального фонду державного бюджету мали б скласти в 2001 році суму, що значно перевищує 4,8 млрд. грн. Але чимало статей бюджетних доходів були пере-

виконані, що дозволило скоротити відставання виконання доходів від плану. Зростання окремих статей доходів можна було б пояснити поліпшенням господарчо-фінансового клімату та сподіваннями на податкову реформу, яки не факт нагромадження й мобілізації коштів перед виборами до парламенту.

Саме тому рішення уряду про віднесення надходжень від приватизації до джерел фінансування дефіциту бюджету можна розглядати як позитивний крок. Зрештою,

бюджетний дефіцит є звичайним інструментом фіскальної політики, який, окрім іншого, стимулює джерела його покриття.

Скорочення надходжень до бюджету відбулося на фінансуванні культури, мистецтва, ЗМІ. Виконання видатків держбюджету по цих статтях у 2001 році (загальний і спеціальний фонди), згідно оперативних даних на 1 січня 2002 року, склало, відповідно, 64 і 79 відсотків. Тенденція недофінансування зазначених статей на державному рівні, на жаль, набула сталого характеру впродовж

останніх років. Становище певною мірою рятують місцеві бюджети, які традиційно перевиконують планові обсяги фінансування видатків на культуру та ЗМІ. Такий перерозподіл навантаження - 2001 року, скажімо, частка місцевих видатків у зведених видатках загального фонду бюджету була запланована на рівні 60,5 відсотка, а фактично сягнула 83 відсотків - цілком справедливий, враховуючи, що держава делегує місцевим бюджетам значну частину повноважень у сфері культури. Але й на місцевому рівні фінансування культури не є пріоритетним напрямком використання коштів і складає мізерну частку загальних видатків, що видно з наведеної таблиці.

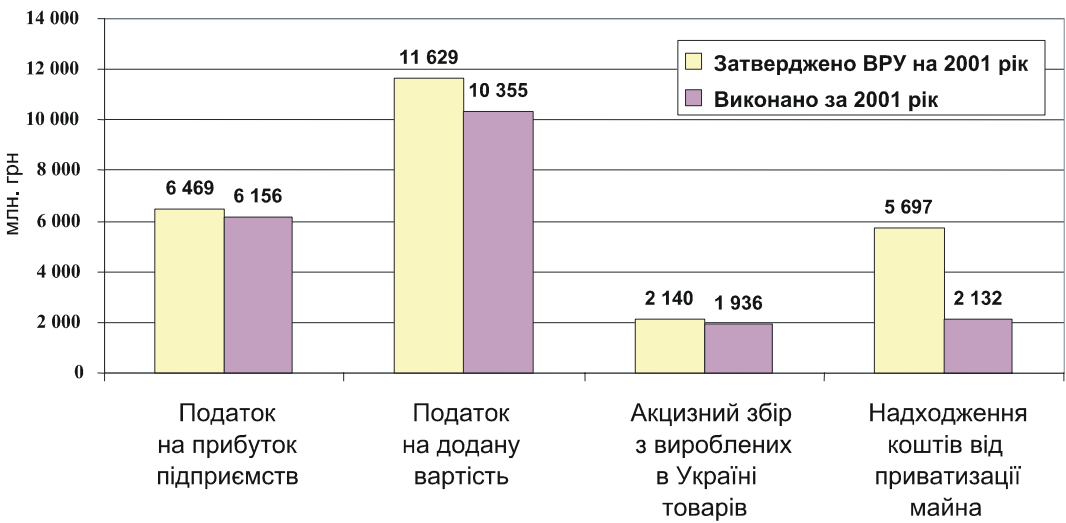
Переважаюча частина навіть цих обмежених видатків спрямовується на виплату надзвичайно низької заробітної плати та оплату комунальних послуг, а отже, зрозуміла та скрута, в якій перебувають практично всі культосвітні установи не тільки на сільському чи районному рівнях, а й у великих містах. Скажімо, львівська газета "Поступ" у числі за 29-30 грудня 2001 року вмістила статтю "Із наступного року українських книжок не буде", в якій навела інформацію, поширену на прес-конференції директором львівського видавництва Ларисою Федорів, про критичний брак грошей в обласному бюджеті на 2002 рік для потреб української книжки.

Олександр БУЦЕНКО

Динаміка видатків місцевих бюджетів України по функції культура і мистецтво у 2000 – 2002 роках

Виконання у 2000 році		Очікуване виконання у 2001 році		У проекті бюджету на 2002 рік			
				абсолютно		порівняно з 2001 роками	
млн. грн.	частка у видатках	млн. грн.	частка у видатках	млн. грн.	частка у видатках	млн. грн.	частка у видатках
422,7	4 %	546,5	4 %	322,5	2 %	– 224,0	– 41 %

Виконання основних доходних джерел загального фонду державного бюджету в 2001 році

Згідно з довідкою, наданою Міністерством юстиції України на запит "Слова Просвіти", в нашій коліській державі діють шість громадських організацій козацького спрямування, що зареєстровані Мін'юстом. А саме:

1. Українське козацтво, м. Київ, керівник гетьман І. Г. Білас.
 2. Спілка козацьких організацій України, м. Донецьк, керівник В. О. Дубограй.
 3. Спілка козаків України "Військо Запорізьке", м. Запоріжжя, керівник П. І. Заболотний.
 4. Всеукраїнська громадська організація "Козацьке військо запорозьке України", м. Київ, керівник Д. І. Сагайдак.
 5. Міжнародна оборонно-патріотична організація "Козацтво України", м. Київ, керівник А. В. Попович.
 6. Всеукраїнська громадська організація "Козацькі війська України", м. Київ, керівник В. А. Осипенко.
- Шість організацій, як Ви зрозуміли, абсолютно незалежні одна від іншої за статутом. Між тим кожна з них претендує на роль "продовжувача козацьких традицій", як і на всеукраїнський статус. Окремішність, передусім, визначає лідер того чи іншого "козацького війська", хоча це і вида-

КОЗАКИ-СУЧАСНИКИ

ється дивним.

Раз по раз "виявляються" політичні інтереси якогось лідера, доводиться чути і про формальність усього. Є певні люди, котрі вбачають причиною "гри у козаків" лише фінансове зацікавлення. Постає логічне запитання: хто ж вони насправді, ті сьогоднішні козаки?

Цією рубрикою хочемо відповісти на поставлене запитання. Об'єктивність вимагає різних поглядів, і кожен зацікавлений може висловити свою думку.

Перший наш крок — анкета, надіслана до кожного з існуючих в Україні козацьких об'єднань. Аби придивитися процес доцільного обговорення й висвітлення сучасної козащини, залучити читачів — публікуємо нашу анкету.

Отож, шановні козацькі керівники, пани І. Г. Білас, А. В. Попович, П. І. Заболотний, Д. І. Сагайдак, В. А. Осипенко та В. О. Дубограй! Сподіваємося, що відповісте на такі запитання:

1. У чому полягає особливність Вашої організації з-поміж шести зареєстрованих Мін'юстом "козацьких організацій"?
2. Наскільки розбудована Ваша

структура (кількісно й регіонально)?

3. Чи маєте стабільну систему діяльності та яка її спрямованість? (Займається науковим аспектом козащини, фізично-виховним, пропагандистським, іншим?) Назвіть найбільш іменитих козаків із Вашого коша (низової організації)?

4. Чому не увійшли до якоїсь уже існуючої козацької організації, а працюєте самостійно? Чи співпрацюєте з партіями, церквами, громадськими організаціями? Як виховуєте молоду зміну?

5. Чи не вважаєте, що настав час об'єднатися усім козацьким організаціям?

6. Чи маєте якісь стосунки із закордонними організаціями? У чому вони полягають (спільні заходи, традиції)?

Прагнемо розуміння всіх козацьких структур та зацікавлених читачів. Наперед вдячні за співпрацю. У цьому ж контексті друкуємо новину сучасних козацьких діянь від пана Зборовського.

Характер і воля січовиків — то найколючіше явище в козацькій духовності. Уже сам по собі національний характер і воля українця є унікальними серед менталітетів планетарних етносів. У козаків ментальний лад зближує новими гранями психіки свого народу. Надлюдська напруга розуму й волі в пошуках виходу зі смертельного кола вигартували в запорожців могутні характери. Залізни нерви, гострий, кмітливий розум, блискавична реакція, фантастична інтуїція, чаклунство (оте саме знамените запорозьке характерництво), мужність до безглуздя... Мало не казковий герой, чи не так?

*Жартун гуляє,
звівши заволоків,
З досади гасить кулями свічки
На півтораста
від мушкета кроків.*

Такими ж "космічними істотами" постають запорожці у народних переказах:

"...У нього, у того запорожця, сім пудів голова!.. А вуса у нього такі, що, як візьме, було, він їх у руки та як розправе одного туди, а другого сюди, то і в двері не влізе, хоч би ті двері були

упаде. Сила страшена була!"

Особливо славився "казковою" силою козак Васюринський: "Васюринський, знаєте, той був такий сильний, що як причащається, то чотири чоловіки держать попа, щоб не впав од духу. Такий був лицар, що тільки дхне, то от самого духу не встоїш на ногах. Як прийшли москалі Січ жакувати, то він просив, щоб тільки дозволено йому статі на башті: "Ми, — каже, — станемо з кулаками, то ні спис, ні куля не візьме".

ЧАКЛУВАННЯ КОЗАКІВ-ХАРАКТЕРНИКІВ

такі, що через них і трійка коней з можливою проскочила".

"А сила яка у них була? Хоч у старого, хоч у малого. Іде раз кошовий, аж дивиться, дитина сім год загляда на дзвіницю.

— Чого ти, мале, заглядаєш на дзвіницю?

— А я туди зніс лому пушку.

— Ти?

Зачіска "Характерника"
і "Волхва"

— Я.

— А піди назад знеси!

Воно пішло та й знесло. От такі тоді люди були! Тепер хоч десятеро коней запряжи, то не знесуть. А про старих запорожців то вже й казати нічого. Воно оце було як говіють, то піп і приказує їм:

— Пани молодці, котрі із вас мають велику силу, то втягуйте в себе.

А то як дихне, то піп з причастієм

У турецькій столиці у шкіряних мішках і досі лежать нерозібрані архіви того часу. На тих пергаментях — факти з життя тих козаків, фіксовані (зауважте) їх ворогами. Ось якийсь візир доносить султанові:

Коли козаки підступили до міста з моря, ми реготалися. Бо їх було дві-три тисячі, а нас — понад тридцять тисяч, і ми сиділи за високими мурами, і в нас кипіли котли зі смолою. Та коли ці шайтани здерлися на мур, нас охопив жах. Бо це були не люди, а дияволи. Один змагався з кількома і перемагав. Одного запорожця облили палаючою смолою. Він спалахнув, як смолоскип. Кинувся рятуватися? Аякже! Він зареготався сатанинським сміхом і продовжував з веселими гуками крушити наших своєю возненою шаблею! Другому козакові відрубали праву руку. Він підхопив шаблю лівою рукою і встигнув ще зарубати трьох яничар.

У народі теж залишалася згадка про запорожців як про істот надприродних, обдарованих "нелюдською" силою і чаклунством. А скільки важливих (інколи — трохи прикрашених) деталей у художній літературі, в народній поезії, в козацьких легендах та переказах! Пригадуєте, який богатир у Миколи Гоголя Тарас Бульба? Десятки ляхів насядають, а він крутне кремезними плечима — і ті, мов груші, розсипаються вусібіч. Фантастика? А запорожець у вірші Яра Славутича "Паливода"?

*У нього шия — хоч обіддя гни,
На ньому шкіра —
не проходять кулі.
Коли, підпивши, він іде на гулі,
З ним жартувати —
Боже борони.*

...

незмінним до наших днів. В епоху Трипілья й Київської Русі це були жерці-волхви, за доби Козаччини вони називалися характерниками, "знаюками", а потім — знахарями, чаклунами, мольфарамі тощо, а тепер — екстрасенсами, астрологами, психотерапевтами і таке інше.

До речі, назвавши своїх волхвів **характерниками**, запорожці правильно підкреслили чільну роль у генезі цього мистецтва видатного характеру й волі. Попереду вже говорилося (у турецьких фактах) про здатність козаків переносити муки, що знаходяться за межею людського розуміння. На основі історичних свідчень та переказів поети створили багато творів про цю витримку запорожців. В одній з оповідок Степана Руданського козак просить не дуже високо його саджати на палю, а коли мучителі нашорошили вуха, він пояснив їм:

*Буде краще вам мене
В с... цілувати!*

В іншій співомовці "Турецька кара" таке:

*Взяли турки козака,
На смерть засудили,
Межі ноги йому кіп
Довези заплотили,
Та й довбнею і женуть,
А той тільки каже:
"Ти бий рівно, коли б'єш,
Не милися, враже!"*

У Яра Славутича січовик сідає на палю, попикуючи люлькою:

*Він, січовик, зриває
з пліч кошульку,
І, щоб не зникло козаків знаття,
Сіда на палю,
запалюючи люльку.*

У таких випадках виявлялася не тільки зневага запорожця до фізич-

натури, але й часто його психофізична здатність "відключати" цей біль, не відчувати його. Як відомо, цієї дивовижною здатністю володіють і сучасні йоги. Козаки-характерники ж справіку віддали секрети "мистецтва йогів", зокрема й хист знеболення. Очевидно, саме цей ефект настав у козацького сотника Івана Гонти, коли він терпів нелюдські катування (здерли з голови шкіру з волоссям, здерли шкіру з тупа до пояса, а потім ще й посипали сіллю), вигукнувши в кінці: "Казали, що болітиме, а воно ж не болить!" Варто зачитувати уривок цієї сцени в "Думі про Гонту" Олександра Шведа:

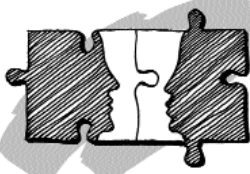
*Сотник Гонта вийшов гордо,
Перед катом не гнув спину,
Вийшов смілий і веселий,
Мов до кума на хрестини...
Вороги гаками люто
Шкіру з тіла його рвали
Та пекучі тії рани
Піском, сіллю посипали...
Засміявся Гонта гучно:
— Не болить же! Чуєш, люде!
А казали і лякали,
Що боліти дуже буде...
Не болить же! Чуєш, люде!
Не болить козацьке тіло
І боліть воно не буде,
Хай би пекло тут горіло!*

Завершилися козацькі забави традиційним смачним козацьким кулішем, піснями і танцями.

● **Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ,**
отаман Ірпінського куреня
Козацького товариства Київщини

Далі буде

Наукові матеріали
люб'язно надав редакції
Олексій ГУБКО

ЦЕНТРВИБОРЧКОМ ЗАРЕЄСТРУВАВ

Серед зареєстрованих Центральною виборчою комісією кандидатів у народні депутати чоловіків 2 129, а жінок — 636. Про це повідомив голова ЦВК Михайло Рябець.

За його словами, середній вік кандидатів у депутати становить: від 21 до 35 років — 504 особи, від 41 до 50 — 905 осіб, від 51 до 60 — 738 осіб, від 61 до 70 — 310 осіб, від 71 до 80 — 274 особи.

За словами М. Рябця, 2 384 кандидати мають вищу освіту.

ЛІДЕР-ПРЕС ПОВІДОМЛЯЄ

Блок “Наша Україна” у п’ятницю, 25 січня подав на реєстрацію до ЦВК документи 19 кандидатів, які балотуватимуться за списками блоку.

Центрвиборчком відмовив у реєстрації 19 кандидатів у народні депутати у загальнодержавному багатомандатному окрузі від блоку “Наша Україна”. Один кандидат від “Нашої України” — Олесь Шевченко зняв свою кандидатуру для участі у виборах за списком блоку.

Політичний координатор блоку Віктора Ющенка “Наша Україна” Роман Безсмертний зазначив, що “резонансних моментів” у відмові ЦВК реєструвати окремих кандидатів за списком блоку немає. “Це лише технічні помилки під час заповнення документів”, — наголосив він.

За його словами, Центрвиборчком відмовив у реєстрації 19 кандидатів, яким надано час для коригування документів. Р. Без-

смертний сказав, що характерними помилками кандидатів були неточності при заповненні декларації, автобіографії. На думку політкоординатора “Нашої України”, найближчим часом помилки будуть виправлені і у блоку не буде проблем з реєстрацією цих кандидатів.

Р. Безсмертний також відзначив відкритість у роботі ЦВК і виконання ним усіх своїх функцій відповідно до законодавства.

ХТО КОГО ПІДТРИМУЄ

Блоку Віктора Ющенка “Наша Україна” порівняно з іншими суб’єктами виборчого процесу довіряють прихильники найширшого переліку демократичних ідеологій, заявив

фото Оксани Ццацури

29 січня завідувач відділу політичного аналізу і прогнозування Українського інституту соціальних досліджень Михайло Міщенко на прес-конференції в УНІАН.

Коментуючи результати всеукраїнського

соціологічного опитування, проведеного з 17 по 22 січня 2002 року УІСД і Центром “Соціальний моніторинг” в усіх областях України, у Криму і Києві, він повідомив, що блок “Наша Україна” підтримують 44 % прихильників національно-демократичної ідеології та 42 % симпатиків національно-радикальної ідеології. Крім цього, за даними опитування, блок, очолюваний В. Ющенком, є популярним серед прихильників ліберальних поглядів (його підтримують 28 % з них) і прихильників християнсько-демократичної ідеології (25 %).

За словами М. Міщенко, натомість блок “За єдину Україну!” частіше підтримують представники соціал-демократичної (25 %), ліберальної (14 %) ідеологій, а також водночас 13 % симпатиків національно-демократичних цінностей і 15 % тих, хто симпатизує об’єднанню України і Росії в єдину державу.

Відповідаючи на запитання журналістів, М. Міщенко зауважив, що, як свідчать результати опитування, лише третина прихильників соціал-демократичної ідеології мають намір на виборах голосувати за Соціал-демократичну партію України (об’єднану), тим часом як значна їх кількість надають перевагу блокам “За єдину Україну!” та “Наша Україна”.

За даними опитування, Блок Юлії Тимошенко є найбільш популярним серед прихильників радикально-національних ідей (10 %). Водночас М. Міщенко сказав, що підтримка цього блоку в західному регіоні знизилася з 7 % у грудні 2001 року до 4 % у січні ц. р.

За репрезентативною вибіркою було опитано 2017 респондентів.

Є ТАКА ДУМКА

Коментуючи підсумки завершення однієї з важливих етапів виборчої кампанії — подачі документів до ЦВК, лідер Українського Народного Руху заявив, що “деякі із затверджених з’їздом “Нашої України” кандидатів до Верховної Ради по мажоритарних округах піддавалися тиску з боку місцевої влади”.

Так, за його словами, один з таких фактів мав місце на Волині, де керівництво області погрожуvalo звільненням з роботи одному з висунутих з’їздом “Нашої України” кандидатів по одномандатному округу в разі, якщо той подасть документи на реєстрацію.

ПОВНИМ ХОДОМ ІДЕ АГІТАЦІЯ?

“Незважаючи на вимогу закону розпочати агітацію лише 9 лютого, агітація уже тривалий час йде не лише через приватне телебачення, а й, наприклад, через маловисвітлені плакати вздовж автотрас”, — заявив лідер Українського Народного Руху Юрій Костенко.

Спеціально для Центральної Виборчої Комісії учора у прямому вечірньому ефірі радіо “Свобода” він навів два приклади таких порушень: “Судячи з цих плакатів, скажімо, Аграрна партія садить ліс, збирає врожай, охороняє доквілля — і це вона робить чомусь останніх півроку... Коли ми поверталися із Крут, де відбулися заходи з вшанування героїчної і трагічної дати в українській історії, ми побачили, що виборче об’єднання “За Єдину Україну!” також дбає про кожного із нас і словами цих плакатів звертається, фактично, із закликом підтримувати цей виборчий блок на виборах. Думаю, ЦВК знає, що це заборонено законом”.

“Це набагато серйозніше порушення виборчого законодавства, ніж помилка в оформленні автобіографії, але на це не реагує ЦВК”, — вважає Юрій Костенко.

● Інформацію підготували
Лідер-прес, УНІАН, РУХ-ПРЕС

ПРО ЩО ГОВОРЯТЬ

ЗА ЧУТКАМИ І НАСПРАВДІ

У вівторок 29 січня Юлія Тимошенко прямує на засідання Апеляційного суду, сидючи в мерседесі на передньому сидінні. Спокійна, переглядає папери. За кермом — надійний водій: досвідчений, витриманий і обережний. Водить Юлію Володимирівну близько 10 років.

Перед підйомом з набережної в бік Паркової алеї зупинилися: світлофори вимкнено, на перехресті — регулювальник ДАІ з жезлом. Чекали. На знак регулювальника рушили у вказаному напрямі, аж раптом старий жигуль, по зав’язку навантажений свіжими огірками та іншою городинкою, на величезній швидкості вилітає з правого боку і під гострим кутом врізається в мерседес, зминаючи передню частину правого борту броньованого автомобіля...

Лідер парламентської фракції “Батьківщина”, голова бюджетного комітету ВР Олександр Турчинов з’явився на місці події через п’ять хвилин у супроводі колег. Вони встигли переговорити з багатьма людьми, на очах яких трапилася ця дорожньо-транспортна пригода, в тому числі з самим інспектором ДАІ — свідком події.

Очевидність ситуації, безсумнівно, вказувала на порушення, допущене водієм жигулів, який вилетів на перехрестя з такою швидкістю, неначе мав за мету конче вціліти в передні дверцята мерседеса.

На щастя (про що пишуть у технічних характеристиках, але на практиці не завжди підтверджується), спрацювала аварійна подушка, що фактично врятувало життя Юлії Володимирівни.

На цьому несподіванки не скінчилися. Випадково (?) з’являється карета швидкої допомоги, яка саме там проїжджала, і медична бригада одразу приступає до виконання обов’язків. Через двадцять хвилин після удару Ю. Тимошенко в тяжкому стані опиняється в Феофанії, з діагнозом: струс мозку і травми грудної клітини. За свідченням лікарів, щось конкретне про стан здоров’я і подальше лікування потерпілої можна буде сказати лише через два тижні.

ПОДІЯ ОБРОСТАЄ ПЛІТКАМИ Й ПІАРОМ

Як гадаєте, хто сидів за кермом заповнених огірками жигулів і так точно врізався в мерседес, а сам не тільки залишився живий (без жодних пошкоджень), а й — за відгуком працівників лікарні швидкої допомоги — не отримав жодних ушкоджень? Чоловік зі складним для вимовлення азербайджанським прізвищем.

А як ви гадаєте, кого ДАІ визнала винуватцем на місці події? Правильно: перевізника огірків. Але вже через годину було оприлюднено інформацію про те, що ДТП сталася з вини водія мерседеса. Деякі ЗМІ поспішили повідомити, що жигулі — навчальний автомобіль, ніби перекладаючи провину...

Далі — більше. Під час брифінгу, який відбувся по обіді, журналіст, який представився від НТВ, ставлячи запитання О. Турчинову, “підсунув” (“...а вот не кажется ли Вам...?”) версію, за якою ДТП слід сприймати, як спектакль, розіграний “Батьківщиною”, з метою вплинути на Апеляційний суд і набрати додаткові очки у пердвибірчий період.

Але ще не вечір. Бо ввечері наші доблесні телеканали дружно збільшують поле інформаційного резонансу навколо події. І ось вже “Віна” подають, що “мерседес зіткнувся” (це трохи не те, що був вдарений у бік) і що, за повідомленнями, “винен водій мерседеса.” Не відстають і інші канали. А по двох з них, майже водночас, виступає Володимир Литвин — керівник блоку “За ЄдУ”, демонструючи “імідж з наклейкою”, що, мабуть, має за мету додати йому шарму в передачі “Саме той”, а через півгодини бачимо його, імпульсивного, на зустрічі з журналістами, де обіцяє обов’язково, найближчим часом, ошасливити пані Юлію своєю присутністю в її палаті.

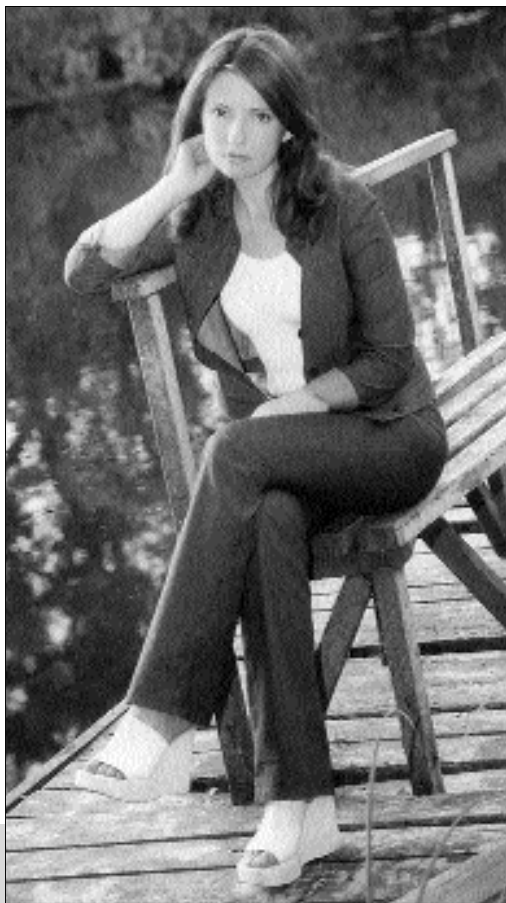
Трагедія організовано перетворюється в шоу. Але декому не до сміху. В тому числі й О. О. Морозу, якому у подібній ситуації поспі-

ЖИТТЯ ЮЛІЇ ТИМОШЕНКО — ПІД ЗАГРОЗОЮ

шили в Феофанії зробити операцію, після чого його стан здоров’я залишає бажати кращого.

А ЩО ЗА ЛАШТУНКАМИ?

Засідання міського Апеляційного суду відбулося спокійно, ніби нічого не сталося, без присутності Ю. Тимошенко і без її адвоката. Швиденько було прийнято рішення про скасування попередньої ухвали Печерського районного су-

ду, а отже, нині на Юлію Володимирівну поширюється обмеження, накладене підпискою про невиїзд. Між іншим, саме на той день, коли було прийнято таке рішення, було заплановано поїзду Ю. Тимошенко до шахтарів Донбасу.

Влада, налякана її зростаючою популярністю, фактично припинила поїздки пані Юлії в регіони. Левко Лук’яненко і Степан Хмара, котрі супроводжували Юлію Тимошенко в нещодав-

ній поїздки по Західній Україні, розповіли на брифінгу, що такого тріумфу, такого піднесення виборців їм уже давно не доводилося бачити.

Олександр Турчинов: “Безумовно, рішення Апеляційного суду, який знаходиться під контролем президента і його оточення, — це дуже сильний удар по наших політичних намірах, по нашому політичному блоку. Водночас це удар по демократії в Україні, бо при цьому порушено Конституцію й ряд статей закону. Ми вже, здавалося б, звикли до цинізму й аморальності вчинків нинішньої влади, але те, що відбулося сьогодні, перевершило всі дотеперішні уявлення про її беззаконня.”

Вважаю, що найзд і травмування Юлії Володимирівни цілком вписуються в ряд інших ДТП, в яких постраждали відомі вам опозиціонери, котрі критично ставилися до нинішнього режиму”.

Голова УКРП **Степан Хмара:** “Нас не може не бентежити той факт, що автомобільні аварії, в яких постраждалими бувають лідери опозиції в Україні, подаються як випадковість, але вони давно перетворилися на закономірність”.

Під час пресконференції я запитав у пана Турчинова: “Якщо цей наїзд не є випадковим, а є результатом організованих дій влади, то чим гарантуєте здоров’я і життя пані Юлії в лікарні?”

О. Турчинов: “Це справді дуже серйозна проблема. Нам телефонують з самого ранку і з Києва, і з регіонів, бентежаться і кажуть, що треба терміново забирати пані Юлію з Феофанії, перевести її в більш незалежну від влади лікарню.”

Того ж дня адвокат Юлії Тимошенко подав скаргу до Верховного Суду, в якій зазначив усі порушення закону, що їх припустився Апеляційний суд.

У керівництві блоку “Батьківщина” переконані, що Верховний Суд України відновить справедливості щодо національного лідера — Юлії Тимошенко.

Поки що стан здоров’я Юлії Володимирівни виключає можливість її транспортування. Але питанням про можливе переведення до іншого лікувального закладу вже займаються її мати і чоловік.

Свєтєн ҐОЛІБАРД

ЩО ВАМ СНИТЬСЯ, НАШІ БЕРЕГІНІ?

До снів — відношення неоднозначне. Хтось вірить у сни, інші сприймають сни як нісенітницю. Свята Церква вважає віру у сни забобоном і твердить, що люди, які вірять у сни, таким чином, не вірять Христу, а отже, зраджують Його.

Хоча тут-таки, у Святому Письмі, коли читаємо про народження Ісуса, натрапляємо на сон Йосипа:

“Марія, Його мати, була заручена з Йосипом; але перед тим, як вони зішлись, виявилось, що вона була вагітна від Святого

Духа. Йосип, її чоловік, бувши праведний і не бажавши її ославити, хотів тайкома її відпустити. І от, коли він це задумав, ангел Господній з'явився йому уві сні й мовив: “Йосипе, сину Давида, не бійсь узяти Марію, твою жінку, бо те, що в ній зачалось, походить від Святого Духа. Вона породить сина, і ти даси йому ім'я Ісус, бо Він спасе народ свій від гріхів їхніх.” ...Прокинувшись від сну, Йосип зробив, як звелів йому ангел Господній...” (Мт. 1, 18-21, 24).

НЕ З ФРЕЙДА ПОЧИНАЛОСЯ

Мабуть, кожен із нас з власного досвіду також може пригадати багато різних випадків, пов'язаних зі снами. Деякі з них залишили по собі глибоке враження на все життя.

Можна собі тільки уявити, наскільки сильне враження справив сон на Йосипа. Проігнорувати такий сон, не виконати волю Господа, сказати собі вранці, що вночі наснилася якась дурниця? Повірити в те, що “зробити” дитину можна отак, з нічого (хоча всі знають, як воно робиться) — та хто тобі, чоловіче добрий, повірить?!

Проте знаємо: сни бувають настільки переконливими і вражаючими, що відрізнити їх від реальних подій життя просто неможливо. Тим більше, що трапляються неодинокі випадки, коли те, що наснилося, потім відбувалося насправді, з точністю, до повного повторення дрібниць.

Бувають і так звані сни-посередники, або рефлекторні. Одній відомій людині дуже рідко сняться коні, але коли вже таке трапляється, що побачити себе уві сні верхи на коні, обов'язково невдовзі захворіє... Спробуй після цього ігнорувати ці сни-попередження.

Згідно з ученням Зигмунда Фрейда, сни — це своєрідна трансляція інформації з підсвідомості, де вони народжуються, до свідомості. Фрейдів психоаналіз, як певний розділ психіатрії, вбачає у снах “царську дорогу”, прокладену у внутрішній світ людини. Якщо не розуміємо снів, то тим самим ми не здатні засвоїти певну частину знань про нас самих.

А тим часом, у сонних мріях віддзеркалюється наш характер, характер інших людей, його нюанси, яких не можемо помітити у звичайних умовах. У снах відкриваються сили і рушії, які лежать в основі поведінки конкретної людини.

“Хто пізнає свої сни, той пізнає себе з іншого боку”, — стверджує Еріх Фромм у своїй книзі “Забута мова”.

СПЛЯТЬ УСІ. ВЧЕНІ ТАКОЖ

Хто б і що б не казав про сни, але тема ця — вічно актуальна. Бо щодня всі люди, без жодного винятку, незалежно від віку, статі, суспільного статусу і матеріального становища, лягають до ліжка. І дивляться це кіно, яке розвивається, переважно, за цілком несподіваним (і виключно індивідуальним для кожного глядача) сценарієм.

Колись сни пояснювали лише з позицій можливого попередження про майбутні події. Нині багато говориться про те, що сни, значною мірою, пов'язані з паранормальними явищами: телепатією, ясновидінням, прекогніцією (пророчими картинками майбутнього), екстеріо-

зацією (мандруванням душі), волею духів...

У минулі століття виконувалися дослідження з проблематики снів. Нагромаджувалися матеріали, вивчалися можливі зв'язки між змістом, структурою снів і подіями реального життя. З точки зору науково-методичної, у сфері вивчення снів проводилася така сама робота, як і у сфері вивчення клімату. За результатами досліджень видавалися сонники.

Першими сонниками в історії людства вважаються єгипетські, з яких до наших днів збереглися лише фрагменти, записані на чохлах, одязі й саркофагах єгипетських мумій. Першим повним сонником, який дійшов до нас із II ст. н. е., є фоліант “*Онейрокритика*”, укладений греком Артемідором з Далдіса.

Древні вважали, що сни приходять ззовні. З. Фрейд і його послідовники сприймали сни, як прояв інстинктів, пов'язаних, головним чином, зі статевим незадоволенням і браком можливостей розвантаження органічної агресивності. Натомість Карл Густав Юнг, автор книги “*Психологія і релігія*”, який розробив метод вільних асоціацій і впровадив типологію особистості, трактував сни, як певну універсальну мову символів усього людства.

ЧИ МОЖНА ІНТЕРПРЕТУВАТИ СНИ?

Сучасним послідовникам З. Фрейда і К. Юнга вдалося дещо просунути в дослідженнях, створивши *онейроаналіз*, що вивчає сонні марення у тісному взаємозв'язку зі всіма переживаннями даної особи впродовж останнього часу, а також з її планами, прагненнями, побоюваннями тощо. А отже, наукова зацікавленість, у цьому випадку, більше спрямовується на пізнання внутрішнього світу людини, ніж на передбачення майбутнього. Можна по-різному ставитися до снів, можна по-різному їх пояснювати, але одне є певне: сни — це факти нашої життєдіяльності, а отже вони мають, як мінімум, *матеріальну* природу. Як мінімум...

Пропонуючи зацікавленим читачам ряд узагальнених трактувань різних снів, не претендуємо ані на вичерпність, ані на прецизійність пояснень. У даному разі, нам видається важливішим спробувати знайти тісніший зв'язок між сновидіннями і тими подіями, що мають природу *духовну*.

Моя мати живе вже свій 92-й рік. І дуже часто згадує, як ще років сорок тому, коли лежала у київській Жовтневій лікарні з приводу каміння в нирках, у ніч перед операцією до палати (а в палаті лежало ще вісім жінок) зайшов мій батько, її чоловік, який помер за п'ятнадцять років перед тим. І дуже рішуче, з натиском, вимогливо сказав їй: “Іди

звідси! Іди додому!” І після цих слів розчинився в повітрі. Мати ледве дочекалася ранку і попри всі умовляння і здивування лікарів (а була першою на черзі того операційного дня), нічого не пояснюючи, повернулася додому.

Наступне загострення нирки сталося аж через сім років. Операція пройшла успішно.

СНИ ПРО ХВОРОБИ

Пояснення снів у стародавніх Єгипті, Греції і Римі використовувалося для діагностики й терапії хвороб. У храмах Сераписа, Ізиди, Асклеріуса й Ескулапа лікували так званим святинним сном. Хворий приходив до храму і залишався в ньому на довгий час. Постився, брав участь в обрядах очищення, співів і молитвах, після чого западав у сон. Під час сну до нього мало прийти божество і “висловитися” про хворобу, її причини і спосіб лікування. Інтерпретацією таких снів займалися священики-лікарі.

Власне, саме з їх доробку почерпнув частину своїх знань Гіппократ, якого вважають нині батьком медицини. Він був переконаний, що сонні марення часто виносять на поверхню нашої свідомості

НЕВІДОМЕ ПРО ВІДОМЕ

перші симптоми майбутнього захворювання.

Зокрема, про наближення хвороби попереджають частіші, ніж звичайно, запам'ятовування снів (цілком здорова людина снів не пам'ятає), пробудження серед ночі зі сну, після якого важко заснути і який запам'ятовується в найменших деталях.

Найчастішими символами хвороб можуть бути сни про війну, пожежу, переслідування або гонитву за кимось, поранення якоїсь частини тіла, з якою має бути пов'язана хвороба, м'ясо (особливо, якщо з черв'яками), померлі (особливо, якщо приходять, щоб забрати людину або якісь її речі із собою), викопана могила, болото, bagno, нечиста вода, несвіжі продукти, сходження на гору з великими труднощами, падіння у безодню, лікарня, аптека, ліки, лікарі, потопання, бійка, випадання зубів, бруд на тілі або на одязі, засипання землею.

Як правило, все це супроводжується почуттям непевності, тривоги, страху. Кошмар уві сні сигналізує хворобу серця; хтось сідає або щось кладе на груди — легенева хвороба; сів на коня — хвороба з високою температурою.

Фрукти — тілесна любов, особливо, якщо уві сні їмо фрукти. Якщо їмо незрілі, зелені фрукти — приниження, сором, несправжнє, фальшиве кохання.

Кінь — несподіване, хворобливе кохання. Дикий кінь — легковажна особа. Вкласти сідло на коня — влаштувати своє життя.

Солодощі — заспокоєння любовних потреб. Їсти разом — духовне (або й фізичне) зближення.

Посуд і колодязь символізують жінку; якщо гарні — жінка гарна, якщо крихкі і прозорі — ненадійна пара. Упасти до колодязя — втратити голову з нещасливого кохання. Спрага, бажання напиться з колодязя — прагнення тілесного зближення, еротичні спокуси, сильне бажання. Йти до колодязя і не знайти в ньому води — брак жінки або невдача в коханні.

Якщо жінці сниться ніж, стрілецька зброя, гармата, шабля, дерево, багнет, вежа — це ознака сексуальної потреби, необхідність присутності чоловіка.

Якщо наснитися змія — підступність з боку протилежної статі, спокусник; якщо те саме наснитися чоловікові — суперник.

Якщо чоловікові наснитися його дружина або коханка і їм було

ЕРОТИЧНІ СНИ

Червоний колір уві сні попереджає про майбутні сильні збудження і пристрасті. Чиста вода — про світлі, чисті почуття (звідти також вираз: “вивести на чисту воду”, тобто зрозуміти правду, чесне визнання). Вогонь — сильне почуття. Великий, яскравий вогонь провіщає радість і сердечне тепло. Якщо горить у домі — з'явиться хтось, хто стане близьким.

Снитися риба — невдовзі збудуться прагнення. Сад — обіцяє наступний розвиток любові. Ходити з кимось по саду — мати щастя з цією особою, благополуччя. Квіти — духовна близькість. Зривати квіти — фізична близькість. Зів'ялі або темні квіти — сум. Отримати великий букет різних квітів — мати багато залицяльників, прихильників. Вінок із квітів — радість і успіх.

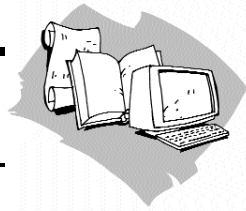
добре разом — успіх у справах не тільки любовних. Дружина чи коханка символізує життя.

Наснився танок — гарні перспективи в коханні. Якщо танець справляє приємність — корисний контакт з особою протилежної статі. Якщо самотній танець — надія на майбутнє.

Їхати нагору в ліфті — успіх у коханні; з'їжджати або падати в ліфті — втрата почуттів або кінець взаємності.

Стефан КОСТКА

● **P.S.** Редакція буде вдячна читачам, які захочуть поділитися своїм особистим досвідом та міркуваннями на порушену тему. Ми до неї обов'язково повернемося!

Без оцінки реального стану немислимий жодний прогноз. Тож спитаймо себе: **“Якою мовою говорить Україна сьогодні?”**

Це питання, що багатьом здається дуже простим, здебільшого блукає між двома мовами, пропонуючи якесь їх співвідношення або вибір однієї з двох, тобто мислиться як альтернативне. Тому й простота його — запаморочлива до нестями. Узяти хоча б останні переписи населення. Повірити їм — означало б зробити велике відкриття, що усі глухі чують, а німі говорять. Адже відомо: сума відсотків має скласти сотню. Проте нам чомусь не спадає на думку, що, либонь, тільки один відсоток із сумарної сотні охоплює тут усі названі категорії й підтверджує істинний критерій, а решта 99% — то щось якісно інше, що пройшло повз увагу вчених фахівців із статистики та переписувачів, які, отже, одну соту видали за значно розмаїтіше ціле. Перепис ставить в один ряд недоріку з полілотом і поетом-класиком, рівняє Елочку Людожерку з Миколою Лукашем, акцентує двомовність і цілком нехтує масовою зацікавленістю й безмовністю. Верзеш нісенітниця — отже балакаєш.

Певна річ, така зашорена простота здатна накинути нам лише так само упереджені відповіді й висновки. По суті, вона є небезпечною ілюзією, а сказати б точніше, — сліпотою й глухотою. Бо вдивляємося і вчуваємося у явище, яке численними гранями відтворює себе щодня з закономірною послідовністю і при цьому не вимагає надміру спостережливості, а мислимо поза його істотними ознаками неправдивою голою схемою, беручи її за основу для принципу. Тоді як для виваженої дії недостатньо навіть *просто* бачити: “Очевидне — від того, що воно очевидне, — казав Гегель, — ще не є пізнаним”.

Якою ж мовою послуговується Україна? Не лише *спілкується*, доходячи порозуміння, — якою мовою ми від колиски пізнаємо і творимо світ, виражаємо свої помисли й прагнення, своє індивідуальне ество, гуртуємося для праці у продуктивну силу і через яку усвідомлюємо себе громадянами однієї спільноти?

Українською? Тією, за якою світ безпомилково мав би упізнавати мешканця землі під назвою Україна? Але в Москві навіть тих українських росіян, що не вельми перейняті своєю українськістю, за першою ж інтонацією, звокалізованою фразою чи по-іншому вжитим російським словом розгадують як чужоземців, як діаспору. Отже, строго кажучи, жодною з тих двох, які переважають в офіційній статистиці.

Яка, власне, відмінність мови у світовій практиці вважається достатньою, щоб говорити про її нову якість, тобто про іншу мову? У Лінгвістичному навчальному музеї Київського університету імені Т. Шевченка експонується складена професором К. Тищенком схема, де зображено лексичні відстані мов Європи. З неї дізнаємося, що в португальській і галісійській мовах відмінні лише 10% слівника. Розбіжність між болгарською та македонською — у межах 10%. Між сербською і хорватською, між провансальською і каталонською, між данською і норвезькою *ріксмол* — до 5%. Словацька відрізняється від чеської 15% лексичного складу. Дистанція між українським і білоруським лексиконами — 16%. Не більшу віддачу відчує всякий, опановуючи норвезьку і шведську мови: вчити варто одразу обидві разом з данською. Взаємопереклади між названими мовами іноді зводяться, по суті, до фонетичної адаптації. Білоруський філолог В. Рагойша спостеріг, що Р. Лубківський, перекладаючи вірш Цьоткі “Небували часи”, змінив лише вимову, але не лексику, синтаксис і ритми. У такий спосіб український читач годедн озвучити оригінал і сам, щоб звіритися у перекладі:

*І песні заціхлі, і смеху не відна,
І пісня затихла, і вітри не від-*

*но,
І дзеці старэнькімі сталі.
І діти старенькіми стали.
І ноты вясёлы музыкам
братъ стыдна,
І ноту веселу музикам
братъ стидно,
Радасны струны парвали.
Радісні струни порвали.*

Не дивно, що Т. Шевченка білоруси читають в оригіналі. Так само українцям доступний без перекладу Янка Купала:

*Чаму ў серцы беларускім
Песня Тарасова
Адеўкнулася, запела
Зразумелым словам?*

Польська й українська мови розбігаються на 30% лексики (як французька та італійська), російська й болгарська — на 27%, українська й російська — на 38% (відповідно тут 62% збігів: 44% лексики морфемно тотожної і 18% морфемно подібної).

теж мова. Ми є очевидцями співжиття, взаємодії і суперництва *більше* ніж двох чи навіть трьох мовних систем: ті з них, що не набули структурної повноти й не викристалізували викінченої норми, все-таки вже мають досить усталену традицію, ідентифікуються носіями як свої, а головне — ними промовляє майже весь народ країни. Тих небагатьох, хто говорить правильно, сприймають як диваків і чужаків; власне, у юрбі вони й самі почуваються діаспорою. Але ж досить замінити тільки кожне десяте, навіть двадцятье слово, щоб за загальноприйнятими поняттями це була інша мова.

Які, отже, перспективи? А ще б сказати так: яка з перспектив і чому найвигідніша для українського суспільства і яка йому неминуче зашкодила б і чим саме? Щоб углядіти попереду те, на чому ми можемо недовзі спіткнутися, киньмо оком у минуле. Втім, минуле у нас завжди на шляху, під ногами.

1985 року до 800-ліття “Слова

серватизм є самою суттю мови, одна з функцій якої — накопичення, збереження і поширення досвіду. Адже мова як вмістище понять, образів і операцій вже сама по собі несе колосальні відомості про людину і її світ, про життя людей упродовж віків. Мова — це пам'ять. Без спадкової функції мови немислимими були б і інші, не менш важливі: комунікативна (порозуміння), пізнавальна (творення думки), називна (термінологічної моделі світу), виражальна, культурносна, поведінкова, естетично-художня, консолідаційна (об'єднання в спільноту), представницька (розпізнання) тощо.

Штучне прискорення зміни лексичного складу мови, зокрема шляхом іншомовної інтервенції і підміни, веде до величезних духовних втрат. Ми вже тепер, полегшуючи сприйняття й осучаснюючи, перекладаємо Г. Сковороду, що його малий Т. Шевченко лише “списував”, про що й залишив поетичне свідчення у зрілому віці. Чи довго ще нам чекати часу, ко-

хунки розбіжностей або, що було б легшим, — збігів:

ПОВСЯКДЕННА
ЗАРИСОВКА

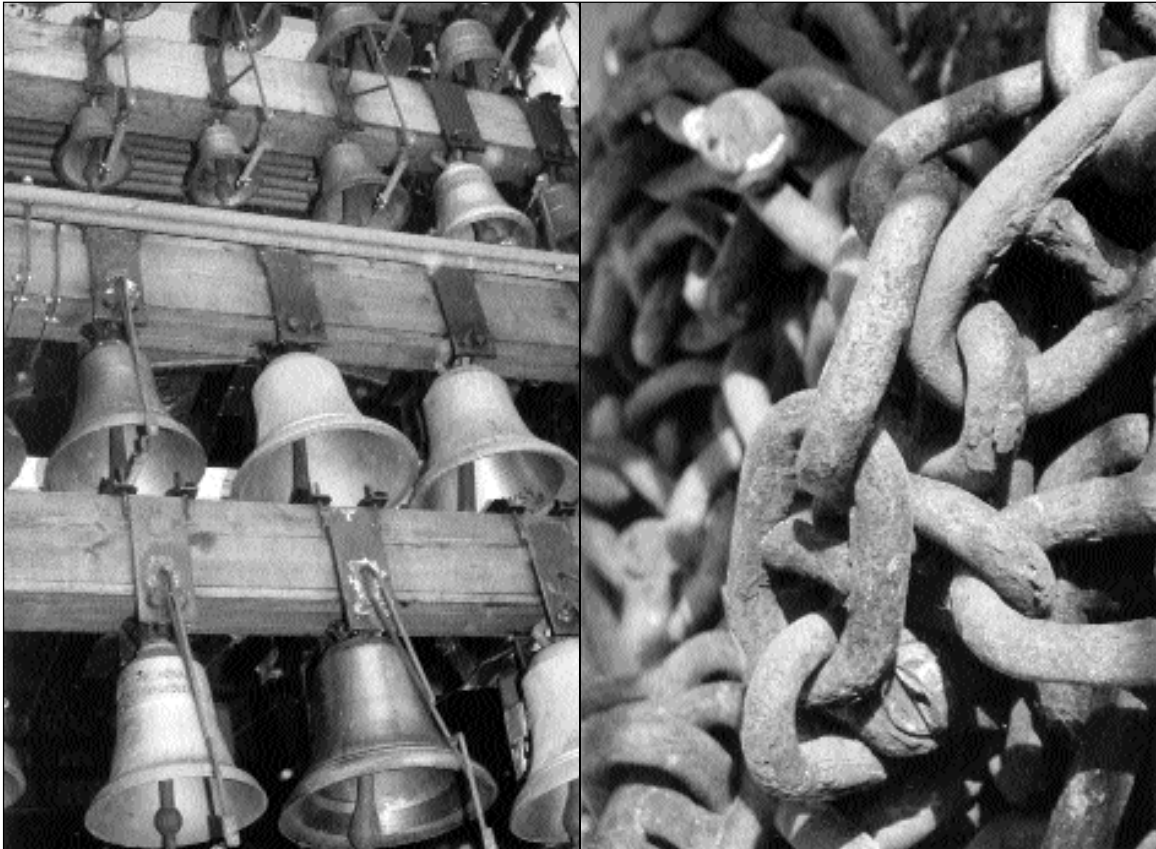
В той ранок в сім годин я позвав свою собаку і, задумавшись, ми вийшли на вулицю. На узлу я побачив сусіда, бувишого завідуючого управління по учбовим закладам. Він наближався назустріч. До сих пір ми іноді зустрічалися разом і обсуждали всякі проблеми. Необхідно признатися, що стрій наших мислей був невід'ємним від привичних установок, і через те наші думки у ряді случаів повністю співпадали. Але неділю назад ми посорилися із за собаку. І ось тепер я рахував, що треба, щоб щось сказати, і тому предложив йому закурити. Но сусід нахмурился і сповістив мені, що від учораешнього дня він некурящий. Да, подумав я, хорошо. Тут мені прийшло в голову, що в кармані остаеться ще пару гривнів, і я пригласив його в кафе (собака ждала на вулиці). Там він прийшов у хороший настрій і пригласив зайти до себе у гости. Я його подякував. Перед тим, як уходити, він сказав, що розкаже щось більш интересніше — про те, як його племянник із племянницею посетили по визову Германию і через Вену і Словакию тільки що вернулись назад на Украину.

БУДЕННІСТЬ

Того ранку о сьомій я покликав свого собаку і, замислений, вийшов на вулицю. На розі я побачив, що назустріч їде сусіда, колишній завідувач управління навчальних закладів. Досі ми часом бачилися й говорили про всяке. Слід визнати, що думки наші були невіддільні від звичних приписів, а тому іноді цілком збігалися. Але тиждень тому ми посварилися через того пса. І ось тепер я відчув потребу щось сказати і запропонував сигарету. Спохмурнівши, сусіда сповістив, що від учора не курить. Так, подумав я, ну добре. І тут мені інше спало на думку; я задав, що в кишені є ще зо дві гривні, і запросив його до кав'ярні (собака чекав за дверима). Там сусіда подобришав на гумор і навіть запросив мене додому. Я йому подякував. Перш ніж піти, він пообіцяв, що розповість мені щось цікавіше, а саме — як його небожата з'їздили за викликом до Німеччини і через Відень та Словачину щойно повернулися в Україну.

Сьогодні чи не найбільше розхитують і знецінюють українську мову, — а з нею і святі поняття, — засоби масової інформації, тобто ті чинники, які якраз і покликані плекати літературну норму. Деморалізуючий суржик і мовне безкультур'я свідомо й послідовно насаджуються вишколеним загоном тарапуньок, кроликів, довгоносики, верок сердючок, телекумів і микит, не залишаючи жодних сумнівів у тому, що це і є офіційна владна політика щодо мови народу. Власне, безмовність чи напівмовність народу завжди комусь вигідна: німа безлика маса — сумирна й легкокерована, як отара. Недорікуватору маргіналові постійно бракує гордості й певності: друга сигнальна система його хистка й зрадлива, він не заводий — ним поганяють.

Однак двомовність не буває вічна, її терези ніколи не завмирають, бо мова, хоч би як тяжіла вона до усталеності, загалом не є величина стала. Двомовність — це зло, якого всякий здоровий суспільний організм намагається так чи інакше позбутися. Інша річ — як саме це робиться: спроектова чи рішуче, нервовим спіаням угору свіжих паростей чи твердим терплячим переконанням і особистим прикладом, дикою війною чи цивілізованою еволюцією. Вочевидь, доля мови невіддільна від долі народу. Від сумнозвісних указів Петра та Катерини шлях української мови був вельми тернистим, таким він є і в незалежній Україні у час новітніх інформаційних технологій. Чи буде безхмарним відзначення 500-ліття “Енеїди” І. Котляревського?

Ланцюги і дзвони... Викувані з різного металу, звучать по-різному: дзвін — мов слово добірне, ланцюг — як ненависний суржик

Відстані між деякими іншими мовами такі: іспанська і португальська — 25%, німецька і нідерландська — 25%, чеська і польська — 26%, російська і білоруська — 36%, сербська і болгарська — 35%, іспанська й італійська — 33%.

А тепер вслухаймося у вуличний гомін.

СУРЖИК, яким розмовляє значна більшість населення України (десятьки мільйонів!) відходить од будь-якої літературної норми — української чи російської — хоча б на 10%, а то й на чверть лексики! Звичайно, йдеться про літературну норму для розмовної мови, а не лише для писемної, де наше листування так само далеке від нашої класики, і не йдеться про особливості чи відмінності індивідуальних або функціональних стилів, діалектів і говорів, професійних чи інших подібних групових мовних підсистем, які цілком уживаються в понятті “національна мова” як внутрішні рушії її розвитку. Суржик руйнівний і таким рушієм бути не може. Проте змішання мов йде второваними стежками, принаймні лінгвістам закономірності так званої інтерференції добре відомі. Суржик постає не безладно, це

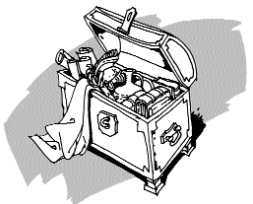
про Ігорів похід” Київський молодіжний театр, який тоді називали ще й експериментальним, поставив оригінальну постановку п'єси мовою оригіналу. Актори з допомогою філологів неабияк попрацювали, щоб донести дух своєї давнини, реставрувавши первісну свіжість речитативу. На виставу цілими класами під проводом учителів прийшли школярі: твір бо програмний. Однак експеримент як на підлітка виявився цілком невдалим: очуднена мова п'єси (далеко не розмовна ще за своїх часів і ускладнена художнім змістом) не сприймалася, протягом вистави учні обговорювали своє і хихотіли, а коли актор гукнув у зал: “И тебѣ, тьмотороканьскыи блѣвань!” — дехто з юних театралів пирснув зо сміху.

“Нове життя нового прагне слова”, — сказав М. Рильський. Американський учений М. Сводеш з колегами підрахував, що за тисячу років мова змінює ядро своєї лексики в середньому на 19%, тоді як 81% її словника, що є найуживанішим, зберігається, забезпечуючи їй природне функціонування саме як мови. Це не буде інша мова — це буде та сама мова, але пристосована до нових історичних обставин. Традиція, кон-

ли самим собі доведеться перекладати і Кобзаря? До речі, обоє не уникнули варваризмів. Декому така постановка питання може здатися блюзнірством, але хіба не блюзнірством для далекого від шевченкознавства кола виглядає сьогодні заповітна воля поета, щоб його поховали “на могилі”, тобто там, де вже когось поховано? Дарма пояснювати, що “могила” — то курган, слово все одно міліє через смислові зсуви й актуалізується у невідчепному значенні. “Нема на світі України”, — стверджує класик. “Хіба нема?” — ніяковіє школяр. Скільком же поколінням стане терпіння шукати світ на чужині — поза своїм світом?

Власне, потреба перекладу, тлумачення і визначає напевне, що перед нами — інша мова. Цей критерій, слід гадати, ніхто не стане піддавати сумніву, якщо його застосовувати до мовних систем, які функціонують одночасно. Хоча тут і можуть бути застереження щодо того, хто скількома мовами володіє пасивно й активно.

Цікаво ілюстрацію перекладу з суржика запропонував мовознавець К. Тищенко. Назвав він її так: “Дві мови — дві ментальності”. Пропонуємо читачеві озвучити кожен із текстів на відповідний лад, зробивши й підра-

ОДА КАЛІГРАФІЇ

Присвячую
Петру Чобітьку

Чорнилка. Каламар. Каламос. Стилос... Зрештою, палець первісної людини, що почала ним на вогкому глинищі межу своїх володінь. Скільки винаходів письмового приладдя зроблено людством за всі часи! Багато з них можна побачити тільки в музеях. Про деякі втрачена навіть згадка. В якому музеї стояти рідна сестра моєї біленької, з білою синьою смугою порцелянкової чорнильниці-нерозливайки, яку ще учнем розчерепив об стіну трансформаторної будки?

Моє перше спіткання з красивим письмом, яке тоді мало просту й буденну назву — чистописання, відбулося в першому класі школи. Мої "екзерції" в цьому предметі мало нагадували його назву. Але атрибути цієї нової, невідомої ще в моєму житті справи, викликали в моїй дитячій свідомості відчуття втаємниченості в якомусь сакральне дійство, що існувало тільки для мене і аж ніяк не для тих тридцяти п'яти, що сиділи поруч мене. Починалося це дійство тим, що розкривалася стягнена шнурком брунатна торбинка, з якої виходила на світ Божий закутана в синю бавовняну ганчірочку моя красуня. Не знаю, чому мені весь час діставалося місце саме за тими партами, де виїмка під чорнильницю була менша від самої чорнильниці. Це мене не засмучувало, але дратувало. Та не надовго, бо головне було потім.

Другим номером на зелену парту, що виписувала кільканадцятим шаром олійної

Хронос, що поглинає своїх дітей. Ця алегорична скульптура із Санкт-Петербурзького Літнього саду колись затримала погляд тоді ще молодого Тараса Шевченка. Понад 150 років по тому зупинився на ній і мій погляд. Не маю права порівнювати себе з великою людиною, але порух душі від споглядання цієї скульптури в обох випадках, гадаю, був подібним.

Усе на світі поглинає ріка часу. Безліч речей, понять, держав, народів, звичаїв, цивілізацій знайшли безповоротно свій кінець у її каламутних водах. Але стоять ще в ній і будуть стояти нерушимими кам'яними брилами вічні загальнолюдські цінності, які існуватимуть, допоки буде живою бодай одна людина.

фарби, виходив пенал. Яка ж це була на ті часи дійсно гонорова річ! Букове його тіло було вагомим і твердим, як камінь, але таким гладким і теплим, що хотілося знов і знов притискати його до щок. А тугий хід його кришки свідчив про те, що сховане під нею має справді особливу вартість. Та й сама вона перетворювалась в моїй уяві то на міст, то на частину військової машини, то на стартову смугу для космічних кораблів. Фрагмент гуцульського орнаменту, вирізьблений на ній, здавався мені тоді напрочуд функціональним, тільки я ще не міг збагнути, що будь-який орнамент має функцію оберегу; розуміння цього прийшло через десятки років.

У нетрях цього букового дива було відділення для олівців, для ручок, але особливою повагою користувалося відділення для пер, найменше. Не зупиняючись на тому, що знали пера для ручок в іграх першокласників, мушу зізнатися, що магнетичний бронзовий відок нового, незайманого пера і насолода від його спостереження були одним з головних акцентів моєї містерії чистописання...

Нарешті всі приготування позаду. Всі очі зараз на вчительчиній руці з крейдою, під якою на дошці з'являється вірець. Так, там усе вправно, легко, це не її рука, це крило птаха, рухи якого незбагненні, недосконали, вивчені, божественні. А що тут, у зошиті? Моє витончене, моє ласкаве, моє веселкове перо стає в моїх руках справжньою потворою. Його сталевий блиск вже нікого не введе в оману. З його подвійного жала капає й бризкає, воно верещить, несамовито опираючись кожному моєму рухові. На поверхні аркуша, наче під потужним оком мікроскопа, виростають гори, що повстають просто на шляху мого пера, витягаючи з нього одчайдушний зойк розпачу й болю. Чи ніколи мої крила не підіймуть на перо, чи буду колись вільним, таким, як учителька, як усі дорослі люди?

Іноді під час цього титанічного напруження невидимий режисер дійства робив невеличке інтермецо: у когось з учнів закінчувалося чорнило, і тоді всі тридцять шість маківок флюгером повертались до вікна, де височіла чорна пузата склянка. Граючи всіма веселковими барвами свіжих чорниль-

них натіків, щедро облита сонячним промінням, вона вабила своєю забороненою красою, головним чином тому, що вчителька не дозволяла до неї торкатися.

І в цю мить, коли вона наповнювала чинієм чорнильницю, її руки були моїми очима, її пальцями я відчував, як нагрілася із сонячного боку пляшка, який рельєф мають застигли напиви, що кольором нагадували мушине черво. Усі мої чуття клубочились в просторі навколо жаданої посудини, крім одного. Випробування чорнила на смак я провів ще в дошкільному віці...

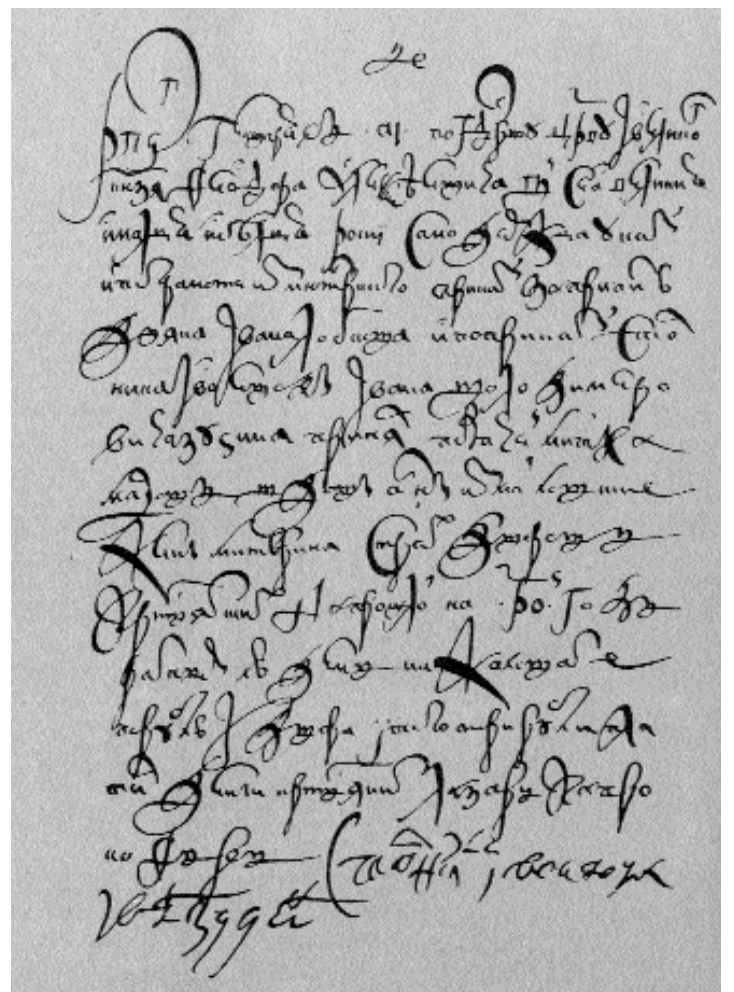
Минув час. Ще на мої шкільні роки припала велика кулькова революція. Сіла за парти нова генерація учнів, які не відтирали щоденно сині пальці сірниковими голівками, яким невідомі були такі речі, як чорнильниця, торбинка для неї, розчинні у воді чорнильні таблетки, перочистка. Їм невідомі були правила, які штрихи вести догори, які вниз, де робити натиск, а де перо мусить ледве торкатися паперу, як і коли тримати руку, щоб воно не дряпало папір, не бризало, як підкладати промокашку, щоб вона не заважала рухові руки. Виконання всіх цих та багатьох інших не згаданих мною тут правил формувало в людині певну дисципліну рухів, шляхетність пластики долоні і, насмілюся запевнити, вибагливість і охайність її духовного світу.

Мені можуть закинути: скільки невирушних зразків світової літератури написано друкарською машинкою, а скільки юдиних доносів та наклепів вийшло з-під класичного гусячого пера?

Але на мій погляд, ці полярні поодинокі випадки зумовлено іншими чинниками, не про них зараз мова. Я про ту невидиму і, думаю, небагатьом людям відчутну прірву між тими, хто бруднив чорнилом руки, виводячи свої перші палички і кружальця, і тими, хто приносив вчителю на оцінку майже стерильні зошити, вимережені стандартної товщини буквочками.

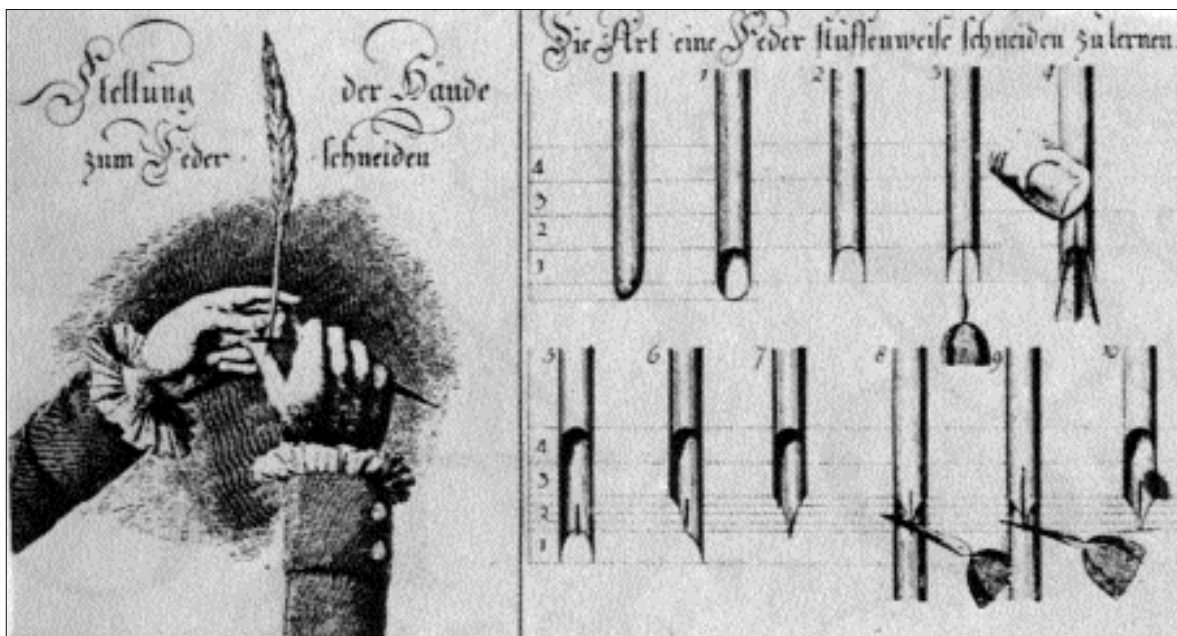
Є й такі речі, які нерозумне людство викидає на смітник історії, не оцінивши одразу їх істинної вартості. Воно втрачає їх, деякий час обходячись без них. Але всепереможна мудрість не дає загинути справжнім цінностям у бурхливому потоці часу. Настає момент, коли людині бракує покинутаго, воно конче необхідне їй, як ліки. Божя воля в останню мить спасає своїх дітей, даючи їм розум повернути втрачене.

Цією публікацією починається цикл розповідей про ті добрі, делікатні, коштовні і дуже потрібні нам речі, що розгубилися на тернистих шляхах історії. Є надія, що погляд у вічне допоможе знайти їх нам і нашим нащадкам.

Кулькова самописка створила нову людину з її особливим лексиконом, стереотипами поведінки, естетичними уподобаннями і певними змінами моральних настанов. Можливо, це перебільшення, зважене на амбарних вагах, недоречне в такій делікатній царині, як духовність. Але не вибачаюся, бо дуже боляче. Болить не за те, до чого дійшли, а за те, до чого можемо не дійти, якщо не розкриємо очі собі, а особливо нашим дітям. Адже в найніжнішому віці в свідомість маленької людини закладається стільки ж інформації, скільки вона потім добирає з навколишнього світу впродовж усього свого життя. Хочу зупинитися на розгляді того, як формується у дитини мовний апарат і мовні навички.

Немовля, що донедавна плавало в теплих первісних водах материнної утробы, не потребувало мовного вислову задоволення тим комфортом. І тільки перехід у світ людей змусив його засвідчити своє відношення до цього криком. Деякий час ця вправа залишалася чи не єдиною доступною мовною формою спілкування його з навколишнім світом. І тому я вважаю семантично хибним називати його немовлям. Цю спрощену мову супроводжували й такі ж примітивні рухи кінцівок, і я сказав би, що та каліграфія рухів цілком відповідала змісту "написаних", таким чином текстів. Із плином часу ці рефлексорні рухи ускладнювалися, і відповідно збагачувалася гамма звуків. Фахівець-логопед краще за мене, мабуть, розповість про зв'язок гнучкості долоні з мовною свободою. Я мав щастя двічі спостерігати це на досвіді моїх дітей. Пройшло майже два десятиріччя, і тільки тепер я усвідомлюю значення вибору іграшок для ді-

Але найбільш якісною і найпліднішою була моя третя зустріч, що відбулася за кілька

Після кожного такого вояжу відбувалася незапланована лекція з показом слайдів, на яку сходились навіть студенти інших факультетів, саме з них і формувались найфанатичніші

— коли у вас затерпли пальці,
— коли вам весело,

- коли вам набридло нічого не робити,
- коли вас ошукали непорядні партнери,
- коли ви знеацька отримали велику спадщину,
- коли вам страшно показати ваш щоденник батькам,
- коли ви не знаєте, чим зацікавити ваших онуків,
- коли вас покинула кохана жінка,
- коли від вас вимагають завтра прийняття важливого рішення,

покладіть на стіл стареньку учнівську ручку, аркуш паперу, бажано крейдяного, відкрийте пляшечку туші або чорнил і поставте крапку в середині аркуша. А потім відпустіть свою руку, а разом з нею зайві думки. Хай ваше перо погуляє по білому полю вільно, без опору, і я впевнений, з часом ви повернете, що втратили, і знайдете, що шукали.

Олександр СКРИННИК

СПРАГА ВЗАЄМНОСТІ ТВОРИТЬ ЙОГО ОТОЧЕННЯ

Слово з нагоди 60-річчя

Анатолія Качана

(Національна Спілка письменників

України, 17 січня 2002 р.)

Так уже сталося, що до ювілеїв Качана я пишу або одноактні п'єски, або невеличкі трактати. Не став винятком і теперішній ювілей Качана.

Кожен відомий письменник має своє оточення. Вивчають твори письменника, але вивчають і його оточення. Бо воно багато про що свідчить. Мати певне оточення і належати до певного оточення — важливий факт і фактор літературного життя. Я радий, що Анатолій Качан зустрів своє 60-річчя в такому прекрасному, високоповажному, високоавторитетному оточенні друзів, старших побратимів. Справді-бо, подумаймо про оточення Качана — і в цій, без перебільшення, історичній залі, і поза нею.

Оточення Качана — це Дмитро Білоус, Олександр Сизоненко, Леонід Вишеславський, Володимир Яворівський, Іван Дзюба, Любов Голота, Володимир Бровченко, Микола Вінграновський, Анатолій Покрибний, Петро Осадчук, Віталій Карпенко, Микола Сом, Леонід Талалай, Володимир Базилевський, Григорій Клочек, Дмитро Буханенко, Віктор Мороз. На жаль, усіх достойних людей з Качанової орбіти не перелічити. Належати до оточення Качана престижно і відповідально. Цілком можливо, що в літературних енциклопедіях наступного або й цього століття буде така довідка: Петро Осадчук — відомий поет з оточення Анатолія Качана.

Я теж належу до оточення Качана і пишався цим. Вочевидь, не в першій шерензі стою, але за часом перебування в оточенні, мабуть, один з найдавніших. Адже познайомився з Качаном у далекому 60-му році минулого століття, в Одеському університеті, тобто понад сорок років тому. Уявляєте, як давно це сталося? На світі ще не було ні Івана Малковича, ні Оксани Забужко, ні Павла Вольвича, а на університетському літературному вечорі з уст одного початківця пролунав рядок: "Може, із цього Качана й виросте капуста".

Як бачимо, слова виявилися пророчими.

До речі, подекуять, що в прізвищі людини закодовані визначальні риси людської долі, характеру. Узагальнено і філософськи кажучи, слово "Качан" означає осердя, серцевину, стрижень, який нарощує на собі "щось".

Анатолій Качан нарощує оточення, друзів.

Є письменники — самітники, анахорети. Качан — ні. Він шукає людей, друзів, спілкування. Друзі шукають його.

Качан завжди перебуває на людському перехресті. Його київська квартира — це унікальний благодійний гуманітарний готель для земляків з Одеси та Миколаєва. Молоді пари з Одеси, як правило, свій медовий місяць проводять на квартирі Качана. Визнані і невизнані генії з причорноморських степів, доктори і кандидати існуючих і неіснуючих наук, літературні напівбомжі і напівкласики, лицарі духу, скажімо, з Борожанки або Кіровограда — усі знаходять доб-

розичливий притулок в апартаментах Качана.

Спрага людської взаємності у Качана безмежна. Він цікавий, дотепний, часом непередбачуваний співрозмовник. Постійно розробляє якусь оригінальну концепцію, озвучує її, апробує в товаристві.

Певний час він досліджував народні прикмети — тоді ми його називали "поет — прикметник". Потім вивчав доленосний вплив сонця на усе живе на землі. Пригадую, як Качан своїми великими руками показував, як сонце формує нас, наше життя. Потім була його концепція про буденну свідомість, його оригінальні конфесійні розвідки.

Качан — ходяча цибата лабораторія несподіваних, парадоксальних, кутастих, шпичастих суджень, міркувань, спостережень. Очевидно, в цьому невтомному щоденному спілкуванні і народжуються вірші Качана, в яких є ота невловима, незбагненна речовина, що зветься Поезією, ота енергетика, яку відчуває кожен, хто читає його щемливі, вигадливі, веселі й печальні водночас твори.

До оточення Качана належить уся моя родина — присутні тут дружина Надія, дочка Світлана та онучка Катя. Далекої зимової ночі 1969 року у Кривому Озері на Миколаївщині, коли ще не народилася, але вже збиралася народжуватися моя дочка, хтось постукав до нас у двері. Відчиняю — на порозі стоїть увесь у снігу Качан. Звідки він узявся, як знайшов мене посеред хуртовини у глухому селищі — й досі є для мене загадкою. Цілу ніч Качан читав вірші. Назавжди запам'ятався рядок — "Квадратні очі виноградарників". А вранці Качан несподівано щез, як і з'явився.

Через рік ми зустрілися в Києві. І ось уже понад 30 років наші екзистенції на київських пагорбах доторкуються одна одної, віддаються, щоб потім знову наблизитися.

Ми кажемо: Качан — степовик. І це правда. Але не забуваймо, що він більше киянин, ніж некиянин.

Київська міська влада високо цінує внесок Качана у народження духовності столиці, роботу з підготовки літературної зміни, його самобутню поетичну творчість. За дорученням керівництва Київської міської державної адміністрації дозволяє вручити Анатолію Леонітовичу Качану Подяку Київського міського голови Олександра Олександровича Омеляченка та цінний подарунок — іменний годинник.

Але це ще не все. Поезію Качана шанує моя онука дорога — Катя. А це, мабуть, найвища оцінка.

Володимир ЧУЙКО

●

«РЕПЕРТУАР — ЦЕ ІДЕОЛОГІЯ ТВОРЧОГО КОЛЕКТИВУ»

— 5 грудня в Національній опері України, на сцені № 1, відбувся ювілейний концерт хору "Почайна" Національного університету "Києво-Могилянська Академія". Концерт мав назву "Духовна музика Європи XI – XXI століть". Незмінний маестро — хор Олександр Жигун — про своє дітище, яке святкувало 15-річчя творчої діяльності, розповідає так:

— Ми мали намір показати антологію духовної музики. І дуже приємно, що багато людей зрозуміли цей намір. Того ж вечора зі сцени театру пан Юхновський сказав, що багато віків тому Україна вже мала високий рівень хорової культури. У порівнянні із західною музикою, наша не була гіршою. Ми справді хотіли показати, що Україна була й буде органічною часткою Європи, до чого ми прагнули.

Звичайно, виступ в Опері з оркестром, — це неординарна подія для будь-якого колективу. Концерт був у двох частинах. Перша — акапельна, друга — з оркестром. На велику аудиторію звучали два відділи концерту, який тривав близько трьох годин.

Я не поділяю публіку на професіоналів і дилетантів. Гадаю, якщо глядачеві подобається, і це відчуває зал, — мети досягнуто. А така атмосфера була. Вона нагадала мені виступи в Польщі. Ми чули, як зал завмирив, співпереживав, розчинявся в музиці.

Відкрию таємницю: деякі твори, зокрема альтифони Козаренка, ми освоїли за півтора-два місяці, а "Боже, великий, єдиний" з оркестром звучав після двох репетицій. Це я веду до того, що в хор прийшло 30 новачків, студентів, які заспівали раніше й освоїли програму двох відділів. І ви бачили, що в хорі не було людей, які не співали. Тому, якщо аналізувати творчий аспект, ми спрацювали добре, якщо організаційний, — ми залучили до співу нових людей. Тому, незважаючи на величезні організаційні проблеми, концерт пройшов адекватно нашому баченню святкування 10-річчя відродження Національного університету "Києво-Могилянська Академія".

Звичайно, є проблеми, все записано, все підлягає аналізу. Хор сьогодні є, а завтра хтось не прийшов чи захворів... і все. Це не картина. Це — міраж, він є і немає. Я й сам іноді дивуюся і не можу пояснити, як таке унікальне явище, як наш хор, тримається.

— Кажуть, що потрапити до нього дуже непросто.

— Неправда. Потрапити в хор ду-

же легко.

— Маючи талант...

— Не обов'язково. Якщо людина має хоч якісь вокальні, слухові дані. Але якщо приходять і кажуть, що потрібне "відпрацювання" в університеті, тоді я прослуховую ретельніше. Практично нікому я не відмовив, не сказав: не ходіть. Кожному кажу: приходьте, розвивайтесь. Ну, якщо зовсім ніяких даних немає, пропоную зайнятися драматичним мистецтвом. Отож — нікому не відмовити — це моє перше правило. А потім працює природний відбір. Він проходить таким чином. Доводиться опановувати великий обсяг матеріалу, репетиції, і наступає такий час, коли претендент бачить, що це не його справа. Але більшість студентства швидко входить у матеріал і отримує свій допінг.

— А як Ви прийшли до "Почайни"?

— Дуже просто. Все почалося із дитинства, з оркестру, в інституті був старостою хору. Я співав у самодіяльній капелі Київського політехнічного інституту, але спочатку грав ув оркестрі. В хор мене "затягли" випадково, в інституті було обов'язкове прослуховування. Суспільство, яке перекреслило церкву, хори, перекреслило і великі знання. На генетичному рівні вони є. Тому людей треба по-новому переорієнтувати і показувати, що таке мистецтво є. І я не відмовляюсь од свого задуму зробити в академії обов'язкове прослуховування. Багато хто прийшов і співає, а багато хто й не прийшов. І я міг би не прийти на хор, якби мене не привели за руку. І за це я вдячний моїм учителям Лідії Олександрівні Падальці, Віктору Івановичу Іконнику, Віталію Романовичу Лисенку. Треба тільки раз спробувати заспівати, і потім від цього важко відмовитися.

— А за яким принципом формується репертуар "Почайни", адже від цього залежить успіх?

— Репертуар — це стрижень, це основа існування всіх колективів. Це ідеологія. Але треба зіставляти можливості й ідеї. Можна ж надумати репертуар будь-який, але все впливає в "хочу" й "можу". Поступово приходило розуміння, що хори, хорова музика вийшли з церкви. І такий акапельний хор, як наш, повинен мати більшу частину програми акапельно-духовну. Тому ми почали з творів Березовського, Веделя... Знадобились безцінні архіви з бібліотеки Могилянки. З нотного відділу Конгрегаційної зали я "не вилазив" днями. За п'ять років передивився всі

ЮВІЛЕЇ

партитури і поголосники, які співали в колишній "Києво-Могилянській академії". В бібліотеці збережено автографи Кошиця, Стеценка. Ось так поступово ми підійшли до творчості флагманів хорового співу. Ішла пошукова робота, до речі, треба її продовжити. Знайдено будинок Веделя, на якому потрібно поставити меморіальну дошку.

— Читачам буде цікаво знати, де цей будинок?

— На Подолі, на розі Братської й Андріївської. Сьогодні це будинок моделей взуття. Ми зробили графологічну експертизу автографів. Я готував усі документи. Вертаємось до репертуару. Найперше, українська національна, класична західна музика. Без Моцарта, Гайдна, Вівальді я, наприклад, не мислю свого репертуару. Йде обов'язково творчість Стеценка, творчість якого перевершує все зроблене до нього. Ми плануємо робити компакт-диск його творів. Усе, що є в українській духовній музиці, близьке нам, але я розумію і потреби сучасності. І в нас вона є. Це і твори Степурка, Козаренка... Наприклад, ораторія "Страсті Ісуса Христа", фрагмент якої ми виконуємо. Отже, репертуар — це ідеологія. Може, когось хочеться, щоб ми танцювали, підстрибували. Якщо й беруться якісь жартівливі твори, то це переважно українські народні пісні.

— Сподіваюсь, що в "Почайни" та її керівника багато планів на рік, що починається.

— Планів вистачає. Щойно Степурко записав догмати, які він переклав для оркестру й хору. У квітні має бути прем'єра. Продовжуємо працювати над літургією Стеценка, іншими його творами, плануємо компакт-диск його творів. У нас вийшли компакт-диски "Духовна музика XIII століття", записали Реквієм Моцарта. Це дуже велика робота. Когось розказати, не повірять. Плани намагаємось реалізовувати. Може, про них не варто й говорити наперед? Але й без перспектив не можна. Я б хотів започаткувати у Володимирському соборі не концертний, а літургійний варіант циклу духовної музики. Думаю, що наш задум підтримає патріарх Філарет. Є бажання проїхати по Україні й показати студентам в регіонах цю музику, підтримуючи імідж Києво-Могилянської академії, ідею створення єдиної церкви на Україні.

— І грошей?

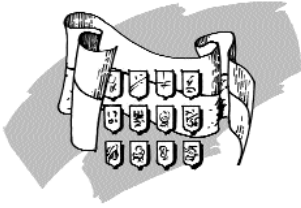
— Якщо є хороша ідея, то гроші знайти можна. І в цьому контексті хочу сказати, що нам обов'язково треба видати повне зібрання творів Артемія Веделя. Я вже казав: терміново відкрити меморіальну дошку. Під егідою Могилянки доречно було б створити асоціацію студентських хорів України. Оцю хвилю, бажання зробити музику часткою душі людської треба пропагувати і шукати різні методи для цього. Бо душі людей заповнює зовсім інше. Ми повинні підтримати існуючі колективи, допомогти створити нові, спрямувати в репертуарному плані. Думаю, що в Могилянці приживуться театралізовані музичні вечори, які звучали в минулі віки. І все це хочеться зробити до 10-річчя відродження Академії.

Хор як організаційний колектив повинен мати певну кількість людей. Прагнення відійти од цього можна пояснити фінансовими, транспортними проблемами. І тому, крім масштабних хорів "Думка" та "Трембіта", важко назвати ще когось. Тенденція камеризації не властива українській музичній культурі, але ця тенденція є. В "Почайні" співає 140 осіб. І тому цей колектив унікальний з погляду масштабності, звуку, сприйняття й діапазону звучання. Це можуть визнати навіть професіонали.

— Побажаємо Вам ці й інші задуми реалізувати в Новому 2002-му році.

— Дякую.

Розмовляла Таїсія ШАПОВАЛЕНКО

Це відомі слова Лесі Українки. Отже, стосуються вони й Вінниччини. Не раз мандрувала її шляхами — і щоразу душа тішилася від рідкісної краси цієї землі.

Цього разу дорога проспалася від Тульчина на південний захід — і то були нові враження, від яких замирало серце. Та все по порядку. Отже, Тульчин, перші згадки про який — від 1607 року. Цікаво, що в документі Львівського магістрату 1648 р. містечко згадується під назвою Нестервар. Історики досі не можуть дійти спільної думки про такі незвичну тодішню назву, яка згодом змінилася на Тульчин — теж загадкового походження.

У війні 1648–54 рр. Тульчин було визволено від шляхетського війська повстанцями під керівництвом М. Кривоноса та І. Ганжі. Та врешті за Андрусівським договором місто залишилося під Річчю Посполитою, а невдовзі його загарбала Туреччина — до 1699 року. З другої половини XVIII ст. Тульчин належав польським магнатам Потоцьким. Про це нагадує яскрава пам'ятка, що нині є власністю нашого народу: величний палац, поруч якого був розкішний парк "Хороше" з водограями, альтанками, ставками, мармуровими і бронзовими статуями. Саме місце його розташу-

лася ліпнина та мармурове облицювання стін. У палаці Антополя — психоневрологічна лікарня (між іншим, до людей з особливими потребами тут ставляться з усією відповідальністю). Що нині в палаці Комаргорода — до речі, досить нетипова споруда — не зрозуміло. І там, і там — здичавілі парки, за якими ніхто не доглядає: звичне явище у наших широтах. Саме там уперше побачила величезні ясени, котрі могутньою, ще зеленою, кроною підкреслювали глибину неба. І хоч які красиви на неповторному рельєфі Вінниччини відкривалися очам — наприклад, у Бронниці, понад Дністром, на високій горі — але попереду було справ-

«КРАСА УКРАЇНИ — ПОДІЛЯ...»

вання та масштаби вражають і тепер, хоча споруда, якщо й не втрачена остаточно, то заслуговує на куди кращу долю. Звісно, всі ці зайшли експлуататори добряче визискували наш народ, але нині те, що він створив, може стати предметом його власної гордості, чи не так?

Історія Тульчина багата на яскраві факти, пов'язані з постатями інших культур. Цілий рік тут жив російський полководець Суворов, тут написав свою "Науку перемагати". З 1806 по 1807 рік перебував І. Котляревський. Тульчин посідав значне місце в історії декабристського руху. Бував тут і Ю. Словацький, і О. Пушкін, і наш художник І. Сошенко. Гонти й Залізняка саме в Тульчині провели трагічні останні дні, чекаючи на страту...

Про визначного композитора М. Леонтовича (хто не знає бодай його обробок народних пісень, зокрема "Щедрика" й "Дударика"?), нагадує пам'ятник. Родом він — із цих країв, а загинув за таємничих обставин у домі своїх батьків.

Є в Тульчині красназнавчий музей, є й ентузіаст-красназнавці, як-от В. Святелик, котрий вибирав по архівах матеріали й, по суті, власними силами спробував видати брошури з історії міста. Гарно написав він в одній із них: "Як у краплі води відбивається увесь світ, так в історії Тульчина віддзеркалюється історія всієї Європи". Хоч як крути, а все це завдяки магнатам Потоцьким...

Зізнаюся: нічого не знала про уцілілі садиби та палаци у Антополі й Комаргороді. Власниками двох перших сіл були польські графи — відповідно Четвертинський і Комар. Коли шляхтянка Косаківська, що володіла маєтком у Мурованих Курилівцях, відмовилася присягнути на вірність Катерині II, її власність була конфіскована й передана тому-таки Комарові (й такі сюжети траплялися серед польської знаті). Нині в пам'ятці архітектури XVIII ст. у Мурованих Курилівцях — школа-інтернат. Палац, звісно, перебудований, але розпочато роботи з відновлення інтер'єру в окремих приміщеннях, де зберег-

жне диво. І воно відкрилося знову-таки на горі, і знову над Дністром — побіля скельного монастиря с. Лядова.

Співав вітер, "горовий і п'яний" (М. Зеров), ще буйне різнотрав'я горнулося до ніг, а перед зором величний Дністер вигинався могутнім луком, грав плесом проти сонця. Вниз, по той бік, — уже Молдова, і там, і тут, куди сягне зір, — поважні, величні гори із білими вапняковими складками, які нагадують про колишнє праозеро. Подумалося: земля творить мовчазну молитву до неба, й собі праглося помовчати, вслухаючись у вічність. Гори поросли кизилом, що якраз дозрів і обсипався на землю, скумпією з яскравим листям, бруслиною: їм тут привільно й затишно. І скрізь — шматочки кремнію, який так чудово очищає воду.

А що ж сам скельний монастир? Заснований він, за окремими свідченнями, Антонієм Печерським, існує донині. У 1939 році храм, відобраний у скелі, було зруйновано совітами. Зараз є невелика скельна церква, будується нова. Дістатися туди на прощу — справа непросте. Але дорога до храму не зростає.

Інший, сказати б, прахрам, абсолютно таємниче свідчення людського генія, не дає спокою своєю загадковістю. Маю на увазі спокитище в знаменитій Буші на Ямпільщині. Так, це місце переважно асоціюється з яскравою сторінкою в історії визвольної боротьби українського народу проти польських поневолювачів. Саме тут, у місті-фортеці Брацлавського полку, героїчно тримали оборону проти польської шляхти. У лютому та березні 1654 р. вороги намагалися оволодіти Бушею, але це їм не вдалося. У листопаді цього року 60-тисячне військо знову оточило фортецю. Козаки та місцеве населення мужньо оборонялися. Коли більшість захисників загинули, дружина сотника Завісного Мар'яна, щоб не потрапити в полон, висадила в повітря пороховий льох. М. Старицький увічнив ці героїчні події в драмі "Оборона Буші"

раму, точніше, до Буй-1884 р. відкрив ук-Антонович. Отже, на м'я, вапняку, вирізь-ень, люди-авколішки, у, оленя з і стоїть за на рамка з На архео-логічному з'їзді в Одесі того таки 1884 р. цей рельєф класифікували як рідкісну пам'ятку монументальної скульптури часів язичництва слов'ян. Щодо часу його створення, то думки істориків розійшлися майже на півтори тисячі років — від початку нової ери й аж до XVI століття! Мистецтвознавець Д. Степовик у книзі "Скарби України" наголошує: цей рельєф — унікальний, подібного немає ніде, його ні з чим порівняти. Упродовж XX ст. про нього згадують у всіх дослідженнях з історії культури східних слов'ян. Чітке зображення оленя, півня й дерева прочитується як символи, що прикрашали язичницький храм. Храм мав наземну та підземні частини, які сполучалися печерами.

Д. Степовик нагадує: 1961 р. український археолог В. Даниленко, який очолював експедицію, що розкопувала територію поблизу рельєфу, спробував розшифрувати текст у рамці. "Аз єсмь Миробог жрец Ольгов" — такий був напис глаголицею. Експедиція виявила і прочитала на рештках кам'яних стін інші написи. Там зустрічаються імена язичницьких ідолів Перуна і Хорса, князів Олега та Ігоря. Отже, часові рамки створення рельєфу — період князювання Олега (882—912)? Скульптурний Миробог — найдавніший відомий нам портрет у східнослов'янському мистецтві? Хоч як є, вібруюча аура таємничості оповиває це зображення просто неба. Добре, що місце доглянуте, є частиною Бушанського заповідника. Уявляється: деінде цей рельєф став би місцем паломництва туристів, які з усього світу намагалися б потрапити до унікального місця. Та — не в нас... Воно має особливо охоронятися — від руйнівних сил стихії та й від рук сучасних варварів, які скрізь люблять фіксувати: "Тут був я"...

Південно-західна частина Вінниччини понад Дністром — місце поселень ще з часів палеоліту. Саме біля сіл Лядови, Нагорян, Озаринців існували стоянки первісних мисливців за пізнього палеоліту — 40–13 тисяч років тому. Отже, благословенна земля обжита з давніх-давен.

Людмила ТАРАН

●

РОДОСЛАВ

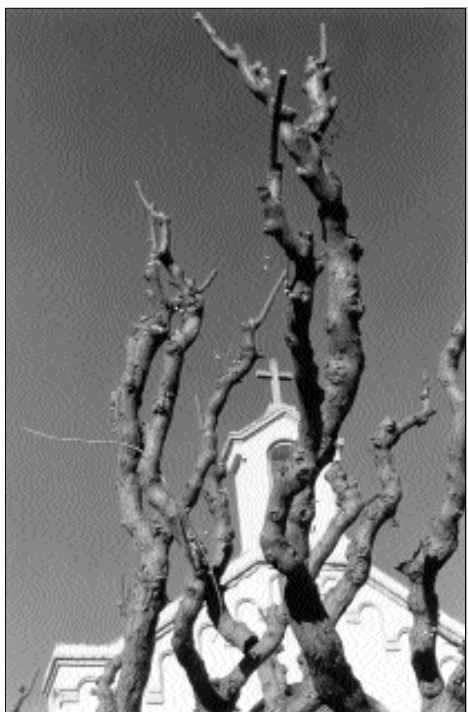
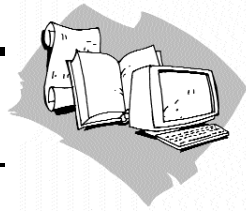
ШЛЯХ ЛЕМКІВСЬКИХ ЦЕРКОВ

Лінія Керзона розділила нас, лемків, каже історик Андрій Шляхтовський, у двадцятих роках умовно на польських і словацьких. Операція "Вісла" — депортувала нас в Крим, Запорізьку область. Але кліматичні умови, навколишнє середовище не дозволили більшості з нас адаптуватися там, і другою батьківщиною нам стала Галичина. Тут виросли наші діти, внуки, збереглась наша культура, звичаї. Кожні два роки охочі їдуть до столиці Лемківщини — містечка Криниця. В лісі (недалеко від містечка) маємо культурний центр, де проводимо фестини, "лемківські ватри", відвідуємо села наших дідів-батьків, записуємо фольклор, бо небагато тут лемків, їх більше в Словаччині та Україні.

Цього року в середині літа на зафрахтованому автобусі ми здійснили давню омріяну екскурсію "Відвідини лемківських церков". Майже в лісах, у невеличких містечках стоять дерев'яні старовинні церкви, дуже гармонійні у цьому гірському пейзажі. Більшість давно вже стали костьолами, однак зберегли, на наше відчуття, душу українського храму. Через півстоліття після операції "Вісла" ці храми ремонтуються, реставруються, кілька з них повернули греко-католикам. В Криниці недавно у співпраці з українським архітектором-лемком Лібовичем Григорієм з Тернополя збудовано православну церкву за кошти, які фінансує Європейський союз. Україна не вклала туди ні копійки, хоча щорічно на рівні прем'єр-міністрів Польщі і України в цьому курортному містечку проходять економічні форуми і, звісно, гостей знайомлять з дуже маленькою лемківською громадою, яка доживає віку і з великими потугами утримує музей "Лемківщина" та кілька українських шкіл. Адже це ж не Богом забута земля, а географічне місце великої гілки українського роду, якого знає цивілізований світ Європи. Погляньмо, каже п. Андрій, поляки лише на теренах Галичини відремонтували понад сотню костьолів, недільних шкіл, своїм коштом в Івано-Франківському університеті ім. В. Стефаника відкрили на факультеті "українська філологія" польську філологію, а також польські класи в школі № 14. Зараз поляки старанно відбудовують костьоли в центральній (Лівобережній) Україні, впевнено просуваючись на схід. Є села в Галичині, де проживає 15–20, іноді змішаних, родин, і це дає підставу полякам відреставрувати костьоли, на Лемківщині приблизно така ж ситуація з українцями, але ніхто з держави Україна їм не допомагає. Варто усвідомити, що реставрація і відновлення церков Лемківщини не менш важлива задача, ніж реставрація їх в Галичині чи Києві. Це також наші корені, частка української цивілізації. І дуже важливо, як вона демонструватиме Європі нашу культуру, зрештою, це імідж України. Саме в цьому місці існує Польща української культури. Тим більше потрібна допомога ентузіастам — лемкам і свідомим інтелектуалам Польщі, щоб зберегти і повернути сюди таку оригінальну і єдину Лемківщину. На етнічному фестивалі в нашому місті очікується делегація лемків з Криниці, де вони радо зустрінуться зі своїми братами, а хор "Лемківщина" готує розширену програму, аби разом з гостями показати свою Лемківщину минулого і сьогоdnішнього дня. Успіхів вам, дорогі лемки.

Степан БОЙКО

P. S. У містечку Шаргороді на Вінниччині в 1999 році на реставрацію польської костелу св. Магдалини витрачено 500 тис. злотих, і стільки ж на костюл в м. Вінниця. В обох костюлах є органи, бібліотеки, а служби ведуться польською і українською мовами.

Погляньмо правді у вічі: в Україні за роки тоталітаризму було проведено масове перейменування населених пунктів. Особливо не поталанило тим, назви яких утворено з етнонімів: ляхи, волохи, вірмени, татари, ізраїльтяни, прусси, шведи, цигани. Замінено й назви тюркського, румунського, турецького і, що теж траплялося, старослов'янського походження. Не уникло гіркої долі й село Туркенівка, яке з часу заснування (перша половина XVIII століття) і до 1945-го року так називалося. Саме тоді, по війні, його за вказівкою "згори" перехрестили. І стала Туркенівка Южним, що за 27 кілометрів від міста Ічні, на Чернігівщині. Це найвіддаленіше село від райцентру. Якось відомий український письменник, до речі, уродженець Ічні Анатолій Дрофань зізнався мені, що у розмові з першим секретарем райкому компартії торкнувся питання щодо перейменування Туркенівки.

— І який це дурень назвав мальовниче українське село Южне?
— Та оцей дурень перед вами й сидить, — той у відповідь.
— А чому Южне?
— Оно ж южнеє Ічні.

Що й казати, влучно відповів партократ Анатолію Дрофаню. Справді, скільки було таких дурнів, наділених необмеженою компартійною владою. Не злічити!

Як відомо, топоніміка вивчає походження, структуру, функціонування, розвиток і поширення власних географічних назв. Топоніми — як дзеркала історії, як вікна у минуле. Скільки цікавого вони можуть розповісти! Ось хоча б наведу приклади, взяті лише з рідної моєї Чернігівщини. А Придесення я, до речі, схилю пішки — від Новгород-Сіверська до Прилук, від Остра до Коропа...

Отже, вчитуюсь у їх сьогодині назви, згадуючи попередні, тобто дореволюційні, до 1917-го року. Так от: село Соколівка Бобровицького району — Дідово, Петрівка Борзнянського — Махнівка, Олексіївщина Козе-

РЕАНІМОВАНА ТОПОНІМІКА

лецького — Розуми, Підлісне — Церковище, Червоне — Билка і так далі. А сіл Жовтневе аж п'ять на карті області. Чимало таких назв, як Першотравневе, Первомайське, Червоне і Красне в різних словосполученнях — Червоноармійське, Комсомольське, Піонерське... Такі приклади можна наводити і наводити.

І все ж будемо оптимістами. До цього закликає заслужений працівник культури України, письменник Станіслав Маринчик. Фільми Станіслава Маринчика — лауреати і дипломанти багатьох міжнародних і Всеукраїнських конкурсів і фестивалів народної творчості. Мій шкільний товариш — один із фундаторів аматорського кіно в Україні.

— Вже 11-й рік пішов відтоді, як ми започаткували будівництво нового дому, який має горду назву — Україна, — говорить Станіслав Гаврилович. — Із здобуттям незалежності відбуваються значні зміни не лише в суспільній сфері, а й у свідомості людей.

— Від радянських часів Україні дісталася гірка спадщина, пане Станіславе...

— Саме так. Отож і роботи — непочатий край. Взяти, скажімо, рух за повернення знищених найменувань населених пунктів. Адже скільки їх — стільки й переказів, легенд, припущень щодо їх походження. Географічні назви передаються з покоління в покоління й становлять неабияку цінність для істориків, філологів, фольклористів, краєзнавців. Тому-то ми повинні охороняти їх як історичні пам'ятки.

— Пригадую, свого часу ти очолював Ічнянську районну організацію Українського товариства охорони пам'яток історії й культури. Хоч це було за радянської доби, але все ж таки тобі чимало вдалося зробити?..

— Доводилося, правда, неодноразово оббивати пороги чиновницьких кабінетів і в Чернігові, і в Києві, аби унеможливити знищення тієї чи тієї сторінки нашої минувшини. Скажімо, скільки було труднощів, пов'язаних з відкриттям у Ічні пам'ятника нашому видатному земляку — скульптору Івану Мартосу. Він — автор пам'ятників Мініну і Пожарському в Москві на Красній площі, М. Ломоносову — в Архангельську, Е. Рішельє — в Одесі, інших видатних творів, які займають почесне місце в історії світової культури.

Гордість української літератури, наші земляки, письменники Степан Васильченко, Анатолій Дрофань, поет Василь Чумак. За нашим клопотанням споруджені їм пам'ятники, їхніми іменами названо вулиці. А оця Ічня широко відзначила 80-річчя від дня народження славного сина України, поета Григорія Ковалю. 20 вересня, у день його свята, сесія міської ради прийняла ухвалу про перейменування вулиці Жовтневої, на якій жив поет, де зробив перші неспівливі кроки у велику літературу, на вулицю імені Григорія Ко-

валя. Це ім'я відтепер присвоєно і школі № 4 міста.

— Пане Станіславе, я ось хочу наголосити на тому, що топоніміка має кілька, так би мовити, розгалужень. Антропоніміка вивчає географічні назви, що походять від людських імен. Наприклад, Миколаїв, Іванівка, Петрівка. Етніміка досліджує назви, що виникли від різних народів і племен — Молдаванка, Печеніги... Гідроніміка вивчає назви всіх водоймищ — від океанів, морів, великих рік і озер до маленьких струмків, боліт, навіть криниць.

— А є ще мікротопоніміка, що опікується топонімами місцевого характеру: назви вулиць, провулків, ярів, горбків, хуторів, перелісків, навіть стежок, окремих угідь, кладовищ... І ось приємна новина — нині в Ічні працює робоча група, створена райдержадміністрацією, з відновлення історичних назв вулиць міста. Й вона дійшла висновку, що необхідно перейменувати 37 вулиць. Їх назви мають увічнити наших видатних земляків-ічнянців.

— Безумовно, це дуже клопітна справа, пане Станіславе. Адже все треба скрупульозно зважити, взяти до уваги думку людей, особливо старожилів міста...

— Безумовно. Тільки так. З'являється в Ічні вулиці місцевого художника і скульптора Василя Швидченка, — людини надзвичайно великого таланту й щедрої душі. Вулиця династії Стороженків. Олександра Стороженко походив із правдавнього козацько-старшинського роду, український письменник. Микола Стороженко — історик літератури, автор праць про життя і творчість нашого духовного батька Тараса Шевченка. Нинішня вулиця Орджонікідзе отримує назву Івана Кмети-Іченського. Що ми знаємо про нього? Зовсім мало. Ще у 1929 році йому вдалося якимось чином виїхати з родиною до канадського міста Вінніпег, а звідти до Сполучених Штатів Америки. Там пан Іван Кмета-Іченський отримав ступінь доктора богослов'я, написав збірки поезій "Хвилі з блакиті", "Крила над морем", "Чаша золота". Поетична творчість, релігійна, наукова та громадська діяльність принесли нашому землякові заслужену шану й визнання на далекому зарубіжжі.

— Славний син України вірно і самовіддано майже століття служив своєму народові, хоча й був одірваний від нього. В Ічні також народився і провів дитячі роки Сергій Маслов. Вулиця Воровського відтепер носитиме його ім'я. Наукові праці вченого — це і літературознавство, й історія древніх слов'янських літератур, і давньоукраїнська мова, це вивчення книговидавництва, бібліотечної справи, палеографії, археографії. Він

фольклористики, і, освіти в Україні його відродження

років з 30 тому я... українців, які... рдоном, талановитого... півної кераміки Миколу Богу, що вже зникне на... павного міста вулиця... Смерлово, а буде імені Миколи Піщенка.

— Ічня відома з XVIII століття як художній осередок керамічного виробництва. Тут виготовляли розписний і своєрідний за формою посуд, кахлі, іграшки. І вулиця у нас була — Гончарівка. Ічнянську керамічну школу гідно репрезентував на багатьох міжнародних виставках Микола Піщенко. Принагідно скажу, що наша самодіяльна студія "Сівач" створила в 1971 році фільм про народного умільця.

— А яку нову назву отримає Червоний куток?

— Є в нашому районі село Власівка, яке ти добре знаєш. Це — батьківщина чотирьох братів, прославлених льотчиків: Героя Радянського Союзу Михайла, орденоносців Миколи, Павла і Віктора Гарамів. У дні минулої війни вони мужньо воювали, знищивши 40 фашистських літаків. Смертю хоробрих загинули Михайло, Микола і Павло. В селі зберігається будиночок, у якому народилися і провели дитинство брати. Так от Червоний куток, пане Анатолію, носитиме відтепер славне ім'я Михайла Гарамів.

— Вже не буде й вулиці П'ятирічки?..

— Натомість імені Василя Штернберга, який був одним з найближчих друзів Тараса Шевченка. Він неодноразово бував у наших краях, тут робив замальовки, писав картини. У 1840 році він створив фронтиспис до першого видання "Кобзаря" Тараса і кілька його портретів. Тарас Шевченко присвятив Василю Штернбергу поему "Іван Підкова", вірша "На незабуду Штернбергові", відтворив його образ у повістях "Художник" і "Музикант".

— На карті Ічні з'являється ще цілий ряд цікавих назв вулиць. Колишні були надто заплітаними...

— Так. Це, зокрема такі: Солдатської слави, Героїв Крут, Івана Мазепи, Козацька, Київська, Івана Богуня, Волі, Злагоди, Якими Сомка, Лесі Українки, Богдана Хмельницького, Свято-Миколаївська, Журавлина, Солов'їна.

Керівництво Ічнянської міськради чинить спротив перейменуванню вулиць. Мовляв, для цього потрібні величезні кошти. Райдержадміністрація займає іншу позицію — вулиці потрібно перейменувати. Її голова пан Анатолій Шкребло на зустрічі з головами політичних партій і депутатами міськради заявив: "Сором, що вулиці Ічні досі носять імена діячів, які принесли тільки лихо українському народу". Такої ж думки дотримується і заступник голови райдержадміністрації Віктор Кичай. Вірю в те, що перемаже все-таки здоровий глузд депутатів і вулицям буде надано нові історичні назви.

Анатолій ТУРКЕНЯ
Фото Оксани ЦЕАЦУРИ

ПРОФІЛАКТИКА... МООВОЮ ОРИГІНАЛУ

"Рекламуючи" послуги ТОВ "Інститут профілактичної медицини "Прем'єр", тижневик міг би на цьому заробити, навіть не маючи ніякого відношення до профілактичних робіт взагалі, та медицини, зокрема. Проте друкується цей матеріал з іншою, хоч і профілактичною метою, яка полягає, насамперед, у нагадуванні громадянам України і тим, хто здійснює свій бізнес у нашій державі, про існування основного закону держави — Конституції України, в ст. 10 якої затверджено, що "державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує її всебічний розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України". А закони держави потрібно і поважати і дотримуватись у своїй діяльності.

Тож поява цієї публікації є адекватною реакцією на поширення в різних регіонах України рекламних проспектів, які інститут "Прем'єр"

розсилає разом із бланками договору з усіма реквізитами і, відрозумі, актом виконаних робіт. Як кажуть: "Фірма гарантує". А йдеться про те, що українське підприємство "ТОВ "Інститут профілактичної медицини "Прем'єр" в особі директора Щербіної Л. О., діючого на підставі Статуту, з однієї сторони, та..." (коментуємо), порушуючи закони України, зокрема ст. 10 Конституції України, запрошує, сподіваємось, громадян України "прийняти участь у роботі інформаційно-консультативного семінару" (прошу вибачення у читачів за дослівний переказ, далі вже без перекладу) "Тендерные процедуры закупок товаров, работ и услуг за бюджетные средства..." (вже не сподіваємось, а напевне ж, саме України і українських громадян — платників податків). Ось лише плутаємося у здогадках і здивуванню нашому немає меж: як далеко зайшла профілактична медицина, про-

пагуючи поряд із медичними знаннями "...особенности проведения тендеров на строительные работы. Нарушения. Конфликты. Проверки", взагалі і... російську мову зокрема.

Учасникам семінару необхідно перерахувати українські 584 грн. "Получателю — ООО "Институт "Премьер" і... знати мову сусідньої держави. Бо мова рідної згадується лише на фірмовому бланку у назві трьох поважних державних інституцій. В оригіналі рекламного проспекту це звучить так: "Министерство экономики Украины. Вищий арбітражний суд України. Державна контрольно-ревізійна служба України", а далі вже мовою іншої держави: "Приглашаем..."

Не будемо завдавати собі клопотів, викладаючи читачеві зміст згаданого проспекту рідною мовою, бо це справа невдячна, та й зробити це можемо не так, як того хотілось "профілактичній медицині". А тому за до-

датковою інформацією просимо звертатись до інституту "Прем'єр" (ЛТД).

Від себе хочу лише додати, що мова — це не тільки засіб порозуміння ділових людей, це душа самого спілкування, база морально-етичних цінностей, без яких неможливо розвивати цивілізовану економічну систему. Україна, як будь-яка інша країна світу, може претендувати на авторитет у світовому співтоваристві, маючи високорозвинену економіку. Тож чи не є поширення подібних рекламних проспектів прямою шкодою цьому авторитетові?

Як не прикро, наведений приклад не є поодиноким, що красномовно свідчить про рівень "діловитості" наших ділових людей, які так наполисто використовують потенціал наших українських громадян для "напрацювання" приватного капіталу і так безсоромно зневажають нашу мову. Брак розуміння мовних

РЕПЛИКА

обов'язків і невиконання їх у своїй діяльності не додає честі діловій людині.

При наявності такої великої, як на сьогоднішній день, кількості подібних порушень маємо ризик жити у країні "дільцов", саме так мовою оригіналу можна передбачити власну перспективу. Та чи погодимося?

А. ТРЕБЕНКО,
зав. відділом секретаріату
ВУТ "Просвіта".
За матеріалами оригіналу
рекламного проспекту.
● надісланого головою
Коломийської "Просвіти"
Василем Глаголюком

Спілкуватися з Миколою Вереснем — суцільне задоволення. Звичайно, якщо вам подобається бути об'єктом його прихованої або цілком відвертої іронії. Тоді нічого не залишається, як по можливості платити співрозмовникові тією ж монетою.

Іронічність екс-ведучого “Без табу” має попит, хоч сам він поки що без роботи. Але й пропозицій не бракує, звичайно, не обминула і Вересня сувора політична реальність — у парламентських виборах він братиме участь, як член Команди озимого покоління — недавно створеного і наразі маловідомого об'єднання.

Наша розмова з Миколою Вереснем стосувалася переважно ролі політики в журналістиці і журналістів у політиці.

ЯКЩО БОЯТИСЯ — ТО
ТІЛЬКИ ЛІТАКІВ І СОБАК

— Не бойтеся, що публіка забуде Вас через тривалу відсутність на екрані?

— Я боюся тільки літаків і собак.

— Чому собак?

— Страх — це не “раціо”, це емоція, тому дуже важко відповісти на запитання, чому саме їх боюся.

— “Без табу” крутили по “1+1” і тоді, коли Ви вже не працювали на телебаченні. Виглядає як порушення авторських прав.

— Це треба адресувати “1+1”, я не є власником цього продукту, можна тільки здогадуватися, чому вони це крутили. Може, бракувало власних програм, може, дуже подобалося те, що я робив.

— Вам завжди це подобалося? Є речі, від яких хотіли б відмовитись, переглядаючи “Без табу”?

— Я своїх програм не дивився ніколи. Перші два місяці дивлюся свої програми, коли, можливо, дещо потребує покращення. Потім навіщо їх дивитися — самозамилування, чи що?

— Або самокритика чи розвиток.

— Якщо ви зробили формат, то розвиток може бути тільки всередині формату. Я дивився, коли хворів і лежав удома — тоді все одно щось дивився.

— Є речі, що залишилися на “1+1” і яких Вам сьогодні бракує?

— Я вже перегорнув сторінку, а ми все ще згадуємо двомісячну давнину — скільки ж можна?

— Мабуть, стільки, скільки потрібно.

— Ну, не знаю... Мине рік, і знову: “А пам'ятаєте, ви колись працювали на “1+1”?”. А я колись працював у педагогічному училищі — років 10 тому. То, може, про це поговоримо?

— Чому б і ні? Тож за освітою Ви — педагог?

— Я передусім історик, а потім уже хтось — може, педагог, а може, дослідник.

— Який зараз опинився трохи осторонь і має можливість спостерігати. Кого з українських журналістів Ви могли б вважати незаангажованими політично?

— Є дві категорії, одна з них — журналісти, які через свої політичні погляди сконцентрувалися навколо Інтернет-видань. Хоч журналістам узагалі не личить мати політичні погляди. Є друга, менша категорія — яка намагається за умов цензури все ж таки працювати. Насамперед, це журналісти “Дзеркала тижня” — вони не є заангажовані, так само як і деякі з тих, що пишуть для Інтернет-видань.

— А телебачення?

— Є “Новий канал”, є “СТБ” — там є деякі журналісти, їх мало, і вони намагаються уникати моментів, що можуть поставити під удар їхню кар'єру — прізвищ не називаю.

— Свого часу Ви зауважили, що на телебаченні неможливо займатися політичною журна-

лістикою.

— Я і зараз залишаюся з цією думкою. Можна бути менше залежним чи більше залежним — як у кого виходить. Чому я такої думки? Наприклад, у телебачення мало грошей, бо немає рекламного ринку. Тоді прийшов Фонд Сороса і сказав — ми покриємо ваші витрати на передвиборчі дискусії, і не знайшлося жодного каналу, що взяв би участь у конкурсі. Це і є відповіддю на Ваше запитання.

— Ви говорите про небажаність політичних поглядів для журналіста, однак самі йдете в політику.

— А у вас є бодай найменший доказ того, що я зараз є журналістом? Хіба я працюю на якесь видання? Це суверенна воля кожної людини — робити те, що вона хо-

Микола ВЕРЕСЕНЬ: «Я КЕРУВАВСЯ ЕМОЦІЯМИ ТІЛЬКИ ОДРУЖУЮЧИСЬ»

че. Якщо хтось працював пілотом, а потім став фермером, то де тут проблема?

— Тільки пілот чи фермер не мають такого впливу на громадську свідомість, як політик і журналіст.

— Отже, це якось обмежує можливості людини бути тим, ким вона хоче?

— Здається, тут йдеться про взаємообмеження — або політик, або журналіст.

— Тож ви й відповіли на своє запитання.

— Хотілося б, щоб це зробили Ви.

— Я не функціуюю зараз як журналіст. Викликає певні підозри, коли журналіст іде в політику в країнах, які чомусь називають цивілізованими. Певною мірою журналістом був Уїнстон Черчілль, коли він описував події в місцях, де він перебував у складі військово-експедиційних корпусів. Потім він став політиком.

— У країнах, про які йдеться, трохи інші умови, а наші, тим часом, ставлять обмеження.

— А я думаю, що якраз ніяких обмежень вони не ставлять. Хто вам скаже про обмеження?

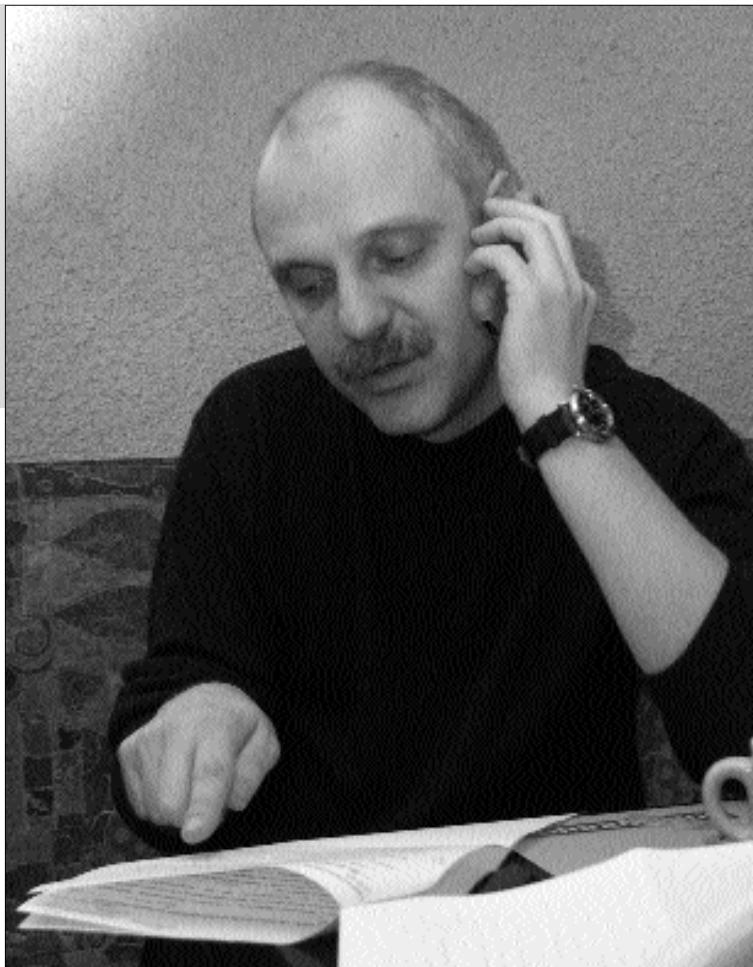
— Та будь-хто. Наприклад, Ваш колишній колега В'ячеслав Піховшек пішов у Демсоюз і відомо, що у зв'язку з цим робиться на каналі “1+1”.

— Як на мене, йдучи в політику, краще припинити участь у будь-яких проектах, за винятком, може, якихось документальних фільмів не на політичну тематику. А щодо Піховшека, я не коментую дій своїх колег.

— Тоді прокоментуйте Ваше прощання з “1+1”.

— Я це пояснював дуже багато разів. Причина — цензура.

— Що ж Вам забороняли?

— Мені не забороняли, мене просили перед тим, як щось роблю, повідомляти, що і навіщо це роблю. Це неповага до професіоналізму. Навряд чи ваш головний редактор, знаючи, що ви йдете розмовляти зі мною, говорить вам про те, що саме маєте питати і як при цьому виглядати і чи пити чай чи каву під час розмови.

— Два місяці тому Ви говорили, що повернення на “1+1” неможливе. Що мало би статися, щоб таке стало можливим?

— Я ніколи не кажу “ніколи”, хоч не знаю, що мало би статися, може бути, колись і повернуся. Маю договір про наміри з “Новим каналом”, процес іде.

— А Ваші колеги Олександр Кривенко та Ольга Герасим'юк залишилися на “1+1”. Чому, на Вашу думку, тут не спрацювала журналістська солідарність стосовно Вас?

— Це треба у них запитати. Я не аналізував, кожна людина має суверенне право робити, що вона хоче. Щодо журналістської солідарності — коли ви мені покажете, де вона існує в цій країні, я вам одразу ж відповім на ваше запитання.

Що, треба було одразу всім усе кинути і через якогось Вересня змінювати своє життя?

— Якби “якийсь Вересень” не був одним з обличчя каналу.

— Врешті-решт, може, вони не стикалися з тим, із чим я зіткнувся, отже, у них не було підстав. З Кривенком на тему мого відходу ми швидше жартували, не говорили. А з Олею взагалі не були в контакт з тих часів, не дзвонила вона мені. Якщо подзвонить, я її про це питати не буду.

“В УКРАЇНЦІВ ВЕЛИКЕ
СЕРЦЕ, А З ГОЛОВОЮ —
ПРОБЛЕМИ”

— Давайте поговоримо про “Без табу”.

— Давайте.

— “Без табу” ішли в запису, “живцем” їх не знімали. До якого рівня наше телебачення ще не доросло?

— Різниця між прямим і непрямым ефіром дорівнює нулю, якщо в країні нема цензури.

Така програма, як “Без табу”, дуже сценарна, це ближче до кіно, ніж до телебачення. Тому її неможливо зробити в прямому ефірі. Складників цієї неможливості дуже багато. Наприклад, гість може забути сценарій, може злякатися і просто втекти — усі ж живі люди. Я не думаю, що десь у світі таку програму робили би “живцем”.

— Тим не менш, у США ток-шоу саме так і роблять.

— “Без табу” — це не зовсім ток-шоу, а американці не дуже схожі на українців. “Что русскому хорошо, то немцу смерть”. Ми і так боялися за “Без табу”, бо не були переконані, що люди взагалі щонебудь говоритимуть. У другій програмі наш герой схопився на першій секунді, заплакав і вибіг. Це зовсім не було смішно, це була його особиста велика трагедія. Скажіть мені, що я робив би з цим у прямому ефірі? Треба думати про глядача, а він не любить паузи.

— Зате любить саме такі непередбачувані ситуації.

— Розкажу анекдот — добродій сидить біля Манхеттенського банку і продає насіння. До нього підходить другий і просить позичити 100 доларів. “Не можу — у мене домовленість із банком. Я не надаю позик, а він не продає насіння”. Якщо ви є великим фахівцем у галузі телебачення, то давайте я буду продавати насіння, а ви надаватимете позики.

— Якщо перед тим хтось

надасть їх мені. У “Без табу” Ви були доволі жорстким ведучим, який відверто “тиснув” на співрозмовників. Це був певний самозахист?

— Це була думка про глядача. Я не переконаний, що глядач любить саме жорсткого ведучого, але в цьому переконаний рейтинг. Я знаю, що поблажливі, такі собі українські візерункові програми рейтингу не мають. Інколи кажуть “о, ваша остання вистава — це чудово!” А коли кажуть “слухайте, ваша вистава — це провал”, це чомусь користується більшим попитом.

— У Вас ніколи не виникало відчуття повного провалу стосовно власної роботи?

— Ніколи. Коли хтось говорив щось подібне, я телефонував до відповідного відділу “1+1” і цікавився — які там цифри?

— Їхня мова переконує більше, ніж будь-які емоції?

— В українців дуже велике серце, бо емоцій забагато, з головою проблеми. 10 років живемо великим серцем, подумати вже треба.

— Серцем Ви ніколи не керувалися?

— Коли одружувався — керувався. Коли з донею своєю проводжу час — їй два роки, там “раціо” не працює, там — “емоція”.

А в журналістиці головне — кухня. Це моя мрія — зробити програму про кухню. Ще коли вів “Телеманію”, робив декілька таких фільмів про кухню. Вона стосується всього.

— Із чого складається Ваша?

— Спочатку ти щось аналізуєш, потім робиш. Чому саме так — я не знаю. Як не знає і Андрій Шевченко, чому саме так, а не інакше забиває м'ячі. Я, наприклад, пишу ручкою, комп'ютером не користуюся — я його не знаю, бо він живе в іншому вимірі.

— Свого часу Ви зізналися, що не любите жінок-журналістів. Чому?

— Там був інший контекст. Я, до речі, дуже люблю Юлю Мостову. Якщо у словосполученні “жінка-журналіст” перше слово — “жінка” — це погано. “Журналіст-жінка” — це може бути. В журналіста мають бути сильні лікті. Коли беремо в когось інтерв'ю, я підійшов першим, а мені кажуть: “Я — жінка, дайте мені”. В моїй практиці таке бувало. Як я тоді маю своїм глядачам казати — знаєте, я мав на меті зробити гарне інтерв'ю, але з чемності пропустив жінку, і ви нічого не побачите. Якби ви бачили, як працюють в екстремальних ситуаціях оператори, — там насамперед лікті, навіть не очі. Коли жінка вважає, що з нагоди її жіночості треба поступитися, то...

— Це зробить хто завгодно, але не Ви?

— Той, хто поступиться, не є професіоналом. Бо я дбаю і про тих жінок, які хочуть дивитися чи читати журналістський матеріал.

— Вважається, що український журналістський матеріал наразі важко порівняти із західним.

— У чому різниця між радянським чи пострадянським і західним телебаченням? Перше покаже гори трупів, тобто смерть, але не положи, тобто життя. Отже, там демонстрація життя, тут — смерті.

Західного на нашому телебаченні заледве 5–10 відсотків. Форма може бути західною, зміст — ні. Коли ведучий каже: “Міністр оборони має піти у відставку, бо він приховав збиття літака”. Але при цьому не ставить запитання, що ж робив у цей час головнокомандувач? Напівправда — це і є спеціальна, саме радянська штука. Або тоталітарна.

У церкві, розписаній у Катеринославі 1911 року українським Чурльонісом — Юхимом Михайловим, — й досі спортзал... Кілька виступів преси у цій справі не мали жодного ефекту.

Про уродженця Таврії українського художника Юхима Михайлова (1885—1935) вже розповідалося на сторінках преси. Та все ж нас турбує доля творинь "українського Чурльоніса" — саме так назвав свою статтю про нього 1986 року в "Літературній Україні" палкий пропагандист спадщини художника Юрій Васильович П'ядик із Києва. Торік влітку мені пощастило ознайомитися з роботами Михайлова у приватній колекції Юрія Васильовича. Вразило, що роботи в цій колекції зовсім маленькі. Але ж не розмірами визначається мистецька вартість твору...

Основну спадщину митця його дружина, рятуючи картини, вивезла за кордон — спершу до Німеччини, а потім до США. Там відбувалися виставки його робіт 1989—1990 років. Кореспондент Асошіейтед Прес, інші американські мистецтвознавці вітали сонячний український талант (власник колекції, зять художника Юрій Чапленко надіслав мені ксерокопії статей). Той же Юрій Чапленко разом із дружиною, донькою художника Тетяною підготував і видав 1988 року у США розкішний альбом, присвячений життю і творчості Юхима Михайлова. Талант, який зродився в таврійських Олешках, але був засланий у непривітний північний Котлас (ось вам антитеза: південь-північ, сонце-хмари...), відкрився світові!

До речі, порівнюють його з литовським художником Чурльонісом неспроста: у творчості обох дивовижно поєдналися живопис і музика, а завдяки метафоричності їх вважали символістами. Окрім того, обидва спиралися на традиції національного фольклору.

Ось що згадувала вдова митця Ганна Олексіївна Михайлова (1890—1979), корінна москвичка,

яка всім серцем полюбила Україну і її народ. За спогадами Ганни Олексіївни, того року чоловіка послали в касарні (казарми) Катеринослава. "Полкове начальство, дізнавшись, що має художника, взяло його до бригади, що розмалювала полкову церкву. Нелегко було це робити, бо стелю треба було малювати, лежачи на спині, на дошках. Спина терпла, фарба крапала на обличчя. Але це вже було справді тримісячне свято: без догляду начальників, улюблена робота за фахом!.." (цитую за збірником: "Юхим Михайлів. Його життя і творчість", виданим 1988 року

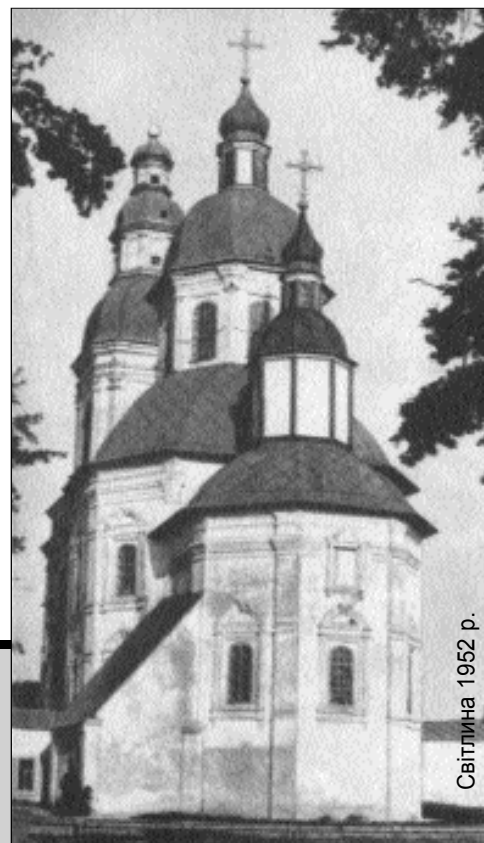
про цю приметну споруду майбутні архітектори і будівельники? Навряд...

Колишній храм страшенно стиснутий зусібіч різними господарськими будівлями, ангарами, гаражами тощо. Його навіть сфотографувати до ладу важко! Це — зовні, а всередині? Стеля і стіни храму забілені в ті часи, коли нас оберігали від релігійного опіуму. Юні гімнасти охоче позують під бадьорим плакатом "Привіт учасникам змагань!" Директор спорткомплексу повідомив, що вже були тут представники церкви (чи церковної громади) і порушували питання про повернення храму віруючим...

Колись, на початку століття, ця церква стояла на просторій Абрамівській площі. 1930 року, у розпал індустріалізації, площу віддали під будівництво нинішньої Придніп-

валася церква 228 піхотного запасного полку, яка збереглася дотепер всередині подвір'я будівельного інституту (зараз у ній спортивний зал). У цій церкві в 1918 р. мене хрестили, а всередині церковної огорожі була похована моя бабуся — Марія Костянтинівна (померла десь в 1923—1925 рр.)

Я докладно цитую різні доступні джерела, щоб переконати і себе, і читачів, що йдеться саме про церкву, яку розписував Юхим Михайлів. На старих фотографіях збереглося зображення цієї Хрестовоздвиженської військової (ще казали —

Світлина 1952 р.

ЗА КОГО Ж ТИ РОЗІП'ЯВСЯ, ХРИСТЕ, СИНЕ БОЖИЙ?!

в США).

Де ж та церква? Чи збереглася вона? Чи не втрачена у руйнівних хвилях воєнного більшовицького безвірництва? Такі питання виринали, коли ми з краєзнавцем Валентином Старостіним у грудні 1997 року вирушили на пошуки цього храму. На нас чекала невеличка сенсація, якою хочеться поділитися з зацікавленими читачами — церква частково вціліла. Стоїть вона, щоправда, без куполів-бань і використовується зовсім не як культова споруда. В ній нині спортзал Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Подумалося: чи знають

ровської академії будівництва та архітектури (якийсь час цей заклад називався Інженерно-будівельним інститутом і лише віднедавна дістав нинішню назву). Мій знайомий, нині покійний, викладач Дніпровського гірничого інституту Віктор Максимович у рукописній праці "Моє місто" (1984) згадує, що до революції його дід мешкав саме навпроти, у цьому куточку старого Катеринослава:

"У той час місце перед його будинком являло собою майже порожню т.зв. Абрамівську площу (вона зараз уся зайнята будівлями інженерно-будівельного інституту). Якраз навпроти будинку розташу-

офіцерської, а директор спорткомплексу каже — гусарської) церкви, збудованої в характерному і досить типовому для того часу неоросійському стилі. Її спорудження завершилося 1911 року, що збігається з появою в місті Юхима Михайлова. Отже, практично немає сумніву в тому, що він розписував саме цю, а не якусь іншу церкву. Є також відомості, що куратором або консультантом при будівництві був відомий у місті фахівець, любитель церковної старовини, дослідник архітектури Володимир Машук, який під час Першої світової війни фотографував у Галичині

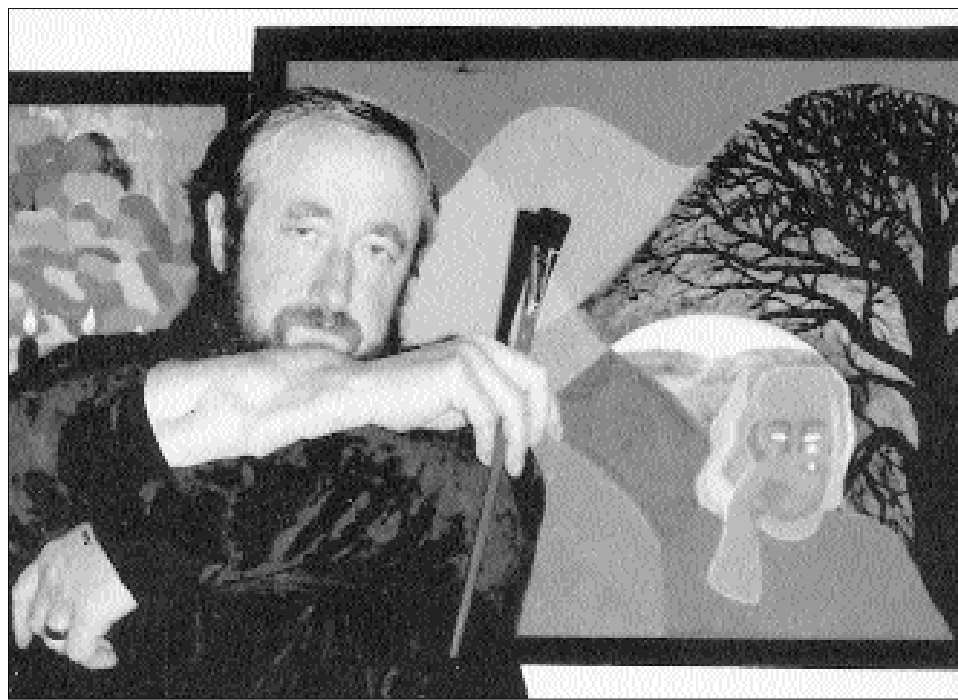
тамтешні церкви. Цікаво й те, що з Катеринослава Михайлова перевели служити у Крим — до Севастополя... Та це — окрема й малодосліджена сторінка його біографії.

Підсумок: храм, розписаний Михайловим, стоїть давнім символом агресивного безбожництва. Несамовіт згадується ще один улюблений символ художника Михайлова, символ Українці-чайки: "Ой горе тій чайці, чаєчці-небозі, що вивела чаєняток при битій дорозі". Скільки ж можна залишатися нам при битій дорозі Історії?

●

Микола ЧАБАН,

БАРВА І ХАРАКТЕР — НЕРОЗРИВНІ

Стефан-Арпад Мадяр

З нагоди 385-ї річниці друкарні Києво-Печерської лаври, в приміщенні якої нині розташований Музей книги і друкарства України, фонд останнього поповнився торік унікальними експонатами. Серед них і лаврське видання "Тріоді пісної" 1640 р., що побачило світ у той час, коли на чолі книговидавничої справи тут стояв визначний релігійний і культурно-освітній діяч, засновник Києво-Могилянської

академії митрополит Петро Могила. Видання "Тріоді" цікаве саме вміщеними у ній "синачськими" — короткими оповідями про життя святих, переклад яких із грецької на українську мову зробив Тарасій Земка. Цінність великоформатної книги доповнюється ще й майстерним художнім оформленням, багатим на барокові гравюри.

Музейну колекцію поповнили книжки, ви-

дані XVIII ст. у Києві та Чернігові, а також мініатюрний "Псалтир" 1-ї половини XIX ст. До зібрання книг XX ст. належить рідкісне видання "Прикрас рукописів Галицької України", що здійснене 1922 р. у Жовкві (Львівська обл.). Усі ці книги — щедрий дар талановитого київського художника, відомого видавця й мецената Стефана-Арпада Мадяра, що багато років підтримує тісні зв'язки з Музеєм книги і друкарства України.

Визначальна риса характеру С.-А. Мадяра — залюбленість у рідний край, його своєрідне мистецтво. Народився Стефан-Арпад на мальовничій землі Закарпаття у небагатій родині угорця Йосипа та словачки Марії. Як найдорожчу реліквію сім'я зберігала картину відомого закарпатського художника першої половини минулого століття Адальберта Ерделі, — зображений ним літній сад став першим художнім досвідом хлопчини, який ще в дитячі роки захопився малюванням, особливо берегів Латориці. А здобувши фахову освіту на графічному факультеті Українського поліграфічного інституту імені Івана Федорова, став неабияким живописцем та графіком, що засвідчили його виставки "Варіанти безконечності", "Колір енергії, енергія кольору", котрі з великим успіхом експонувалися в Австрії, Німеччині, Угорщині, Швейцарії.

Отож Стефан-Арпад Мадяр по праву вважається одним із провідних фахівців України в галузі історії мистецтва, іконографії. А ще в його доробку — робота у видавництвах як художника-графіка, ілюстратора книг, причому багато з них на престижних книжкових вернісажах були удостоєні найвищих нагород. Він також один із тих, хто відроджував сучасне книгодрукування релігійної літератури в Україні.

Багато діячів культури, співробітників музеїв, мистецьких установ із вдячністю говорять про спонсорську діяльність митця — активного члена благодійної міжнародної організації "Тріумф серця". Окрасою зібрання Музею стали придбані за його допомогою і такі книги, як "Євангелія" (1733 р.) з ілюстраціями Аверкія Козачківського, знаменитий "Києво-Печерський патерик", виданий лаврською друкарнею у 1859 році, "История графа Рымникого князя Итальянского Суворова" (1853 р.) з багатьма чудовими ілюстраціями Тараса Шевченка, широко знані Гоголівські "Вечера на хуторі близ Диканьки" (видання 1874—1876 рр.) з літографіями видатних художників Костянтина Трутовського, Івана Крамського, Іллі Рєпіна.

Плідна діяльність С.-А. Мадяра — художника і вченого у теоретичній та практичній дослідницькій роботі в галузі кольорознавства, впливу кольору на сприйняття людини. Він творець унікальної теорії, яка обґрунтовує зв'язок внутрішнього кольорового біорезонансу людини з навколишнім середовищем. До речі, ця теорія дедалі більше знаходить різнобічне практичне застосування.

Отож ця мудра і щедра на добро людина робить усе, що може, для піднесення духовності і культури в Україні. Мистецтво його по-справжньому служить красі — спільному нашому благу.

Микола ГЛАМАЗДА,
мистецтвознавець

●

ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА — ПОЛІТИЧНА МІШЕНЬ?

Науково-дослідний Інститут українознавства Міністерства освіти і науки України святкував 24 січня своє десятиліття. Подію, зрештою, поглинує виборчий синдром, якби... Якби за тими офіційними промовами і нагородами, за тими квітами, факсами, картинками і мисливським ножом у подарунок не було однієї "страшної" речі...

Великої політики і того, що зветься посттоталітаризмом. Коли наукова діяльність стає політикою і навпаки, коли українське для влади — офіційне і карнавальне, спокійно жити не зможе ніхто, а Дев'яте березня може повторитися не раз...

На "відзначенні" були когорта відомих політиків, громадських діячів, науковців і тих, хто постійно на вечорах у Будинку вчителя. Серед тих — колишні сексоти (тепер інакше називаються), наші "філи" і "фоби".

Усе було абсолютно пристойно. Цьому "слугували", з одного боку, наші авторитети освіти, науки і навіть культури (народні та заслужені артисти), з іншого — офіційні політики, носії влади з грамотами, нагородами, подарунками.

Лише ті, хто більш-менш дотичний до Інституту українознавства, знають не те, що бачать. Знають те, який політичний галас здійнявся у 1992 році при його "створенні". Знають і те, що до сьогодні він працює на

грані зриву. У політичні ігрища втягнуто не просто "дуже знаних людей". Супроти Інституту "постали" цілі установи, до того ж — державні. У "конфлікт" втягнуто навіть тих, хто вважає себе патріотами. Особисто мене знаний поет-патріот С. переконував у тому, що "українознавство — абстрактне й ненаукове поняття", навчальна програма з українознавства "повторює програми з української мови, історії, літератури", а ректор КНУ ім. Т. Шевченка Скопенко — "молодець, що виганяє Інститут зі свого корпусу". Як такий розумний і авторитетний чоловік — Анатолій Погрібний — може захищати того Кононенка? — дивувалися колеги пана Погрібного.

Роль шановного пана Скопенка у діяльності Інституту українознавства з'ясувати поки що недоцільно хоча б через його заангажованість у певному виборчому блоці. Можна говорити лише про те, що Інститут українознавства сьогодні — у своєрідному підпіллі.

Але усе було абсолютно пристойно. Святкували десятиліття. Люди зібралися гідні й поважні. Від Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета до Голови Комітету ВР з питань освіти і науки Ігоря Юхновського, Голови УВКР Михайла Гориня, Голови Всеукраїнського педагогічного товариства імені Григорія Ващенко Анатолія Погрібного, Заступника Голови ВУТ "Просвіта" Миколи Нестерчука, нардепів Удовенка та Пересунька... Скромно і змучено усміхався й дякував Петро Петрович Кононенко за всі "хвали" на честь Інституту.

Пишно вітали герольди від "найперших осіб" — Кременя, Омельченка... Послання пана Міністра транспорту Пустовойтенка дехто не зрозумів, примусивши пана Погрібного прокоментувати: "Пан міністр прагне забезпечити транспортом Інститут на всеукраїнському рівні"... Публіка на мить онімліла від вдячного шоку.

Про політику знову змушений говорити пан Юхновський. "Коли ми починали Україну, нам говорили не дуже поспішати з українською мовою, українознавством. Але сьогодні агресія Росії зробила завдання у десять разів важчим. Треба не просто поспішати, а застосовувати усю силу..." Чулося напруження, кожен "неофіційний" виступ нагадував про небезпеку й силу. Нардеп Пересунько згадав і ядерну зброю, і тих, хто її віддав. Хоча перші керівники держави склали зброю, ми не маємо права це робити, закінчив промову депутат. Михайло Горинь, натомість, згадав Бісмарка ("Ми виграємо війну завдяки нашому вчителю") і вивів: "Ми виграємо Україну завдяки українознавству..."

Скромно і змучено усміхався й дякував Петро Петрович Кононенко... Говорив довго і правильно. Постійно згадував слова генія Тараса Шевченка... Україна — це ми, твердив. У кінці лиш сказав фразу, яка ніколи, мабуть, не зітреться з моєю пам'яттю. Вона — важка і несприйнятна. "Який народ таланови-

Петро Кононенко — не політик

тий — ми. Завжди даємо і даємо усім. Усе народжуємо і народжуємо! Матір..."
Я просто хочу бути батьком — не матір'ю...

Олександр СОЛОНЕЦЬ

До столиці на три дні приїхали 127 дітей, здебільшого зі східноукраїнських дитячих будинків. Акція "Берег надії" їм до душі, очевидно. Коли знову? — питають.

22 січня 2002 року. Усе того дня у Верховній Раді нагадувало казку. Головними героями були ті, хто її найбільше й любить. Казку, звичайно. У Раді діти були вперше, хвилювалися й не знали до пуття, чого ті дорослі їх сюди зібрали. Далекі політичні амбіції могли мати тільки спостерігачі, ліцеїсти "розкрученого" в столиці "Лідера",

найближчі — віце-спікер Степан Гавриш у ролі головного в "дитячому парламенті". Політикою та березневими виборами дітки з дитячих будинків та шкіл-інтернатів цікавилися лише у вигляді добавки на сніданок,

на" та гра у парламентарів у стінах цієї далеко не дитячої установи.

На "розумні" запитання про "значення, висновки і таке подібне" від подорожі до столиці, дівчатка і хлопчики просто усміхаються, ніяковіючи. Невже дядя чи тітонька не розуміє, що "значення" їх хвилюватиме набгато пізніше. "Дуже подобається, нові друзі..." — говорять вони. І більше не треба: сьогодні вони хочуть насолодитися від самого процесу життя. Якщо її немає, то чи варто жити далі?..

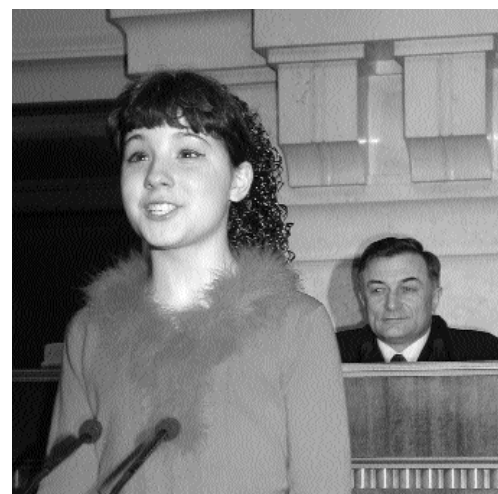
Розпочинається сесія дитячого парламенту. Діти, на відміну од депутатів, повсідалися щільно, відчувалася якась єдність. Територіальні чи вікові різниці для них уже не існують. Створено велику дитячу фракцію, і головує на сесії пан Степан Гавриш вводить дітей у політичний розклад дорослої Верховної Ради. "Зліва сидять комуністи, далі — зелені, там — ДемСоюз, там — регіони... праворуч групуються праві "Реформи і конгрес"...

Дітям, як і багатьом дуже розумним дорослим, не зрозумілий поділ старших парламентарів, але відчули

Першою насмілюється вийти смаглява (східного типу) дівчинка у червоному платтячку. Тая Коваль — з нікопольської школи-інтернату.

"Ми будемо добре вчитися, працювати", — схвилювано видихнула Таячка слова, котрі учила напередодні зі своєю вчителькою. "Від цього залежить майбутнє держави", — високо підняла дівчинка, коли раптом зірвалися на її честь шалені оплески дітей-друзів. Не могла отямитися від щастя, груди пришивидшено заходили, розгубилася... Завчені слова про літній зарібок у 20 тисяч гривень здавалися їй дурницею у таку мить... Сяючі очі Таї раптово отинилися війками. Сльози лагідно вмили її чудову усмішку...

Тут дорослий "пан Степан" допоміг дівчинці: "Таячко, ти краще висту-

Таячка плаче, вона щиріша за більшість депутатів

ну дитину-сироту суми, яка дорівнює зарплаті Міністра України", "Про обов'язок держави любити дітей, щоб вони були найщасливішими у світі".

Найкращі "молоді політики" одержали від дорослих подарунки й грамоти. Дітки довго милувалися своїми іменами на цих поважних паперах...

Три дівчинки з інтернату Нової Водолаги (Харківська область) були сумні по закінченні. Їм не хотілося їхати на батьківщину. Важко — діляться думками Януса Попович, Ганнусі Семикрас та Навроцька. Вихователь розводить руками: "Діти, щоб їсти сидіти у їдальні, власноруч робили лавки... Яна не потрапила у фінал концерту тільки через неясну "мінусівку". А як ми її у своєму селищі можемо записати? Можливо, хтось допоможе нашим дітям?.."

Такі запитання не задавали діти дядям-парламентарям. Можливо, тому і не допомогли? Відповіді мають дати наші депутати завтра. Або діти післязавтра. Але боюся, що тоді вона не сподобається нікому.

Сашко ЗУБ

ДІТИ У ПАРЛАМЕНТІ: КАЗКА...

обід чи вечерю та якихось "незвичайних подій", як-от поїздка у столицю, виступ у грандіозному Палаці "Украї-

себе якось недобре — їх немов поділили...

Пильно і з надією дивляться дівчатка з місць "дорослих зелених" на пана Гавриша, що промовляє: "Я не знав навіть у дитинстві, що існує той Палац "Україна". Вони вдячні йому, навіть зеленим: "Дивися, у мене теж зелений бантик..."

Нарешті якийсь суворий наглядч Регламент дозволив дітям вийти до трибуни. "Там — сходинка пошани спеціально для нас". Вони мають три хвилини, щоб сказати Україні все. Те, що вчили з вихователями і те, про що не хоче говорити ніхто.

Не нагадуйте, пане Гавришу, їм, "щоб не ображали один одного і говорили по темі". Безглуздо їм когось ображати, а тема їхня — це життя.

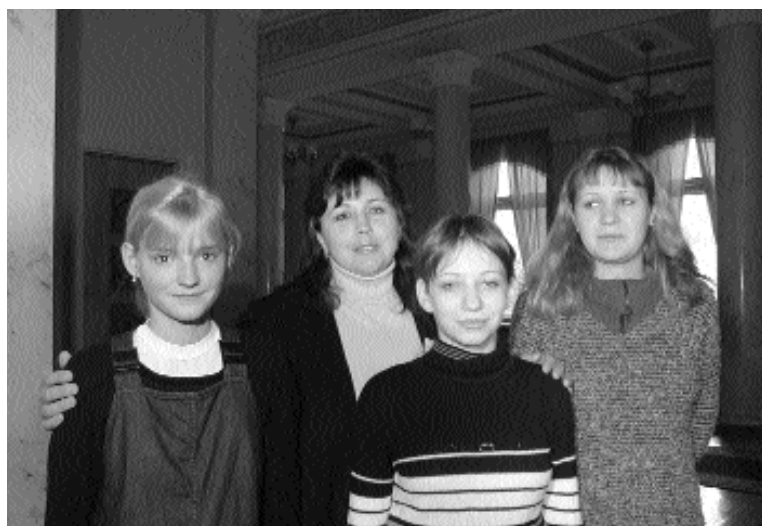
Вони насправді щиро сприймають слова головного, що "є першими дітьми, які прийшли до свого батька — Верховної Ради". Прагнуть відкрити цьому всесильному батькові свою душу, прагнуть допомоги.

пала, ніж багато наших старших депутатів..."

Усе стало на місця. Діти далі говорили щиро. Якесь трієчка зачитала віршика: лише в такт колихалися кольорові бантики дівчаток-першокласниць й задоволено плескала публіка. Усім "ораторам", безумовно, приємно було прочитати своє прізвище на великому табло Парламенту.

Чимало запитань були аж занадто прямими й незручними для головного. Януса Попович перевершила усіх. "Чи не плануєте Ви стати Президентом, і що зробите тоді для нас?" — просто, без зайвих слів спитала дитина. Пану Гавришу довелося стати лише політиком, нагадавши про "вирішальну роль народу"...

Пан Регламент оголосив процедуру голосування. 25 діток мали можливість погратися у "прийняття закону". Однозначно, діти прийняли гарні "закони": "Про безкоштовне медичне обслуговування і навчання дітей-сиріт в Україні", "Про виділення на кож-

Дівчатка з Нової Водолаги вірять у любов батьків-депутатів

ОСНОВА СВІТОГЛЯДУ

Закінчення. Початок на с. 1

ТВОРИМО НАЛЕЖНЕ ВИХОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Власне там, де — від учня до прибиральниці — спостерігаєш особливу ауру доброзичливості, де не тільки у привітанні чи в бажанні відповісти на твоє запитання, але й у погляді вловлюєш готовність господаря становища прийняти гостей на допомогу, таке виховне середовище — реальність. Як пройти до книгозбірні, де відбудеться “круглий стіл”, на якому поверсі розташувалася картинна галерея, — не можна підготувати учнів до випадкових запитань, — видно, що вони самі зацікавлені в добромуморі гостей ліцею, бажано відповісти якнайточніше, просто допомогти... А як поважніють усміхнені ці обличчя, коли йдеться про святу — Державний Гімн, Прапор, українську мову, з якою увагою вслухалися вони в реферати наставників і ровесників, коли йшлося про суспільну відповідальність за життєздатність патріотичних переконань! А на конференції лунали й принципові випадки проти обивательського ставлення — за Огієнком — до власної участі в житті суспільства. “Роздуми про

Біля картин Чінди

почуття меншовартості”, виголошені учителем фізики Михайлом Кононенком, спонукали присутніх усвідомити: той, хто не знає і не поважає твоєї мови — наймит або окупант.

У виступах заступника директора з науково-методичної роботи УГЛ Оксани Салати, викладачів педагогіки педколеджу КНУ імені Тараса Шевченка Ольги Завалій, Євгенії Ярошенко, як і асистентки Оксани

Бабіної, йшлося про належну роль учителя й родинного виховання в науковій спадщині І. Огієнка, а також про досить гострі проблеми розвитку освіти в Україні. Учениця УГА Поліна Ювченко зацікавила присутніх дослідженнями Івана Огієнка в царині дохристиянських вірувань українців, а студентка факультету соціології та психології КНУ Ольга Ягупова — заходами особистості педагога за Іваном Огієнком. Власне, ці та інші теми знайшли продовження за післяобіднім “круглим столом”, але особливо схвилював присутніх пафос аспіранта Академії Збройних Сил Євгена Литвиновського: духовна спадщина митрополита Іларіона тільки тоді зможе прислужитися суспільству, коли суспільство створить відповідне духовне оточення для кожного громадянина. А без належного забезпечення життєдіяльності рідної мови, шанобливого ставлення до національної культури й історії повноцінний громадянин неможливий. Якщо ми сьогодні ж не подбаємо про становлення виховного оточення молоді — студентів, офіцерів, міліції — ми втратимо своє право на духовну спадщину вождів нації, зокрема й митрополита Іларіона.

Важко було не пристати до думки молодого ад’юнкта — його устами говорило саме сьогоднішня.

ЧИ МОРАЛЬНІСТЬ МОЖЛИВА БЕЗ РЕЛІГІЇ?

Як можна було переконатися на матеріалах архіву Алли Марушкевич, правнучки митрополита Іларіона, що демонструвався на конференції, на початку минулого століття

це питання дискутувалося досить активно, але гору взяв кантівський принцип суспільної поваги до ближнього. Таким чином обов’язок кожного з живих обмежується лише тим, аби не зачепити самолюбства ближнього. А це, на жаль, і вкорінює гордію, котру Євангеліє визнає джерелом усякого зла. Що сталося через це — відомо: світ було залито кров’ю ближніх задля “рівності та братерства”.

Чому ж такою недоступною виявилася Заповідь Христа “Люби свого ближнього як самого себе”, — цієї найсоціальної науки людської історії, як вважав Іван Огієнко? Тому, що служіння Господові означало служіння народам. А совість потрібно було визнати присутністю Господа в наших земних справах.

Безбожництво вдалося до людських жертвоприношень — в ім’я Революції. Та закладалася хибна теза, як постулат, ще в духовних училищах! Митрополит Іларіон наводить яскравий пророчий приклад перевернення, якщо не фальсифікації, Послання Апостола Павла до Євреїв 6.7, у якому сказано: “...земля, що п’є дощ, який падає часто на неї, і родить рослини, добрі для тих, хто їх вирощує — вона благословенна від Бога приймає”. Нам дісталася в спадок надзвичайно важлива соціальна наука Апостола Павла, підкреслює митрополит Іларіон: “Земля родить рослини, добрі для тих, хто їх вирощує”, — цебто для хліборобів, для селян, що працюють на своїй землі. Це головна, засаднича теза Христова! А що ж зробила із Заповіддю Божою Російська Церква? У мільйонах примірників розпоширила Божу Науку, викрививши її гуманістичну суть: “Земля, пившая многократно сходящий на нее дождь и произрастающая злак, полезный тем, для которых и возделывается, получает Благословение от Бога”. (Це дослівний передрук усіх попередніх видань!) Як бачимо, тут рослини “полезны тем, для которых и возделываются”, — немовби самим Господом узаконене закріпачення селянина! Чи можна согрішити дужче?! Тож митрополит Іларіон пояснює, що саме через подібні відступи від правди Христової християнізація світу не могла відбутися повно, а отже й народ не міг сприйняти повної християнізації, відійшовши духовно від своєї інтелігенції.

Наголошуючи у своїх працях на

первнях Істини, Огієнко і сьогодні намагається об’єднати національні духовні сили проти захланного безбожництва й національного нігілізму, зрештою, так само, як Вернадський, Грушевський, Липинський та інші великі вчені й патріоти, чий імена звучать нині усе частіше, — наголосив академік, директор Інституту українознавства Петро Кононенко. І Всеукраїнська науково-практична конференція “Актуальні проблеми науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка — митрополита Іларіона” — одне з найяскравіших підтверджень сказаному. Духовна праця таких світоців, як він — спасенний ярк в океані зла.

ЛЮДИНА — ЦЕ СВІТОГЛЯД

Відкриваючи нашу конференцію, директор ліцею, кандидат педагогічних наук, заслужений учитель Ганна Сазоненко зупинилася на тих зернах-ідеях Огієнка, яким судилося прорости в освітньому просторі України. Слідом за вченим і митрополитом вона підкреслила, що національна освіта — головна засада нашого світогляду, і саме їй мусимо підпорядковувати свої зусилля в громадянській та педагогічній діяльності. Розвиваючи цю ж проблему в площині науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка, доцент кафедри соціальної роботи і педагогіки КНУ Алла Марушкевич нагадала присутнім істину, заповідану митрополитом: люди стають великими тільки тоді, коли народ прагне їх мати. Саме тому й мусимо вписати ідеї вченого в науково-педагогічний контекст часу, — виснував професор, декан факультету соціології та психології КНУ, член-кореспондент НАН Володимир Євтух, який вів конференцію. Тільки так зможемо донести їх до найширших верств українського народу.

Перші ластівки, що засвоїли високу траєкторію патріотичного польоту, вже готові випурхнути з гнізда. Діти ростуть хутко. А миць крилам дають не тільки знання, — пісня, художнє слово, котрі плекаються тут особливо пильно.

Як не дивно, гуманістичними ідеями митрополита Іларіона, здається,

не менше від педагогів і учнів перейнялися камбоджійськими художниками Ук Дара Чан та Пхеви Муні Чінда, твори яких були виставлені в імпрізований картинній галереї ліцею. Творча дружба між митцями й керівництвом закладу не тільки переросла у щирі приязні, — стала запорукою гармонійного виховання молоді, збагачення світогляду вчителів. Адже, до прикладу, живописні полотна Чінди — справжні шедеври української культури! Залюблений в українську природу, художник перевершив самого себе — великий Куїнджі аплодував би йому, — визнав керівник “круглого столу”, директор Інституту трансформації суспільства, доктор економіки Олег Соскін. — У парі з оригінальною графікою Чана, вони витворюють особливий творчий мікроклімат. Змушують мислити!

Справді, мікроклімат у ліцеї унікальний, — про нього не забули сказати і заступник Держсекретаря Григорій Науменко, виголошуючи вітальне слово від Міністерства освіти й науки, і добродій Андрій Вовк, вручаючи Ганні Стефанівні Сазоненко Почесну Грамоту Кабміну та пам’ятний Знак. Саме такий психологічний мікроклімат і спроможен дати життя людям, здатним і на співчуття, й на самопожертву — в ім’я свого ближнього, якого мусиш возлюбити так, як Господа.

Що може бути простішого? Увіруй — і возлюби. Як заповідано: “Усім серцем своїм і всією душею своєю, і всією своєю силою”.

Мусиш. Якщо вважаєш себе людиною — чопом віку цього

КОЛИ ФІЛОСОФІЯ РОДИННОСТІ СТАЄ СВЯТОМ

Інститут українознавства святкує річницю. Як не дивно, зібралось чимало молоді. Найбільша “ватага” — Українського гуманітарного ліцею. (До його заснування “причетний” директор Інституту пан Кононенко — як і до такого ж закладу в Криму.) “Засвічені” у столиці ліцеїсти сьогодні ставлять політичну виставу. Вона сприймається “на ура”. Напівекстаз викликає поява на сцені поганого німця-кайзера, котрий наказує здати зброю дітям Грушевського російською мовою...

Як з’ясувалося, це — змодерований епізод з прози самого Петра Петровича Кононенка: “Коли німці зайшли у цей будинок, де ми зараз їх згадуємо, і наказали офіцером УНР роззброїтися — лише Грушевський на стільчику, як на троні, заявив: “Забирайтеся геть, я — Президент цієї держави”. І... німці повтікали! Потім прийшли знову і винесли з гідністю Президента Грушевського зі стільчиком...” Зал, після чотирьох годин виступів-вітань на честь Інституту, здавалося знову опритомнів. Лише тепер дали волю молодим (учням, ліцеїстам, студентам) та далеким від офіційної України учителям. Останні, за ті кілька виділених їм секунд, могли тільки віддати Петру Кононенку

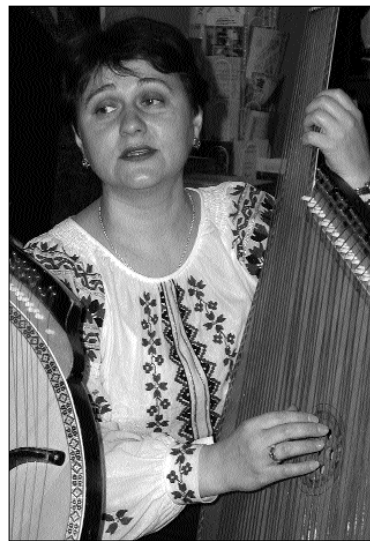
Бандуристки “Мальви”

те, що привезли, що змогли дістати (зробити) на таке пишне дійство. Вони радіють і цілують одне одного. Вони — найщиріші...

В передвітальні — теж молодь. Різні, причетні й непричетні до Інституту, школи привезли найкраще. Наукові роботи, художні, вишивки... Усе — українознавче.

Схвилювана Тетяна Дмитрівна Антонюк, заступник директора сто вісімдесят першої столичної школи: “Розгорнули усе, що зроблено нашими дітьми, педагогічними матеріалами, напрацьовані вчителями. Чимало сценаріїв свят, розробки уроків українознавства, пошукові завдання кожного класу... На уроках праці зроблені вишивки,

Керівник ансамблю

панно, іграшки українські. Робимо це постійно, а не до свят. Ми співпрацюємо з Інститутом із 1996 року. Основа нашої педагогіки — філософія родинності, започаткована Інститутом. Це ж підвоюється ефективність, коли учителі, батьки і діти — на партнерських дружніх стосунках. Хочемо, щоб національна школа відродилася...”

Далі — дівчатка з бандурами, вбрані по-українськи, співають якусь ліричну пісню. Навколо — усміхнені й принашкі люди. Підходжу, слухаю, чекаю. Нарешті прилаштувала поближче свій “словосмокотач” до найстаршої:

— Ніна Григорівна Голючек, керівник ансамблю бандуристок “Мальва”, школа № 252... У подарунок Інституту приготували пісню Володимира Конощенка на слова Власюка “Прийшла пора любити”. Ця пісня — актуальна зараз.

— **Дітки Ваші давно працюють з бандурою?**

— П’ятий рік, хто — у шостому класі, хто — у восьмому.

— **За власною ініціативою прийшли?**

— Ми запрошені. Взагалі співпрацюємо з Інститутом, вони знаходяться у нашій школі...

Нарешті напівсонні діти співають “Прийшла пора любити”, співають проти ночі. Вони мріють про Велике свято, коли будуть щасливими всі.

Олександр СОЛОНЕЦЬ

— **Олександр Андрійовичу, що таке аксіологія?** — із цього запитання й розпочалася наша розмова з істориком нової генерації.

— Аксіологія — це філософське вчення про цінності. Чим ця тема привабила мене? Свого часу моя кандидатська дисертація була присвячена знайомому українському історикові Костю Гуслисту, що працював у несприятливих для науковців умовах тоталітаризму 30–40–50-х років. Досліджуючи життя і творчість Костя Гуслисто, я занурився у проблему “історик і влада”, “історик і держава”, методологію історичних студій в умовах, коли держава душила свободу думки. Так у мене визріла ідея ширше дослідити нашу історичну науку у 20–30 роки ХХ століття. Понад п’ять років я займався дослідженнями цієї проблеми. А щойно видана книжка — результат мого дворічного перебування в докторантурі.

— **А яке у Вас враження про видавництво “Генеза”, де видали Вашу книжку?**

— Утворене 1992 року в Києві, саме в той період, коли перед Україною виникла нагальна проблема видання нового покоління підручників для шкіл, видавництво “Генеза” (директор Олексій Дубас) виконало. Україна на відміну од інших держав СНД має всі підручники з історії. Причому у більшості класів є й альтернативні. Тобто сьогодні і вчителів, і учнів пропонується часто по два-три підручники на вибір. Я добре обізнаний із цією проблемою, бо очолюю предметну комісію з історії науково-методичної ради Міністерства освіти України. Із 1992 року мені довелося рецензувати практично всі підручники з історії для наших шкіл. Окрім підручників нового покоління, видавництво “Генеза” видає літературу, яка знаменує собою новий етап у розвитку нашої історичної науки, особливо у становленні її сучасної методології. Гадаю, воно гідно зустрічає своє 10-річчя.

— **Чи погоджуєтесь з думкою, що наша історична наука**

Професор Олександр УДОД: «ПОЧАТОК «НОВОЇ ДОБИ» СТАВ КІНЦЕМ СТАРОЇ»

Дніпропетровський історик, професор Дніпропетровського університету Олександр Удод, який досліджує роль історичної науки та освіти у формуванні духовних цінностей українського народу в 1920–1930-х роках, випустив у Києві книжку з трохи незвичною для неспеціаліста назвою “Історія в дзеркалі аксіології”. На цю ж тему захистив торік докторську дисертацію.

опинилася в глибокій кризі?

— Так, доволі часто нині лунають голоси, що є криза історичної науки, що історія, мовляв, знову переписується, що вона неспроможна дати відповіді на ті питання, які виникли в суспільстві, і так далі. Як професійний історик, зовсім відкидаю тезу про кризу історичної науки. Не може бути кризи історичної науки взагалі, тому що інтерес до минулого завжди був і є в суспільстві. Сама історична наука, немов із джерел, живиться народною історичною пам’яттю. Треба говорити про інше — про кризу методології. Ми не можемо на основі старих точок зору дати відповіді на запитання нового часу. Як ми могли, скажімо, наприкінці 80-х років відповідати на запитання про природу сталінізму, про те, що Сталін і Ленін — це одна ідеологія, однакові підходи до колективізації, індустріалізації? Партія наприкінці 80-х намагалася відмежуватися од Сталіна і відстоювати той ідеал, міф, який був сформований навколо Леніна. Це приклад того, як методологія заважала історикам дати відповіді на проблеми, що виникли. Ось чому ми можемо говорити про кризу методології історичної науки, — конкретної радянської історичної науки, а не кри-

зу історичної науки взагалі.

Зараз популярними стали історичні праці київського історика Наталі Яковенко, зокрема книга нарисів з української історії від найдавніших часів до вісімнадцятого сторіччя, що спричинила своєрідний переворот в історичній науці, продемонструвала нове бачення відомих фактів історії. Так ось Наталя Яковенко дуже часто у своїх виступах говорить про те, що наша історична наука в попередні роки відзначалася провінціалізмом. Аби історії вийти на європейський рівень, вважає вона, треба й до неї підходити з новими ключами. Ось цими новими ключами, образно кажучи, і є нова методологія.

— **Що ж це за нові риси в методології, які озброїли наших істориків?**

— Власне, ці нові риси й можна об’єднати більш широким філософським поняттям “аксіологія”. Є такий напрямок в історіографії як історія пощоденності. Ми звикли трактувати історію як історію класової боротьби, історію революцій, воєн. Уся періодизація була від революції до революції. Але ж якщо трапляються війна, революція, то робиться все, щоб суспільство знову жило нормально! А у нас стара

марксистська пропаганда товклася довкола тези про те, що революція — локомотив історії...

— **Можете послатися і на власний педагогічний досвід?**

— Так, пригадую, ще в 1978 році почав працювати вчителем у сільській школі. Особливо чомусь запам’ятався перший урок у шостому класі з історії середніх віків. Ми вивчали з дітьми середньовічні замки, як жили селяни в ті віки. І, як завжди, дітям пропонувалося або намалювати той замок, або з пластиліну його виліпити. Я бачив, який шалений інтерес був у дітей саме до побутових деталей — як жили люди в середні віки, що їли. Дітей здивувало, що тоді в Європі не знали картоплі, — їм було важко збагнути, як без неї взагалі прожити. Ажже нині — це другий хліб! Тобто у людей завжди живий інтерес до історії, як до нормального, звичного життя. Так влаштована людська психіка, що катаклізми ми хочемо позбутися якомога швидше. А в нас донедавна заборонялося досліджувати національний характер! Хоча саме високий життєвий рівень японців чи німців, — наслідок національного характеру, котрий і визначає політичний устрій чи історію того чи того народу. Так ось і виникла по-

треба поглянути на історію через окуляри аксіології — вчення про цінності. Мене цікавило, як відображалася історія не через тріумфальні описи партійних істориків, а через оцінки простих людей.

— **Чому Вас привабили саме 20–30-і роки? Часом чуєш, що ця тема “приїлася”...**

— Тоталітаризм настільки в’ївся в наше суспільство, що так просто він не вивітриться, це явище треба ще довго й ретельно вивчати. Важливим джерелом для мене, як історика, стали листи селян, зокрема, в “Крестьянскую газету”. Приміром, в одному листі сповіщалося, що якийсь “куркуль” працював на 1 травня — день пролетарської солідарності, неробочий день. А насправді це був сільський трудівник, який знав ціну кожного весняного дня і не міг марнувати його. Український народ в основі своїй не сприймав комуністичної ідеології. Тож закономірно, що саме він найбільше постраждав за це в 30-і роки, спричинивши повстанський, зокрема, махновський рух, опозиційний радянській владі. На мою думку, треба розрізняти офіційну і народну історію. У 30-і роки була остаточно дискредитована українська історія, була продумана й система дискредитації української мови. А візьміть так звану боротьбу з пережитками минулого. 7 січня — Різдво — безбожники хотіли проголосити днем повалення всіх святих! Так офіційна ідеологія боролася з народною.

Я дослідив, у якій формі здійснювався опір офіційній історичній науці — відбувалося це у формі чуток, анекдотів, різних форм усної народної творчості. У своїй праці я спробував дати характеристику морального стану українського суспільства тридцятих років. Один із висновків, зроблених мною, — незважаючи на ідеологічне всесилля панівної партії, не вдалося витравити в українців їхню історичну пам’ять. Завдяки глибоко вкоріненій народній традиції наш народ зберіг духовність, гуманістичні моральні орієнтири.

●

Розмовляв

«КОСМЕТИЧНИМИ» ЗАХОДАМИ НАЦІОНАЛЬНІЙ ТРАГЕДІЇ НЕ ЗАРАДИШ

Анна Семенюк — лікар, родом із села Лисків Жидачівського району. 1977 року закінчила Самбірське медучилище і вступила до Дніпропетровського медінституту. Продовжувала навчання у Львівському медінституті, який закінчила у 1983 році. Працювала до 1997 року в селі Годині Мостиського району сімейним лікарем. Створила свій діагностично-профілактичний центр, успішно веде профілактичну роботу серед населення. Книга Анни Семенюк “Культура харчування” — доробок лікаря у галузі медичної профілактики населення. Науковий аналіз демографічної ситуації в Україні з прогнозом і соціальним дослідженням — це нові напрацювання автора.

В Україні живе нині вже менше ніж 48,5 млн. осіб: зменшення населення відбувається за рахунок депопуляції, тобто перевищення кількості померлих над кількістю народжених. Крім того, кількість громадян України зменшується за рахунок міграційного відтоку; тобто з нашої держави нині більше виїжджають, ніж приїжджають.

З аналізу статистичних даних за останні роки стає зрозуміло, що демографічна криза в Україні дедалі поглиблюється. Дуже важливо виявити причини цього явища і знайти шляхи розв’язання проблеми, бо на всіх рівнях іде безсовісна спекуляція нею. Особливо це стосується наших політиків, тих, котрі використовують цю проблему як козирну карту в політичній грі.

Які ж реальні причини демографічної кризи в нашій країні?

Їх можна поділити на історичні,

екологічні та економічні. Саме історичні й домінують: демографічна криза в Україні триває вже близько півстоліття, але належних наукових досліджень державою не проводиться, бо ж інститут демографії давно зліквідований. Останнє десятиріччя екологічні й економічні чинники ще більше цю кризу загострили. Головна ж причина депопуляції в країні криється в підриві життєвої сили народу внаслідок винищення найздоровішої, найпідприємливішої частини нації голодоморами, війнами і репресіями. Геноцид (знищення за національною ознакою), через який пройшов український народ, не можна навіть порівнювати з єврейським голокостом. Про голокост знає весь світ. А про український геноцид не знають навіть в Україні.

З усіх народів, які населяли територію України, українців не тільки знищували мільйонами, а й насильно вивозили — до концтаборів, молодю

Демографічні показники по Україні 1999 – 2000 рр. (на тис. населення)

Роки	Народжуваність	Смертність	Природний приріст
1990	12,7	12,1	0,6
1991	12,1	12,9	– 0,8
1992	11,4	13,4	– 2,0
1993	10,7	14,2	– 3,5
1994	10,0	14,7	– 4,7
1995	9,6	15,4	– 5,8
1996	9,1	15,2	– 6,1
1997	8,7	14,9	– 6,2
1998	8,3	14,3	– 6,0
1999	7,8	14,8	– 7,0
2000	7,8	15,3	– 7,5

робочу силу — 2,5 млн. в Німеччину, 1,5 млн. — на освоєння цілинних земель. Понад 150 тис. молодих хлопців пройшли через Афганістан, втрачаючи життя і здоров’я.

Чорнобильська ера України потребувала 600 тис. ліквідаторів і 90 % з них — це молоді українські люди. Зараз понад 11 млн. українців проживають на забруднених радіонуклідами територіях. А взагалі на території України понад 8 тис. екологічно небезпечних посткомуністичних об’єктів! Один із них нищить моїх земляків на Жидачівщині Львівської області — це Подорожнянський сірчанний кар’єр. За часів Радянського Союзу сірку вивезли за Урал, а нам залишилась екологічна рана, на лікві-

дацію якої потрібно 150 млн. доларів.

Негативно позначається на природному прирості населення і знищення традиційної української родини. У західних містах України на 15 тис. шлюбів — 8 тис. розлучень, а на Сході цей показник ще трагічніший. До того ж природний приріст українців значно нижчий, ніж росіян в Україні.

Такої демографічної ситуації, як у нас, немає в жодній країні світу. За рівнем депопуляції Україна входить до однієї групи з Австрією, Німеччиною, Данією. За рівнем життя, який невпинно знижується, вона наближається до країн, які розвиваються: Афганістан, Ефіопія — хоча для них характерний високий приріст населення, а для Ук-

ДЕМОГРАФІЯ

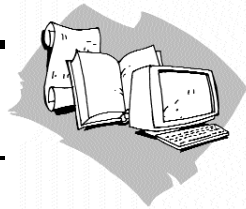
раїни — низький. Найбільш виражена демографічна криза в центральних районах, південних і східних, а найменш — у західних.

Несприятливе співвідношення народжуваності і смертності призвело до депопуляції, яка вийшла на всеукраїнський рівень у 1991 році і швидко поширювалася на все ширші верстви населення. На плечі українського народу ліг “демографічний хрест”, тобто коли криві народжуваності й смертності перетинаються, що викликає протилежність їх динаміки. А позаторік депопуляція охопила всі регіони (за винятком міського населення Рівненської області), тобто набула всеукраїнського характеру.

Сьогодні в Україні погіршуються не лише кількісні, а й якісні характеристики населення. Формування деструктивних, руйнівних явищ дає підстави стверджувати, що ми стали сучасниками справді унікального екстраординарного феномена демографічної історії України: в мирний час у нас відбуваються процеси, характерні лише для відносно короткотривалих періодів, таких соціально-економічних катаклізмів як світові або громадянські війни. У містах найбільші втрати депопуляція спричиняє населенню Луганської і Донецької областей. У селах — населенню Чернігівської, Сумської, Полтавської, Київської, Черкаської та Луганської областей. І “косметичні” заходи уряду зарадити трагічній ситуації не спроможні.

●

Анна СЕМЕНЮК

Закінчення.

Початок у числі 5 за 2002 р.

Прогнозувати можна, на наш погляд, щонайменше п'ять варіантів розвитку мовної ситуації в Україні. Спробуймо оцінити, наскільки ймовірний кожний. Ми виходимо з того, що живучість мови насамперед визначається чисельністю її носіїв і тим, що вона успішно витісняє конкурентів з життєво важливих сфер, а вже потім — наявністю затвердженої норми (правопису, граматики, словників) і широтою джерельної бази.

Перший варіант. Переможе українська літературна мова. Залежно від того, що ми кладемо в саме це поняття, кількість осіб, які сьогодні нею говорять, може коливатися від 50 тисяч *грамотних* фахівців (письменників, журналістів, акторів, дикторів, учителів, філологів тощо) до 500 тисяч, але навряд чи є більшою. Людина, яка промовляє чистою українською мовою, у нас велика рідкість. Мовна норма не має загальнонародного авторитету і належно не підтримується покликаними для цього заходами й установами. Якщо такий стан триватиме, відбудеться просто підміна поняття з міркувань показного престижу. Вітшатимемося тим, що від мови залишилася назва.

Другий варіант. Переможе російська літературна мова. Таке може статися хіба що за умови повної втрати Україною державної (а з нею і культурної та інформаційної) незалежності. Варіант малоімовірний ще й тому, що всяка мова, приходячи на нові терени внаслідок політичного насилля і суспільних катаклізмів, неминуче консервується й коєтеніє у своїй первісній формі, міліючи, як безлике есперанто; при цьому протилежний процес видозміни визначається місцевими умовами; неминуче проростає кризь нове нашарування, як трава кризь асфальт, і корінний субстрат. Так сталося з усіма мовами колишніх колонізаторів — англійською, французькою, іспанською, португальською. Французи насилу розуміють франкофонів Канади. Саме з огляду на те, що у себе на батьківщині в Європі романські мови розвивалися швидше й по-своєму, португальськомовним бразильцям тепер чи не легше порозумітися з іспанськомовними латиноамериканцями, ніж із португальцями. У самій Іспанії, крім кастильської, визнано інші романські ("іспанські") мови. Територіальні варіанти англійської давно узаконені, нікого вже не дивують книги М. Герлаха під назвою "Englishes" і "More Englishes" — "Англійські мови". До речі, в Україні російську мову з багатьох сфер витісняє саме англійська: тут уже діє потужна англломовна давнина база, а на одне оголошення про навчання української або російської мови газети подають деся-

ки оголошень репетиторів, шкіл чи курсів про підготовку з мови англійської. І насамперед — розмовної, розкладеної передовою методикою на кілька шаблів для поступового опанування. Словом, яка б гірка доля не спіткала Україну, другий варіант мислимий тільки за тієї самої умови підміни поняття.

Третій варіант. Переможе (тобто олітературиться) суржик. Або коли термін "суржик" для когось надто дратівний, скажімо так: мовна норма внаслідок взаємодії двох чи трьох інших оновиться значно, десь на чверть або третину лексики. Ми не випадково згадуємо третю мову, якою, до речі, послуговується велика частина української діаспори:

ЯК РОЗМОВЛЯТИМЕ УКРАЇНА?

англійські слова і звороти останнім часом активніше поповнюють наш лексикон, ніж російські; наша вимова, морфологія й синтаксис зазнають з боку англійської мови чималого впливу. Причини цього очевидні: комп'ютеризація, потяг до міжнародних стандартів ділового партнерства, до науки й освіти Заходу, передове товаровиробництво в англломовних країнах, лідерство англійської мови як міжнародної тощо. Проте чимало англіцизмів попросту витісняє з обігу питомі українські слова, а це вже мовна агресія. Шкода від неї не лише Україні — людство втрачає унікальні знаряддя пізнання світу. Знову-таки, коли "лиха слава завконтри" перекладається "низьким рейтингом менеджера офісу", масмо приклад зміни не лише мови, а й свідомості. Ось ще вправа для перекладу українською: *ексклюзив, консенсус, саміт, брифінг, шейпінг, тренінг, роумінг, шоу, кілер, хіт, кліп, ді-джей, трілер, сервіс, міксер, плеєр, тостер, маркетинг, шоп, ділер, провайдер, спонсор, грант, апікант, спікер, еріль, драйв-ін, чіпси, хот-дог, фіш-мак, чізбургер, таймер, вікенд, імідж, нонсенс, генерація, фундатор, електорат, істеблішмент, інава(г)урація, імпічмент, імплементація, супермаркет, прайс-лист, плей-мейкер, бізнес-леді, топ-модель, овер-тайм, паблік рілейшенз, мас-медіа, прес-реліз, джек-потт, толерувати, ксерути, перманентно, драстичний, релевантний* і т.д. — вистачить на окремий словник чи й правопис.

Такий варіант розвитку української лінгвосфери реальний. І вже сьогодні, в добу інформаційного

суспільства, — наслідки його у далекій перспективі важко передбачити, вони можуть спростувати всі наші уявлення про те, як функціонує багатоліка мова Землі. Підстави ж для ближчих прогнозів знаходимо в історії. Скажімо, всі романські мови постали з просторіччя народної латини й олітературилися, пізніше чимало так званих піджинів (місцевих побутових мішаних говірок, що склалися внаслідок європейської колонізації) усталилися й перейшли в розряд креольських мов. Тож третій варіант у не вельми далекому майбутньому може досить тривалий час визрівати, поступаючи двом наступним, що балансувати-муть як основні суперники.

Четвертий варіант. Переможе український територіальний варіант російської мови. Хай навіть тимчасово і не цілком. Олітературення колоніального відгалуження, що його лексика від щирої російської вже зараз в усному мовленні й на письмі відбігає інколи відсотків на 10–15, почалося ще до Т. Шевченка, який і сам писав вірші та прозу російською, вів нею щоденник, а своїм російським лексиконом (23 тисячі слів) перевершив творця цієї мови О. Пушкіна (у якого 21 тисяча). 1991 рік посилив відцентрові тенденції норми і створив для її поділу "за акцентами" нові передумови. Шляхи російської мови природно розходяться, попри хворобливе й відчайдушне намагання колишньої метрополії і далі насаджувати свою мову на теренах СНД і Балтії, зокрема шляхом інформаційно-культурної експансії, "формування єдиного освітнього простору"⁵. Проте на російську мову в Україні впливає не лише українська мова, а й саме українське життя з його потребами, самобутніми реаліями, особливостями природи, побуту, національної вдачі тощо, тоді як у себе на батьківщині

російська мова тепер змінює напрям свого розвитку незалежно від українського чинника, що тривалий час цю мову живив: часи Ф. Прокоповича, М. Гоголя і М. Булгакова відійшли безповоротно.

П'ятий варіант. Переможе зросійщена українська мова. А ще й англізована. Сукупно — на тих самих 10–15 % і не через три-п'ять століть, а значно (либонь, удвічі) швидше. Власне, вона вже перемагає, витісняючи правильну — і правильна (насамперед слововжитку) — з життєво важливих сфер. Штучно, дико й незрозуміло для українця звучать "какаве" й "загос" чи "спецзаг", зате "кавеен" і "спецназ" на льоту схоплюємо як реалії: клуб

дуючий" — наступний, "працюючий" — робітник (працівник), "відкрити (закрити) двері" — відчинити (зачинити) двері, "по селам носяться слухи" — по селах (селами) йдуть (ширяться) чутки, "півтора тижні" — півтора тижня, "нічого не поробиш" — нічого не вдієш, "згідно повідомлення" — згідно з повідомленням, "добре (хорошо) відноситься" — добре (гарно) ставиться, "вірна відповідь" — правильна відповідь, "приймати міри" — вживати заходів, "призупинити" — припинити (зупинити), "приналежність" — належність (похідне від "належати", дієслова "приналежати" в українській мові нема), "завідувач (завідуючий) кафедрою" — завідувач кафедри (не кажуть бо "директор заводом" і "декан факультетом") і т.д. Ця українська за абеткою, але неукраїнська за духом нова мова панує в судах і ЖЕКах, у міністерствах і на підприємствах, у Радах і *управах*, що тепер витлумачені адміністраціями, де й *відділи* перейменовано на департаменти.

Зусилля оборонців грамотності й пуристів виявляються заслабкими, нездатна гідно протистояти засміченню мови й школа, середня і вища. Рідко хто з людей *освічених* годен розібратися з проривним "Г", кличним відмінком, здрібнювально-пестливими суфіксами й віддати належне пошанній множині. Але мова не може бути орудною без правил, масове недотримання правил неминує веде до появи нових правил — спочатку неписаних, а потім і затверджених для школи. Доля українського правопису нам відома. Як у радянський час припасовувалися до чужомовної норми українські словники й підручники — теж знаємо. Звичайно, можна написати нові, але сама наявність їх потоптану й призабуту мову в побуті й деінде не відроджує, бо скалася, запанувала й усталилася інша мовна традиція. Хто ще не осягнув жорстокого закону звички, хай послухає галас київських школярів, що вибігають на перерву після уроку з "укрмови". А все ж саме ця глибоко закорінена "укрмова", котрою Україна накопичила свої найбільшій інтелектуальні й духовні багатства і котра як пам'ять і знаряддя належить не лише українцям, а всьому світові, насамперед — усім громадянам нашої країни з потреби спільно й плідно трудитися, доходити ладу і гуртуватися в народ, — саме вона і є для нас найціннішою серед тих п'ятьох, що про них тут шлося. Тому вона повинна мати на своїй землі особливі, **виключні права**, а турботливо плекати її зобов'язані **всі** члени спільноти.

1 Див. "Федеральну цільову програму "Російська мова" — "Російская газета", 8. 9. 1996 р.

Віталій РАДЧУК

ЧОМУ НЕ ДАЄТЬСЯ СПОРТСМЕНАМ КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ?

Згадаймо, як ще в стародавньому Римі глadiатори перед змаганнями в Колізеї, коли кожен із них міг стати або переможцем або нещасливцем, вигукували до імператора: "Ave, Caesar, morituri te salutant!" (Йдучи на смерть, ми вітаємо тебе, Цезарю!). Трибуни Колізею, заповнені містянами, тамували подих або вибухали пристрастями, а великий палець, спрямований римлянином долу, означав, що пораненого глadiатора треба добити. Іноді глядачі вимагали надати волю глadiаторові, що відзначився (було й таке). Відоме гасло "Panem et circenses!" ("Хліба й видовищ!") зародилося саме в ті часи. Накладало воно свій карб на суспільне життя і в стародавні часи, і в епоху тоталітаризму, керуємося ми ним і сьогодні.

Можна з цілковитою впевненістю сказати, що в Советському Союзі велика увага приділялася спортові не тільки задля притаманної комуністам хвальковитості перед закордоном, — наче в приказці "розступіться, люди, бо в мене спідничка лопотить", а й для відволікання уваги суспільства од насущних проблем. Так би мовити, для випускання пари з казана.

Для сьогоднішньої України, на жаль, спорт якщо і став політичним чинником, то з від'ємним значенням. Себто не так як в СРСР, а навпаки. Замість набутків ми маємо збитки, як мовиться в

приказці: мав би в торбі три лини, та два вткло. І ось чому. Як ущі владоможці, так і значна частина суспільства (уболівальники) вбачають у спорті тільки досягнуті МЕТРИ, СЕКУНДИ, КІЛОГРАМИ, виграні ШАХОВІ ПАРТІЇ, забиті ГОЛИ. Що спорт став сьогодні двосічним мечем, націленим у груди нашого суспільства — цього чомусь не бачать. Щоб у читача не склалося враження, що автор цих рядків драматизує, скажу — і з цим погодиться кожний свідомий українець, — що поле битви сьогодні — українська мова. Це ж аксіома: не буде в Україні нашої мови, то не буде й української держави.

Ось як це відбувається. Представники верхніх ешелонів влади, як і спортивні уболівальники, помилково вважають, що досягнення, а надто в міжнародному вимірі, покривають усе. А що імідж держави, спортивні зірки котрої користуються виключно мовою сусідньої, зазнає непоправної шкоди в очах світової громадськості, схоже, не думає ніхто. Та чи потрібні нам "круті" перемоги, здобуті такою ціною?!

Очевидна істина, що спорт став додатковим, але надпотужним засобом русифікації. Особливий вплив мають спортивні кумири на вразливу молоддь. Ми ж знаємо, як молода людина прагне когось наслідувати, брати приклад із відомих і чимось прославлених людей, копіює

іноді навіть зачіску, одяг, звички, особливості поведінки. А надто якщо це спортивна зірка, та ще й світової величини. Можна не сумніватися, що уболівальники футбольного кумира Андрея Шевченка чи боксерів братів Клічко (так вони себе називають) теж розмовлятимуть російською мовою, наслідуючи своїх ідолів. Ще б пак! Молодий, сучасний, заможний, всесвітньо відомий, має закохану в нього американську фотограф, кандидат й доктори наук, академіки кажуть "вуз" на позначення вищого *навчального* закладу, "шестидесяти" замість *шістдесяти*, "прийшло в голову" замість *спало на думку*, "приймав участь" замість *узяв участь*, "кидається у вічі" замість *впадає в око*. Потрібен ще один словник для **перекладу**: "співставлення" — зіставлення, "на протязі" — протягом (упродовж), "підписка" — передплата, "переписка" — листування, "жилий" — житловий, "слі-

ЧИМ "ЗІРКА" ЗАПЕРЕЧИТЬ?

даючи інтерв'ю, спромігся би вимовити українською бодай декілька речень. Цього вимагає культура спілкування! Проте наші "звитажці" стадіонів гребуть мовою своєї Батьківщини й не вважають за потрібне поступитися своєю байдужістю й на півмізинці.

До парсуни наших "земляків" додалася ще така деталь. Уже закінчуючи пропоновані спостереження, почув з повідомлень засобів масової інформації, що Олег Блохін на вибори до Верховної Ради України йде за списком комуністичної партії. Мені закинуть, що це — категоричність суджень, але ж хіба теперішні компартійці вболівали за нього тоді?!

Якщо спортсмен зраджує своїх фанів, йому не щаститиме ні в житті, ні в спорті. А якщо він зраджує свій народ?! Зневажає його історію, культуру? Чого він вартий тоді?!

Леонід ВОЛОШИН,
м. Ялта

Дуже прикро, що серед українських учених-філологів (як і політиків) немає достатнього взаєморозуміння. Більше того, в дискусійних статтях і новітніх мовних порадиниках не відчувається ні концепції, ні справжнього наукового підходу в питанні розвитку мови. Будь-який об'єкт — поза почуттєвими впливами та обов'язками перед ним — оцінюється за якістю відповідно до призначення. І якщо мова існує передусім для того, щоб виражати наші думки, передавати і зберігати інформацію, то чому ж не прагнути надавати перевагу, передусім, найраціональнішому в інформаційному відношенні, не забуваючи про узгодженість із граматичними правилами? Задля чого домагатися нагальних змін в українському правописі, частина з яких може серйозно нашкодити і самій мові, і її престижу, не кажучи вже про милозвучність та інші особливості? Звичайно, в усіх випадках ми зобов'язані опиратися на споконвічно українське, а також давно запозичене і пристосоване до української мови. Адже мова — це те рідне, на основі якого твориться духовність, культура нації. Нові ж словесні запозичення варто робити лише при необхідності і не зі споріднених мов, бо в такому разі слова, саме через поєднання в них особливостей української та чужої, але зрозумілої мови, відзначаються карикатурністю. Такими словами і в даний час досить засмічена наша мова, наприклад: состав (потяг), степень (від рос. степень), іспит (від рос. испытание), льотчик (пілот), настойка (настоянка) тощо.

Наш народ упродовж віків під'яремного існування не піддався повній денационалізації, головним чином, завдяки селянству, яке становило переважну більшість населення і перебувало усе ж осторонь від активної мовної агресії колонізаторів (чого, до речі, не можна сказати про наше "самостійне" сьогодення з його російськомовними засобами масової інформації). Саме в глушині, віддаленій од центрів науково-технічного та культурно-освітнього поступу, в побуті зайнятих фізичною працею неписьменних та малограмотних людей і знайшла колись найнадійніше для виживання місце мова нашого народу. З цієї причини народнорозмовну основу має і сучасна українська літературна мова. На жаль, на розвитку мови не могло не позначитися витіснення її чужоземними поневолювачами з офіційної державної та науково-освітньої сфер, що й призвело до таких негативних мовних явищ і тенденцій, як відсутність вітчизняної наукової і технічної термінології, засмічення словникового складу спотвореними запозиченнями, занепад активних дієприкметників минулого й теперішнього часу і т. ін. Тож подумайте, шановні вчені-патріоти, чи розумно, рятуючись від зрощення, притомом вдаватися до інших негативних крайнощів? Називаючи українську мову багатшою і солов'їною, вибирати й утверджувати для неї найпримітивніші та найнеоковирніші варіанти правописних норм?

На мою думку, зусилля українських учених-філологів мають бути спрямовані не на закріплення досягнень імпер-шовіністів у нищенні нашої мови, а на її удосконалення. Кожна зміна в правописі й термінології має бути попередньо досліджена і добре обґрунтована для того, щоб сприяти підвищенню, а не зниженню функціональних та естетичних якостей мови. Мені не вдалося ознайомитися з останнім проектом українського правопису, але про деякі його "родзинки" дізнався з газети "Українське слово". Вкрай обурило намагання авторів проекту заикати й зайотувати нашу мову, переступити закон милозвучності. Твердження, що нібито по всій Україні вживається звук **и** на початку слів — явно безпід-

іхнього **ы** замість **и** на початку слова, коли попереднє слово закінчується твердим звуком, наприклад: "без интереса", "с иронией". Така вимова фіксується і на письмі, коли перед відповідним **и** з'являється префікс, який закінчується на твердий приголосний: безыинтересный, отыскать тощо. Українці ж у цьому разі вимовляють звичайно **і**, а пом'якшення попереднього приголосного, якщо й трапляється, то під впливом написання. В живій українській мові це зустрічається також тверда вимова приголосних звуків перед **і**, що походить із давнього **о**, наприклад: стіл, садів, сніп, голів. То, мабуть, правомірніше було б підтримати саме цей напрям в українській фонетичній, а не розвивати икання?

рюються зі слів, що закінчуються на **іа** згідно з діючим правописом, — вони становлять явну меншість. По-друге, зміна **іа** на **ія** в українській мові в кінці слова викликана потребою зробити слово відмінюваним подібно до всіх загальних назв українського походження. Іменники, що закінчуються на **іа**, наприклад, мас-медіа також сприймаються цілком нормально. Єдина їхня вада — невідмінюваність. І, по-третє, як можна домагатися заміни **іа** на **ія**, не беручи до уваги низки інших звукопоєднань, що перебувають у подібному становищі, та ще й нерідко пов'язані з **іа** (**ія**) — і між собою — спільними коренями. Якщо, наприклад, прийняти за правописну норму бактеріальний, замість бактеріальний, через те, що основа слова бактерія закінчується звуком **й**, то чому ж тоді не зробити відповідні зміни і в споріднених словах, куди переходить ця основа: бактеріологія, бактеріологіз, бактеріюрія і т. д., замість бактеріологія, бактеріологіз, бактеріюрія? І хіба ж не логічно здійснити подібні перетворення в усіх інших групах спільнокоренових слів, де зустрічаються відповідні йотовані поєднання голосних звуків, у тому числі й **ія** внаслідок заміни **іа**, наприклад: якщо радіальний, замість радіальний, то й раді-й, радіологія, радіус і т. ін., замість радіо, радіологія, радіус; якщо медіальний замість медіальний, то й медіокальціоз, медіум, замість медіокальціоз, медіум; через те, що нуклеїнова (кислота), то й нуклеяза, нуклеарний, нуклейотида, замість нуклеаза, нуклеарний, нуклеотида; через те, що реїзм, то й ре-яля, реяльний, реялізм, замість реалія, ре-яльний, реалізм; через те, що ідея, то й іде-яльний, ідеяліст, ідеялізм тощо, замість іде-яльний, ідеаліст, ідеалізм; через те, що нація, то й націоанальний, націоаналізм і т. ін., замість національний, націоналізм. Таким чином можна зайотувати більшість поєднань голосних звуків у запозичених словах.

Отож, якби йотування і справді додало нашій мові чогось позитивного, то, маючи достатні підстави на його застосування, необхідно було б розв'язувати цю проблему в загальнономовному масштабі, а не виділяти якийсь острівцеві **ія**. Однак не обов'язково бути академіком і навіть простим фахівцем з української мови, щоб відчуті і зрозуміти шкідливість впровадження як уживання звука **и** на початку слів, так і йотування голосних у запозичених словах. Ухвалення такого рішення, не підкріпленого фонетичними дослідженнями, — це ганьба для провідних українських філологів. Уявіть собі почуття жінок і дівчат, коли їх замість Інна, Іра тощо називатимуть Інна, Іра?! Це ж ніби достеменно кривляння з метою познущатися з української мови і її носіїв!

Закінчення буде

Василь МАРТИНЕНКО,
член ВУТ "Просвіта"
ім. Т. Г. Шевченка,
м. Переяслав-Хмельницький

СЛОВО В ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ, АБО ЯК ПОЧУВАЄТЬСЯ УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА В ЕЛЕКТРОННОМУ ПРОСТОРІ

До електронної мережі у нас мають доступ від 320 до 370 тисяч осіб, близько 300 тисяч користується Інтернетом час від часу. За даними Державного комітету зв'язку та інформатизації, в Україні налічується близько 260 тис. постійних і 140 тис. нерегулярних користувачів електронною мережею. За іншими оцінками, кількість користувачів Інтернет становить близько 1% всього населення України.

Станом на жовтень 2000 р., в Україні функціонувало близько 32 тис. інтернет-хостів, у зоні .ua було зареєстровано до 11 тис. доменів, інформаційні ресурси розміщувалися більш ніж на 6000 web-серверах, а кількість web-сайтів на них перевищила 1 млн.

Кожний новий, справді український інтернет-ресурс викликає увагу відвідувачів, адже, за даними Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, майже 90% ресурсів українського сегмента Інтернет є російськомовними, бо значну частину вітчизняних сайтів, розміщених у зоні .ua, складають "дзеркала" (ко-

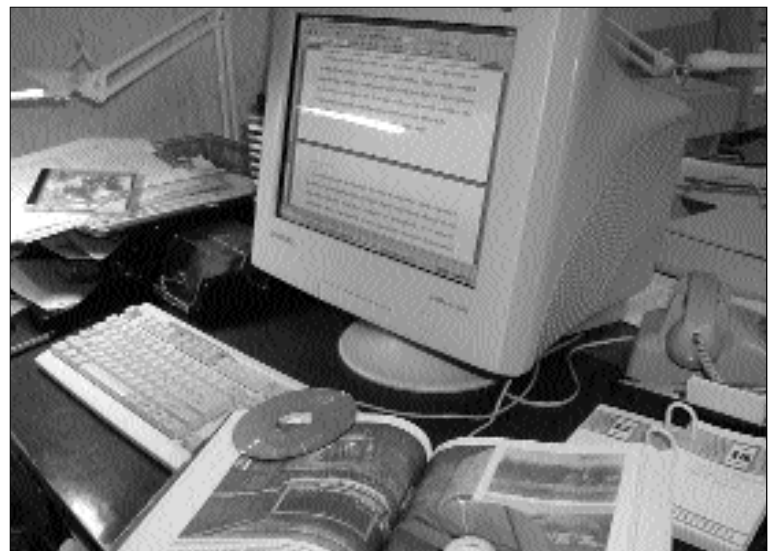
пії) російських інформаційних ресурсів. А взагалі, сучасний інтернет-простір нагадує такий собі інформаційний смітник — безліч неперевірених, часом неофіційних, рідко ким відредагованих фактів викликає недовіру відвідувачів до того чи іншого сайту.

Більшість вітчизняних інтернет-проектів створюються на гроші грантів, що їх надають різні, переважно іноземні, фонди. Суттєвою відмінністю розробленого Національною спілкою письменників України інформаційного електронного видання "Синопис" є те, що воно розроблюється без жодних асигнувань з боку державних чи приватних установ; спілка сплачує лише доступ до мережі. Ініціатором створення такої електронної газети виступила Комісія з міжнародних зв'язків НСПУ (голова — О. А. Буценко).

Інформаційне електронне видання "Синопис" (шеф-редактор — секретар НСПУ В. М. Кордун), яке міститься на офіційному сайті Спілки (www.nspu.kiev.ua), покликане сприяти виходу української культури на світові обрії. "Синопис" презентує

широкому загалу твори української літератури, книжки-переможці літературних конкурсів, погляди письменників на сучасні події у суспільстві (рубрика "Пекучі проблеми"). Окремо представлені поетичні і прозові твори. Відвідувачі мають змогу подивитись обкладинки всіх видань, прочитати уривки творів. Для ознайомлення вітчизняного читача з надбаннями і новинками світової літератури іноземні твори подані у перекладі українською мовою. Рубрика "Літературна спадщина" присвячена творам класиків української літератури, новим виданням їхніх творів. На сторінках "Синопису" розміщений також письменницький довідник.

Завдяки англійській версії "Синопису" за кілька місяців свого існування інтернет-видання здобуло визнання як в Україні, так і за кордоном. Перекладені англійською, твори наших вітчизняних письменників гідно представляють сучасну українську літературу. Кількість відвідувачів "Синопису" постійно зростає, представляючи широку аудиторію в Україні, США, Канаді, Європі. Тим більше, що рівень інформатизації європейського

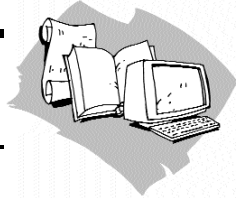

суспільства досить високий. Так, наприклад, значний рівень розвитку всесвітньої мережі в країнах Скандинавії, високі показники мають США, Канада, Японія. За останніми даними, Інтернетом користуються 429 млн. осіб у світі, включаючи й тих, хто не має доступу до мережі з власних комп'ютерів, а користується послугами інтернет-кав'ярень.

Є думка про те, що у недалекому майбутньому Інтернет витіснить книгу як продукт поліграфічного виробництва. Ці припущення схожі на чути ще в часи розквіту кінематографа,

мовляв, театр припинить своє існування. Нині Інтернет не тільки не заважає існуванню книги, а й допомагає їй виходити на світові інформаційні обрії, зацікавлювати видавців і читачів усього світу, сприяючи тим самим неабиякій популяризації української культури.

Олена РЕШЕТОВА

ТРАДИЦІЇ ФУНДУВАННЯ В УКРАЇНІ — ДУЖЕ ДАВНІ

Інтерв'ю з Ігорем Вислоцьким, головою фундації Києво-Могилянської Академії (США)

непередбачуваному пострадянському просторі. І не враховувати ці моменти не можна. Отже, що буде покладено в основу моделі збирання коштів?

1. Чи достатньо, на Ваш погляд, працеспроможна законодавча база України для того, щоб фундації, меценатство, спонсорство функціонували в країні результативно і цілеспрямовано? І що було б варто зробити в цьому випадку, аби циркуляція грошей відбувалася цивілізовано і знов-таки дієво?

2. Уявімо, що коштів на певний час у достатку. На які програми, на вирішення яких проблем варто було б спрямувати грошовий потік?

3. Що зі світового досвіду роботи фундацій варто впровадити в Україні?

— Думаю, що ми, українці, маємо дуже добрий приклад українських студій при Гарвардському університеті, де на моделі існування інших фундацій для розбудови потужностей великих університетів збираються потрібні фонди. А Гарвард — не єдиний університет, який збирає 500 мільйонів доларів на своє існування. Є й інші школи, які збирають подібні суми. Є вже перевірені моделі, які працюють дуже успішно. І ми вивчатимемо їх і знаходитимемо співробітників тих фундацій, які працюватимуть із нами, поки ми не навчимося. А з часом, коли Україна зміцніє економічно, такі схеми буде перенесено і в Україну. І тут треба діяти відповідно до нових обставин. Треба, щоб ця справа вкорінювалася, вироблялися стандартні підходи до фінансування вищих шкіл і розвитку знань у нашому українському суспільстві, а не лише в інших країнах. Тому я вважаю і вважаю, що нам треба працювати разом із передовими університетами світу. Зокрема ми тісно співпрацюємо з Нордвест університетом в Еванстоні, біля Чикаго, і, між іншим, маємо там члена ради нашої фундації, професора Раднора, який працює з нами.

Ви запитуєте, чи працеспроможна законодавча база? Зрозуміло, що треба удосконалювати законодавчу базу, змінювати економічний клімат. І найефективніший спосіб — робити це через освіту. Треба розбудовувати такі осередки, як Києво-Могилянська Академія. Це найкращий гарант, який веде суспільство, а відтак і державу до кращого.

Нордвестен має чи не найбільший фонд, до кожного року додається 500 мільйонів доларів, і він працює на постійній основі. І якщо цей університет сьогодні розробляє новий проект, то розраховують на результат не раніше як через два роки. Такий цикл. Тому треба працювати постійно. Є також інші постійні фундації. Зокрема фундації колишніх студентів. Усе те нам треба вивчати, потрібно знати, якою мірою

це може бути реалізовано в Україні. Мабуть, треба робити все поступово, але перші кроки вже треба робити і зараз закладати такий фундамент, який би давав якнайшвидше постійний прибуток.

Між іншим, коли ми створювали фундацію в Америці, оформлювали юридичні документи в Україні, в інших країнах нас просили інформувати їх. Наш досвід цікавить українців в інших країнах. Я б хотів поїхати до Аргентини, допомогти в організації аргентинської фундації. Не думаю, що можна очікувати великих фінансових фондів в Аргентині, але важливо підтримати культурний зв'язок з Україною через Могилянську фундацію в кожній країні. Німці, французи мають свої фундації, підтримувани їхніми державами. Ми цього не маємо, але ми можемо їх мати через Могилянську фундацію. Там, де є найбільші згущення українського суспільства, ми повинні мати такі осередки.

Ідея створення таких фундацій може бути реалізована швидко. За 5 років ми можемо мати фундації у світі. Може, то є дещо інший вектор, але то є вулиця з двома напрямками, якою користуватиметься Києво-Могилянська Академія й українці за кордоном.

Повертаюся до ваших запитань. Мені дуже важко уявити, що коштів уже в достатку... Грошей багато не буває... (Сміється). Думаю, що передусім треба творити імідж Академії, потрібно інформувати, дати зрозуміти, що найбільше зараз потрібно Україні для збереження нас самих, нашої ідентичності, культури і всіх атрибутів, що стосуються нашого існування, де б ми не мешкали: в Києві, Донецьку, Львові, Чикаго чи в Буенос-Айресі. Без такого інформування не можна збирати фондів. То нормальний, прагматичний підхід, у бізнесі він називається повернення, воно має бути більшим, ніж вклад. Адже ми матимемо видатки на штат, бо фундація має бути професійною, люди мають отримувати зарплатню, бо аматорство дуже швидко себе вичерпує.

Вважаю, що другим порядком потрібно організувати прибутковість фундації. І якщо буде прибутковість, то ми зможемо вкладати фонди в Києво-Могилянську академію, а куди саме вкладати, вона знає краще за нас. То вже внутрішнє питання Академії.

З часом таких успішних університетів, як Києво-Могилянська Академія на Україні, буде більше, вона не буде одинока. То є модель, на яку орієнтуватимуться інші університети. І якщо держава матиме менший вплив на економіку суспільства, воно стане таким, яке саме себе утримуватиме. І в цьому суспільстві фундації дуже потрібні. Потрібне дієве меценатство. Воно з'явиться автоматично.

— **І насамкінець...**

— Насамкінець хочу сказати, що я вражений тим, що побачив під час візиту до Києво-Могилянської Академії. Вона стрімко роз-

БЮДЖЕТ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД СТАВЛЕННЯ ДО КРАСИ

Нещодавно в приміщенні Просвітньо-виробничо-комерційної фірми "Сяйво" відбулася нарада стосовно відбудови Спасо-Преображенської церкви — Кобзареві Святині в м. Ніжин. Серед присутніх були Анатолій Крутько, секретар міської ради, єпископ Чернігівський і Ніжинський Никон, головний редактор міської газети "Вісті" Олександр Безпалый, керівник дільниці "Укрреставрація" Григорій Сипливець, голова ТОВ ПВКФ "Сяйво" Микола Шкурко, які, зокрема зазначили: незважаючи на те, що в місті з населенням близько 80 тисяч жителів налічується 12 православних церков та 2 монастирі, Спасо-Преображенська церква вирізняється тим, що розташована впритул до основної магістралі — так званого останнього шляху Кобзаря. Саме в цій церкві 17 травня 1861 року перебувала труна з тілом Т. Г. Шевченка по дорозі з Петербурга до Канева. Храм, якому близько 250 років, є рідкісним взірцем українського бароко трибальної будови. Бани розташовані по одній осі із Заходу на Схід, ніби символізуючи цим зв'язок між двома цивілізаціями та ключове розташування України між тими світами.

Враховуючи, що Ніжин є університетським містом та має та-

Миколаївський собор в м. Ніжин

кож аграрний інститут, училище культури, музичне училище, добре розвинену сферу торгівлі й дозвілля, багато історичних пам'яток і пам'ятних місць, унікальних музеїв, рідкісних зібрань тощо, а також беручи до уваги те, що місто включено до туристичного маршруту "Намисто Славутича", справа відбудови храму має перспективне значення. Очевидно: саме зручні шляхи сполучення, відсутність значного промислового навантаження, а відтак збережене сприятливе довкілля, близькість до столиці та унікальних місць, таких як: Качанівка, Батурин, Сокиринці, Тростянець — так званих дворянських гнізд, — роблять Ніжин незамінним місцем відпочинку для мандрівників.

До речі, на нараді було наголошено, що міська адміністрація на чолі з мером Михайлом Приходьком саме цю перспективу і вбачає пріоритетним завданням розвитку. Зорієнтованість на неї народних депутатів дасть змогу відповідно зорієнтувати й бюджет.

Було ухвалено звернення щодо шляхів відродження Спасо-Преображенського храму, домовлено зробити такі зібрання регулярними і на наступну зустріч запросити визначних ніжинських підприємців.

М. ШКУРКО,
м. Ніжин

— **З перших днів відродження Києво-Могилянську Академію суттєво підтримало, як вважає президент університету В'ячеслав Брюховецький, "вплило пальне у двигуни", Могилянське академічне товариство (США), яке очолював відомий учений, професор Радгерського університету Іван Фізер. Якою мірою фундація Києво-Могилянської Академії (США), яку очолює пан Вислоцький, продовжуватиме напрацювання товариства і на яких засадах вона функціонуватиме?**

— Нова фундація продовжуватиме добрі справи, започатковані Могилянським академічним товариством (США), яке з дня його заснування очолював професор Іван Фізер. До речі, професор Фізер став головним радником нової фундації. Напрацювання товариства мали добрий відгук в українській спільноті Північної Америки. І треба віддати їм належне. Але час стрімкий і диктує своє. Тому ми, продовжуючи надбання товариства, задумуємо фундацію, яка розширить, поглибить ті напрацювання, яка матиме більше адміністративної підтримки, буде адміністративно функціональною. Це дасть можливість розширювати ті надбання в українській спільноті, працювати з іншими фундаціями, організаціями, бізнесом і прямо з урядами. Сьогодні тільки на офіційній, правовій, уточнімо, бізнесовій, основі фундація може бути життєздатною і виконувати свої завдання.

Ці тенденції, напрями відкривають можливості будівництва даєкосяжних проектів та ендаунменту для Києво-Могилянської Академії, спрямованих виключно на Академію. Думаю, що така фундація допоможе Могилянці налагодити ділові, творчі контакти з передовими університетами США.

— **Отже, мета фундації...**

— Мета фундації — консолідація попередньої праці, виконаної Могилянським академічним товариством, поглиблення і розширення фундації на діяльність, на різноманітні цілі й потреби Києво-Могилянської Академії. Також важливо, що Києво-Могилянська фундація набула постійного юридичного характеру на постійне існування. Це нам відкриває безліч нових доріг до збирання коштів.

— **Традиції фіндування на**

Україні дуже давні. Згадаймо Раїну Вишневецьку, яка офірувала (було таке цікаве слово у ежитку) будівництво Мгарського монастиря, Галишку Гулевичівну — на дарованій нею землі фундувалися не лише школа, а й монастир, що стали основою Києво-Могилянської Академії. Сумлінно підтримували ці традиції українські братства. Наскільки може бути цікавим і корисним цей історичний досвід особисто Вам і Вашим спільникам-однодумцям?

— Поняття української філантропії, котре існувало колись і згубилося наприкінці XIX — на початку XX століття через катаклізми в Україні, варто відновити. Думаю, що тепер маємо слушну нагоду це зробити. Сама філантропія є моральним посередником для надбання ресурсів. І якщо ми зуміємо висвітлити і довести, що маємо бути неабиякою модерною нацією з багатонаціональним вкладом, якщо ми зуміємо вжити їх переконливо, то ми можемо відновити традиції української філантропії XVI — XVIII століть. Ми зможемо утверджувати традиції університету через нашу українську філантропію, котра має свою історію і традиції. Але їй треба надати нової форми, котра б віддзеркалювала краще нашу добу. Думаю, що варто відновити такі поняття як членство у братствах різних ступенів, треба створити інші угруповання і розпрацювати їх. До таких можуть належати постійні меценати, спонсори, котрі готові постійно підтримувати Академію.

Українці в діаспорі — великі філантропи. Ви подивіться, скільки там побудовано для українства консульств, скільки структур побудувала діаспора для свого і національного збереження. Українці великою мірою живуть островами по всьому світу, відірвані од материка. Навколо церков створилися угруповання, осередки й установи, традиції, котрі зберігали нашу ідентичність. Були і є зусилля творити координаційні ради, хоч нам то ще не дуже вдається.

— **Гарвардський університет щороку збирає до 0,5 мільярда доларів фондових коштів. За цією схемою працюють й інші університети світу. Зрозуміло, що скопіювати ці моделі Могилянська не може, адже вона функціонує в**

ДУМАЙТЕ!

ЗРАДА, або ПОЛІТИЧНЕ ХОХЛЯЦТВО

Було це у день свят. І нагода поспілкуватися — радісна, і погода сприяла відвертості розмови та гостроті почуттів. Прикрий було лиш те, що мій чарівний співрозмовник не мав ані святого настрою, ані бажання залишатися на київському Подолі. А підставою були прикри спогади і враження від власної участі у святковому концерті, присвяченому Десятиліттю Незалежності.

Він — молодий кобзар, якого ще у юнацькі роки нерідко можна було почути і побачити на Узвозі. Траплялося, що поруч з ним демонстрували своє мистецтво ті, хто краще знав, як співати “українські песні”. Проганяли і залякували, забороняючи “ходити на їх Подол”. Тарас був одним із тих молодих людей, які не підкорялися “особливим розпорядженням”. Свідомо чи суто інтуїтивно, пішов за тими, хто організовував і проводив під час першої мітингової хвили відповідні заходи. Грав на бандурі і ніс хрест “останнього з могокан” досить переконливо. Його помітили, дали можливість закінчити школу і навчатися далі.

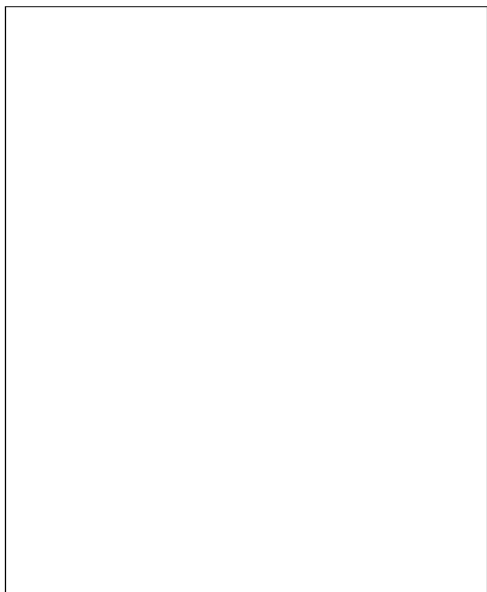
Хлопець був своїм у середовищі політ’в’язнів, репресованих та національно свідомої інтелігенції. Отримавши диплом професійного музиканта, чітко усвідомлював роль свого основного інструмента на теренах “совецького та постсовецького” простору і перспективу максимального вияву його історичної ролі. Тобто йдеться не про пересічного обивателя від мистецтва, а про людину професійно і політично зрілу. На сьогодні він об’їздив, без перебільшення, півсвіту. Має добру, вірну дружину та двійко малят, мешкає у Києві, бо й коріння його від мами — тутешнє, київське. Причин для пригніченого настрою, здавалося, не може бути, а він, настрої, був саме таким. Зітхнув і промовив: “Як тяжко стає співати вдома, в Україні. Плюються, глузують, а то й просто йдуть геть, коли бачать, що співає кобзар”.

От тоді мені й пригадалася наша розмова, яка шокувала мене цинізмом. “Буду голосувати за Кравчука, бо він уже наївся і нам дасть”, — заявив Тарас. На той час роздумів про ситого з голодним у нього не було, а своїх покровителів він намагався уникати. І тим, хто його “просвітив” і “умудрив”, можливо, й полегшало, а Тарас розплачується щоденно. Обдурили, а на додачу ще й морально ошукали.

...І знаходи молодий маестро, мандрівний кобзар, розраду серед своїх на чужих землях та у власній родині, дітях та дружині, а про минуле десятирічної давності згадає як про утопічну безодню. Хоча, мабуть, сімейне, родинне щастя для нас, українців, — це доля і майбутнє. А обираючи, варто добре подумати.

Л. С.

КРОПИВОЮ ПРИЧАСТИЛИСЯ У хащах алогічного світосприйняття

На пресконференції

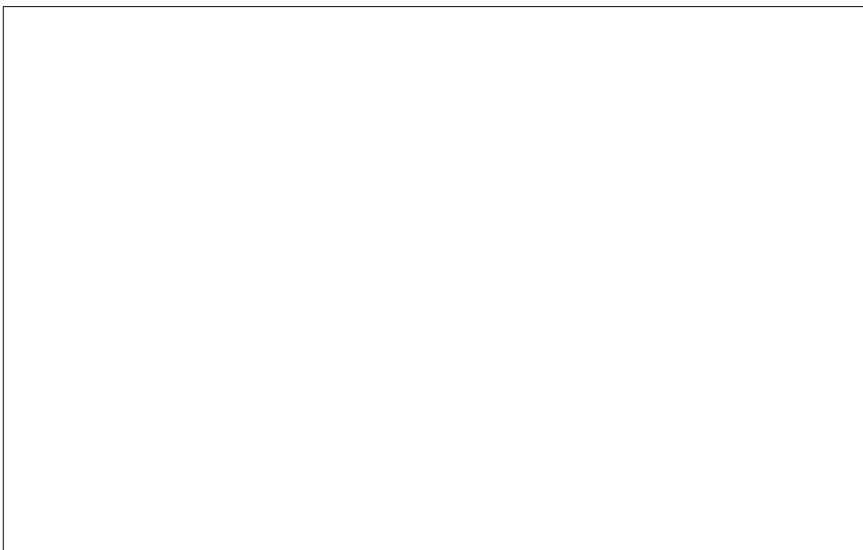
Старше покоління так званого українського богемного середовища добре пам’ятає навчальний заклад, який у народі називався “кульок” і готував митців різних жанрів постпролеткультівського рівня. Випускники цього ВНЗ здебільшого довчалися чи й перевчалися і титул дипломованого цим інститутом фахівця був, м’яко кажучи, непрестижним. Більш модерним вважалося, принаймні у столиці, училище імені Глієра, з якого вискакували і вмиш ставали зірками української естради майже всі, хто сьогодні сяє з естрадних олімпійських вершин уже пострадянського часу.

Але все йде, все змінюється й модернізація суспільно-політичного життя не оминула вищезгаданий навчальний заклад. Він змінив свій статус і продовжує розвивати засадничі традиції. Постпролеткульт трансформувався у субкультуру й намагається створити професійну базу для національної культури. Міф про неіснування шоу-бізнесу на Україні спростовують мегазірки російської естради, що, як мухи на мед, зграями тягнуться в Україну, яка створює всі умови для їх процвітання. Таких сприятливих умов, як у нас для них, не створює жодна держава у світі. Дивується росіянка за статусом, одеситка за походженням Лариса Доліна, коли говорять, що в Україні немає умов для роботи артистам. Сама вона записується й видається на одеських, тобто українських, студіях, коли виникає бажання й потреба. Якість та статус її від цього зовсім не потерпає. Переконливо? Шоу-бізнес у нас не існує для тих, хто не вміє працювати і не хоче вчитися чи доучуватися робити щось у державі, яка намагається

ся розбудувати ринкову економіку.

Але повернемося до історії “найкультурнішого” навчального закладу, який очолює велет естрадного експериментального мистецтва Михайло Михайлович Поплавський. Можливо, колись, коли на тринадцятий стілець уомоститься золоте теля української естради і, закопилівши губи заявить, що не злізе з нього до загиби, то поруч із пам’ятником Паніковському, що прикрашає затишний скверик на Прорізній у Києві, гонорово примоститься “Юний орел” історії української субкультури, який і сьогодні вже може претендувати на свою присутність у майбутньому.

Погодитися можна з новаторськими проектами, які новаторськими стали для України, що, придивившись ближче до світового рівня досягнень, розчарувалася й упевненіше взялася за удосконалення своїх надбань. Розчарування прийшли з усвідомленням реалій західного масштабу культурного життя. Гранд-концерт для сотні глядачів та учасників фестивалю — це норма, бо на гігантманію Європа не хворіє. Горизонти, такі оманливі спочатку, протверезили аналітиків і професіоналів, які почали боротися за своє. Славнозвісна й сумнозвісна “Червона рута” стала

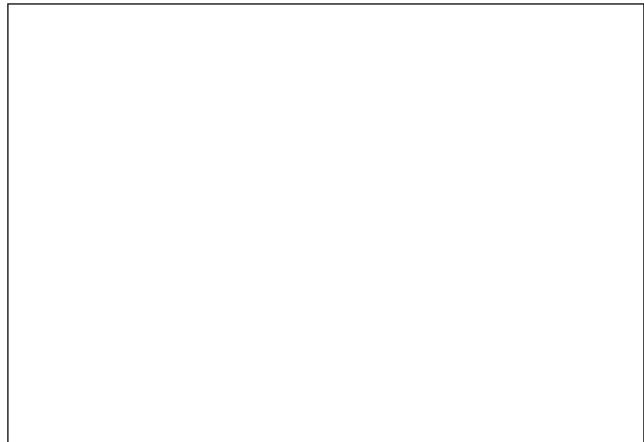

Михайло Поплавський: “Хай живе УСС (Українська студентська спілка) і ми при ній”

першою ластівкою європейської естради, яка з’явилася в Україні. Концептуальні засади цього фестивалю і досі базуються на національному, автентичному підґрунті, тобто ідеї, яка була підхоплена, підтримана, удосконалена й реалізована іншими прихильниками радикальних змін у царині української естради. Після фестивалю “Червона рута”, який спромігся заявити на весь світ про нову музику й нове покоління представників української музичної культури, розпочато суперечки, у яких народжувалася істина.

Розбудова фестивального руху породила

конкуренцію, яка і є тим механізмом, що рухає десятки незалежних, альтернативних фестивальних проектів, котрі допомагають об’єктивно виявити кращих у всіх жанрах і концентрують на них увагу на підсумковому державному фестивалі, що відбувається щороку в столиці і вже відсвяткував свій десяти-

В кропиві

річний ювілей. “Пісенний вернісаж-2001” може бути подією, адже протягом останніх років він поступово позбувається упередженості щодо нетрадиційної естради, усвідомлюючи вимоги часу.

Усі ці процеси локально відтворені модернізаторами освітніх програм, що стосуються маскультури та навчання у галузі шоу-бізнесу. Київський національний університет культури і мистецтв покликаний створити професійну базу для шоу-бізнесу в Україні. Задеклароване підтверджується фактом переходу кращих викладачів із престижних ВНЗ та училищ саме до цього навчального закладу. Парадокс? Чи необхідність вижити у тяжкі часи перехідного періоду? А чи свідомий вибір конкурентоспроможної частини викладацької еліти, яка не хоче монотонності та скутості у мистецтві, хоче сама рости, розвиватися і віддавати те, що є ще потрібним для закладення підвалин майбутнього. Кращі, на жаль, складають меншість, бо прагнуть донести те, що “ковтається” не просто.

Усе це могло б не мати продовження, якби не державна підтримка процесу, який вийшов з-під контролю саме у плані ідентифікації національного статусу. Надто незатишно останнім часом базовим кафедрам української мови, літератури та фольклористики! На двох перших планується скорочення викладацького складу — змушує переоцінювати вартості. Чомусь пріоритетними вважають себе відділення, які готують візажистів, перукарів, менеджерів ресторанного та шоу-бізнесу. Невже пріоритетною буде голохфастівщина та мрії Проні Прокопівни про прийом “льожачи” з книжкою “Антиклімакс” перед телевизором, який крутить КВК, відверто глузуючи з хазяїв держави, що повернулася до попереднього стандарту пріоритетів? Комплекс меншовартості засвідчений фактом мовного режиму команд української ліги КВК. І якщо не весело, а гірко й сумно стає, коли з екрана телевізора чи з радіоприймача лунає “Кропива ти моя, кропива”, натхненно співана ректором Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКМ). Жаливою тут не допоможеш, — надто глибоке коріння має проблема обезкультурення української нації та надто високу підтримку в українській державі.

Леся САМІЙЛЕНКО

ЗАБУТА НАМИ КРАЇНА

Не думалося, що в наш час у столиці України народна пісня, наче на далекій еміграції, викликає сльози невимовної радості з того, що хтось у нас її ще співає, і сльози безмежної печалі через її поступове забуття. Саме така картина спостерігалася під час перебування у Києві хору “Вертеп” тернопільського обласного товариства “Просвіта” й тернопільського товариства українських студентів-католиків

“Обнова”.

За сприяння київської обласної громадської організації “Молода Просвіта” та клубу “Скіфи” Київського національного економічного університету в приміщенні театру КНЕУ нещодавно відбувся вечір, на якому лунали пісні автентичної України.

Далеко від Києва, куди не так часто звертають свій погляд високі державні мужі, живе собі в людських серцях українська пісня, а ми ходи-

мо щодня київською бруківкою, молимося у відбудованих з руїн величних храмах, слухаємо чужомовні пісні і гадаємо, що тільки нам випала честь називати себе українцями. Та, виявляється, не лише нам...

В’ячеслав БОДНАРЧУК,
студент КНЕУ.

- член турклубу “Скіфи” та “Молодої Просвіти”

ЩО ВАМ СНИТЬСЯ, НАШІ БЕРЕГІНІ?

Закінчення. Початок у числі...

Чи не найбільше інформації для нас про нас самих несуть сні, пов'язані з домом, будинком, помешканням, взагалі будівлями, за будовами, приміщеннями.

СНИ ПРО ЖИТЛО

Кімната уві сні — це внутрішнє життя особи. Коридори, кімнати, порядок і спокій чи розкидані речі в них — це відповідні почуття, які на тебе чекають у найближчому майбутньому. Шукати уві сні свого місця в будинку — прагнення нового життя, тривога, зміни.

Якщо будувеш будинок, купувеш житло, упорядковуєш його — добрі перспективи в житті, особливо для закоханих, підприємливих або не дуже везучих.

Руйнувати будинок чи продавати його — погане закінчення розпочатих справ.

Великий і гарний будинок — позитивні зміни в житті, прибутки; вбогий чи зруйнований — втрати.

Виїжджати з дому — зміна життя. Якщо виїжджає хтось близький — розставання з ним або тяжка хвороба. Зміна уві сні дому або обмін квартири — зміни в житті.

Якщо насняться замкнені двері — постане якась перешкода на твоєму шляху. Якщо двері відкриті або їх немає зовсім, — небезпека, неприємна несподіванка. Виходити або вибігати з дому — втрата душевної рівноваги, "вийти з себе" через якусь суперечку, спір, мати неприємну розмову. Якщо входить до будинку — корисна зміна, цікава пропозиція.

Відкриті вікна — добрий знак, загрозоване — якість обмеження, входить через вікно — невдала господарча операція, випадок нешляхетної поведінки. Розбиті шибки або випасти з вікна — клопоти і страждання. Дивитися на освітлені вікна — смуток і жаль. Балкон — хороші перспективи.

Дах, ходити по даху — успіх в інтелектуальних справах. Власти з даху — небезпека втрати, неприємні зміни в житті.

Підвал — підсвідомість, закутки душі. Брудний підвал або довго перебувати в ньому — багато переживань, хвороба. Світлий та упорядкований підвал — добробут.

Кухня — еротика, задоволення прагнень близьких осіб. Готувати в кухні або прибирати — підвищувати добробут.

Спальня — відпочинок. Піч відображає почуттєву сферу. Палити в печі — це на добро, тільки щоб не дуже розпалювати.

Туалет уві сні, звичайно, пов'язують із сексуальними моментами.

Якщо насняться подвір'я — дуже віро-

гідно стати об'єктом пліток.

СНИ ПРО ТВАРИН

Тварини у снах символізують людей з нашого оточення і відображають наше відношення до них. Одні свідчать про друзів (пес, корова, птахи), інші — про осіб, не вартих довіри (кіт, вовк, крокодил, кусючі й отруйні створіння). Комахи, черви, миші й пацюки — найчастіше — нещирі особи з близьких (домашніх).

Пес — доброзичлива, дружна або почуттєво близька до нас особа. Коли сторожує біля дому — достаток і спокій. Коли чинить кривду — небезпека. Якщо насняться собаки, які поводять себе нахабно — мати справу з нахабами. Якщо гавкає — остерігає перед чимось. Якщо хворий, слабкий пес — можливі фінансові втрати.

Кіт. Якщо чужий, невідомий — можуть статися якісь підступні дії, зрада, обман.

Корова — добробут у домі. Якщо брудна, худа, занедбана — втрата добробуту.

Бугай — небезпечна людина; так само й свиня.

Птахи — творча праця, мислячі люди.

Голуби — кохання і спокій. Чорні і хижі птахи — небезпечні події.

Лелека — дитина, добрий друг. Коли відлітає — зміна почуттів.

Курка — домашні неприємності. Пава — якась дуже елегантна особа.

Бджоли — плідна праця, нагорода за працю, приємний прибуток; якщо кусають — втрати і неприємності, пов'язані з роботою.

Баран — лідер, керівник. Їздити на ньому — добра посада, успіх, благополуччя, підвищення, визнання. Вівці — багатство.

Павук — небезпечна особа; найгірше — власти в його павутиння.

Орел, лев — особи високого рівня, великих можливостей, "зірки".

Метелик — флірт, який швидко мине.

Мурахи — працьовиті люди. Але якщо багато на тілі — небезпека поганого товариства, багато дрібних клопотів.

КОЛЬОРОВІ СНИ

Згідно з проведеними опитуваннями, кожний п'ятий сон — кольоровий.

НЕВІДОМЕ ПРО ВІДОМЕ

Білий — бездіяльність, монотонність, хворобливість. Білий палац, до якого входимо уві сні — віщує двостороннє запалення легенів. Білий сніг — майбутні тривоги. Катитися серед засніжених краєвидів, возити когось на санчатах — хворіти самому чи тому, кого возимо.

Чорний — віщує втручання темних сил. Темні постаті, чорні силуети без обличчя — особи з іншого світу, які приходять попередити або вимагати. Чорний колір символізує зло. Темрява уві сні — невизначеність, незрозумілість, нез'ясованість.

Світлий сон, сонячний — обіцяє оптимістичні зміни, радість, чистоту і свято душі.

Сірий — бідність, страждання, змучення. Якщо насниться, що йдете сірим, безбарвним коридором — очікує сіре, безбарвне життя.

Червоний — любов. Добре отримувати уві сні червоні квіти в подарунок або їсти червоні яблука. Водночас червоний колір означає ненависть, обурення, дуже пов'язаний з прагненням надто гарячої пристрасті, запальності. Якщо присниться рудий чоловік, вірогідно, буде якась конфліктна розмова, суперечка, гаряча дискусія не без еротичного підтексту. Для хворих червоний колір віщує погіршення стану здоров'я.

Червоний вогонь, полум'я — все погане згорить на користь.

Помаранчевий і рожевий — теплі почуття, радість і добрі види (рожеві передчуття) на майбутнє.

Жовтий — інтуїція, передчуття, відкриті судження. Для деякого — це колір брехні, фальшування, заздрості і зради. Жовте сонце — це символ принципово нового життя, поступу, ліпшого здоров'я, радості, визначеності.

Зелений — прихід весни в житті, надія на перемену, відродження.

Блакитний — спокій і лагідність, психічна рівновага, багатство духовного життя.

Фіолетовий — індивідуальні прагнення, заглиблення в себе, свій духовний світ.

Коричневий — марна надія, ілюзія, хвороби.

Слід пам'ятати, що колір — це лише тло, певний акцент і спрямованість характеру подій, дійових осіб, предметів і явищ, що їх ми спостерігаємо уві сні. Зібрати до купи все, що ми бачимо в цьому дивовижному кіно, дати йому правильну інтерпретацію з візією на майбутнє — це справжнє мистецтво. І хоча ми спимо всі, мало хто вміє правильно розуміти сні.

Тому краще спати без сновидінь і прокидатися з радісною усмішкою. Чого вам усім щиро бажаю.

●

ПОГЛЯД З БОКУ

Одне з найбільш очевидних, чудес цього світу — сон. Явище настільки ж просте й виразне, наскільки незрозуміле.

Діалектика життя, завдяки сну, з одного боку, набуває об'ємних і закінчених форм, а з другого — збагачує людські знання цілим комплексом питань, проблем, протиріч.

"Життя — це рух", — постулат древньої Еллади, що протягом століть розвинувся у всесвітній рух олімпійський і філософію здорового способу життя.

"Життя — це сон", (а отже й безрух) — постулат середньовічних лікарів, переконання яких всецілісно будувалися на натуралістичних засадах виникнення й лікування хвороб.

Формули: "Подібне — подібним" та "В спокої — енергія" не суперечили, а лише доповнювали одна одну. Вони були і, значною мірою, залишаються досі ос-

новоположними в деяких лікувально-терапевтичних школах сучасної медицини. Ефективно лікувати "подібне подібним" досі вдається прибічникам натуралістичних, природних методів.

Десять років тому, коли ще був живий знаменитий Броварський дід, якого і я маю підстави згадувати із вдячністю (бо саме через його "дивні" ліки досі ходжу на своїх ногах), звернувся до

нього мій приятель, у котрого рентген чітко показав круглий камінь діаметром завбільшки з 5 копійок у жовчному міхурі. Лікарі вимагали негайної операції.

Дід дав приятелеві якісь трави, корені і порадив обов'язково приготувати (за певним рецептом) порошок з висушених курячих нутрощів (вже не пам'ятаю яких). А оскільки тих маленьких курячих елементів треба було на-

сушити близько кілограма, довелося моєму приятелеві вигадувати легенду і йти до шеф-повара ресторану, який все одно не повірив поясненням дивного клієнта.

Через місяць приятель пішов на рентген. Потім на повторний. Проте й це не допомогло дати жодних пояснень: каменя в міхурі вже не було. Щоправда, медики не погодилися на оце "вже", вбачаючи (можливо) помилку в

діагнозі. Словом, так званій офіційній медицині було нічим крити. Так і живе мій приятель з офіційним направленням на термінове видалення жовчного міхура десятилітньої давності.

До чого тут сон? — скажете. А тому, що Дід (перепрошую, але саме так його називали всі, вимовляючи це слово як Велике Ім'я, з надзвичайною пошаною) наказав моєму приятелеві спати

не менше 12 годин на добу протягом усього місячного циклу лікування. "В спокої — народжується енергія, в неспокої — марно втрачається", — ось повний текст середньовічної засади, яка не суперечить визначенню "жовчна людина", тобто така, що постійно чимось невдоволена і бризкає емоціями, викидаючи енергію у простір.

Відомий вчений-схо-

дознавець В. Сидоров, на підставі вивчення древньоіндійських джерел, так розкриває другу частину цієї формули:

"Твій кожен викид гніву або сумніву

Одразу гасить внутрішній вогонь".

Спокій, спокійний сон, стан близький до анабіозу — це найкраще тло і водночас засіб для лікування будь-яких хвороб.

І не тільки хвороб, а й підтримки високоенерговитратного життя. Всі створіння, які переживають імпульсивні навантаження, обов'язково багато сплять: коти, леви, тигри, інші котяті, ящірки та інші плазуни (за миттєвим кидком горзи або кобри стоїть величезне нагромадження енергії безруху). Це також стосується практично всіх ссавців, з дельфінами включно (за винятком хіба що коали).

...Сідає сонце, настає ніч і всі люди западають в сон. І так щодня. І немає сили, яка б могла цьому довго пручатися, бо це є дар Божий. Сон лікує щоденність наших вражень, глупот і хвороб, упорядковує наш життєвий досвід, подекуди перетравлюючи його в мудрість. А окремим обраним дає Божу благодать бачення майбутнього.

Роман ЗАПОЛЬСЬКИЙ

●

ДО ЧИСТИХ ДЖЕРЕЛ

На території міста Києва розташовано понад 430 водоймищ різного типу. Це озера, системи ставків, малі ріки, а також та річкова ділянка Дніпра, яка нижче Києва утворює Канівське водосховище.

Більшість цих водойм використовуються населенням для купання, рибальства, що висуває серйозні вимоги до їх санітарно-гігієнічного стану. Нинішній стан малих водойм міста викликає серйозне занепокоєння, бо багато з них засмічені, прибережні смуги захарашені стихійними звалищами побутових та будівельних відходів.

Тривожить і те, що в озера та ставки через зливні стоки потрапляє велика кількість нафтопродуктів з автотранспортних засобів. Автостоянки, гаражі, АЗС без локальних очисних споруд, розміщені на прилеглих територіях? на зливостоках. Не бракує й інших господарських об'єктів. Спостереження за озером Опечень, річками Либідь, Нивка показали, що рівень їх забруднення нафтопродуктами у порівнянні з минулими роками збільшився і зараз перевищує ГДК в десять і більше разів.

Необхідно підкреслити, що всі внутрішні водойми міста становлять єдину водну систему, тісно пов'язану з басейном Дніпра, який є джерелом питного водопостачання для 32-х мільйонів жителів нашої країни. Тому забруднення внутрішніх водойм незмінно призводить до забруднення нашої головної водної артерії.

Київські поверхневі водні об'єкти охороняються від забруднення Держуправлінням екології, ним же контролюється дотримання вимог

Водного та Земельного законодавства України суб'єктами господарювання, розташованими на землях водного фонду.

Перевірки здійснюються із залученням представників районних держадміністрацій, санітарно-епідеміологічних служб, Київського міського управління земельних ресурсів, ДКП "Плесо" шляхом обстеження внутрішніх водойм.

Вже перевірено 383 водних об'єкти міста, серед них: — малих річок — 22, — озер — 164, — став-

зона зі своїм особливим режимом діяльності. У цій зоні — близько 20-ти великих і малих підприємств, діяльність яких пов'язана з використанням земель водного фонду в прибережній захисній смузі.

Всі київські ставки, колись окраса міста, перебувають у незадовільному санітарному та технічному стані.

Особливо забруднені водойми у Совській балці та прилеглій до неї балці Проня. Закидані непотребом, завалені сміттям, будівельни-

смуги водойм захарашені побутовим сміттям, виробничими та будівельними відходами. Акваторія озера Пташине засипається сміттям для розширення території будівництва ГБК "Будівельник", а прибережні захисні смуги водойм у цьому районі розриті самозахопленими городами мешканців... Екологічний стан водних об'єктів загрозливий.

На річці Нивці у Шевченківському районі розташовано каскад ставків, прибережні захисні смуги яких зайняті городами мешканців,

споруди, що призводить до підтоплення осель.

У межах м. Києва, внаслідок своєрідного рельєфу території, не бракує водних джерел у балках та ярах, що виходять на поверхню, живлячись від підземних водоносних горизонтів. Ці води неглибокі, практично не мають надійного природного захисту, поповнюються за рахунок атмосферних опадів. Джерела, в основному, знаходяться в занедбаному стані, безгосподарні, належним чином не впорядковані, оскільки в них накопичуються різноманітні відходи, які становлять небезпечну екологічну загрозу для мешканців міста.

Дуже важливо, щоб у місті була чиста вода. Для цього потрібне спеціальне санітарно-гігієнічне управління, яке б контролювало якість водних джерел.

З метою відродження минулих традицій покращення екологічного стану водних об'єктів міста, особливо актуальним для нас усіх є об'єднання зусиль, спрямованих на поліпшення стану джерел, водойм і річок на території м. Києва, раціональне використання водних ресурсів, формування у киян бережливого ставлення до них, їх охорони і відтворення. Усі ці завдання ставити перед нами щорічний міський конкурс "До чистих джерел", розпочатий за ініціативою ВУТ "Просвіта". Виконання положень конкурсу є надважливим для майбутнього наших дітей, внуків та правнуків.

Микола МОВЧАН,
начальник Державного управління екології та природних ресурсів

ВОДА ДЛЯ ВНУКІВ

ків — 100, — струмків — 30, — заток — 23, — каналів — 27, — скидних технологічних каналів — 4, — джерел — 13.

Як відомо, Дніпро протікає територіями Харківського, Печерського та Подільського районів, що впливає на якість її води та санітарний стан прибережних захисних смуг. Особливе занепокоєння викликає діяльність розташованих на правому березі Дніпра близько 30-ти великих та малих підприємств Харківського району, діяльність яких так чи інакше пов'язана з використанням земель водного фонду в прибережній захисній смузі. Тут скидаються неочищені води з території підприємств, до берега швартується цілий ряд плавзасобів. У прибережній захисній смузі складаються відходи виробництва, побутові сміття.

У затоці Дніпра в Подільському районі розташована промислова

ми відходами, металобрухтом, топляками, навколо — несанкціоновані звалища побутового та будівельного сміття... Чого ж дивуватись, що водоскиди частково зруйновані, береги поросли болотною рослинністю тощо... У 1999 р. підприємство "Плесо" розпочало роботи по розчистці та оздоровленню озер, які нині, через брак коштів, припинені. Це може призвести до того, що район залишиться без Совських водойм, на місці яких утворяться екологічно-небезпечні зони, що таїтимуть у собі загрозу для здоров'я жителів району, котрі самі "доклали рук" до їх загибелі...

Не кращі справи і на озерах Мінського району, які є місцем відпочинку жителів: просто на берегах побудовані автостоянки, АЗС. Поверхневий стік з території району без очистки йде до водних об'єктів, що неприпустимо і потребує негайного вирішення. Прибережні захисні

засмічені відходами, потребують благоустрою та розчистки.

У межах Харківського району вздовж проспекту Бажана у незадовільному санітарно-технічному стані перебуває цілий каскад озер, нині ДКП "Плесо" проводяться роботи по їх реконструкції.

Потребує відновлення озеро Пономарівське. Будівельні організації під час наміву жплмасиву "Осколки-Північні" його закидали. На жаль, вирішення даного питання не знаходить належної підтримки з боку міських та районних організацій, які причетні до цієї справи.

Незадовільний санітарний стан і акваторії та прибережної захисної смуги озера Видубецьке (Харківський район).

Негайної очистки потребує ріка Дарниця, береги котрої захарашені відходами, які при опадах та піднятті рівня води потрапляють до неї, перекриваючи водопропускні

В АНТАРКТИДІ НЕМАЄ КАНАЛІЗАЦІЇ

Розповсюджений в Європі, а особливо в Італії, звичай чистити помешкання, викидати старі меблі і всіляке лахміття перед Новим Роком набув поширення у південній півкулі. Австралійці першими розпочали реалізовувати широкомасштабний проект прибирання сміття в Антарктиді. Як повідомляє Асошіейтед Пресс, на дослідницьку станцію Кейсп завезено 50 величезних контейнерів, до яких мають завантажити побутові відходи — використані акумулятори і батареї, технічні масла, хімікати, пластмаси, тару, будівельні і деякі токсичні матеріали, завезені сюди для тимчасових мешканців льодового континенту з 40 країн. Натомість для постійних мешканців Антарктиди — королівських пінгвінів, леопардових чайок, блакитних китів — життя стає дедалі не тільки дискомфорнішим, а й просто-таки небезпечним. І не тому, що температура тут сягають мінус 89,6 градусів за Цельсієм, а швидкість вітру — до 320 кілометрів на годину, а тому що тварини і птахи не можуть вижити в середовищі, запаскуджену металевими бочками з-під бензину і го-

рілим пінопластом.

Нині, як оцінюють науковці, на білому континенті міститься понад 300 тис. тонн відходів — це величезний смітник, який загрожує не тільки тваринам і птахам, а й цілому людству. Адже саме Антарктида, з її білосніжним льодо-сніговим покривом, є природним регулятором рівня світового океану і постачальником очищеної прісної води у вигляді гігантських айсбергів.

До початку 80-х років ХХ ст. сміття від "пришельців-науковців" "усувалося" шляхом утилізації його в прибережних водах або спалення. Нині ці способи заборонено.

У 1988 році всі країни, чії експедиції працюють в Антарктиді, підписали конвенцію, в якій зобов'язалися вивозити свої відходи, що нагромадилися.

"Генеральне прибирання" заплановано на літо 2002 (яке вже почалося у південній півкулі) і 2003 років. Сміття повмерзало в лід і потребує значних зусиль для його видалення.

Програма "Антарктичне прибирання" проходить під егідою ООН і розрахована до 2011 року. Австралія першою ліквідувала всі звалища на своїх антарктичних станціях ще 1985 року.

Стефан КОСТКА

ЧИ ВИ ЧУЛИ, ПРО ЩО РОЗМОВЛЯЮТЬ ПТАХИ?

Пригадалось мені моє давнє спілкування з природою. Було мені 6—7 років, жили ми в м. Красилові Хмельницької обл. Біля нас було озеро, в нього впадала річка, вздовж якої росли дивовижні верби. За озером був луг, який весною затоплювався водою, а літом починав потроху висихати й зеленіти. І коли ставало тепло, мені дуже подобалось ходити босому по цій м'якій траві і по калабанях теплої води, де водилось безліч пуголовків, різних кольорів жабок, вужаків, комах, зелених коників і ще безліч живого, яке я бачив і чув. Але найцікавішим для мене був великий, значно більший за мене чорний з білими боками птах — лелека, бузюк — так ми його називали. Були там дикі качки і чаплі, що стояли на одній нозі. Звичайно ж, я хотів усіх мешканців лугу побачити

і доторкнутись до них. Чапля швидко перелітала на інше місце, як тільки я наближався на 20—10 кроків до неї. А лелека вважав, що такого маленького хлопчика не варто дуже боятись і підпускав до себе, інколи я міг торкнутись його. Але він швидко перелітав або перескакував трохи далі від мене.

Коли я був поряд з лелекою, в мені прокидалось якесь незвичайне почуття: здавалось, що я чую не тільки вухами, бачу не тільки очима, а ніби все моє тіло теж чує і бачить. Що я розумію всіх: комах, коників, цвіркунів, птахів і корів, що далеко паслись і мукали. Але коли бузюк втікав від мене, моє бачення повільно згасало і мені було жаль, що я не дослухав розмов тих живих істот. Бо коли великий птах був далеко, то я вже не так

ВІЧ-НА-ВІЧ З ПРИРОДОЮ

голосно чув голоси і вже не розумів їх.

Усі свої відчуття я пов'язував з таємничим впливом лелеки. Вдома про свою подорож на луг я розповів мамі. Вона нічого не змогла мені пояснити, але розказала, що птах колись був людиною і образати його не можна. І якщо в нього забрали лелеченят, то він може принести палаюче вугілля і спалити хату...

Пізніше ми переїхали в інші місця і краї, і я такого вже ніколи не відчував, бо не бачив лелек, хоча завжди, скрізь, де був, намагався найперше відшукати лелеку.

У Криму я їх теж не бачив. Але згадував деколи про голоси природи, особливо коли читав чи чув щось подібне.

І ось прочитав я нещодавно в творі японського письменника Акутагави Рюноске "Сусаноо — но микото" такі слова: "Із-за гірських хребтів до слуху його, як рокіт безголосого грому, донесли голоси природи, які він забув. Він затремтів від радості. Міць цих голосів вразила його, і він впав на пісок і затулював вуха руками, але природа продовжувала говорити з ним. І йому нічого не лишалось, як мовчки слухати її..."

Я зрозумів, що такі явища трапляються протягом життя нечасто. Аби це відбулося, потрібен поштовх: така подія своєю яскравістю і незвичайністю перевершує все, колись відчуте і побачене.

Для мене ті хвилини спілкування з природою виявились настільки величними і чудовими, що залишилися найкращими зі спогадів мого життя. Можливо, я не зміг описати все так, як відчував. Але, можливо, хтось після моєї розповіді пригадає щось подібне, і це буде ще одним підтвердженням існування голосу природи.

Людвіг ПУХТЯР,
м. Севастополь

Фото О. Ващенко

ПОКОРА ТА ВІДДАНІСТЬ. СЛУЖБА ІМПЕРАТОРУ...

Вода — це найм'якіша і найслабша сутність у світі, але в подоланні твердого і міцного вона непереможна... Тому досконаломудрий каже: "Хто взяв на себе приниження країни — стає правителем, а хто взяв на себе нещастя країни — стає володарем".

Лао-цзи "Дао де цзин"

"Мир і краса, танцююча в серці", — так київські організатори переклали назву персо-

"Тигр"

нальної виставки традиційного китайського живопису Жанг Сунінг. Українською це мало би звучати як "Мир і краса, що танцюють у серці". Але то так собі, "малозначущі" для "кієвських снобів" деталі.

З десяти років Жанг Сунінг навчалась у відомих майстрів Шен Зіченга, Квіан Джунтао, Лиу Хаісу, Ксі Зіліу. Золота Медаль на Першому Азіатському й Тихоокеанському конкурсі китайського живопису, премія на конкурсі "Національний живопис і поезія". Учителі показали їй глибинну красу речей, навчали терпіння і спокою...

В 1996 році Жанг захворіла на небезпечну форму артриту. Їй важко рухатись і майже неможливо малювати. Через рік вона починає займатися забороненою в Китаї системою вправ Фалуньгун. Після тижневої практики артрит зникає. Фалуньгун стає частиною її життя.

"У травні звук внутрішнього світу і краси танцює м'яко у вашому серці". Я не була в Китаї у травні, не була і в січні, я взагалі не була у Китаї... Мабуть, січнева краса інакше торкає серце. Ліниво і недовірливо... Китайські красуні поміж розквітлених магнолій? Їхні порцелянові пальчики ніжно торкають струни... "Леді, що виконує Гужень". Одна з краших робіт Жанг Сунінг. Сюжет навіяний стародавньою поемою. "Від свого вчителя Шена Зіченга я перейняла досвід читати стару поезію, і аж тоді братися за пензель...". Як правило, в китайському живописі роль майстра "Гужень" виконував старець. Традиція... Портрет "леді" трапляється рідко. Сила таланту підштовхує Жанг Сунінг до оригінального трактування древніх символів і мотивів, що аж ніяк не є замахом на традицію. Інтуїція, напрацьований предками генетичний код, власна духовна практика підказують: не змагатися, плисти за течією, уподібнитись до води, яка дає благодать усім суцям, не бореться з ними... "Своєрідність моїх картин пояснюють тим, що досі пливу двома безкрайними стихіями — океаном традиції та життям..."

"Леді, що виконує Гужень"

"Гейша". Мені здалося, що картина надто "вибивається" з традиційного китайського малювання. Неспокійно червоний колір, шовкова тканина вільно спливає з плечей, оголює груди. Усе це мало би натякати на еротичку. Жанг Сунінг пояснює: "Пластика "Гейші" витримана у жанрі суворої традиції. Постава, що випрозорюється кризь багряне кімоно, протягом століть — незмінна. Покора та відданість. Служба імператору..."

Жанг Сунінг прибула до Києва з конкретною місією, — не стільки пропагувати власне мистецтво, скільки розказати правду про сучасний Китай: одіозність червоного режиму, переслідування тих, хто займається гімнастикою "для тіла і духу" Фалуньгун. Ув'язнення, катування. Десятки тисяч невинних жертв. Чад "культурної революції"... Їй, відомій художниці, доля посміхнулася приязніше. Вісім місяців тюремних поневірянь завершилися свободою і поверненням до мистецтва.

«ЧЕХОВИМ ТАМ І НЕ ПАХНЄТ...»

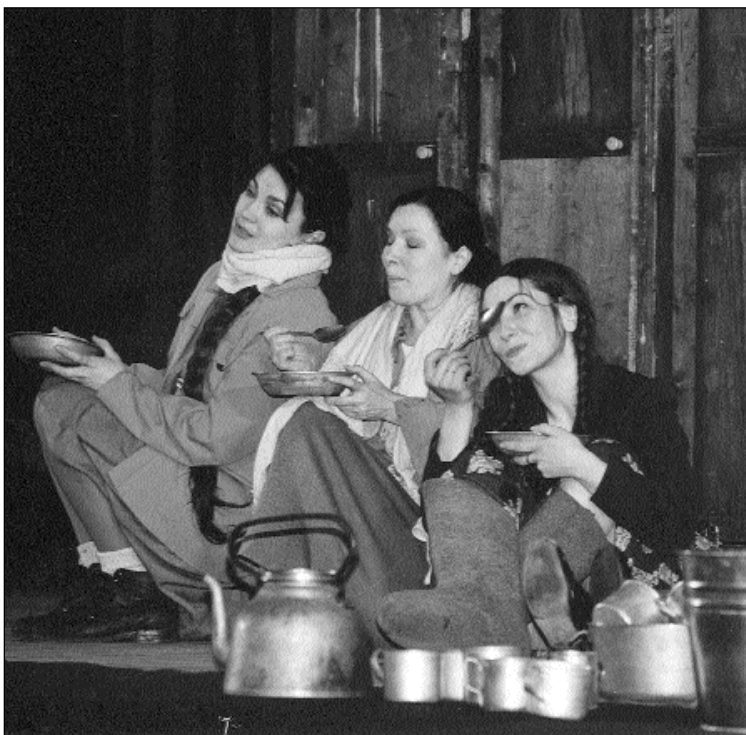
Хто бодай раз відвідав помешкання муз — театр, окрім традиційного вішака, має помітити зграйку літніх тітоньок. Одні "ввічливо" опікуються вашим пальто, інші войовничим зором проведуть у зал. Запропонують придбати програмку, зженуть з місця театрального зайця (у бельєтаж, панове, на верхотуру). Або ж "приголомшать" ерудицією: "На "Три сестри" зря їдьогте, Чехова там нет". Отакий він, київський варіант "вешалки" Станіславського, включно з інтер'єром фойє, свіжими канапками та духмяною кавою. Але то так собі — рефлексії задля вступу до вражень від постановки Андрія Жолдака. Точніше, Жолдака-Тобілевича. Нещодавно оприлюднений факт "династійної" закоріненості. Персона авторитарна, афектна та ефектна. Провокує на емоції різного ґатунку. Від сліпого захоплення до густо приперченої зневаги. Мовляв, компіляторник, кон'юктурник, грубіян... Жолдак справді не має аскетично-тонкої кості, тож на подібні звинувачення не реагує. Подейкують, що на репетиціях голосових зв'язок не шкодує. З акторами працює методом ґвалту. Нав'язує "абсолютну монархію", — жодних конституційних поправок та акторської самодіяльності. Грубувато? Може, й так. Тим не менше, вистави цього режисера феноменально живучі. Маю на увазі, передусім, "Три сестри"...

Ольга, Маша і наймолодша Ірина. "Тьмутараканяча" провін-

ція. "Батько вмер усього лиш рік тому". З періодичного вмикання радіоточки маємо уявлення про реальний "часопростір". Війна, "Джокондоподібна" усмішка Сталіна, саванний розмаї червоних кумачів... Не найкраще тло для тендітного тріо. Імпровізаторське бешкетство Жолдака наповнює помешкання інтелігентних сестер-панянок прокислими солдатськими онучами, брагою, ночвами з "пшонкою". Війна... Тилловим мишкам немає з чого вибирати.

Не до кутання плечей у "тривожну" шаль, не до гаптування білизни філігранним узором. Волове важке ґарування. Сні, немов глибоководні риби, жахаються металевого реалізму, шматування мрійливого фльору. "Гаваріт Масква, масковскає время..." Ганчіркову ковдру геть з обм'яклого тіла. Працювати...

Щебетушка Ірина. Прокидається легко і весело. Дві бадьорі косички. Не лякають ані злидні, ані пролетарські чайники з підсо-

Н. Сумська, Л. Кадірова, О. Батько

лоджено-бурим нутром. Їй двадцять, щедра юність. Навіть істеричні ридання старшої Ольги не затьмарюють відчуття шаленої легкості і щастя. Зацитькати Ольгу, закропити плаксивого рота спиртом. Нехай мовчить. Бо то ж неправда, що життя важке і несправедливе, що старість підкрадається безшелесно, мов тать... Неправда?

Москва — хвороблива мрія сестер, ілюзорна "фата морґана". У кожній свій потік свідомості, пов'язаний з прекрасним минулим. У примарній столиці було все, що потрібно для щастя: мама, нянюшка, капелюшки, витончений запах весни. Їх "тілоґрієшношинельне сучасне" можна пережити тільки завдяки рожевій ілюзії: вони сподіваються повернутися в минуле. У нафталіні зотлілі мережива... Прагнуть кохання. Мають стільки нерозхлюпаних почуттів... Тільки, де ж той непідробний офіцер чи барон? Ридання в подушку...

Тригодинна вистава загусає в мить, завихрення гри тягне у задзеркалля, по той бік реального життя — на сцену... Якраз туди, де "Чеховим не пахнєт...", де згідно з його формулою талановитого письма "словам тісно, а думкам просторо..."

Уляна ГЛІБЧУК

КІЛЬКА АСОЦІАЦІЙ ПІД ЧАС ОСТАННЬОГО КОНЦЕРТУ "ВВ" ...

Усе починається приблизно так: зсуваються столи, стільці, на стінах ветхих халуп встановлюються репані підсилювачі, магнітофон "Весна" хрипить Ви-соцьким. Публіка: сімнадцятилітні мадонни у найкращих вихідних шатах та невтолимим бажанням МУЗІКИ. Жовтий підводний човен рушає степами України. Хтось по саме нікуди напакував його безумним кантрі, весіллями, іменинами, найдорожчим із того, що лишила нам імперія. Усе тут ворухиться, кишить, співає, вигинає хребет багатоголові потвори натовпу. ТАНЦІ. Танцюють усі. Чоловіки жінок, жінки чоловіків і навпаки... Горілка, розтікаючись столами, формує ту стихію, де тонуть найсильніші. Присівши біля комп'ютера, павучок юнака обчислює ДАО. Комп'ютер видає неприємні новини. Кранти! Кришка! Причини засекречено. Розкриття загрожує смертю. Світом правлять гобліни. Недорікуваті самураї ідіотизму, слабобілля та клімаксу, про який так довго говорив більшовикам Лесь Подерв'янський.

Поки гучить музика, народ витанцює халяндри, потягне кайфок, вдихаючи ніздрями звуки, видихає одкровення пуків тарганоподібного Далі. "Галю, приходи" закликає бард молекулу життя. Дарма. Силуети вже не відкидають тіні. Макабричні маріонетки Путін, Сталін, Пол-Пот викаблучують "Калінку", каламутними буркалами віддзеркалюють українських музик над запакованим у бетон узбережжям Сени. Віртуальні силуети віртуальної нації на тлі таджицьких, казахських, сибірських діаспор та інших закапелків фантомної "родінки". Панічно "взвізгівая", вона зі стхановським завзяттям видає на-гора попус, вибудовує терикони черепів у Чечні та інших ареалах "національного зацікавлення". Герой, діставши за Куликовську битву п'ятірку з флюсом, втрачає ознаки героя. Він розуміє, що навіть краща жінка Парижу не може дати більше, ніж вона має. Степом знову викаблучує орда. "Ти казала у вівторок" когось "замочимо в сортирі"...

Загиджені стіни незбагненої духовності. Галю, чи справді горіла сосна, чи справді "паляла"? Хочеться вимахувати пістолетом та погрожувати фізичною розправою невідомо кому. Мирюлюбні наміри барда не викликають сумніву. Ще кілька ударів по струнах, ще кілька стрибків. Народ, шизіючи, поволі вимучує з себе першу букву української абетки, так вправно надиктованої своїми в дошку "пацанами". Фанат тремтячими пальцями вимацує обвуглені букви автографа. Губи його вимовляють сакральне "атас". Підшови відчують, як з-під них вислизас земля...

Андрій ОХРИМОВИЧ

БОРотьба з наслідками — безрезультатна

Доводиться визнати: загальнолюдська трагедія, що сталася 11 вересня 2001 року, є характерним симптомом нинішнього етапу розвитку людства, який супроводжується злиднями, духовним спустошенням особистості, екологічними катастрофами, витонченою злочинністю, тероризмом і реальною загрозою виникнення термоядерного планетарного конфлікту. Знищено багато видів рослинного і тваринного світу материків та Світового Океану, порушений озоновий шар, активно забруднюється навколишній космічний простір. **Ми деградуємо, тобто реально переступили межу, за якою уже розпочався незворотний процес загибелі людини як біологічного виду!**

У процесі наукового дослідження причинно-наслідкового зв'язку цього незворотного процесу, встановлено, що проблема має глибоко комплексний характер. Розкриті закономірності первнів живої речовини дозволили встановити головний принцип її еволюції, тобто причину, що змусила безсмертні одноклітинні організми ступити на щаблі еволюції, організовувались у багатоклітинні організми всіх рівнів, втрачаючи при цьому свободу і, отже, знаходячи смерть. На перший погляд, означена дія в еволюції живої речовини здається парадоксальною, але, як переконують наукові дослідження, напрямки цього еволюційного кроку був єдино правильним, тому що він спрямований до реалізації вищої і єдиної мети: через багатоклітинну організацію створити функцію Розуму.

Наукові дослідження закономірностей первнів живої речовини, її вищої організації як людини соціальної, уможливили визначення першопричини трагедії цивілізації. **Зроблено висновок, що всі вищезазначені загальнолюдські проблеми породжені однією загальною причиною — недосконалістю людини як біологічного виду з енергоречовинним обміні з навколишнім середовищем, що зумовлена винятково гетеротрофною (тваринною) формою харчування.** Серед цих проблем варто виділити основні:

— **соціально-політичні** (способи нагромадження й розподілу засобів існування, насамперед, їжі в суспільстві);

— **соціально-економічні** (способи видобутку засобів існування, насамперед, їжі в суспільстві);

— **медико-біологічні** (причина старіння організму, невиліковних хвороб і передчасної смерті);

— **біокосмічні** (неможливість виходу людини за межі Землі на тривалий термін, а також життєзабезпечення традиційною гетеротрофною їжею й утилізації біовідходів).

Важливо відзначити, що саме людина, недосконала з енергоречовинним обміні з навколишнім середовищем, є найбільш агресивною, найбільш хижою шлунковою істотою в Природі і, перебуваючи на Вер-

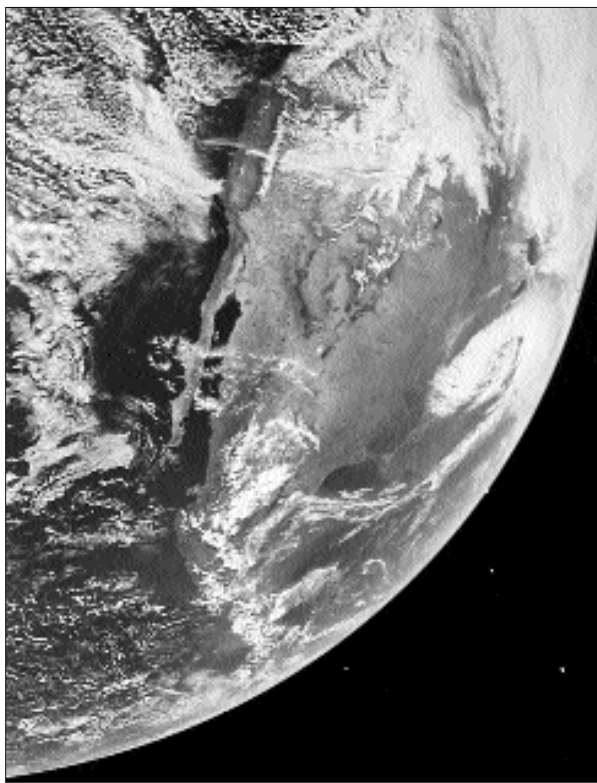
шині харчових ніш усього живого, практично вичерпала їх, чим і зумовила незворотний процес власної загибелі й загибелі всього живого.

Споконвічна боротьба людини з наслідками не розв'язує проблеми, а тільки посилює її з непоправною втратою вищих цінностей — людських життів і часу. Те саме — боротьба з тероризмом, джерела якого виходять, насамперед, із незгоди певних осіб, груп і прошарків суспільства чи цивілізації, з політикою владних структур, що реалізується через насильство. З іншого боку, об'єкт незгоди, тобто політика, є також формою насильства, за допомогою якого

ційними етапами, тобто між двома рівнями досконалості: *попереднім* — людини примітивної, але хитрої, що займає вищий ярус тваринного світу завдяки сформованій функції Розуму, та *наступним* — Людини Розумної, Людини Космічної. Тобто ми подолали тільки 2% свого висхідного еволюційного шляху між двома суміжними еволюційними етапами. Характерною ознакою цього шляху є *спадкоємність* у енергоречовинному обміні, що підтверджується як антропологічною (фізіологією організму), так і функціональною (розмноженням, харчуванням) *спорідненістю* між людиною і твариною.

II. Дія двох природних супе-

У ЛЮДСТВА Є ШАНС ВИЖИТИ! РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ ТЕРОРИЗМУ, КОНФЛІКТІВ І ВОЄН

владні структури нагромаджують та розподіляють засоби існування. При цьому головним інструментом політики є економіка, що полягає в насильницьких способах видобутку засобів існування, насамперед їжі, при цьому гроші є їх еквівалентом і мірою. Таким чином, йде постійна боротьба двох сил за засоби існування за принципом: з одного боку, агресивне, хиже бажання відняти їх за будь-яку ціну, з іншого боку — сила, не здатна віддати. У цій боротьбі завжди перемагає сильніший. Тому ця дія, як і сам принцип, характеризує низький — тваринний — рівень виживання людини як біологічного виду.

ПРИЧИНИ? Ось вони!

Протиприродне для людини застосування фізичної сили (насильства), як основного засобу в процесі життєзабезпечення на даному етапі її еволюції зумовлено такими причинами, як:

1. Дуже низький рівень розвитку сучасної людини як біологічного виду.

Недосконалість сучасної людини зумовлена, насамперед, її роздвоєністю між двома еволю-

речностей:

— *суперечність, спричинена дією антиентропійного принципу розвитку живої речовини.*

Відповідно до цього принципу жива речовина при життєзабезпеченні, що здійснюється винятково через процес постійного видобутку їжі, повинна мати мінімальні витрати своєї внутрішньої енергії. Внутрішня енергія живої речовини, її кожної біологічної системи має закономірно накопичуватися задля реалізації основної функції живого — розмноження. Ця суперечність спричиняє одну із наймерзенніших людських вад — лінощі, котрі є гальмом активного вдосконалення людини, що неминуче породжує ще й такі вади, як гордіня, гнів, нечесність, одним словом — зло;

— *суперечність між інстинктом розмноження (основної функції живого) і потребою в їжі та просторі, як фатальна й непримиренна суперечність між свободою і необхідністю.*

На цю закономірність вказував Томас Мальтус ще в 1798 році. Відповідно до об'єктивно існуючих законів кількість народонаселення збільшується в геометричній прогресії, а видобуток засобів існування, насамперед їжі, — в арифметичній. Усунення диспропорції здійснюється за до-

помогою законів Природи (голод, холод, хвороби, епідемії) і за рахунок соціальних дій (злидні, рабство, насильство, конфлікти, війни). **Фактично війна є закономірним процесом природного добору в межах єдиного, функціонально невідновлюваного, а тому недосконалого, біологічного виду — Homo Gastro Faber (людини — майстра шлунку) — за ознаками тваринного світу: агресивності і хижості. При цьому завжди передусім знищуються розумні індивіди.** Весь трагізм людської історії — на шляхах видобутку їжі, адже вона при цьому спрямовує свою діяльність лише на удосконалювання знаряддя вбивства!

Концепції активної еволюції, є природним, еволюційним розв'язанням проблеми. Прикладною роботою наукової Концепції активної еволюції є розроблений на біохімічному і генетичному рівнях науковий проект "Автотрофне природно-генетичне харчування — шлях порятунку цивілізації", відповідно до якого практично реалізується процес активної еволюції людини, тобто якісний еволюційний стрибок через якісну зміну її енергоречовинного обміну з навколишнім середовищем.

Важливо відзначити, що розроблений науковий проект "Автотрофне природно-генетичне харчування — шлях порятунку цивілізації" узгоджується з найбільш значимим відкриттям XX століття в галузі біології — відкриттям автотрофних тварин. Отож ланцюг еволюції живої речовини замкнувся. Природа сама подбала про збереження живих свідків — автотрофних тварин, як найбільш значимої ланки в єдиному ланцюзі еволюції живої речовини і, отже, дає нам підтвердження реальної можливості переходу людини як біологічного виду на автотрофне харчування — реальної можливості порятунку. Ясна річ, у парі з духовним розвитком: зміна енергоречовинного обміну людини як саморегулюючої і самовідновлюючої біосистеми закономірно і неминуче приведе її до еволюційного наслідку — функціонального вдосконалення й досягнення гармонії: внутрішньої (душі й тіла) і зовнішньої (з біосферою).

Людина зазнає також якісних змін на антропологічному рівні, а саме:

— значно збільшиться якість Розуму, сягнувши 100% його використання, що засвідчить перехід на активний — ноосферний етап розвитку;

— значно зменшиться кількісний показник фізіологічної можливості функції розмноження, що визначатиметься Розумом;

— значно збільшиться тривалість Життя.

Автотрофне природно-генетичне харчування, що ґрунтується на забезпеченні харчової ніші організмами, котрі створюють необхідні для свого життя органічні речовини з неорганічних у процесі фотосинтезу, стане єдиним і надійним способом лікування хвороб століття, — завдяки усуненню причин їхнього утворення і розвитку. Людина стане досконалою космічною істотою, частково планетарною соціально-природною системою, з єдиною мовою — мовою того народу, що відкриє людству шлях спасіння і безсмертя, тобто шлях активної еволюції. **Іншого шляху порятунку людства та біосфери планети Земля — нашої спільної оселі в живому просторі Космосу — я не бачу!**

•

Віктор ЛУЦЮК,
академік Російської
академії Природничих наук,
автор наукового проекту
"Автотрофне природно-генетичне харчування — шлях

ЩОБ ВИЖИТИ, МУСИМО СТАТИ ДОСКОНАЛИМИ

Перемога Розуму Людини над смертю, тобто над своєю основною недосконалістю, передбачена ще М. Ф. Федоровим, розвинута до наукової і соціальної думки К. Е. Ціолковським, В. Ф. Купревичем і В. К. Винниченком, науково обґрунтована як закономірна еволюційна неминучість академіком В. І. Вернадським і розроблена нині на рівні

ЩО ВАМ СНИТЬСЯ, НАШІ БЕРЕГІНІ?

До снів — відношення неоднозначне. Хтось вірить у сні, інші сприймають сні як нісенітницю. Свята Церква вважає віру у сні забобою і твердить, що люди, які вірять у сні, таким чином, не вірять Христу, а отже, зраджують Його.

Хоча тут-таки, у Святому Письмі, коли читаємо про народження Ісуса, натрапляємо на сон Йосипа:

“Марія, Його мати, була заручена з Йосипом; але перед тим, як вони зійшлися, виявилось, що вона була вагітна від Святого

Духа. Йосип, її чоловік, бувши праведний і не бажавши її ославити, хотів тайкома її відпустити. І от, коли він це задумав, ангел Господній з'явився йому уві сні й мовив: “Йосипе, сину Давида, не бійсь узяти Марію, твою жінку, бо те, що в ній зачалось, походить від Святого Духа. Вона породить сина, і ти даси йому ім'я Ісус, бо Він спасе народ свій від гріхів їхніх.” ...Прокинувшись від сну, Йосип зробив, як звелів йому ангел Господній...” (Мт. 1, 18-21, 24).

НЕ З ФРЕЙДА ПОЧИНАЛОСЯ

Мабуть, кожен із нас з власного досвіду також може пригадати багато різних випадків, пов'язаних зі снами. Деякі з них залишили по собі глибоке враження на все життя.

Можна собі тільки уявити, наскільки сильно враження справив сон на Йосипа. Проігнорувати такий сон, не виконати волю Господа, сказати собі вранці, що вночі наснилася якась дурниця? Повірити в те, що “зробити” дитину можна отак, з нічого (хоча всі знають, як воно робиться) — та хто тобі, чоловіче добрий, повірить?!

Проте знаємо: сні бувають настільки переконливими і вражаючими, що відрізнити їх від реальних подій життя просто неможливо. Тим більше, що трапляються неодинокі випадки, коли те, що наснилося, потім відбувалося насправді, з точністю, до повного повторення дрібниць.

Бувають і так звані сні-посередники, або рефлексорні. Одній відомій людині дуже рідко сняться коні, але коли вже таке трапляється, що побачить себе уві сні верхи на коні, обов'язково невдовзі захворює... Спробуй після цього ігнорувати ці сні-посередження.

Згідно з ученням Зигмунда Фрейда, сні — це своєрідна трансляція інформації з підсвідомості, де вони народжуються, до свідомості. Фрейдів психоаналіз, як певний розділ психіатрії, вбачає у снах “царську дорогу”, прокладену у внутрішній світ людини. Якщо не розуміємо снів, то тим самим ми не здатні засвоїти певну частину знань про нас самих.

А тим часом, у сонних мріях віддзеркалюється наш характер, характер інших людей, його нюанси, яких не можемо помітити у звичайних умовах. У снах відкриваються сили і рушії, які лежать в основі поведінки конкретної людини.

“Хто пізнає свої сні, той пізнає себе з іншого боку”, — стверджує Еріх Фромм у своїй книзі “Забута мова”.

СПЛЯТЬ УСІ. ВЧЕНІ ТАКОЖ

Хто б і що б не казав про сні, але тема ця — вічно актуальна. Бо щодня всі люди, без жодного винятку, незалежно від віку, статі, суспільного статусу і матеріального становища, лягають до ліжка. І дивляться це кіно, яке розвивається, переважно, за цілком несподі-

ваним (і виключно індивідуальним для кожного глядача) сценарієм.

Колись сні пояснювали лише з позицій можливого попередження про майбутні події. Нині багато говориться про те, що сні, значною мірою, пов'язані з паранормальними явищами: телепатією, ясновидінням, прекогніцією (пророчими картинками майбутнього), екстеріоризацією (мандруванням душі), волею духів...

У минулі століття виконувалися дослідження з проблематики снів. Нагромаджувалися матеріали, вивчалися можливі зв'язки між змістом, структурою снів і подіями реального життя. З точки зору науково-методичної, у сфері вивчення снів проводилася така сама робота, як і у сфері вивчення клімату. За результатами досліджень видавалися сонники.

Першими сонниками в історії людства вважаються єгипетські, з яких до наших днів збереглися лише фрагменти, записані на чохлах, одязі й саркофагах єгипетських мумій. Першим повним сонником, який дійшов до нас із II ст. н. е., є фоліант “Онейрокрітика”, укладений греком Артемідором з Далдіса.

Древні вважали, що сні приходять ззовні. З. Фрейд і його послідовники сприймали сні, як прояв інстинктів, пов'язаних, головним чином, зі статевим незадоволенням і браком можливостей розвантаження органічної агресивності. Натомість Карл Густав Юнг, автор книги “Психологія і релігія”, який розробив метод вільних асоціацій і впровадив типологію особистості, трактував сні, як певну універсальну мову символів усього людства.

ЧИ МОЖНА ІНТЕРПРЕТУВАТИ СНИ?

Сучасним послідовникам З. Фрейда і К. Юнга вдалося дещо просунути в дослідженнях, створивши *онейроаналіз*, що вивчає сонні марення у тісному взаємозв'язку зі всіма переживаннями даної особи впродовж останнього часу, а також з її планами, прагненнями, побоюваннями тощо. А отже, наукова зацікавленість у цьому випадку, більше спрямовується на пізнання внутрішнього світу людини, ніж на передбачення майбут-

нього. Можна по-різному ставитися до снів, можна по-різному їх пояснювати, але одне є певне: сні — це факти нашої життєдіяльності, а отже вони мають, як мінімум, *матеріальну* природу. Як мінімум...

Пропонуючи зацікавленим читачам ряд узагальнених трактувань різних снів, не претендуємо

НЕВІДОМЕ ПРО ВІДОМЕ

Наступне загострення нирки сталося аж через сім років. Операція пройшла успішно.

СНИ ПРО ХВОРОБИ

Пояснення снів у старожитніх Єгипті, Греції і Римі використовувалося для діагностики й терапії хвороб. У храмах Сераписа, Ізиди, Асклеріоса й Ескулапа лікували так званим святинним сном. Хворий приходив до храму і залишався в ньому на довгий час. Постився, брав участь в обрядах очищення, співах і молитвах, після чого западав у сон. Під час сну до нього мало прийти божество і “висловитися” про хворобу, її причини і спосіб лікування. Інтерпретацією таких снів займалися священники-лікарі.

Власне, саме з їх доробку почерпнув частину своїх знань Гіппократ, якого вважають нині батьком медицини. Він був переконаний, що сонні марення часто виносять на поверхню нашої свідомості перші симптоми майбутнього захворювання.

Зокрема, про наближення хвороби попереджають частіші, ніж звичайно, запам'ятовування снів (цілком здорова людина снів не пам'ятає), пробудження серед ночі

або щось кладе на груди — легенево хворобу; сів на коня — хвороба з високою температурою.

ЕРОТИЧНІ СНИ

Червоний колір уві сні попереджає про майбутні сильні збудження і пристрасті. Чиста вода — про світлі, чисті почуття (звідти також вираз: “вивести на чисту воду”, тобто зрозуміти правду, чесне визнання). Вогонь — сильне почуття. Великий, яскравий вогонь провіщає радість і сердечне тепло. Якщо горить у домі — з'явиться хтось, хто стане близьким.

Сниться риба — невдовзі збудуться прагнення. Сад — обіцяє наступний розвиток любові. Ходити з кимось по саду — мати щастя з цією особою, благополуччя. Квіти — духовна близькість. Зривати квіти — фізична близькість. Зів'ялі або темні квіти — сум. Отримати великий букет різних квітів — мати багато залицяльників, прихильників. Вінок із квітів — радість і успіх.

Фрукти — тілесна любов, особливо, якщо уві сні їмо фрукти. Якщо їмо незрілі, зелені фрукти — приниження, сором, несправжнє, фальшиве кохання.

Кінь — несподіване, хворобливе кохання. Дикий кінь — легковажна особа. Вкласти сідло на коня — влаштовувати своє життя.

Солодощі — заспокоєння любовних потреб. Їсти разом — духовне (або й фізичне) зближення.

Посуд і колодязь символізують жінку; якщо гарні — жінка гарна, якщо крихкі і прозорі — ненадійна пара. Упасти до колодязя — втратити голову з нещасливого кохання. Спрага, бажання напиться з колодязя — прагнення тілесного зближення, еротичні спокуси, сильне бажання. Їти до колодязя і не знайти в ньому води — брак жінки або невдача в коханні.

Якщо жінці сниться ніж, стрілецька зброя, гармата, шабля, дерево, багнет, вежа — це ознака сексуальної потреби, необхідність присутності чоловіка.

Якщо насниться змія — підступність з боку протилежної статі, спокусник; якщо те саме насниться чоловікові — суперник.

Якщо чоловікові насниться його дружина або коханка і їм було добре разом — успіх у справах не тільки любовних. Дружина чи коханка символізує життя.

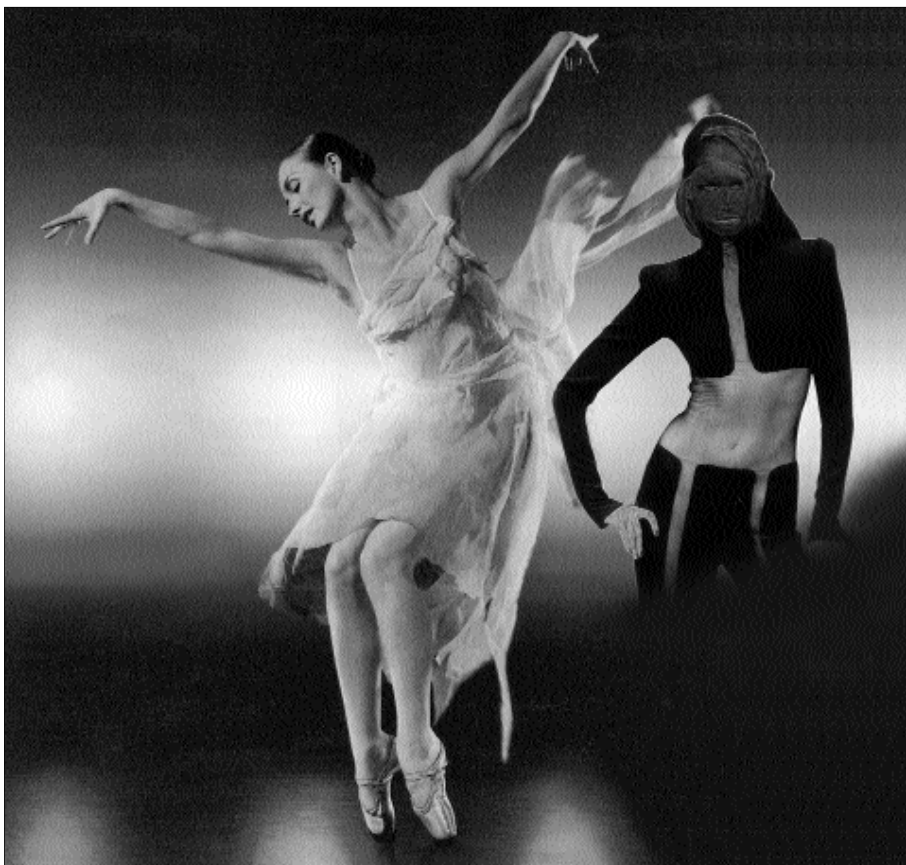
Наснився танок — гарні перспективи в коханні. Якщо танець справляє приємність — корисний контакт з особою протилежної статі. Якщо самотній танець — надія на майбутнє.

Їхати нагору в ліфті — успіх у коханні; з'їжджати або падати в ліфті — втрата почуттів або кінець взаємності.

Далі буде

— Стефан КОСТКА

● **P.S.** Редакція буде вдячна читачам, які захочуть поділитися своїм особистим досвідом та міркуваннями на порушену тему. Ми до неї обов'язково повернемося!

ані на вичерпність, ані на прецизійність пояснень. У даному разі, нам видається важливішим спробувати знайти тісніший зв'язок між сновидіннями і тими подіями, що мають природу духовну.

Моя мати живе вже свій 92-й рік. І дуже часто згадує, як ще років сорок тому, коли лежала у київській Жовтневій лікарні з приводу каміння в нирках, у ніч перед операцією до палати (а в палаті лежало ще вісім жінок) зайшов мій батько, її чоловік, який помер за п'ятнадцять років перед тим. І дуже рішуче, з натиском, вимовливо сказав їй: “Іди звідси! Іди додому!” І після цих слів розчинився в повітрі. Мати ледве дочекалася ранку і попри всі умовляння і здивування лікарів (а була першою на черзі того операційного дня), нічого не пояснюючи, повернулася додому.

зі сну, після якого важко заснути і який запам'ятовується в найменших деталях.

Найчастішими символами хвороб можуть бути сні про війну, пожежу, переслідування або гонитву за кимось, поранення якоїсь частини тіла, з якою має бути пов'язана хвороба, м'ясо (особливо, якщо з черв'яками), померлі (особливо, якщо приходять, щоб забрати людину або якісь її речі із собою), викопана могила, болото, багно, нечиста вода, несвіжі продукти, сходження на гору з великими труднощами, падіння у безодню, лікарня, аптека, ліки, лікарі, потопання, бійка, випадання зубів, бруд на тілі або на одязі, засипання землею.

Як правило, все це супроводжується почуттям непевності, тривоги, страху. Кошмар уві сні сигналізує хворобу серця; хтось сідає

СЛОВО Просвіти

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво KB № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка: Ірина Шевчук та Олег Бесський.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
Передплатний індекс 30617.
Зам. № 3301205. Наклад 5000.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.